

Pali Text Society

DHAMMAPĀLA'S
PARAMATTHA-DĪPANĪ

PART III

BEING THE COMMENTARY

ON THE

PETA-VATTHU

EDITED BY

PROF. E. HARDY, PH.D., D.D.

LONDON

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY BY HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER E.C.

1894.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page	Page
1 l. 12 fr. b. otisu	60 l. 8 fr. b. yathāvato (<i>so runs the reading of S₁. S₂, whereas B. has yāthāvato, cp. J. P. T. S. 1889, p. 208, but also yathāvāt occurs, cp. Itiv. Duk. II, 12, ed. Windisch, p. 44)</i>)
8 l. 9 fr. b. evaṃ for javaṃ (cp. Preface, p. VII)	67 l. 5 fr. t. paṭivasanti
10 l. 12 fr. t. uttatta.° (ud + tapta)	70 l. 9 fr. t. <i>I have put so tassā into brackets, because these words seem to have been interpolated, also they spoil the metre. If, however, we compare this verse with II, 3, 26 a (p. 85) we may read also here and II, 4, 9a (p. 91)</i>
12 l. 12 fr. t. pesuññābhirato	sādhū ti so paṭisutvā or sādhū ti paṭisunītvā. <i>From these parallels ought to be separated III, 3, 8 (p. 190)</i>
13 l. 8 fr. t. ocittatāya	72 l. 9 fr. b. <i>I prefer loke instead of lokam</i>
15 l. 8 (also l. 13) fr. t. duṭṭha.°	73 l. 12 fr. t. Tattha
17 l. 9 fr. b. sādharāṇabhāvāsahana.°	76 l. 6 fr. b. sā
18 l. 9 fr. t. attaparitāpanamattam	76 l. 9 sqq. fr. b. paṭicchada; S ₁ . S ₂ , however, have occhādā, except once where they, too, have occhādā.
18 l. 8 fr. b. tassā	77 l. 8 fr. b. dibba.°
19 l. 5 fr. t. tāva-d-ev' assa (B. has ye pete uddissa and so on)	78 l. 6 fr. t. Veḷuvane
24 l. 14 fr. separate oghara-dvārānam	78 l. 13 fr. b. sabbapātheyyaṃ <i>seems to be the right reading.</i>
24 l. 17 fr. b. read siṅghā-	79 l. 9 fr. b. anagārā
28 l. 6 fr. b. sampattipaṭi.°	83 l. 5 fr. b. paṃsugunṭhitā, but neither okuṭṭhitā nor okuṇṭhitā, seems to be the right reading, and therefore also p. 84 l. 2 fr. t. and p. 86 l. 6 fr. t. read
32 l. 8 fr. b. evarūpā	
33 l. 13 fr. b. pātun	
37 l. 8 fr. b. puttabalūpetā	
37 l. 10 sqq. fr. b. verse 9 corresponds with I, 6, 7 c d e f, whereas I, 7, 10 and I, 7, 11 correspond with I, 6, 8 and I, 6, 9 (cp. p. 34)	
45 l. 14 fr. b. āsevanāya	
48 l. 12 fr. b. aṭṭā dukkhitā for dātukkhittā	
48 l. 15 fr. t. harāyāmi	
50 l. 16 fr. t. dibbabhojana.°	
54 l. 2 fr. b. agāravā puñña-	
54 l. 11 fr. b. dassāmī	
55 l. 14 fr. t. vātavassābhihatam	
56 l. 11 fr. b. separate āruḥhassa	
57 l. 6 fr. t. sukhī (S ₁ . S ₂ have sukhim)	
58 l. 3 fr. b. obhogesū	

Page	Page
pamsuṅṅhiṭā, also l. 7 og- ṅṅhiṭā instead of ugg. ^o (rea- ding of S ₁ . S ₂)	133 l. 4 fr. b. āmutta. ^o
85 l. 9 fr. t. puggale	134 l. 11 fr. t. gāthā
l. 14 fr. t. read = II, 1, 8 in- stead of = II, 1, 8b and II, 1, 9a	146 l. 8 fr. t. ūpalabbhati
87 l. 9 fr. t. pucchitaṃ	149 l. 8 fr. b. ūpalabbhati
88 l. 1 fr. t. Bhūtaṣṣa	160 l. 7 fr. b. sampatta. ^o
94 l. 13 fr. b. addito (S ₁ . S ₂ have clearly written addhito)	l. 11 fr. b. Mahā. ^o
102 l. 4 fr. t. vīsaṭi. ^o	169 l. 8 fr. b. pubbaddhapeto
106 Notes l. 7 fr. t. read M. C. D., B. add ahu instead of M. C. D.; B adds ahu	171 l. 9 fr. b. viya
112 l. 13 fr. b. 'vyāvato	186 l. 19 fr. t. Sānu. ^o
132 l. 1 fr. t. seyyo (all MSS. have seyyā)	237 l. 7 fr. t. te sutamaṃ instead of tesu taṃ
	239 l. 1 fr. t., also l. 8 fr. b. I prefer sikkhāya padāni (reading of M.)
	240 l. 3 fr. b. vipāṭiyanti.

PREFACE.

For this edition of Dhammapāla's Commentary on the Petavatthu I have made use of the following MSS.: —

S₁: palm-leaf MS. of the India Office Library (*see Journal of the P. T. S.* 1882 pp. 79 sq.).

S₂: palm-leaf MS. of the British Museum, purchased in 1890 (*Cat. No.* 4137).

Both MSS. are written in Sinhalese characters.

B.: palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, marked on the cover *Petavatthu-athakathā P. n. 37 — Pali 130* (Grimblot), and written in Burmese characters.

Besides these, for the Petavatthu alone, without the Commentary in which it is embodied, I could use three more MSS. none of which had been consulted by the late Professor Minayeff in his edition of the P. V., viz.

M.: palm-leaf MS. of the India Office Library, Mandalay Collection;

C.: palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, *Pali 123 III* (Bigandet);

D.: a second palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, marked *Petavatthupālito P. n. 36 — Pali 130* (Grimblot).

All the lastnamed MSS. are written in Burmese characters.¹

Of these, M. is a very correct copy, and, in most places, exhibits better readings than any other MS. at my disposal. C. and D. side more with B. than with M., but they are

¹ In order to distinguish the MSS. of this sort from those which contain the text of the P. V. enclosed in Dhammapāla's Commentary on it, I have employed a semicolon wherever readings from both kinds of MSS. are given in the Notes (except in a few cases where confusion might arise).

all derived from one and the same source. This may be proved by their having in common many readings which stand in apparent contradistinction to the Sinhalese MSS.; e. g. I, 1, 1 (p. 6) etto; I, 1, 3 (p. 7) gamati; I, 4, 2 (p. 17) te c'eva; I, 6, 8 (p. 34) sac' etam pakatam; I, 8, 1 (p. 39) gattasattam; I, 11, 8 (p. 59) ruccādimhase; I, 11, 11 (p. 59) ittaram; II, 1, 5 (p. 69) mamedam; II, 1, 13 (p. 72) adakki; II, 1, 18 (p. 72) c'ākāse; II, 1, 20 (p. 72) appaṭi-gandhikā; II, 2, 2 (p. 79; cp. *also* II, 7, 9 *on* p. 101) pittivisayam; II, 3, 21 (p. 85) parivārenti; II, 4, 2 (p. 90) Nandisena; II, 6, 2 (p. 94) vuṭṭhāsi; II, 6, 15 (p. 97) arahanto; II, 7, 12 (p. 101) attakammaphalupago; II, 8, 1 (p. 106) tvam; II, 8, 5 (p. 108) hetu vaco; II, 8, 9, 11 (p. 108) datvā; II, 9, 7 (p. 115) cintaye; II, 9, 15 (p. 118) nivesanam; II, 11, 1 (p. 145) upasaṅkamma; II, 12, 8 (p. 156) sajjā; II, 13, 1 (p. 162) akrubbatha; III, 1, 6 (p. 172) sāhundavāsino; III, 1, 13 (p. 172) kappakā; III, 1, 16 (p. 173) Vejayante; III, 3, 2 (p. 187) uttattarūpo; III, 4, 1 (p. 192) ayañ ca; III, 4, 3 (p. 193) sabbakulassa; III, 9, 4 (p. 210) ukkacca; *and* IV, 1 (p. 218 sqq.) *almost in each of its eighty-eight strophes.*

Further, there are omitted in the Burmese MSS. certain words which occur in the two Sinhalese MSS.; e. g. I, 3, 3 (p. 15) pisunā *after* musā; I, 5, 7 (p. 23) v' *before* udakam; I, 9, 1 (p. 44) ca *before* sabbadā; II, 8, 6 (p. 108) pana; II, 9, 51 (p. 133) janā *before* tisahassā sūdā, in place of which they have tisahassā sūdā; II, 10 (p. 143) nānā *after* Uttaro; II, 13, 4 (p. 163) kassa. And too they insert here and there some words which are missing in S₁ and S₂; e. g. I, 9, 3 (p. 45) ca *after* akkosati; II, 8, 2 (p. 106) amu; II, 8, 4 (p. 107) tam *before* upakkhatam; II, 12, 3 (p. 155) ca *after* haṃsa°, which, likely, has been left out erroneously by S₁, S₂; II, 12, 15 (p. 158) n'etam *after* channam; III, 1, 19 rammam.

Moreover, we find in M. C. D.; B. some striking errors; e. g. I, 7, 8 (p. 37) pubbalohitako *for* pūti°; II, 3, 28 (p. 85) sapattim *for* sapatim; II, 9 10, (p. 117) appasayho *for* suppasayho; II, 9, 38 (p. 126) suda *for* sūdā; III, 1, 17

(p. 173) *gonakatthate for gonasanṭhite*; III, 1, 18 *aṅgato aṅgam for aṅkato aṅkam*; III. 2, 24 (p. 183) *karaṇaṃ for karakaṃ*.

Hence it may be safely concluded, that there existed one archetype from which all our Burmese MSS. proceeded, and, since B. contains both text and Commentary, this archetype seems to have existed when our Commentary was written. Nevertheless, I do not like to draw this latter conclusion, because S_1 and S_2 often give two readings for the same word which recurs as well in the text as in the Commentary, one differing from the reading of the Burmese MSS., and one agreeing with them, and so also B. often goes with S_1 or S_2 in the Commentary, whereas the text has the same reading as M. C. D., and *vice versa*. Therefore, it would not be proper to establish, for the Sinhalese MSS., a lineage different from that of the Burmese ones.¹ Of course, it may be a matter of dispute, whether a Sinhalese MS. was the common ancestor of our extant MSS., or a Burmese one, as the reasons *Pro* and *Contra* balance each other in such a way as to preclude any absolute decision.

Regarding Dhammapāla's Commentary, published here

¹ E. g. III, 2, 4 (p. 180) all MSS. have *catukuṇḍiko bhavitvāna*, although this spoils the metre, but we observe that also in the Commentary, where the whole Pāda is repeated, the MSS. are consonant in having the same reading. In other places, we are unable to decide, whether the text, in its modern form, agrees with that which Dhammapāla had before himself, or not; e. g. III, 2, 30 (p. 183) *bhaddan te* which all MSS. are in favour of, might, easily, be substituted by *bhante*, still we cannot control it, because the Commentator has left it unnoticed. There are again instances, where both sets of MSS. have divergent readings as well in the text as in the commentary, though the divergency be, possibly, but a casual one; e. g. II, 12, 9 the elision of 'a' in *sampattāya* before *aḍḍharattāya* is omitted in S_1 and S_2 , yet the effect is the same as in B. where 'a' is elided, since we are bound to perform the elision while we are reciting the Pāda.

for the first time, it has already been observed by Professors T. W. Rhys Davids and J. Estlin Carpenter in the Preface to their edition of the *Sumaṅgala-Vilāsinī* (p. VII), that, on the whole, the commentaries are less carefully preserved than the Piṭaka-texts upon which they are based. But compared to such works as for instance the *Sumaṅgala-Vilāsinī* or the *Manoratha-Pūraṇī*, our Commentary has suffered much more by the neglect of later generations. So I could procure but three MSS., and these so much abundant in errors of every kind, that, if I were permitted to put all their readings in the footnotes, the latter would have far surpassed the text in size. Clerical blunders, inherent, as it were, in all our Pāli MSS., stand side by side with others which plainly betray the absence of mind in the copyists. In places, they give a quite unintelligible reading, whereas the correct one could have easily been found by a little consideration. Sometimes, the copy before them may have led them astray. But, since all three MSS. supplement each other, I hope to have succeeded in making out the true meaning, if not the very words of the original, by carefully collating them. And I must not leave unnoticed, that the Burmese MS. (B.) furnished me a larger number of reliable readings than the two Sinhalese MSS. together.¹ Between the latter, however, there does not exist such an affinity as to justify their real equalisation. On the contrary, S₁ and S₂ represent two different lines of textual tradition, and, on that account, they, too, set right each other in many instances.

Without mentioning again and again the well known

¹ I, expressly, refer the reader to the list of *Corrections and Additions* where he will meet with some readings which I apprehended but afterwards to be better than those chosen by me, because, in the beginning, I did not appreciate the Burmese MSS. as they deserved; and, for this reason, a list of Corrections and Additions has become necessary, owing also to the circumstance of my not having had any auxiliary eyes to read the proofs with me.

peculiarities of the spelling in our Burmese MSS., I think it at least to be fit to draw attention to a point not always duly considered. Every Burmese MS., by the very form of its written characters, proves a good preservative against the mistakes an editor is liable to make, if he *exclusively* relies upon Sinhalese MSS. E. g. tantake *for* nantake (Petav. III, 2, 15 of the published text), puthusantesu *for* puthusattesu (l. c. III, 7, 3), tiramkatvā *for* niramkatvā (l. c. III, 9, 6), tiyassa *for* niyassa (l. c. IV, 1, 13), santo *for* yan no (l. c. IV, 6, 5) are, of course, due to the likeness of t and n, y and s in the Sinhalese writing. But an equal deficiency holds good also with the Burmese MSS., wherever they happen to be our only source of information. So, in one instance (p. 7 sq.), where the Burmese MS. has been my only guide, I freely accuse myself of a similar mistake. On p. 8 I wrote javam instead of evam. Initial e and j are often very much alike, specially if they are written carelessly, and also the meaning seemed to be in favour of javam. Since, however, exactly the same sentence recurs on p. 120, and here all MSS. have evam, I substitute now on p. 8 evam for javam.

I postpone the other introductory remarks which I first intended to make on Dhammapāla's Commentary to the Petavatthu both from a comparative point of view and as considered by itself, until I shall have finished my edition of the Commentary on the Vimānavatthu, closely connected with the former in subject and style. I would only express a doubt as to the identity of Dhammapāla with the Dharmapāla, who lived at the monastery of Nālanda and was a teacher of the teacher of Hiuen-tsang. I hope, ere long, to be able to explain my reasons for this elsewhere.

I cannot finish without having expressed my obligations to Mr. Ch. H. Tawney, Chief Librarian of the India Office, as well as to the administrations of the Bibliothèque Nationale and the British Museum. My special thanks are due to Mr. Lardy, Ministre de Suisse at Paris, on whose request at the French Foreign Office the Biblio-

thèque Nationale has, with the utmost kindness, allowed me to use two Burmese MSS. (B. and D.) in our University Library. Last not least, I beg to tender my warmest acknowledgments to Professor Rhys Davids, on whose suggestion I have undertaken this work.

Freiburg, Switzerland.
October 1896.¹

THE EDITOR.

¹ The authors' MS.-copy of the texts intended for publication by the Pali Text Society in 1894 having been burnt, (together with the type as set up), during a fire at the printers' works, this volume, actually printed in 1896, is published as part of the issues of the Society for 1894.

CONTENTS.

	Page
Preface	I
Introduction	1
I. 1. Kettūpamāpetavatthuvannaṇā	3
2. Sūkara vannaṇā	9
3. Pūtimukha vannaṇā	12
4. Piṭṭhadhītalika vannaṇā	16
5. Tirokuḍḍa vannaṇā	19
6. Pañcaputtakhādaka vannaṇā	31
7. Sattaputtakhādaka vannaṇā	36
8. Goṇa vannaṇā	38
9. Mahāpesakāra vannaṇā	42
10. Khalātiya vannaṇā	46
11. Nāga vannaṇā	53
12. Uraga vannaṇā	61
II. 1. Samsāramocaka vannaṇā	67
2. Sāriputtattherassa mātu vannaṇā	78
3. Mattā vannaṇā	82
4. Nandā vannaṇā	89
5. Maṭṭakundali vannaṇā	92
6. Kaṇha vannaṇā	93
7. Dhanapāla vannaṇā	99
8. Cūḷasetṭhi vannaṇā	105
9. Aṅkura vannaṇā	111
10. Uttaramātu vannaṇā	140
11. Sutta vannaṇā	144
12. Kaṇṇamuṇḍa vannaṇā	150
13. Ubbari vannaṇā	160
III. 1. Abhijjamāna vannaṇā	168
2. Sānuvāsi vannaṇā	177
3. Rathakāra vannaṇā	186
4. Bhūsa vannaṇā	191
5. Kumāra vannaṇā	194
6. Serini vannaṇā	201
7. Migaludda vannaṇā	204
8. Dutiyaludda vannaṇā	207
9. Kūṭaviniḍḍayika vannaṇā	209
10. Dhātuvivanna vannaṇā	212

	Page
IV. 1. Ambasakkhara vaṇṇanā	215
2. Serissaka vaṇṇanā	244
3. Nandaka vaṇṇanā	244
4. Revati vaṇṇanā	257
5. Uccu vaṇṇanā	257
6. Kumāra vaṇṇanā	261
7. Rājaputta vaṇṇanā	263
8. Gūthakhādaka vaṇṇanā	266
9. Gūthakhādaka vaṇṇanā	269
10. Gaṇa vaṇṇanā	269
11. Pāṭaliputta vaṇṇanā	271
12. Amba vaṇṇanā	273
13. Akkharukkha vaṇṇanā	277
14. Bhogasamhara vaṇṇanā	278
15. Setthiputta vaṇṇanā	279
16. Saṭṭhikūtasahassa vaṇṇanā	282
Conclusion	286
Indices	288
I. Proper Names	288
II. Words	292
III. Quotations, Works named, References	295
Synoptical Table on the Petavatthu	296

PARAMATTHADĪPANĪ

ON THE
PETAVATTHU.

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Mahākāruṇikam ¹ nātham ñeyyasāgarapāragam vande nipunagambhīram vicitrānayaadesanam.	1
Vijjācaraṇasampannam yena nīyanti lokato vande tam uttamam ² dhammam sammāsambuddhapūjitam.	2
Sīlādiguṇasampanno t̥hito maggaphalesu yo vande ariyasaṅghan tam puññakhettam anuttaram.	3
Vandanā ³ janitam puññam iti yaṃ ratanattaye hatantarāyo sabbattha hutvāhan tassa tejasā	4
Petehi ca katam ⁴ kammam yaṃ yaṃ purimajātisu petabhāvāvahan tam tam sattehi ⁵ phalabhedato	5
Pakāsāyanti buddhānam desanā yā viśesato samvegajananī kammaphalam paccakkhakarīni ⁶	6
Petavatthū ti ⁷ nāmena supariññātavatthukā yaṃ Khuddakanikāyasmim saṅgāyimsu mahesayo	7
Tassā ⁸ sammāvalambitvā ⁹ porāṇat̥ṭhakathānayaṃ tattha tattha nidānāni vibhāvento viśesato	8
Suvisuddham asaṅkiṇṇam nipunatthavinicchayaṃ mahāvihāravāsīnam samayaṃ avilomayaṃ	9
Yathā balaṃ karissāmi atthasamvaṇṇanam ¹⁰ subham sakkaccam bhāsato tam me nisāmayatha sādhave ti.	10

¹ °karuṇikam, B. S₂.

² anuttaram, S₁. S₂.

³ vandanam, S₁.

⁴ tehi tehi katam, B; S₂ omits ca.

⁵ tam (only once) tehi, S₁. S₂; tam sattehi, B.

⁶ °kāraṇam, B; °kāriṇam, S₂. ⁷ °vatthum ti, B.

⁸ tassa, B. ⁹ kammāva.° S₁; samava.° B.

¹⁰ °vaṇṇam tam, S₁.

Tattha Petavatthū ti Setṭhiputtādikassa tassa tassa sattassa¹ petabhāvahetubhūtakammaṃ tassa pana pakāsana-vasena pavatto Khetṭūpamā arahanto ti ādiko pariyat-tidhammo idha² Petavatthū ti³ adhippeto. Tayidaṃ⁴ Pe-tavatthum kena bhāsitaṃ kattha bhāsitaṃ kadā bhāsitaṃ kasmā bhāsitaṃ ti vuccate. Idaṃ hi Petavatthum du-vidhena pavattaṃ atthuppattivasaena ca⁵ pucchāvissajjana-vasena ca. Tattha yaṃ atthuppattivasaena pavattaṃ taṃ Bhagavatā tāva⁶ bhāsitaṃ. Itaraṃ Naradattherādihi puc-chitaṃ tehi⁷ petehi bhāsitaṃ. Satthā pana yasmā Nāradattherādihi tasmim pucchāvissajjane āropite taṃ taṃ atthuppattiṃ katvā sampattaparisaṃyā dhammaṃ desesi. Tasmā sabbapetavatthum Sattharā bhāsitaṃ eva nāma jā-taṃ. Pavattitapavaradhammacakke⁸ hi Satthari tattha tattha Rājagahādīsu viharante yebhuyyena tāya tāya⁹ atthuppa-ttiyā pucchāvissajjanavasena sattānaṃ¹⁰ kammaphalapaccak-khakarāṇāya taṃ taṃ petavatthudesanaṃ¹¹ ārūḷhan ti. Ayaṃ tāv' ettha kena bhāsitaṃ ti ādīnaṃ padānaṃ sādharāṇato vis-sajjanā. Asādharāṇato pana tassa tassa vatthussa atthavaṇṇa-nāyam eva āgamissati. Taṃ pan' etaṃ Petavatthum Vinaya-piṭakaṃ Suttapiṭakaṃ Abhidhammapiṭakan ti tisu piṭakesu Suttantapiṭakapariyāpannaṃ, Dīghanikāyo Majjhimanikāyo Saṃyuttanikāyo Aṅguttaranikāyo Khuddakanikāyo ti pañ-casu nikāyesu Khuddakanikāyapariyāpannaṃ, suttam geyyam veyyākaraṇaṃ gāthā udānaṃ itivuttakaṃ jātakaṃ abbhuta-dhammaṃ vedallaṃ ti navasu sāsanaṅgesu¹² gāthasaṅgahaṃ.

Dvāsītiṃ buddhato gaṇhi¹³ dvesahassāni bhikkhuto
caturāsītisahassāni ye 'me dhammā pavattino ti

evaṃ dhammabhaṇḍāgārikena paṭiññātesu caturāsītiyā dhammakkhandhasahassesu katipayadhammakkhandhasaṅ-gahaṃ. Bhāṇavārato catubhāṇavāramattaṃ, vaggato Ura-gavaggo Ubbarīvaggo Cūlavaggo Mahāvaggo ti catuvagga-saṅgahaṃ. Tesu paṭhamavagge dvādasa vatthūni, dutiya-

¹ om. S₁. ² om. B. ³ om. B. ⁴ tass' idaṃ, B.
⁵ om. B. ⁶ om. B. ⁷ om. B. ⁸ pavattavara.^o, B.
⁹ om. S₂. ¹⁰ pavattānaṃ, S₁. ¹¹ °desanāya, B.
¹² nava aṅgesu, B. ¹³ ganhiṃ, S₂.

vagge terasa vatthūni, tatiyavagge dasa vatthūni, catutthavagge soḷasa vatthūni ti vatthuto ekapaññāsavatthupaṭi-
maṇḍitaṃ¹. Tattha² vaggesu Uragavaggo ādi, vatthūsu
Khettūpamāpetavatthu ādi, tassāpi khettūpamā arahanto
ti ayam gāthā ādi. Taṃ pan' etaṃ³ vatthum⁴:

I, 1.

Bhagavā Rājagahe viharanto Veḷuvane Kalandakanivāpe
aññataraṃ seṭṭhiputtapetaṃ ārabha kāthesi. Rājagahe
kira aññataro aḍḍho mahaddhano mahābhogo pahūtavittū-
pakaraṇo anekakoṭidhanasannicayo seṭṭhi ahoṣi. Tassa
mahāddhanasampannatāya Mahāddhanasetṭhi tv' eva samaññā
ahoṣi. Ath' assa eko 'va⁵ putto ahoṣi piyo maṇḍo. Tas-
miṃ viññūtaṃ patte mātāpitaro evaṃ cintesum 'ambhākaṃ
puttassa divase divase sahasaṃ sahasaṃ paribbayaṃ
karontassa vassasatenā pi ayam dhanasannicayo parikkhayaṃ
na⁶ gamissati' ti. 'Imassa⁷ sippuggahaṇaparissamena aki-
lantakāyacitto yathā sukhaṃ bhoge paribhuñjātū' ti sippaṃ
na sikkhāpesum vayasattassa⁸ pana kularūpayobbanavilā-
sasampannaṃ kāmābhimukhaṃ dhammasaññāvimukhaṃ
kaññaṃ ānesum⁹. So tāya saddhiṃ abhiraṃanto dhamme
cittamattaṃ pi anuppādetvā samaṇabrāhmaṇagurujaṇesu
anādaro¹⁰ hutvā dhuttajanaparivuto rajjamaṇo pañcakāma-
gaṇe rato giddho mohena andho hutvā kālaṃ vitināmetvā
mātāpitūsu kālakatesu naṭakagāyakaḍḍinaṃ¹¹ yathicchitaṃ
dento dhaṇaṃ vināsetvā na cirass' eva pārijuññappatto¹²
hutvā iṇaṃ gahetvā jīvitaṃ kappento puna iṇaṃ pi ala-
bhivā iṇayikehi¹³ codiyamaṇo tesam attano khettavatthu-
gharādini datvā kapālahattho bhikkhaṃ caritvā paribhuñ-
janto tasmim yeva nagare anāthasālāyaṃ vasati.

Atha naṃ ekadivasaṃ corā samāgatā evaṃ āhaṃsu:
'Amho purisa kiṃ tuyhaṃ iminā dujjīvitena? Taruṇo tvaṃ

¹ S₁ adds ti. ² tassa, B. ³ pana n' etaṃ, S₁.

⁴ om. B. ⁵ om. B. ⁶ nāgamissati, B. and omits ti.

⁷ kiṃ imassa, B. ⁸ vayasatte, B. ⁹ anesum, S₂.

¹⁰ agāravo, B.

¹¹ naṭa [at the margin nāṭa-] kiyāḍinaṃ, S₁; naṭakayinā-
ḍinaṃ, S₂; naṭakagāyanāḍinaṃ, B.

¹² pariḷumma.^o, S₂. ¹³ iṇayādhikehi, B.

asi thāmajavabalasampanno. Kasmā hatthapādavikalo viya acchasi? Ehi amhehi saha corikāya paresaṃ santakaṃ gahetvā sukkena jivitaṃ kappehi' ti. So 'nāhaṃ corikaṃ kātum jānāmi' ti āha. Corā 'mayam taṃ sikkhāpema kevalaṃ tvaṃ amhākaṃ vacanaṃ karohi' ti āhaṃsu. So sādhu ti sampaticchitvā tehi saddhiṃ agamāsi. Atha te corā tassa hatthe mahantaṃ muggaraṃ datvā sandhiṃ chinditvā gharaṃ pavisantā taṃ sandhimukhe t̥hapetvā¹ 'sace idha añño koci āgacchati taṃ iminā muggareṇa paharivā ekappahāren' eva mārehi' ti vadimsu. So andhabālo hitāhitaṃ ajānanto paresaṃ āgamaṇaṃ² eva olokeno tattha aṭṭhāsi. Corā pana gharaṃ pavisitvā³ gayhūpagaṃ gahetvā gharamanussehi nātamaṭṭā⁴ 'va ito c' ito ca palāyimsu. Gharamanusā uṭṭhahitvā sīghaṃ sīghaṃ dhāvanta ito c' ito ca olokeno taṃ purisaṃ sandhidvāre t̥hitaṃ disvā 'ha re duṭṭhacorā' ti gahetvā hatthapāde muggarādihi uppoṭhetva rañño dassesuṃ 'ayaṃ deva coro sandhimukhe gahito' ti. Rājā 'imassa sīsaṃ chindāpehi' ti nagaraguttikaṃ ānāpesi⁵. Sādhu devā ti nagaraguttiko taṃ gāhāpetvā pacchābāhuṃ gāḥabandhanaṃ bandhāpetvā rattavaṇṇaviralamālāya⁶ bandhakaṇṭhaṃ iṭṭhakacunṇamakkhitaṃ sīsaṃ vajjhapaḥaṭṭheridesitamaggaṃ rathikāya rathikaṃ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṃ⁷ vicarivā⁸ kasāhi tāḷayanto⁹ āghātanābhimukhaṃ neti. Ayaṃ imasmiṃ nagare vilumpamānakacoro gahito ti kolāhalaṃ ahosi.

Tena ca samayena tasmīṃ nagare Sulasā nāma nagara-sobhinī pāsāde t̥hitā vātapānantarena olokenā taṃ tathā nīyamānaṃ disvā pubbe tena kataparicayā 'ayaṃ puriso imasmiṃ yeva nagare mahatiṃ sampattiṃ anubhavitvā idāni evarūpaṃ anattaṃ anayavyasanaṃ patto' ti tassa kāruṇṇataṃ uppādetvā cattāro modake pānīyaṃ ca pesesi nagaraguttikassa ca ārocāpesi¹⁰ 'tāva ayyo āgametu yā-

¹ B. adds āhaṃsu. ² B. adds aggaṃ, but omits eva.

³ B. adds saṇḍaṃ gahetvā. ⁴ om. B.

⁵ ānāpesi, S₁. B.

⁶ °viramālāya, S₂; rattakanaviramālā, B.

⁷ sīsaṃ ghāṭakena sīsaṃ ghāṭakaṃ, S₂.

⁸ om. S₂. S₂. ⁹ tāḷapento, B. ¹⁰ ārocasi, S₁. S₂.

vāyaṃ puriso ime modake khāditvā pāṇiyaṃ pivissatī' ti. Ath' etasmim¹ antare āyasmā Mahāmogallāno dibbena cakkhunā olokeno tassa vyaṇṇapattim² disvā karuṇāya saṅcoditamānaso 'ayaṃ puriso akatapūṇṇo³ katapāpo tenāyaṃ niraye nibbattissati, mayi pana gate modake⁴ pāṇiyaṃ ca datvā bhummadevesu uppajjissati, yaṃ nūnāhaṃ imassa avassayo bhavēyyaṃ' ti cintetvā pāṇiye modakesu ca⁵ upāṇiyamānesu tassa purisassa purato pāturaḥosi. So therāṃ disvā pasannamānaso 'kiṃ me idāṃ' eva imehi māriyamānassa⁶ modakehi khāditehi? idaṃ pana paralokaṃ gacchantassa pātheyyaṃ bhavissati' ti cintetvā modake⁷ pāṇiyaṃ ca therassa dāpesi. Thero tassa pasādasamvaddhanattham⁸ passam tass' eva tathārūpe tḥāne nisīditvā modake paribhuñjitvā pāṇiyaṃ pivitvā⁹ utthāyāsanā pakkāmi. So pana puriso coraghātakehi āghātanam netvā sīsacchedaṃ patto. Anuttare puṇṇakkhette Moggallānatthere¹¹ katena puṇṇena ulāre¹² devaloke nibbattanāraho pi. Yaṃ 'Sulasāṃ āgamma mayā ayaṃ deyyadhammo laddho' ti Sulasāya gatena sineheṇa maraṇakāle cittaṃ upakkiliṭṭham ahoṣi, tasmā hīnakāyaṃ uppajjanto pabbatagahanasambhūte¹³ sandacchāye mahati nigrodharukkhe rukkhadevatā hutvā nibbatti.

So kira sace paṭhamavaye kulavaṃsaṭhapane¹⁴ ussukkaṃ akarissa tasmim yeva¹⁵ nagare seṭṭhinaṃ aggo abhaviṣṣa majjhimaṃ vaye majjhimo pacchimaṃ vaye pacchimo, sace pana paṭhamavaye pabbajito abhaviṣṣa arahā abhaviṣṣa majjhimaṃ vaye sakadāgāmi anāgāmi vā¹⁶ abhaviṣṣa¹⁷ pacchimaṃ vaye sotāpanno abhaviṣṣa, pāpamittasaṃsaggena pana itthidhutto surādutto duccharitanirato anādariyako¹⁸ hutvā anukkamena sabbasampattiyo parihāyitvā mahāvyaṇṇaṃ patto ti vadānti.

¹ tasmim, B. ² tassa taṃ pavattim, B.

³ puṇṇena, S₁. ⁴ B. adds ca. ⁵ om. B.

⁶ āṇiyatassa, S₁; āṇiyamānassa, S₂. ⁷ B. adds ca.

⁸ all MSS have tassa after pasāda°. ⁹ pāṇiyaṃ ca, B.

¹⁰ pivetvā, B. ¹¹ therena, S₁. S₂. ¹² ulārena, S₁. S₂.

¹³ paṇṇattagahana°. S₁, S₂. ¹⁴ vamsaṭhapadaya, B.

¹⁵ om. S₁. S₂. ¹⁶ om. B. ¹⁷ bhaviṣṣa, B. ¹⁸ anādariko, B.

Atha so aparena samayena Sulasam uyyānagatam disvā sañjātakāmarāgo andhakāram māpetvā tam¹ attano bhavanam netvā sattāham tayā saddhim samvāsam² kappesi attānañ c' assā³ ārocesi. Tassā⁴ mātā tam apassanti rodamānā ito c' ito ca paribbhamati. Tam disvā mahājano 'ayyo Mahā-moggallāno mahiddhiko mahānubhāvo tassā gatim jāneyya, tam upasaṅkamtivā puccheyyāsi' ti āha. Sā sādhu ayyo ti theram upasaṅkamtivā tam attham pucchi. Thero 'ito sattame divase Veḷuvanamahāvihāre Bhagavati dhammam desente parisapariyante passissasi' ti āha. Atha Sulasā tam devaputtam avoca⁵: 'ayuttam⁶ mayham tava bhavane vassantiyā ajja sattamo divaso, mama mātā mam apassanti paridevasokasamāpannā bhavissati, sādhu mam deva tatth'eva nehi' ti. So tam netvā Veḷuvane Bhagavati dhammam desente parisapariyante ṭhapetvā adissamānarūpo atthāsi. Tato mahājano Sulasam disvā evam āha: 'amma Sulase tvam ettakam divasam kuhiṃ gatā⁷ tava mātā tam apassanti paridevasokasamāpannā ummādapattā viya jātā' ti. Sā tam pavattim mahājanassa ācikkhi mahājanena ca⁸ 'katham so puriso tathā pāpapasuto⁹ akatakusalo devūpapattim paṭilabhati' ti vutte Sulasā 'mayā dāpīte modake pāniyañ ca ayyassa Mahā-moggallānattherassa datvā tena puññena devūpapattim paṭilabhati' ti āha. Tam sutvā mahājano acchariyabbhūtacittajāto ahosi 'arahanto nāma anuttaram puññakkhetam lokassa, yesu appako pi kato kāro sattānam devūpapattim āvahati' ti ulāram pītisomanassam pativedesi. Bhikkhū tam attham Bhagavato ārocesum. Tato Bhagavā imissāya⁹ atthuppattiyā imā gāthā abhāsi¹⁰:

Khettūpamā arahanto dāyakā kassakūpamā

bijūpamam deyyadhammam etto¹¹ nibbattate phalam. 1

¹ S₁. S₂ add tattha. ² samvāsanam, S₁.

³ c' assa, S₁. S₂. ⁴ tasmā, S₂.

⁵ ārocesi, S₂; āroci, S₁. ⁶ om. S₁, S₂. ⁷ pi, S₁. S₂.

⁸ katapāpam pasuto, B. ⁹ imissā, B.; imissāyam, S₁.

¹⁰ B. puts imā g. a. after bhaddakan ti.

¹¹ ogho, S₁, S₂; all Burmese MSS. have etto.

Etam¹ bijam kasikhettam petānam dāyakassa ca
tam petā paribhuñjanti dātā puññena vaḍḍhati. 2
Idh' eva kusalam katvā pete ca paṭipūjayaṃ²
saggañ ca kamati³ ṭhānam kammaṃ katvāna bhaddakan ti. 3

Tattha khettūpamā ti khittam vuttam bijam tāyati mahapphalam bhāvakaṛaṇena rakkhati ti khettam. Sāli-bijādīnam virūhanaṭṭhānam tam upamā ete santi khettū-pamā kedārasadisā ti attho. Arahanto ti khīṇāsavā. Te hi⁴ kilesānam saṃsāravaṭṭassa⁵ arānañ ca hatattā tato eva ārakattā paccayādīnam arahattā pāpakaraṇe 'rahābhāvā ca arahanto ti vuccanti. Tattha yathā khettam hi tiṇādidō-sarahitam svābhisaṅkhatam bijamhi vutte utusalilādi-paccayantarūpetam kassakassa mahapphalam hoti, evam khīṇāsavasantāno lobhādidosarahito svābhisaṅkhato deyya-dhammabije vutte kālādipaccayantarasaḥito dāyakassa mahapphalo hoti. Tenāha Bhagavā: khettūpamā ara-hanto ti. Ukkatṭhanideso ayaṃ. Tassa sekhādīnam pi khettassa vā paṭikkhepato dāyaka ti civarādīnam paccayā-nam dātāro pariccajanakā. Tena sampariccāgena attano santāne lobhādīnam pariccajanakā chedanakā tato vā attano santānassa sodhakā rakkhakā cā ti attho. Kassūpamā ti kassakasadisā. Yathā kassako sālikhettādīnam kassitvā yathā kālañ ca vaṭṭudakadānanīharapaṇidhānarakkhanā-dihi appamajjanto ulāram vipulañ ca sassaphalam paṭi-labhati, evam dāyako pi arahante sudeyyadhammapariccā-gena pāricariyāya ca appamajjanto ulāram vipulañ ca dānaphalam paṭilabhati. Tena vuttam: dāyaka kassū-pamā ti.

Bijūpamam deyyadhamman ti līngavipallāsena vut-tam. Bijasadiso deyyadhammo ti attho. Annapānādīkassa hi dasavidhassa dātābbavatthuno etam nāmam. Etto nibbattate phalan ti etasmā dāyakapaṭiggāhakadeyya-

¹ ogha, S₁; ogham, S₂. ² °pūjaya, M. D.; B.; °pūjiya, C.

³ gamati, M. C. D.; B.

⁴ S₁. S₂ omit the whole passage from kilesānam to uddissa after Pete ca paṭipūjayan ti pete (on p. 8 l. 4 from the bottom). ⁵ °vattassa or °cakkassa.

dhammapariccāgato dānaphalam nibbattati c'eva uppajjati ca ciratarapabandhavasena pavattati cā ti attho. Ettha yasmā pariccāgacetanābhisañkhatassa anuapānādivatthuno bhāvo na itarassa, tasmā bijūpamaṃ deyyadhamman ti deyya-dhammagahaṇaṃ katam. Tena deyyadhammāpadesena deyyadhammavattuvisayāpariccāgato nāyayeva bija-bhāvo daṭṭhabbo. Sā hi paṭisandhi-ādippabhedassa tassa nissayārammaṇapabhedassa ca phalassa nipphādikā na deyyadhammo ti.

Etam bijam kasikhettan ti yathā vuttam bijam yathā vuttan ca khettam tassa bijassa tasmim khette vapana-payogasañkhātā kasī cā ti attho. Etamtayam kesam icchitabban ti āha: petānaṃ dāyakassa cā ti. Yadi dāyako pete uddissa dānaṃ deti petānaṃ ca dāyakassa ca, atha na pete uddissa dānaṃ deti dāyakass' eva etam bijam esā kasī etam khettam upakārāya hotī ti adhippayo. Idāni tam upakāram dassetum: petā paribhuñjanti dātā puññena vaḍḍhati ti vuttam. Tattha tam petā paribhuñjanti ti dāyakena pete uddissa dāne dinne yathā vuttam khettaka-sībijasampattiyā anumodanāya ca yam petānaṃ upakappati tam dānaphalam petā paribhuñjanti. Dātā puññena vaḍḍhati ti dātā pana attano dānamayapuññanimittam devamanusse subhogasampatti-ādinā puññaphalena abhivaḍḍhati.

Puññaphalam pi hi Kusalānaṃ bhikkhave dhammānaṃ samādānāhetu javam idam puññaṃ pavaḍḍhati ti ādi puññan ti vuccati.

Idh' eva kusalam katvā ti anavajjasukhavipākattḥena kusalam petānaṃ uddissa vasena dānamayam puññaṃ upacinitvā idh' eva imasmim yeva attabhāve. Pete ca paṭipūjayan ti pete uddissa dānena¹ sampādetvā² anubhūyamānadukkhato pete mocetvā (te hi³ uddissa diyamānaṃ dānaṃ) tesam pūjā nāma hoti. Tenāha: amhākaṃ ca katā pūjā⁴ petānaṃ pūjā ca katā ulārā ti ca pete cā ti⁵ ca

¹ tena, S₁. S₂. ² sammānetvā, S₁. S₂.

³ pete hi, S₁. S₂. ⁴ B. S₂ add ti.

⁵ petā ti ca, S₁. S₂.

Saddena piyo ca¹ hoti manāpo abhigamanīyo ca hoti viśāsanīyo bhāvanīyo ca hoti garukātabbo pasamso ca hoti kittanīyo viññūnan ti evam ādike diṭṭhadhammike dānānisamse saṅgaṇhāti.

Saggañ ca kamati ṭhānaṃ kammaṃ katvāna² bhaddakan ti bhaddakaṃ³ kalyāṇaṃ⁴ kusalaṃ kammaṃ katvā dibbehi āyu-ādihi dasahi ṭhānehi suṭṭhu-aggattā saggan ti⁵ laddhanāmaṃ katapuññānibbattanaṭṭhānaṃ devalokaṃ kamati⁶ uppajjanavasena uppajjati⁷. Ettha ca kusalaṃ katvā ti⁸ vatvā⁸ puna kammaṃ katvāna bhaddakan ti vacanaṃ deyyadhamaṃ pariccāgo viya pattidānavasena dānadhammapariccāgo⁹ pi dānamayakusalakammaṃ evā ti dassanattan ti daṭṭhabbaṃ.

Keci pan' ettha petā ti arahanto adhippetā ti vadanti. Taṃ tesam matimattaṃ¹⁰. Petā ti khīṇāsavānaṃ āgataṭṭhānass' eva abhāvato bijādibhāvassa ca dāyakassa¹¹ viya tesam ayujjamānattā petayonikānaṃ yujjamānattā¹² ca.

Desanāpariyosāne devaputtaṃ Sulasañ ca ādiṃ katvā caturāsitiyā pānasahassānaṃ¹³ dhammābhisamayo ahoṣi¹⁴.

Paramatthadīpaniyā¹⁵ Petavatthusamvaṇṇanāya¹⁵
Khettūpamā Petavatthuvaṇṇanā
niṭṭhitā.

I, 2.

Kāyo te sabbasovaṇṇo ti.¹⁶ Idaṃ Satthari Rājagahaṃ upanissāya Veḷuvane Kalandakanivāpe viharante aññataraṃ sūkaramukhapetaṃ¹⁷ ārabba vuttaṃ. Atite kira Kassapassa bhagavato sāsane eko bhikkhu kāyena

¹ om. B. ² katvā, S₂. ³ om. B.

⁴ kalyāṇassa, S₁, S₂. ⁵ sattan ti, S₂. ⁶ gamati, B.

⁷ upapajjanavasena upagacchati, B. ⁸ om. S₁.

⁹ S₁ omits dāna before dhamma.°

¹⁰ None of the three MSS. has this reading, but S₁. B. have patimaggam, whereas S₂ has nicam or nimam.

¹¹ padāyakassa l. ca dāy.°, S₁. S₂.

¹² yajamānattā, S₁. S₂. ¹³ °sahassāni, B.

¹⁴ B. adds ti. ¹⁵ om. B. ¹⁶ om. S₁. B.

¹⁷ sukārapetaṃ, B.

saññato ahosi, vācāya asaññato bhikkhū akkosati pari-
bhāsati. So kālaṃ katvā niraye nibbatto. Ekam buddhan-
taram tattha pacitvā¹ tato cavitvā imasmim buddhuppāde
Rājagahasamipe Gijjhakūṭe pabbatapāde tass' eva kam-
massa vipākavasena khuppipāsāhi guṇūpeto² hutvā nibbatti.
Tassa kāyo suvaṇṇavaṇṇo ahosi³, mukhaṃ sūkaramukha-
sadisaṃ. Ath' āyasmā Nārado Gijjhakūṭapabbate⁴ vasanto
pāto 'va sarirapaṭijagganaṃ katvā pattacivaraṃ⁵ c' ādāya⁵
Rājagahaṃ piṇḍacāratvāya⁶ gacchanto⁷ antarāmagge taṃ
petam disvā tena katakammaṃ pucchanto gātham āha⁸:

Kāyo te sabbasovaṇṇo sabbā obhāsate disā

mukhan te sūkarass' eva, kiṃ kamma akarī⁹ pure ti. 1

Tattha kāyo te sabbasovaṇṇo ti tava kāyo deho
sabbo suvaṇṇavaṇṇo uggattakanakasannibho.¹⁰ Sabbā
obhāsate disā ti tassa pabhāya sabbā pi disā samantato
pabhāseti¹¹ vijjoteti.¹² Obhāsate ti vā antogadhahetu
attham idaṃ padan ti te kāyo sabbasovaṇṇo sabbā disā
obhāseti vijjoteti ti attho daṭṭhabbo. Mukhan te sūka-
rass' evā ti mukhaṃ pana te sūkarassa viya sūkara-
mukhasadisaṃ tava¹³ mukhan ti attho. Kiṃ kamma
akarī¹⁴ pure ti tvaṃ¹⁵ pubbe¹⁵ atitajātiyaṃ kiḍisaṃ¹⁶
kamma akāsi ti pucchati. Evaṃ so¹⁷ therena pana¹⁸ peto
katakammaṃ puṭṭho gāthāya vissajjento¹⁹:

Kāyena saññato āsim vācāyāsim asaññato

tena me tādiso vaṇṇo yathā passasi Nārada ti 2

āha.

Tattha kāyena saññato āsin ti kāyikena saññamena
saññato kāyañ cārikena²⁰ saṃvarena saṃvuto ahosiṃ²¹.

¹ pathitvā, S₁. S₂. ² gūnopeto, S₁. S₂; bhūtopeto, B.

³ hoti, B. ⁴ B. omits pabbate. ⁵ om. B.

⁶ piṇḍattāya, B. ⁷ āgacchanto, B.

⁸ B. puts gātham āha after pure ti.

⁹ akarā, M. C. D.; B. ¹⁰ uttatta.^o, B.

¹¹ obhāsati, B. ¹² vijjotati, B. ¹³ vā l. tava, B.

¹⁴ akarā, B. ¹⁵ om. B. ¹⁶ kiṃ disaṃ, B.

¹⁷ om. B., but puts it after therena. ¹⁸ om. B.

¹⁹ vissajjanto, S₁; B. has eva before vis.^o

²⁰ S₁ adds 'va. ²¹ ahosi, S₂.

Vācāyāsim asaññato ti vācasikena¹ asaṃvarena sa-
mannāgato ahoṣim. Tenā ti tena ubhayena saññamena
ca. Me ti mayhaṃ. Tādiso vaṇṇo ti etādiso² yathā
tvam Nārada paccakkhato passasi, evarūpo kāyena manussa-
saṅghāno suvaṇṇavaṇṇo mukhena sūkarasadiṣo āsin ti yojanā,
vaṇṇasaddo hi idha chavisanṅhāne 'va daṭṭhabbo. Evaṃ
peto therena pucchito tam atthaṃ³ vissajjetvā tam eva
kāraṇaṃ katvā therassa ovādaṃ dento⁴ gātham āha⁵:

Tan tāhaṃ⁶ Nārada brūmi sāmaṃ diṭṭham idan tayā
mākāsi mukhasā pāpaṃ mā kho sūkaramukho ahū ti. 3

Tattha⁷ tan ti tasmā. Tāhan ti te ahaṃ. Nārada
ti theram ālapati. Brūmi ti kathemi. Sāman ti sayam
eva. Idan ti attano sarīraṃ sandhāya vadati. Ayaṃ
h' ettha attho yasmā bhante Nārada idaṃ⁸ mama sarīraṃ
galato paṭṭhāya heṭṭhā manussasaṅghānaṃ upari sūkara-
saṅghānaṃ tayā paccakkhato tāva⁹ diṭṭho¹⁰ tasmā te aham
ovādavasena vadāmi¹¹. Kim idan¹² ti peti āha: mākāsi
mukhasā pāpaṃ mā kho sūkaramukho ahū ti¹³.

Tattha mā ti paṭisedhenipāto. Mukhasā ti mukhena.
Kho ti¹⁴ avadhāraṇaṃ. Vācāya pāpakammaṃ¹⁵ mā akāsi
mā karohi mā kho sūkaramukho ahū ti. Ahaṃ viya sū-
karamukho ahosi yeva¹⁶, sace¹⁷ pana tvam mukharo hutvā
vācāya pāpaṃ kareyyāsi ekaṃsena sūkaramukho bhavyeyyāsi,
tasmā mākāsi mukhasā pāpaṃ ti phalapaṭisedhanamukhena
pi hetum eva paṭisedheti¹⁸.

Ath' āyasmā Nārado Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchā-
bhataṃ piṇḍapātaṭṭhikānto catuparisamajjhe nisinnassa
Satthuno tam atthaṃ ārocesi¹⁹. Satthā 'Nārada pubbe 'va

¹ B. reads here vācāya asaññato vācasikena sampannāgato
(sic) ahoṣim. ² ediso, B. ³ pucchitam atthaṃ, B.

⁴ oyādanto, B. ⁵ B. puts these two words after ahū ti.

⁶ tan tāhaṃ, M. C. D.; B. S₂; tan tāha, S₁. ⁷ S₁ has here a
gap which does not end until after paccakkhato. ⁸ imam, B.

⁹ ca l. tāva, S₂. B. ¹⁰ diṭṭham, B. ¹¹ S₂ adds ti.

¹² om. B. ¹³ ahūsi evā ti, S₁. S₂; S₂ adds -la- after mākāsi.

¹⁴ S₂ adds ca. ¹⁵ paṭipakammaṃ, S₁. ¹⁶ viya mukho
māhosi yeva, B. ¹⁷ sac' eva, B. ¹⁸ paṭisedhati, S₁. S₂.

¹⁹ S₁ here adds: so vihāraṃ pavisitvā cintesi.

mayā so satto diṭṭho' ti vatvā anekā kāravo kāraṃ vaci-
duccaritasannissitaṃ ādīnaṃ vacisucaritapaṭisaṃyuttaṃ¹
ānisamsaṃ pakāsentō dhammaṃ desesi. Sā desanā sam-
pattaparīsāya sātthikā ahosi².

Sūkarapetavatthuvaṇṇanā.

I, 3.

Dibbaṃ subhaṃ dhāresi vaṇṇadhātun ti. Iḍaṃ
Satthari Veluvane viharante Kalandakanivāpe aññataraṃ
pūtimukhapetaṃ ārabba vuttaṃ. Atīte kira Kassapassa
bhagavato kāle dve kulaputtā tassa sāsane pabbajitvā si-
lācārasampannā sallekhaṃvuttino aññatarasmiṃ gāmakā-
vāse³ samaggavāsaṃ vasanti. Atha aññataro pāpajjhāsayo
pesuññāhi rato bhikkhu tesam vasanaṭṭhānaṃ upagacchi.
Therā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ⁴ katvā vasanaṭṭhānaṃ
datvā dutiyadivase taṃ gahetvā gāmaṃ piṇḍāya pavasiṃsu.
Manussā taṃ disvā tesu thesesu ativiya⁵ paramanipaccā-
kāraṃ katvā yāgubhattādihi paṭimānesuṃ. So vihāraṃ
pavisitvā cintesi 'sundaro 'yaṃ⁶ gocaragāmo manussā ca
saddhāsampannā⁷ paṇitaṃ piṇḍapātaṃ denti ayañ ca⁸
vihāro chāyūdakasampanno sakkā idh' eva sukkena vasi-
tuṃ, imesu pana bhikkhūsu idh' eva vasantesu mayhaṃ⁹
phāsu vihāro na bhavissati, antevāsikavāso viya¹⁰ bhavi-
sati, hand' ahaṃ ime aññamaññaṃ bhinditvā yathā na
puna idha¹¹ vasissanti tathā karissāmi' ti. Ath' ekadivasam
mahāthere dinnam pi ovādaṃ datvā attano vasanaṭṭhānaṃ
paviṭṭhe pesuniko bhikkhu thokaṃ kālaṃ vītināmetvā ma-
hātheram upasaṅkamitvā therena 'kim āvuso vikāle āgato
'si' ti¹² vutte 'āma bhante kiñci vattabbaṃ atthi' ti vatvā
'kathehi āvuso' ti therena anuññāto āha: 'eso bhante tum-

¹ B. adds ca. ² B. adds ti, also has jātā after
sātthikā. ³ gāme, B. ⁴ sandhāraṃ, B.

⁵ S₁. B., ativiya twice. ⁶ 'va tāhaṃ l. 'yaṃ, B.

⁷ saṭṭhāsampanno, S₁. S₂; sandhāvasannā, B.

⁸ B. omits ayañ ca, but puts ca after vihāro.

⁹ mayā, S₂. ¹⁰ viyā ti, B. and om. bhavissati.

¹¹ yathā pana idha na, B. ¹² B. adds ca.

hākaṃ saḥāyakathero¹ sammukhā mitto² viya attānaṃ dassetvā paraṃ mukhā sapatto viya upavadati³ ti. 'Kim katheti⁴ ti pucchito 'suṇātha bhante, eso mahāthero saṭho⁵ māyāvi kuhako micchājīvena jīvitam kappeti ti tumhākaṃ aguṇaṃ katheti⁶ ti āha. 'Mā āvuso evaṃ bhāṇi, na so bhikkhu evaṃ maṃ upavadissati, gihikālato paṭṭhāya mama⁵ sabhāvaṃ⁶ jānāti, pesalakalyāṇasiḷo' ti. 'Sace bhante tumhe attano visuddhicittattāya evaṃ cintetha, taṃ tumhākaṃ yeva anucchavikaṃ, mayhaṃ pana tena sad-dhiṃ veraṃ natthi. Kasmā ahaṃ tena avuttaṃ vuttan ti vadāmi? hotu kālantarena sayam eva jānissathā⁷ ti āha. Thero pi puthujjanabhāvavasena⁷ dvelhakacitto 'evaṃ pi siyā⁸ ti sāsāṅkahadayo hutvā thokaṃ sithilavissāso ahoṣi. So bālo paṭhamam mahātheram bhinditvā itaram pi theram vuttanayena⁸ paribhindi. Atha te ubho pi⁹ therā dutiya-divase aññamaññaṃ anālapitvā pattacivaram ādāya gāme piṇḍāya caritvā¹⁰ piṇḍapātāma ādāya attano vasanaṭṭhāne yeva paribhuñjitvā sāmīcimattam pi akatvā taṃ divasaṃ tatth⁷ eva vasitvā vibhātāya ca rattiyā aññamaññaṃ an-ārocetvā⁹ va yathā phāsukaṭṭhānam āgamaṃsu. Pesunikaṃ pana bhikkhuṃ paripuṇṇamanorathaṃ gāmaṃ¹¹ piṇḍāya pavitṭhaṃ manussā disvā āhaṃsu: 'bhante therā kuhiṃ gatā¹⁰ ti. So āha: 'sabbarattim aññamaññaṃ kalaham katvā mayā mā¹² kalaham karotha samaggā hotha, kalaho nāma anat-thāvaho hoti āyatim dukkhuppādako akusalasaṃvattaniko, purimakā pi kalahena mahatā hitā parihaṭṭhā ti ādīni vuc-camānā pi mama vacanaṃ anādayitvā pakkamanti¹¹ ti. Tato manussā 'therā tāva gacchantu, tumhe pana ambhākaṃ anukampāya idh¹² eva anukkaṇṭhitā¹³ vasathā¹³ ti yācīṃsu. So sādhu ti paṭisūṇitvā tatth⁷ eva¹⁴ vasanto katipāhena cintesi 'mayā silavanto kalyāṇadhammā bhikkhū āvāsa-lobhena paribhinnā, bahum vata mayā pāpakammaṃ pasu-

¹ saḥāyathero, B. ² S₁ omits mitto . . . mukhā.

³ S₁. S₂ read sadho; B. has satho. ⁴ kathesi, B.

⁵ mamaṃ, S₂. ⁶ sabhāyaṃ, S₁. ⁷ °dosena l. °vasena, B.

⁸ °nayen⁷ eva, B. ⁹ S₁ adds te. ¹⁰ vicaritvā, B.

¹¹ gāmāya, S₁. ¹² B. puts mā before karotha.

¹³ °ḥitvā, B. ¹⁴ B. omits eva.

tan' ti balavavippatisārābhībhūto sokavegena gilāno hutvā na ciren' eva kālaṃ katvā Avīcimhi nibbatti.

Itare dve saḥāyakatherā¹ janapadacārikam carantā aññatarasmim āvāse samāgantvā aññamaññaṃ sammoditvā tena bhikkhunā vuttaṃ bhedavacanam aññamaññaṃ ārocetvā tassa abhūtabhāvaṃ nātvā samaggā hutvā anukkamena tam eva āvāsaṃ paccāgamimsu. Manussā dve there disvā haṭṭhatuṭṭhā sañjātasomanassā² hutvā catūhi pacca-yehi upaṭṭhahimsu. Therā³ tatth' eva⁴ vasantā sappāya-āhāralābhena samāhitacittavipassanaṃ vaddhetvā na ciren' eva arahattaṃ pāpuṃsu.

Pesuniko bhikkhu ekaṃ buddhantaraṃ niraye pacitvā imasmim buddhuppāde Rājagahassa avidūre pūtimukha-peto hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavaṇṇo ahoṣi, mukhato pana⁵ puḷavakā nikkhamitvā ito c' ito ca mukhaṃ khādanti. Tathārūpam pi⁶ okāsaṃ pharivā duggandhaṃ vāyati. Ath' āyasmā Nārado Gijjhakūṭapabbatā orohanto taṃ disvā⁷:

Dibbaṃ subhaṃ dhāresi vaṇṇadhātum, vehāyasan
tiṭṭhasi antalikkhe

mukhañ ca te kimiyo⁸ pūtigandhaṃ khādanti, kiṃ
kammam akāsi pubbe ti 1

imāya gāthāya katakammaṃ pucchi.

Tattha dibban ti divibhāvaṃ⁹ devattabhāva-pariyāpanaṃ, idha pana dibbaṃ viyā ti dibbaṃ. Subhan ti sobhaṇaṃ sundarabhāvaṃ vā. Vaṇṇadhātun ti chavi-vaṇṇam¹⁰. Dhāresi ti vahasī. Vehāyasan¹¹ tiṭṭhasi antalikkhe ti vehāyasaṇṇite¹² antalikkhe tiṭṭhasi. Keci pana vihāyasan¹³ tiṭṭhasi antalikkhe ti pāṭhaṃ vatvā vihāyasaṃ¹³ abhāsento antalikkhe tiṭṭhasī ti vacanasesena

¹ saḥāyatherā, B. ² saññoyasomanassā, S₁.

³ B. adds ca. ⁴ B. omits eva. ⁵ om. B.

⁶ tass' addharam pi, S₁. S₂. ⁷ B. adds pucchanto āha.

⁸ kimayo, S₁. S₂. ⁹ dibbabhāvaṃ, B.

¹⁰ om. S₁, which also shows some inversion in the order of the commenting words. ¹¹ vehāyam, S₂.

¹² vehāyasaṇṇite, S₂; vehāsayasaṇṇite, S₁.

¹³ vehāyasan, S₁. S₂.

attham vadanti. Pūtigandhan ti kuṇapagandham dug-
gandhan ti attho. Kiṃ kammam akāsi pubbe ti
paramaduggandham te mukham kimiyo¹ khādanti kāyo
ca suvaṇṇavaṇṇo, kīdisam² nāma kammam evarūpassa
attabhāvassa kāraṇabhūtam pubbe tvam akāsi ti pucchi.
Therena so peto attanā katakammam puṭṭho tam attham
vissajjento³ gātham āha⁴:

Samaṇo aham pāpo dukkhavāco⁵ tapassīrūpo mukhasā
asaññato

laddhā⁶ ca me tapasā vaṇṇadhātum mukhañ ca me
pesuniyena⁷ pūti ti. 2

Tattha samaṇo aham pāpo ti aham lāmakko samaṇo
pāpabhikkhu ahosi⁸. Dukkhavāco⁹ ti dukkhavacano¹⁰
pare atikkamitvā laṅghitvā¹¹ vattā¹² paresam guṇam pa-
ridhamśakavacano¹³ ti attho. Atidukkhavāco ti vā pāṭho
ativiya pharusavacano musāvādāpesuññādivaciḍuccaritani-
rato¹⁴. Tapassīrūpo ti samaṇapaṭirūpako. Mukhasā ti
mukhena. Laddhā¹⁵ ti paṭiladdhā¹⁶, ca-kāro sampiṇḍan-
attho. Me ti mayā. Tapasā ti brahmacariyena¹⁷. Pesu-
niyenā ti¹⁸ pisunā vācāya. Pūti ti pūtigandham.

Evam so peto attano katakammam ācikkhitvā idāni the-
rassa ovādam dento osānagātham¹⁹ āha:

Tayidaṃ tayā²⁰ Nārada sāmam diṭṭham, anukampakā
ye kusalā vadeyyum

mā pesunaṃ mā ca²¹ musā²² abhaṇi, yakkho tuvaṃ
hohisi kāmakāmi ti²³. 3

¹ kimayo, S₁. ² kiṃ disam, B. ³ visajjanto, B.

⁴ B. *puts* gātham āha *after* pūti ti.

⁵ duṭṭhavāco, M. D.; B. *reads* 'tiduṭṭhavāco.

⁶ laḷā, D.; B.; M. *has* laḷā. ⁷ pesukiyena, C.

⁸ B *adds* ti. ⁹ atiduṭṭhavāco, B. ¹⁰ atiduṭṭha.^o, B.

¹¹ laṅghetvā, B. ¹² vattāro, B.

¹³ paridhamśakavacano, S₁. S₂; paridham sanamano, B.

¹⁴ ^opesuññāvaci.^o, S₂. ¹⁵ laḷā, B. ¹⁶ puṭṭilalā, B.

¹⁷ brahmayena, S₂; S₁ *adds* ti. ¹⁸ S₁ *omits* pesuniyenā ti.

¹⁹ *om.* B. ²⁰ *om.* D. ²¹ pa, S₂.

²² musā pisunā, S₁. S₂. ²³ B. *adds* ovādagātham āha.

Tattha tayidan ti taṃ idaṃ mama rūpaṃ. Anukampa-kā ye kusalā vadeyyun ti ye anukampanasilā kārunikā parahitapaṭipattiyāṃ kusalā nipunā buddhādayo yaṃ vadeyyuṃ tad¹ eva vadāmi ti adhippāyo. Idāni taṃ ovādaṃ dassento 'mā pesunaṃ mā ca musā abhaṇi yakkho tuvaṃ hohisi kāmakāmi' ti āha². Tass' attho: pesunaṃ vacanaṃ³ musā ca mā⁴ abhaṇi mā kathesi, yadi⁵ tvaṃ musāvādaṃ pisunavācaṇ ca⁶ pahāya vācāya saññato bhaveyyāsi, yakkho vā⁷ devo vā⁸ devaṇṇataro vā tvaṃ bhavissasi, kāmaṃ kāmī kaññaṃ⁹ uḷāraṃ dibbasampattiṃ paṭilabhitvā tatthagama-nasilo yathā sukhaṃ indriyānaṃ paricaraṇena¹⁰ abhira-manasilo ti.

Taṃ sutvā thero tato Rājagahaṃ gantvā¹¹ piṇḍāya caritvā pacchābhataṃ piṇḍapātaṭipattikkanto Satthuno¹² taṃ attham ārocesi. Satthā taṃ atthupattiṃ katvā dhammaṃ desesi. Sā desanā sampattaparisaṃyā sātthikā ahosi¹³.

Pūtimukhapeta vatthuvaṇṇanā.

I, 4.

Yaṃ kiñcārammaṇaṃ katvā ti. Idaṃ Satthā Sāvattiyaṃ¹⁴ Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa gahapatino dānaṃ ārabha kathesi. Anāthapiṇḍikassa kira gahapatino dhītudhītāya dārikāya dhāti katapiṭṭhaṃ¹⁵ dhitalikaṃ adāsi. Imaṃ gahetvā¹⁶ kiḷassū ti¹⁷ sā tattha dhītu'saññaṃ uppādesi. Ath' assā¹⁸ ekadivasaṃ taṃ gahetvā kiḷantiyā pamādena patitvā bhijji. Tato dārikā mama dhītā matā ti parodi¹⁹. Taṃ rodantiṃ²⁰ koci pi gehajano saññāpetuṃ nāsakkhi.

Tasmiṃ ca samaye Satthā Anāthapiṇḍikassa gahapatino gehe paññatte āsane nisinno hoti. Mahāsetṭhi ca²¹ Bhaga-

¹ taṃ (om. eva), B. ² om. S₁. S₂.

³ pisunaṃ pisunavacanaṃ, B. ⁴ om. B. ⁵ B. adds hi.

⁶ om. B. ⁷ om. S₁. ⁸ om. B. ⁹ kāmītabbaṃ, B.

¹⁰ paṭi-(pati-S₂)caraṇena, S₁. ¹¹ om. B.

¹² satthāraṃ, B. ¹³ B. adds ti.

¹⁴ B. omits kata before piṭṭha.

¹⁵ S₁. S₂ have asante dhītā before imaṃ.

¹⁶ kiḷassū ti, B.; kiḷissatu, S₂; kiḷissatu, S₁. ¹⁷ assa, S₁.

¹⁸ parodanti (m), B. ¹⁹ amaranti (m), B. ²⁰ om. B.

vato samipe nisinno hoti. Dhāti taṃ dārikam gahetvā seṭṭhissa santikam agamāsi. Seṭṭhi taṃ disvā 'kiṃ nissāya dārikā rodati' ti āha. Dhāti taṃ pavattim seṭṭhissa ārocesi. Seṭṭhi taṃ dārikam aṅke nisidāpetvā 'tava dhītu-dānam dassāmī' ti saññāpetvā Satthuno¹ ārocesi: 'bhante mama nattudhitaram² piṇḍadhitalikam³ uddissa dānam dātukāmo taṃ me pañcahi bhikkhusatehi saddhim svātanāya adhivāsethā' ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhibhāvena. Atha Bhagavā dutiyadivase pañcahi bhikkhusatehi saddhim seṭṭhissa gharam gantvā bhattakiccaṃ katvā anumodanam karonto imā gāthā abhāsi⁴:

Yaṃ kiñcārammaṇam katvā dajjā dānam amaccharī
pubbe pete ca ārabhha atha vā vatthudevata¹
Cattāro ca mahārāje lokapāle yasassine
Kuveram Dhataratṭhañ ca Virūpakkham Virūlhakam,
te c' eva⁵ pūjitā honti dāyakā ca anipphalā. 2
Na hi ruṇṇam 'va⁶ soko vā yā c'aññā paridevanā
na taṃ petassa⁷ atthāya evam tiṭṭhanti nātayo⁸. 3
Ayañ ca kho dakkhiṇā dinnā saṅghamhi suppatiṭṭhitā
dīgharattam hitāy' assa ṭhānaso upakappati ti. 4

Tattha yaṃ kiñcārammaṇam katvā ti maṅgalādisu, aññataram yaṃ kiñci ārabhha uddissa. Dajjā ti dadeyya. Amaccharī ti attano sampattiyā parehi sādharmaṇā bhāvāsahanalakkhaṇassa maccherassa abhāvato amaccharī pariccāgasilo macchariyalobhādi cittamalam dūrato katvā dānam dadeyyā ti adhippayo. Pubbe pete ca ārabhha ti pubbe keci pitaro vā uddissa. Vatthudevata¹ ti ghara vatthu-ādisu adhivatthā devatā ārabhha ti yojanā. Atha vā ti iminā aññe pi devamanussādi ye keci ārabhha dānam⁹ dadeyyā ti dasseti, tattha devesu tāva ekacce pākāte deve dassento cattāro ca⁹ mahārāje ti vatvā puna te

¹ satthū (satthu, S₂), S₁. ² netta.°, B.

³ B. *omits* piṇḍa *before* dhītu.°.

⁴ B. *puts the last three words after the stanzas.*

⁵ tam eva, S₁. S₂. ⁶ vā, M.; B. ⁷ petānam, C.

⁸ nātiyo, S₁. S₂; nātakā, M. C. D.; B. ⁹ om. B.

nāmaṃ¹ gaṇhanto Kuveran ti ādim āha. Tattha Kuveran ti Vessavaṇaṃ Dhataratṭhan ti ādini sesānaṃ tiṇṇaṃ lokapālānaṃ nāmāni. Te c' eva² pūjitā honti ti te ca mahārājāno pubbe petavatthudevātādayo³ ca uddissa kiriyāya paṭimānitā honti. Dāyakā ca anipphalā ti ye dānaṃ denti te dāyakā ca paresaṃ uddissa na⁴ mattenā nipphalā attano dānaphalassa bhāgino eva honti. Idāni ye attano nātinaṃ maraṇena rodanti⁵ socanti⁶ paridevanti, tesāṃ taṃ niraṭṭhakaṃ attaparitāpanaṃ attam evā ti dassetuṃ Na hi ruṇṇaṃ 'vā ti gātham āha.

Tattha ruṇṇaṃ ti ruditaṃ assumocanaṃ, na hi kātabban ti vacanaseso. Soko ti socanaṃ cittasantāpo antonijjhānaṃ⁷ ti attho. Yā c' aññā paridevanā ti yā ca ruṇṇasokato aññā paridevanā kaḥaṃ ekaputtako ti ādi vācāvippalāpo so pi na kātabbo ti attho⁸. Sabbattha vāsaddo vikappattho. Na taṃ petassa atthāya ti yasmā ruṇṇaṃ vā soko vā paridevanā vā ti sabbam pi taṃ petassa kālakatassa atthāya upakārāya na hoti, tasmā na hi taṃ kātabbamaṃ, tathāpi evaṃ tiṭṭhanti nātayo avindasuno ti adhippāyo. Evaṃ ruṇṇādīnaṃ niraṭṭhabhāvaṃ dassetvā idāni yā pubbe petādike ārabba dāyakena saṅghassa dakkhiṇā dinnā tassa⁹ sātthabhāvaṃ dassento Ayaṇ ca kho dakkhiṇā¹⁰ ti gātham āha.

Tattha ayaṇ ti dāyakena taṃ dinnam¹¹ dānaṃ paccakkhato dassento vadati¹². Ca¹³-saddo vyatireko¹⁴. Tena yathā ruṇṇādi petassa na kassaci¹⁵ atthāya hoti, na evaṃ ayaṃ¹⁶ pana dakkhiṇā dīgharattaṃ hitāy'assa hoti ti vakkhamānaṃ eva viśesaṃ joteti. Kho ti avadhāraṇe. Dakkhiṇā ti dānaṃ. Saṅghamhi suppatiṭṭhā ti anuttare

¹ te nāmato, B. ² om. S₁, and S₂ also ce.

³ °devatāyo, B. ⁴ B. has na also after mattenā.

⁵ rudanti, B. ⁶ om. S₁; whereas B. has socenti, but

after parid.° ⁷ atthonijjh.°, S₂. ⁸ S₁ adds ti.

⁹ tassā, B. ¹⁰ S₁. S₂ add dīgharattaṃ hitāyassā; S₂ puts -la- before dīghar.° ¹¹ dādinnaṃ, S₁. S₂.

¹² vadanti, S₁. S₂. ¹³ pa, S₁. S₂. ¹⁴ byatirekatto, B.

¹⁵ kiñci, B. ¹⁶ evaṃ mayā mayam, S₁; evaṃ mayam aya, S₂; evaṃ ayaṃ ayaṃ, B.

puññakkhette saṅghē sutṭhu paṭiṭṭhitā. Dīgharattaṃ hitāy' assā ti assa petassa cirakālaṃ hitāya atthāya. Thānaso taṃ¹ upakappatī ti khaṇ' aññe 'va nippajjati na kālantare ti attho. Ayaṃ hitatthadhammatā: yaṃ pete uddissa dāne dinne petā ce anumodanti tāva devassa phalena petā bhujanti² ti.

Evam Bhagavā dhammaṃ desetvā mahājanaṃ pete uddissa dānāhi ratamānasam katvā utthāyāsanaṃ pakkāmi. Punadivase setṭhibhariyā³ avasesā ca⁴ nātakā setṭhiṃ anuvattanti. Evam te māsamattaṃ mahādānaṃ pavattesum. Atha rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā 'kasmā bhante bhikkhū māsamattaṃ mama gharaṃ nāgamimsū⁵' ti pucchi. Satthārā tasmim kārāṇe kathite rājā pi setṭhiṃ anuvattanto buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ pavattesi. Taṃ disvā nāgarā rājānaṃ⁶ anuvattantā māsamattaṃ mahādānaṃ pavattesum. Evam māsadvayaṃ piṭṭhadhitalikamūlakaṃ mahādānaṃ pavattenti⁷.

Piṭṭhadhitalikapetavatthuvaṇṇanā.

I, 5.

Tiro kuḍḍesu tiṭṭhanti ti. Idaṃ Satthā Rājagahe viharanto sambahule pete ārabba kathesi. Tatrāyaṃ vitthārakathā. Ito dvā⁸ navutikappe Kāsipurī nāma nagaram ahoṣi. Tattha Jayaseno nāma rājā raṭṭhaṃ⁸ kāresi⁸, tassa Sīrimā nāma devī. Tassā kucchiyaṃ Phusso nāma Bodhisatto nibbattetvā anupubbena sammāsambodhiṃ abhisambhujjhi. Jayaseno rājā 'mama putto mahābhinnikkhamaṃ nikkhamitvā buddho jāto, mayham eva buddho⁸ mayham⁸ dhammo mayham⁹ saṅgho' ti mamāyitaṃ¹⁰ uppādetvā sabbakālaṃ sayam eva upaṭṭhahati, na aññesaṃ okāsaṃ¹¹ deti. Bhagavato kaniṭṭhabhātaro vemātikā tayo bhātaro cintesum:

¹ om. B. ² paribhujanti, B. ³ B. adds atha.

⁴ om. S₁. B. ⁵ nāgamissati pucchi, S₁. S₂.

⁶ taṃ l. rājānaṃ, B.; S₁. S₂ have nāgarājānaṃ.

⁷ pavattati, B.; all MSS. add ti. ⁸ om. S₁. S₂.

⁹ S₂. S₂ add eva. ¹⁰ mamattaṃ, B. ¹¹ S₂ adds na.

‘buddhā nāma sabbalokahitāya¹ uppajjanti, na ekass’ evāthāya², amhākañ ca pitā aññesam okāsam na deti, katham nu kho mayam labheyyāma Bhagavantam upatthātum saṅghañ cā’ ti. Tesam etad ahoṣi: ‘handa mayam kiñci upāyam karomā’ ti. Te paccantam kupitam viya kārāpesum. Tato rājā ‘paccanto kupito’ ti sutvā tayo pi putte paccantam vūpasametum pesesi. Te gantvā vūpasamtvā āgatā rājā tuṭṭho varam adāsi ‘yam icchatha tam gaṇhathā’ ti. Te ‘mayam Bhagavantam upatthātum icchāmā’ ti āhamsu. Rājā etam ṭhapetvā ‘aññam gaṇhathā’ ti āha. Te ‘mayam aññena anattikā’ ti āhamsu. ‘Tena hi paricchedam katvā gaṇhathā’ ti. Te satta vassāni yācimsu. Rājā nādāsi³. Evañ cha pañca cattāri tiṇi dve ekam, sattamāsam cha pañca cattāro ti vatvā yāva temāsam yācimsu. Tadā rājā gaṇhathā ti adāsi. Te Bhagavantam upasaṅkamitvā āhamsu: ‘icchāma mayam bhante Bhagavantam temāsam upatthātum, adhivāsetu no bhante Bhagavā imam temāsam vassavāsan’ ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhibhāvena. Te tayo attano janapade niyuttakapurisassa likhāpaṇṇam pesesum ‘imam temāsam amhehi Bhagavā upatthātabbo, vihāram ādikatvā sabbam Bhagavato upatthānasambhāram⁴ sampādehi’ ti. So sabbam sampādetvā paṭipesesi. Te kāsāyatthani-vatthā hutvā adḍhateyyehi purisasahashehi veyyāvaccakarehi Bhagavantam bhikkhusaṅghañ ca sakkaccam upatthahamānā janapadam netvā vihāram niyādetvā vassam vasāpesum. Tesam bhaṇḍāgārīko eko⁵ gahapatiputto sapajāpatiko saddho ahoṣi pasanno. So buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa⁶ sakkaccam⁷ dānavatthum adāsi. Janapade niyuttakapuriso tam gahetvā janapadehi ekādasamattehi purisasahashehi saddhim sakkaccam eva dānavatthum⁸ pesesi. Tattha keci janā ca paṭihatacittā ahesum. Te dānassa antarāyam katvā deyyadhammam attanā⁹ khādiṃsu bhattasālañ ca agginā dahiṃsu. Saparivārā te hi¹⁰ rāja-puttā Bhagavato sakkāram

¹ ‘hitattāyo, B. ² eva atthāya, B.; ev’ atthāya, S₁. S₂.

³ na adāsi, B. ⁴ ‘sambhāre, B. ⁵ om. B.

⁶ B. omits bhikkhu before saṅghassa.

⁷ B. puts sakkaccam after dāna.° ⁸ dānam, B.

⁹ B. adds ‘va. ¹⁰ pavāritā, B., and om. tehi.

katvā Bhagavantam purakkhatvā pitu santikam eva āgamiṃsu¹. Tattha gantvā Bhagavā² parinibbāyi rājaputtā³ ca janapade niyuttakapuriso⁴ ca bhaṇḍāgāriko ca anupubbena kālam katvā saddhim parisāya sagge uppajjimsu, paṭihatacittā janā nirayesu uppajjimsu⁵. Evaṃ tesam ubhayesam pi⁶ janānam saggato saggam nirayato nirayam uppajjan-tānam dvānavutikappā vitivattā. Atha imasmim bhaddakappe Kassapassa bhagavato kāle te⁷ paṭihatacittā janā petesu uppanā. Tadā manussā attano nātakānam petānam atthāya dānam datvā uddissanti: ‘idam no nātīnam hotū’ ti. Te sampattim labhanti. Atha ime pi petānam disvā Kassapasammāsambuddham upasaṅkamitvā pucchimsu: ‘kin nu kho bhante mayam⁸ evarūpam sampattim labheyyāmā’ ti. Bhagavā āha: ‘idāni na labhetha, anāgate pana Gotamo nāma sammāsambuddho bhavissati, tassa⁹ Bhagavato kāle Bimbisāro nāma rājā bhavissati, so tumhākam ito dvānavutikappe nātiko¹⁰ ahosi. So¹¹ buddhassa dānam datvā tumhākam uddissati, tadā labhissathā’ ti. Evaṃ vutte kira tesam petānam¹² vacanam sve labhissathā ti vuttam viya ahosi.

Tato ekasmim buddhantare vitivatte loke¹³ amhākam Bhagavā uppajji, te pi tayo rājaputtā purisasahassena saddhim¹⁴ devalokato cavitvā Magadharatṭhe brāhmaṇakulesu uppajjitvā anupubbena tāpasapabbajjam pabbajitvā Gayāsīse tayo Jaṭilā ahesum, janapade niyuttakapuriso rājā Bimbisāro ahosi, bhaṇḍāgāriko gahapatiputto Visākho nāma seṭṭhi ahosi, tassa pajāpati Dhammadinnā nāma seṭṭhidhitā ahosi, avasesā pana parisā rañño parivārā hutvā nibbattimsu. Amhākam pi Bhagavā loke uppajjitvā satta-sattāham vitināmetvā¹⁵ anupubbena Bārāṇasim¹⁶ āgamma dhammacakkaṃ pavattetvā pañcavaggiye ādim katvā yāva sahassa¹⁷ parivāre tayo Jaṭile vinetvā Rājagahaṃ agamāsi.

¹ agamiṃsu, S₂.

² S₂ adds tattha, and om. pari before nibbāyi.

³ rājā ca puttā, B. ⁴ niyuttap.^o, S₁. S₂. ⁵ om. B.

⁶ B. adds pi. ⁷ om. S₂. ⁸ nāti, B. ⁹ B. adds tam.

¹⁰ om. B. ¹¹ om. S₁. S₂. ¹² atikkametva, B.

¹³ Bārānasiyam, S₁. ¹⁴ aḍḍhateyyasahassa, B.

Tattha pi¹ tadāhu pasaṅkantam² yeva rājānam Bimbisāram sotāpattiphale patitṭhāpesi saddhim ekādasanahutehi Aṅga-Magadhavāsīhi brāhmaṇagahapatikehi. Atha rañña svātanāya bhattena nimantito adhivāsetvā dutiyadivase mānavakavaṇṇena Sakkena devānam indena purato³ gacchantena:

danto dantehi saha purāṇajaṭilehi vippamutto vippamuttehi siṅganikkhasuvaṇṇo Rājagahaṃ pāvīsi Bhagavā ti⁴

evam ādihi gāthāhi⁵ abhittaviyamāno⁶ Rājagahaṃ pa-
visitva rañño nivesane mahādānaṃ sampaṭicchi. Te pana
petā 'idāni rājā dānaṃ amhākaṃ uddissati' ti gehaṃ⁷
samparivāretvā aṭṭhaṃsu. Rājā dānaṃ datvā 'kattha⁸ nu
kho Bhagavā vihareyyā' ti Bhagavato vihāraṭṭhānaṃ yeva
cintesi, na taṃ dānaṃ kassaci uddisi⁹. Tathā taṃ dā-
naṃ alabhantā¹⁰ petā chinnāsā hutvā rattiyaṃ rañño ni-
vesane ativiya bhimsanakaṃ vissaram¹¹ akāṃsu. Rājā
bhayasantāsasaṃvegaṃ āpajjitvā vibhātāya rattiyā Bha-
gavato ārocesi: 'evarūpaṃ saddaṃ¹² assosi, kin nu kho me
bhante bhavissati' ti? Bhagavā 'mā bhāyi mahārāja, na
te¹³ kiñci pāpakaṃ bhavissati, vuddhi¹⁴ te¹⁴ bhavissati¹⁴,
atha kho santi te purāṇañātakā¹⁵ petesu uppannā, te ekaṃ
buddhantaraṃ tam eva paccasimsantā 'buddhassa dānaṃ
datvā amhākaṃ uddissati' ti vicarantā hiyo dānaṃ datvā
na uddissasi¹⁶, te chinnāsā hutvā tathārūpaṃ bhimsanakaṃ
vissaram¹⁷ akāṃsū' ti. 'Kim¹⁴ idāni pi bhante dinne¹⁸ te¹⁹ la-
bheyyun²⁰ ti? 'Āma mahārājā' ti. 'Tena hi bhante adhi-
vāsetu me Bhagavā svātanāya²¹, dānaṃ tesam uddissāmi'
ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṅhībhāvena. Rājā nivesanaṃ
gantvā mahādānaṃ paṭiyādāpetvā²² Bhagavato kalam āro-

¹ ca l. pi, B. ² °kamantam, B. ³ B. twice.

⁴ = Mahāv. I. 22. 13. ⁵ kathāhi, S₁. S₂.

⁶ abhittayamāno, S₂. ⁷ āsāya, B. ⁸ katha, S₁.

⁹ uddissi, S₁. S₂; uddissati, B. ¹⁰ yathā taṃ tam atthaṃ
ajānantā, B. ¹¹ om. S₁. S₂. ¹² saddo, B. ¹³ tava, B.

¹⁴ om. B. ¹⁵ °ñātikā, S₁. S₂. ¹⁶ B. reads: vicarantaṃ
na tayā hiyyo dānaṃ datvā uddisi. ¹⁷ bheravam, S₁. S₂.

¹⁸ om. S₁. ¹⁹ om. B. ²⁰ labheyyan, S₁. B.

²¹ ajjhatanāya, B. ²² paṭiyādetvā, B.; paṭiyāpetvā, S₁.

cāpesi. Bhagavā rājantepuram gantvā paññatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusaṅghena. Te petā 'ajja labheyyamā' ti gantvā tirokuḍḍādīsu atṭhamṣu. Bhagavā tathā akāsi yathā te sabbe pi¹ rañño āpātham gatā ahesum. Rājā dakkhiṇodakam dento 'idam me nātinam hotū' ti uddisi. Tāva-d-eva petānam kamalakuvalayasañchannā² pokkharaniyo nibbattimsu. Te tattha nahātvā pivitvā ca paṭippassaddhā darathakilamathapipāsā suvaṇṇavaṇṇā ahesum. Rājā yāgukhajjakabhojjanāni datvā uddisi. Tesam tam khaṇ'aññ'eva dibbayāgukhajjakabhajjāni nibbattimsu. Te tāni³ paribhuñjitvā pi nindiyā ahesum. Rājā vatthasenāsanāni datvā uddisi. Tesam dibbavatthā⁴ dibbapāsādā seyyāpaccattharaṇālaṅkaravidhayo nibbattimsu. Sā ca tesam sampatti sabbā pi yathā rañño pākāṭā hoti tathā Bhagavā adhiṭṭhāsi. Rājā tam disvā ativiya attamano ahoṣi. Tato Bhagavā bhuttāvī pavārito rañño Bimbisārassa anumodanattam Tirokuḍḍapetavatthum abhāsi:

Tiro kuḍḍesu tiṭṭhanti sandhisīṅghātakesu ca
 dvārabāhāsu tiṭṭhanti āgantvāna sakam gharam. 1
 Pahūte⁵ annapānamhi khajjabhojje upaṭṭhite
 na tesam koci sarati sattānam kammaṇaccayā. 2
 Evaṃ dadanti nātinam ye honti anukampakā
 sucim paṇitam kālena kappiyam pānabhojanam:
 idam vo nātinam hotu, sukhitā hontu nātayo. 3
 Te ca tattha samāgantvā nātipetā samāgatā
 pahūte annapānamhi sakkaccam anumodare. 4
 Ciram jivantu no nāti yesam hetu labhāmase
 amhākaṇ ca katā pūjā dāyakā ca anipphalā. 5
 Na hi tattha kaṣi atthi gorakkh' etta⁶ na vijjati
 vañijjā tādisi n' atthi hiraññena kayakkayam⁷, 6
 Ito dinnena yāpentī petā kālakatā tahim
 unname v' udakam⁸ vuṭṭham⁹ yathā ninnam pavattati

¹ va l. pi, B. ² °kuvalasamchannā, S₁. S₂.

³ petā l. tāni, S₂. ⁴ om. B.

⁵ bahute, M. D. (also 4 c). ⁶ ettha, D.; B.

⁷ kayākayam, in all Burmese MSS.

⁸ v' before udakam, only in S₁. S₂. ⁹ vuṭṭhim, S₁. S₂.

evam eva ito dinnam petānam upakappati.	7
Yathā vārivahā ¹ pūrā paripūrenti sāgaram	
evam eva iṭo dinnam petānam upakappati.	8
Adāsi me akāsi me nātimitā sakhā ca me	
petānam dakkhiṇam ² dajjā pubbe katam anussaram.	9
Na hi = I, 4, 3 ³	10
Ayañ ca = I, 4, 4	11
So nātidhammo ca ayam nidassito petānam pūjā	
ca katā ulārā	
balañ ca bhikkhūnam anuppadinnam tumhehi puññam	
pasutam anappakan ti.	12

Tattha tiro kuḍḍesū ti kuḍḍānam parabhāgesu. Tiṭṭhanti ti nisajjādipaṭikkhepato ṭhānakappanavacanam etaṃ, gahapākāra kuḍḍānam⁴ parato bahi evaṃ tiṭṭhanti ti attho. Sandhisīṅghāṭakesu cā ti sandhisu ca siṅghaṭakesu ca, sandhiyo⁵ ti catukonaṛacchā gharasandhi bhittisandhi⁶ ālokasandhiyo pi vuccanti, siṅghāṭake ti koṇaracchā. Dvārabāhāsu tiṭṭhanti ti nagaradvāragharadvārānam bāhā nissāya tiṭṭhanti. Āgantvāna sakam gharan ti sakagharam nāma pubbañātigharam pi attano⁷ sāmibhāvena ajjhāvutthagharam pi. Tad ubhayam hi te yasmā sakasaññāya āgacchanti tasmā āgantvāna sakam gharan ti āha.

Evaṃ Bhagavā pubbe anajjhāvutthe⁸ pubbam pi pubbañātigharattā Bimbisāranivesanam sakagharasaññāya āgantvā tirokuḍḍādīsu ṭhite issāmacchariyaphalam anubhavante ativiya duddasikavirūpabhayānikadassane bahū pete rañño dassento Tirokuḍḍesu tiṭṭhanti ti gātham vatvā puna tehi katassa kammassa dāruṇabhāvam⁹ dassento Pahūte annapānamhī ti dutiyagatham āha.

Tattha pahūte ti anappake bahumhi yāvadatthe ti

¹ vāharivahā, S₂. ² dakkhiṇā, S₂; dakkhiṇa, S₁; the other MSS. have dakkhiṇam. ³ S₁. S₂ have here petānam, whereas M. C. D., B. retain petassa; M. only has etaṃ l. evaṃ. ⁴ gehap.^o, B. ⁵ sandhi, B. ⁶ om. B. ⁷ attanā, B. ⁸ ovuttha, all. ⁹ garubhāvam, S₁.

attho, ba-kārassa hi pa-kāro labhati Pahu santo na bharati ti ādisu viya. Keci pana bahuke ti paṭhanti, te pana¹ pamādapāṭhā. Annapānamhi ti anne ca pāne ca. Khajjabhojje² ti khajje ca bhojje ca, etena asitapitakhāyitasāyitavasena catubbidham pi āhāram dasseti. Upatṭhite ti upagamma³ ṭhite sajjite paṭiyatte ti attho. Na tesam koci sarati sattānan ti tesam pettivisayam⁴ uppannānam⁵ sattānam koci mātā vā pitā⁶ vā⁶ putto vā nattā vā na sarati⁷. Kiṃ kāraṇā? kammappaccayā attanā katassa⁸ adānadānapaṭisedhanādibhedassa kadariyakamma⁹ karanabhāvato. Tahim¹⁰ kammaṃ tesam nātinam saritum¹¹ na deti.

Evam Bhagavā anappakeci¹² annapānādīmhi vijjamāne nātinam paccāsimsantānam petānam pāpakammavasena¹³ nātakānam¹⁴ anussaraṇamattassā pi abhāvam dassetvā idāni pettivisaye⁴ uppanne¹⁵ nātike uddissa dinnam dānam¹⁶ pasamsanto Evam dadanti nātinan ti tatiyagātham āha.

Tattha evan ti upamāvacanam. Tassa dvidhā¹⁷ sambandho: tesam sattānam kammappaccayā asarantesu pi kesuci¹⁸ keci dadanti nātinam ye¹⁹ evam anukampakā honti ti ca mahārāja yathā tayā dinnam evam sucim paṇitam kālena kappiyam pānabhojanam dadanti nātinam 'ye honti anukampakā ti ca. Tattha dadanti ti uddissanti nīyādentī. Nātinam ti mātito pitito ca sambandhānam. Ye ti ye keci puttādayo. Honti ti bhavanti. Anukampakā ti atthakāmā²⁰ hitesino. Sucin ti suddham²¹ manoharam dhammikaṃ ca²². Paṇitan ti ulāram. Kālenā ti dakkhineyyānam paribhogayogyakālena nātipetānam vā tiro

¹ om. B. ² bhojjam, S₁. ³ upagama, B.

⁴ pittivisaye, B. ⁵ upapannānam, B. ⁶ om. B.

⁷ nassarati, B. ⁸ katakammassa, B. ⁹ kadariyassa, B.

¹⁰ tam hi, B. ¹¹ paritum, S₁.

¹² appakeci, S₂; anappake pi, B. ¹³ kammaphalena, B.

¹⁴ nātikānam, S₁. ¹⁵ upapanne, B.

¹⁶ raññā dinnadānam, B. ¹⁷ dvididhasam.°, S₁; dvi-

dhasam.°, S₂; dvidhā sampanno, B. ¹⁸ tesu pi, S₁; kesu pi, S₂.

¹⁹ yeva, B. ²⁰ atthakāmā ti, S₁. S₂.

²¹ sundaram, S₁. S₂. ²² S₁ has nāpikam; S₂ nāma nāp.°.

kuḍḍādisu āgantvā t̥hitakālena. Kappiyan ti anucchavikam paṭirūpaṃ ariyānaṃ paribhogārahama. Pānabhōjanan ti pānañ ca bhōjanañ ca. Tadupaḍesena ettha¹ sabbam² deyyadhammaṃ vadati³. Idāni yena pakārena tesam petānaṃ dinnam nāma hoti, tam dassento Idam vo nātinam hotu, sukhitā hontu⁴ nātayo⁵ ti āha. Tatiyagāthā purimapaḍena⁶ sambandhitabbā: evam dadanti nātinam ye honti anukampakā, idam vo nātinam hotu sukhitā hontu nātayo⁷ ti. Tena dātabbākāradassanaṃ katam⁸ hoti. Tattha idan ti deyyadhammanidassanaṃ. Vo ti nipātamattam Ye hi vo ariyā ti ādisu viya. Nātinam hotū ti pettivisaye⁹ uppannānaṃ¹⁰ nātakānaṃ¹¹ hotu. No nātinan ti ca paṭhanti, amhākam nātinan ti attho. Sukhitā hontu nātayo⁷ ti te pettivisayuppannā¹² nātayo⁷ idam phalam¹³ paccanubhāvanto¹⁴ sukhitā sukhappattā hontu. Yasmā idam vo nātinam hotū¹⁵ ti vutte pi aññena katakammaṃ aññassa phalam dinnam hoti kevalam pana tathā uddissa diyamānaṃ¹⁶ vuttapetānaṃ¹⁷ kusalakammassa paccayo hoti, tasmā yathā tesam tasmim vatthusmim tasmim yeva khāṇe phalanibbattakam kusalam kammaṃ hoti. Tam dassento Te ca tatthā ti ādim āha.

Tattha te ti nātipetā. Tatthā ti yattha dānaṃ diyati tattha samāgantvā ti ime no nātayo¹⁸ amhākam atthāya dānaṃ uddissanti ti anumodanattam tattha samāgatā hutvā. Pahūte¹⁹ annapānamhi ti attano uddissa diyamāne tasmim vatthusmim pahūte²⁰ annapānamhi. Sakkaccam anumodare ti kammaphalam abhisaddahantā cittikāraṃ vijjamānā avikkhittacittā va hutvā idam vo²¹ dānaṃ²²

¹ c' ettha, B.; S₂. S₂ have tadapasenatthe.

² saddham, S₁. ³ vadāti, S₁. ⁴ honti, S₂.

⁵ nātiyo, S₂ (nāti āha, S₁). ⁶ °addhena, S₂; °aṭṭhena, S₁.

⁷ nātiyo, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. ⁹ pattivisayaṃ, B.

¹⁰ upapannānaṃ, B. ¹¹ nātinam, S₁; nātikānaṃ, S₂.

¹² pattiv.°, B. ¹³ evam l. phalam, S₁. ¹⁴ °bhavantā, B.

¹⁵ hontu, B. ¹⁶ disvāna l. diy.°, S₁. S₂.

¹⁷ tam vuttam petānaṃ, S₁. S₂. ¹⁸ nātiyo, S₁. S₂.

¹⁹ bahute, B. ²⁰ S₁ twice.

²¹ no, B. ²² nātim, S₁.

hitāya sukhāya hotū ti modanti anumodanti pītisomanassa-
jātā honti.

Ciraṃ¹ jīvantū² ti³ ciraṃ jīvino² dīghāyukā hontu.
No nāti ti amhākaṃ nātakā. Yesaṃ hetū ti yesaṃ
kāraṇā ye nissāya. Labhāmase ti idisaṃ sampattiṃ
labhāma. Idaṃ hi uddissanena³ laddhaṃ sampattiṃ
anubhavantānaṃ petānaṃ attano nātināṃ thomanākāra-
dassanaṃ. Petānaṃ hi attano anumodanena dāyakānaṃ
uddissanena dakkhiṇeyyasampattiyaṃ vā tihi aṅgehi dakkhiṇā
taṃ khaṇ' aññe'va phalanibbattikā hoti⁴. Tattha dāyakā
visesahetu. Tenāha: yesaṃ hetu labhāmase ti. Amhā-
kañ ca katā pūjā ti idaṃ vo nātināṃ hotū ti evaṃ
uddissantehi dāyakehi amhākañ ca pūjā katā. Dāyakā
ca anipphalā ti yasmaṃ santāne⁵ kammaṃ nibbattaṃ
tassa tath' eva phalādānato, ettha⁶ hi⁶ kiṃ pana pettivisa-
yuppannā⁷ evaṃ nātihetusampattiyo labhanti udāhu aññe pi
ti na c'ettha amhehi vattabbaṃ atthi. Bhagavatā eva⁸
vyākatattā vuttaṃ h' etaṃ: 'mayam assu bho Gotama brāh-
maṇā nāma dānāni dema puññāni⁹ karoma, idaṃ dānaṃ
petānaṃ nātisālohitānaṃ upakappatu, idaṃ dānaṃ petā-
nātisālohitā paribhuñjantū ti, kacci taṃ bho Gotama
dānaṃ petānaṃ nātisālohitānaṃ upakappati, kacci te petā-
nātisālohitā taṃ dānaṃ paribhuñjanti' ti? 'Thāne kho
brāhmaṇa upakappati, no aṭṭhāne' ti¹⁰. 'Katamaṃ pana
bho Gotama thānaṃ, katamaṃ aṭṭhānaṃ' ti?

'Idha brāhmaṇa ekacco pāṇātipātī hoti — pe¹¹ — micchā-
ditṭhiko hoti. So kāyassa bheda parammaraṇā nirayaṃ
uppajjati. Yo nerayikānaṃ sattānaṃ āhāro tena so tattha
yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idaṃ pi kho brāhmaṇa
aṭṭhānaṃ yattha thitassa taṃ dānaṃ na upakappati.

'Idha brāhmaṇa ekacco pāṇātipātī hoti — pe¹¹ — micchā-
ditṭhiko hoti. So kāyassa bheda parammaraṇā tiracchā-

¹ om. S₁. ² jīvantā, B. ³ uddissamānena, B., but
it agrees with S₁. S₂ a few lines afterwards where the same
word recurs. ⁴ honti, B.

⁵ B. adds pariccāgamayaṃ. ⁶ om. B. ⁷ pittiv., B.

⁸ evaṃ, B. ⁹ saddhāni, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ pa, B.; la, S₁. S₂.

nayoniyam uppajjati. Yo tiracchānayanoniyānam sattānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam pi kho brāhmaṇa aṭṭhānam yattha ṭhitassa taṃ dānam na upakappati¹.

‘Idha kho brāhmaṇa ekacco pānātipātā paṭivirato hoti — pe² — sammādiṭṭhiko hoti. So kāyassa bheda parammaraṇā manussānam saḥavyataṃ uppajjati, devānam saḥavyataṃ uppajjati. Yo devānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam kho brāhmaṇa aṭṭhānam yattha ṭhitassa taṃ dānam na upakappati.

‘Idha brāhmaṇa ekacco pānātipāti hoti — pe² — micchādiṭṭhiko hoti. So kāyassa bheda parammaraṇā pettivisayam³ uppajjati. Yo pettivisayikānam³ sattānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati, yaṃ vā pan’assa ito anupaveccanti⁴ mittā vā amaccā vā nātisālohitā vā tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam kho brāhmaṇa ṭhānam yattha ṭhitassa taṃ dānam upakappati’ ti.

‘Sace pana bho Gotama so peto nātisālohito taṃ ṭhānam anuppanno hoti, ko taṃ⁵ dānam paribhuñjati’ ti? ‘Aññe pi ’ssa brāhmaṇa petā nātisālohitā taṃ ṭhānam uppannā honti, te taṃ dānam paribhuñjanti’ ti. ‘Sace pana bho Gotama so c’eva peto nātisālohito taṃ ṭhānam anuppanno hoti, aññe pi ’ssa petā nātisālohitā taṃ ṭhānam anuppannā honti, ko taṃ dānam paribhuñjati’ ti? ‘Aṭṭhānam kho taṃ⁶ brāhmaṇa anavakāso yaṃ taṃ ṭhānam vivittaṃ assa iminā dighena addhunā yad idam petehi nātisālohitēhi, api ca kho⁶ brāhmaṇa dāyako pi anipphalo’ ti.

Idāni pettivisayuppannānam³ tattha aññassa kasigorakkhādino sampatti paṭilābhakāraṇassa abhāvaṃ ito dinnena yāpanaṃ ca dassetaṃ Na hi ti ādi vuttaṃ.

Tattha na hi tattha kasī atthi ti tasmim pettivisaye³ kasī na hi atthi yaṃ nissāya petā sukhena jiveyyuṃ. Gorakkh’etta na vijjati ti ettha pettivisaye³ na kevalam kasī yeva n’atthi, atha kho gorakkhā pi na vijjati yaṃ

¹ S₁ omits this sentence entirely. ² pa, B.; la, S₁. S₂.

³ pittiv.^o, B. S₁. ⁴ °vacchanti, B. ⁵ om. S₁. S₂.

⁶ om. B.

nissāya te sukkena jīveyyū. Vaṇijjā tādisi n'atthi ti vaṇijjā pi tādisi n'atthi¹ yā tesam sampattipatiḷabhahetu bhaveyya. Hiraññena kayakkayan ti hiraññena kayavikkayam pi tattha tādिसam natthi yam tesam sampattipatiḷabhahetu bhaveyya.

Ito dinnena yāpenti petā kālakatā tahin ti kevalam pana ito² nātihi mittāmaccehi vā dinnena yāpenti attabhāvaṃ pavattenti petā pettivisayuppannā³ kālakatā⁴ attano maraṇakālena gatā. Kālagatā ti⁵ vā pāṭho. Katakālā katamarañā maraṇasampattā. Tahin ti tasmim pettivisaye⁶.

Idāni yathā vuttam attham upamāhi pakāsetum Unname v'udakam vuṭṭhan⁷ ti gāthadvayam āha. Tass' attho: yathā unname thale⁸ unnatapadese meghehi abhivuṭṭham udakam yathā ninnam pavattati, yo bhūmibhāgo ninno oṇato tam upagacchati, evam eva ito dinnam dānam⁹ petānam upakappati phaluppattiyā viniyujjati, ninnam iva hi udakappavattiyā ṭhānam petaloko dānupakappanāya, yathāha: idam brāhmaṇa ṭhānam yattha ṭhitassa tam dānam upakappati ti. Yathā ca kandarapadarasākhapasākhakusubhamahāsobbhehi¹⁰ opatitena¹¹ udakena vārivahā mahānājjo pūrā hutvā sāgaram paripūrenti,¹² evam ito dinnam dānam pubbe vuttanayen' eva petānam upakappati. Yasmā petā ito kiñci labhāmā ti āsābhīhūtā nātigharam āgantvā¹³ idam nāma no dethā ti yācituṃ na sakkonti, tasmā tesam imāni anussaraṇavatthūni anussaranto kulaputto dakkhiṇam dajjā ti dassento Adāsi me ti gātham āha.

Tass' attho: idam nāma me dhanam vā dhaññam vā adāsi, idam nāma me kiccaṃ attanā vosānam anāpajjanto¹⁴ akāsi. Asuko me mātito vā pitito vā sambandhattā nāti-

¹ om. B. ² ito pana, B. ³ pittiv.°, S₁. B.

⁴ kālaṅkatā, B. ⁵ kālaṅkatā ti, B.; kilagatā ti, S₁; kilagatā, S₂. ⁶ pittiv.°, S₁. S₂. ⁷ vuṭṭhan, S₁. B.; vuṭṭhin, S₂. ⁸ unnathale, S₂ (unṇathale, S₁).

⁹ om. S₁. B. ¹⁰ kandarapadarasākhāsākhā.°, S₁. S₂; °mahākusumbhehi, S₂; °mahākumbhehi, B. ¹¹ ovulhitena, B.; opalahitena, S₂. ¹² B. om. pari before pūrenti.

¹³ B. adds pi. ¹⁴ attanā te yogam āpajjanto, B.

sinehavasena ṭhānasamatthatāya mitto asuko ca¹ me saha-
pamsukīlitasahāyo sakhā ti² etaṃ sabbam anussaraṃ petā-
naṃ³ dakkhiṇaṃ dajjā dānaṃ nīyāteyya. Dakkhiṇā dajjā
ti pi⁴ pātho. Petānaṃ dakkhiṇā dātabbā, tena adāsi me
ti ādinā nayena pubbe kataṃ anussaraṃ anussaraṇā ti
vuttaṃ hoti, karaṇatthe hi idaṃ paccattaṃ vacanaṃ. Ye
pana sattā nātimaraṇena ruṇṇasokādi varā eva⁵ hutvā
tiṭṭhanti, na tesam⁶ atthāya kiñci denti. Tesam taṃ ruṇṇa-
sokādi kevalaṃ attaparitāpanam eva hoti, na⁷ petānaṃ
kiñci atthaṃ sādheti ti dassento Na hi ruṇṇaṃ vā ti
gāthaṃ vatvā puna Magadharājena dinnadakkhiṇāya sāttha-
kabhāvaṃ dassetuṃ Ayañ ca kho ti gātham āha.

Tesam attho heṭṭhā vutto yeva. Idāni yasmā idaṃ dakk-
hiṇaṃ dentena raññā nātihi kattabbakiccarāṇena nāti-
dhammo nidassito bahujanassa pākaṭo⁸ nidassanaṃ pāka-
ṭakataṃ 'tumhehi pi evam eva nātisū⁹ nātidhammo pari-
pūretabbo' ti te ca pete dibbasampattim adhigamentena
petānaṃ pūjā ca katā ulārā buddhappamukhaṃ bhikkhu-
saṅghaṃ annapānādihi santappentena bhikkhūnaṃ balaṃ⁹
anuppadinnaṃ anukampādiguṇaparivāracāgacetanaṃ nib-
battentena anappakaṃ puññaṃ pasutaṃ, tasmā Bhagavā
imehi yathābhuccagaṇehi rājānaṃ sampahaṃsento So nāti-
dhammo ca¹⁰ ti osānagātham āha.

Tattha nātidhammo ti nātihi nātiṇaṃ kattabbakaraṇaṃ.
Ulārā ti hitā samiddhā¹¹. Balan ti kāyabalaṃ. Pa-
sutan ti upacitaṃ. Ettha¹² ca so nātidhammo ca
ayaṃ nidassito ti etena Bhagavā rājānaṃ dhammiyā
kathāya sandassesī nātidhammasandassanaṃ hetusandassa-
naṃ¹³. Petānaṃ pūjā ca katā ulārā ti iminā samā-
dapesi. Ulārā ti pasamsanaṃ h'ettha punappunapūjā-
karaṇasamādapanāṃ. Balañ¹⁴ ca bhikkhūnaṃ anup-
padinnaṃ ti iminā samuttejesi. Bhikkhūnaṃ balānupa-
dānaṃ h'ettha eva 'va¹⁵ vidhānatthabalānuppadāne ti

¹ om. B. ² B. adds ca. ³ sattānaṃ, S₁. S₂.

⁴ vā, B. ⁵ ve l. varā eva, B. ⁶ tesāñ ca, B.

⁷ taṃ na, B. ⁸ B. adds kato. ⁹ phalaṃ, B.

¹⁰ om. B. ¹¹ pitā, S₁. S₂. ¹² etaṃ (etañ, S₂), S₁.

¹³ h'ettha sand.^o, B. ¹⁴ phalañ, B. ¹⁵ h'ettha evaṃ, B.

ussāhavaḍḍhanena samuttejanam. Tumhehi puññam pasutam anappakan ti iminā sampahaṃsesi. Puññapasavanakittanam¹ h'ettha tassa yathābhuccagūṇasamvaṇṇanatāya sampahaṃsan ti evam ettha yojanā veditabbā.

Desanāpariyosāne pattivisayuppattiyā² ādinam 'va samvaṇṇanena samvigghahadayānam yoniso padahatam caturāsītiyā pānasahassānam dhammābhisamayo ahoṣi. Dutiya-divase pi devamanussānam imaṃ³ eva tirokuḍḍadesanam desesi. Evam yāva sattadivasā tādiso eva⁴ dhammābhisamayo ahoṣi⁵.

Tirokuḍḍapetavattthuvaṇṇanā.

I, 6.

Naggā dubbaṇṇarūpāsī ti. Idam Satthari Sāvattthiyam viharante pañcaputtakhādinim petim ārabha vuttam. Sāvattthiyā kira avidūre gāmake aññatarassa kuṭimbikassa⁶ bhariyā vañjhā ahoṣi. Tassa nātakā etad avocum 'tava pajāpati vañjhā, aññam te kaññam ānemā' ti. So tassa bhariyāya sinehena na icchi. Ath' assa bhariyā tam pavuttim⁷ sutvā sāmikam evam āha 'sāmi aham vañjhā, aññā⁸ kaññā ānetabbā, mā te kulavamso upacchijji' ti. So tāya nippīyamāno aññam kaññam⁸ ānesi. Sā aparena samayena gabbhinī ahoṣi. Vañjhitti 'ayam puttam labhitvā imassa⁹ gehassa issarā bhavissati' ti issāpakatā tassā gabbhapātanupāyam pariyesanti aññataram paribbājakaṃ annapānādīhi santappitvā tena tassā gabbhapātanam dāpesi. Sā gabbhe patite¹⁰ attano mātuyā ārocesi. Mātā attano nātake samodhānetvā tam attham vedesi¹¹. Te¹² vañjhittim etad avocum 'tayā imissā¹³ gabbho pātito' ti. 'Nāham pātesin¹⁴' ti. 'Sace tayā gabbho na pātito sapatam¹⁵

¹ °sampasavana.°, B. ² pattiv.°, B. ³ idam, B.

⁴ 'va, B. ⁵ B. adds ti.

⁶ kuṭumbikassa, B. *throughout*. ⁷ pavattim, B.

⁸ om. B. ⁹ sabbassa, B. ¹⁰ om. S_r. ¹¹ nivedesi, B.

¹² om. S₂. ¹³ imassā, S_r. B. ¹⁴ pātemi, B.

¹⁵ sapatam, B. *throughout*.

karohī' ti. 'Sace mayā gabbho pātito duggatiparāyanā khuppiṇṇābhūṭā sāyaṃ pātaṃ pañca pañca putte vijāyitvā khādītva tittim na gaccheyyaṃ niccaṃ duggandhā makkhikāparikkhinṇā ca bhaveyyan' ti musāvātvā sapathaṃ akāsi.

Sā na cirass' eva kālaṃ katvā tass' eva gāmassa avidūre dubbāṇṇārūpapeti¹ hutvā nibbatti. Tadā janapade vutthavassā aṭṭha therā Satthu dassanattaṃ Sāvatthiyaṃ āgacchantā tassa gāmassa avidūre chāyūdakasampanne araṇṇaṭṭhāne vāsaṃ upagacchimsu². Atha sā peti therānaṃ attānaṃ dassesi. Tesu saṅghatthero taṃ petim:

Naggā dubbāṇṇārūpāsi duggandhā pūti vāyasi
makkhikāparikkhinṇā³ 'va⁴, kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasī ti 1

gāthāya paṭipucchi.

Tattha⁵ naggā ti niccolā. Dubbāṇṇārūpāsi⁶ ti virūpā⁷ ativiya bībhacchādassanarūpena⁸ samannāgatā āsi. Duggandhā ti anīṭṭhagandhā. Pūti vāyasi ti sarirato kuṇapagandhā vāyasi. Makkhikāparikkhinṇā 'va⁹ ti nilamakkhikāhi samantato ākiṇṇā. Kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasī ti kā nāma evarūpa imasmim ṭhāne tiṭṭhasi, ito c' ito ca¹⁰ vicarasī¹¹ ti attho.

Atha sā peti therena evaṃ puṭṭhā attānaṃ pakāsentī sattānaṃ samvegaṃ janentī:

Ahaṃ bhaddante peti 'mhi duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokam¹² ito gatā. 2
kālena pañca puttāni sāyaṃ pañca punāpare
vijāyitvāna khādāmi, te pi nā honti me alaṃ. 3

¹ vuttarūpāpeti, B. ² upagañchimsu, S₁. S₂.

³ makkhikāhi par.^o, M. C. D.; om. B. ⁴ om. M. C. D.

⁵ om. S₁. S₂. ⁶ dubbāṇṇā ti, S₁. S₂ (and then sī ti).

⁷ S₁. S₂ add ti. ⁸ ativiya jigucchena rūpena, B.

⁹ makkhikāhi parikkhinṇā ti, B. ¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ pavicarasī ti, S₁. S₂ (or rather pa is a mistake for ca after c' ito). ¹² 'lokā, all except C. D.

Pariḍayhati dhūmāyati¹ khudāya² hadayaṃ mama
pāṇiyaṃ na labhe pātum, passa maṃ vyasanaṃ gatan ti 4
imā tisso gāthā abhāsi.

Tattha bhaddante³ ti theram gāravena ālapati. Dug-
gatā ti duggatiṃ gatā. Yamalokikā ti Yamaloko ti
laddhanāmena petaloke tatthapariyāpanabhāvena viditā.
Ito gatā ti ito manussalokato petalokaṃ uppajjanavasena
gatā, uppannā ti attho.

Kālenā ti rattiya vibhātakāle, bhummatthe⁴ hi etaṃ
karaṇavacanaṃ. Pañca puttāni ti pañca putte līngavi-
pallāsena h' etaṃ vuttaṃ. Sāyaṃ pañca punāpare ti
sāyaṃhakāle puna apare pañca putte khādāmi ti yojanā.
Vijāyitvānā ti divase divase dasa dasa putte vijāyitvā.
Te pi nā honti me alan ti te pi ekadivasam dasa puttā
mayhaṃ khudāpaṭighātāya⁵ alaṃ pariyattā na honti, gā-
thāsukhatthaṃ h' ettha⁶ nā iti dīghaṃ katvā vuttaṃ.

Pariḍayhati dhūmāyati⁷ khudāya⁸ hadayaṃ
mamā ti khudāya⁸ jigacchāya bādhayamānāya mama ha-
dayapadeso udaragginā parito⁹ jhāyati dhūmāyati¹⁰ san-
tappati. Pāṇiyaṃ na labhe patun ti pipāsābhibhūtā
tattha tattha vicaranti pāṇiyaṃ pātum na labhāmi. Passa
maṃ vyasanaṃ gatan ti petuppattiyā sādharānaṃ asādha-
raṇaṃ ca imaṃ idisaṃ vyasanaṃ upagataṃ maṃ passa
bhante ti attanā anubhaviyamānaṃ dukkhaṃ therassa pa-
vedeti¹¹. Taṃ sutvā thero tāya katakammaṃ pucchanto:

kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kammavipākena puttamaṃsāni khādasi ti 5

gātham āha.

Tattha¹² dukkaṭaṃ ti duccharitaṃ. Kissa kammavi-
pākenā ti kiḍisassa¹³ kammaṃ vipākena kiṃ pāṇātipā-
tassa udāhu adinnādānādisu aññatarassā ti attho. Kena
kammavipākenā ti keci paṭhanti.

¹ dhūpāya, S₁; dhupayanti, S₂. ² khuddāya, M. C. D.; B.
³ bhante, S₁. ⁴ bhummatte, B. ⁵ khuddāya pati.^o, B.
⁶ te pi l. h' ettha, B. ⁷ dhūpāyati, S₁; dhupāyati, S₂.
⁸ khuddāya, B. ⁹ parisamantato, B. ¹⁰ dhūyati, S₁.
¹¹ pavedesi, B. ¹² tassa, S₁. ¹³ kiṃdisassa, B.

Atha sā petī attanā katakammaṃ therassa kathenti:

Sapatī¹ me gabbhinī āsi, tassā pāpaṃ acetayim²
 sāhaṃ paduṭṭhamanasā akariṃ³ gabbhapātanam. 6
 Tassā dvemāsiko⁴ gabbho lohitañ ñeva paggharī
 tad assā⁵ matā kupitā mayhaṃ ñāti samānaya
 sapathañ ca maṃ⁶ kāresi⁷ paribhāsāpayi ca maṃ. 7
 Sāhaṃ ghorañ ca sapatham musāvādam abhāsissam:
 puttamaṃsāni khādāmi sac' etam⁸ pakatam⁹ mayā. 8
 Tassa kammavipākena¹⁰ musāvādassa c' ūbhayaṃ
 puttamaṃsāni khādāmi pubbalohitamakkhikā¹¹ ti 9

āha.

Tattha sapatī ti samānapatikā¹² itthi vuccati. Tassā
 pāpaṃ acetayin ti tassā sapatiyā pāpaṃ luddakam
 kammaṃ cetesim¹³. Paduṭṭhamanasā ti paduṭṭhacittā
 paduṭṭhena vā manasā.

Dvemāsiko ti dve māsā jāto patiṭṭhito hutvā dvemāsiko.
 Lohitañ ñeva paggharī ti vipajjamāno rudhiram¹⁴ ñeva
 hutvā vissandi. Tad assā¹⁵ matā kupitā mayhaṃ
 ñāti samānaya ti tadā assā sapatiyā matā mayhaṃ ku-
 pitā attano ñātake¹⁶ samodhānesi. Tat' assā ti¹⁷ vā pāṭho,
 tato assā ti padavibhāgo.

Sapathan ti sapanam¹⁸. Paribhāsāpayi cā ti bhayena
 tajiāpesi. Sapatham musāvādam abhāsissan ti sac'
 etam¹⁹ mayā katam īdisi²⁰ bhavyeyan ti katam eva pāpaṃ
 akatam katvā dassenti²¹ musāvādam abhūtam²² sapatham
 abhāsīm.

Puttamaṃsāni khādāmi sac' etam pakatam mayā

¹ sapatti, C. D.; B. ² acetayi, C. D.
³ akari, C. D.; B. ⁴ dvemāsiyo, S₁. S₂. ⁵ assa, M.
⁶ mām, S₁. S₂. ⁷ akaresi, C. ⁸ sapathañ, S₁. S₂.
⁹ ca katam, S₁. S₂. ¹⁰ kammavipākam, B.; kamma
 vipākam, M. C. D. ¹¹ °makkhitā, M. D. ¹² °pati, S₁. S₂.
¹³ acetayim, B. ¹⁴ ruhira, B.; rudhim, S₁.
¹⁵ assa, S₂. ¹⁶ B. adds pare. ¹⁷ tassā ti, S₁. S₂.
¹⁸ sappanam, S₁. S₂. ¹⁹ sapatham, S₁. S₂.
²⁰ īdisam, B. ²¹ dassesi, S₂ (dassesim, S₂).
²² abhanam, S₁; abhatham, S₂.

ti idaṃ tadā sapathassa katakārādassanaṃ¹, yadi etaṃ gabbhapātanapāpaṃ mayā kataṃ, āyatim punabbhavābhiniḃattiyam mayhaṃ puttamaṃsāni yeva khādeyyan ti attho. Tassā ti tassa² gabbhapātanavasena pavattassa pānatipātakamma³. Musāvādassa cā ti musāvādakamma⁴ ca. Ubhayan ti ubhayassa pi kamma ubhayaena vipākena, karaṇatthe⁴ hi idaṃ paccattavacanaṃ. Pubbalohitamakkhikā ti pasavanavasena⁵ paṛibhuñjanavasena ca pubbena lohiteṇa ca makkhikā hutvā puttamaṃsāni khādāmi ti yojanā.

Evam sā petī attano kammavipākaṃ pavedetvā puna theram⁶ evam āha: ‘ahaṃ bhante imasmiṃ yeva gāme asukassa kuṭimbikassa bhariyā hutvā issāpakatā hutvā pāpakammaṃ katvā evam petayoniyam nibbattā. Sādhu bhante tassa kuṭimbikassa geham gacchatha. So tumhākaṃ dānaṃ dassati. Tam dakkhiṇam mayham uddissapeyyātha⁷. Evam me ito petalokato mutti bhavissati’ ti. Therā tam sutvā tam anukampamānā ullumpanasabhāvasaṅghitā tassa kuṭimbikassa geham piṇḍāya pavasiṃsu. Kuṭimbiko there disvā sañjātapasādo paccuggantvā pattam gahetvā there āsane nisīdāpetvā paṇitaṃ āhāraṃ bhojetum ārabbi. Therā tam pavattim kuṭimbikassa ārocetvā tam dānaṃ tassā petiyā uddissāpesum. Tam khanaṃ nēva sā petī tato dukkhato apetā⁸ ulārasampattim labhitvā rattiyam kuṭimbikassa attānaṃ dassesi. Atha therā anukamena Sāvattiyam gantvā Bhagavato tam attham ārocesum. Bhagavā tam attham atthuppattim katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi⁹. Sā¹⁰ desanā¹¹ mahājanassa sātthikā ahosi¹².

Pañcaputtakhādakapetavatthuvaṇṇanā¹³.

¹ °ākāraṇādassanaṃ, S₁. ² tassā, S₁. S₂.

³ pānatipātaṃ, B. (om. kamma). ⁴ karaṇatthe, S₂.

⁵ sapatavasena, B. ⁶ there, B. ⁷ ādiseyyātha, B.

⁸ apanetvā, B.

⁹ S₁. S₂ insert here the following

phrase: mahājano patiladdhasamvego issāmaccherato pativirami (S₂ °viramati). ¹⁰ om. S₁. S₂. ¹¹ nidesanā, S₁.

¹² ahosī ti, S₁. S₂. B.

¹³ °puttamaṃsakhādaka.°, B.

I, 7.

Naggā dubbañnarūpāsi ti. Idam Satthari Sāvattthiyam viharante sattaputtakhāditapetim ārabha vuttam. Sāvattthiyā kira avidūre aññatarasmim gāme aññatarassa upāsakassa dve puttā ahesum paṭhamavaye t̥hitā rūpasampannā silācāraguṇasamannāgatā. Tesam mātā puttavasena bhattāram atimaññati. So bhariyāya avamānito nibbindamānaso aññam kaññam ānesi. Sā na ciren' eva gabbhini ahoṣi. Jeṭṭhabhariyā issāpakatā aññataram vejjam¹ āmisena upalāpetvā tena² tassā temāsikam gabbham pātesi. Atha sā³ nātihi ca bhattunā⁴ ca 'tayā imissā gabbho pātito' ti puṭṭhā 'nāham pātesin' ti musāvātvā, tehi asadāhantehi 'sapatham karohi' ti vuttā⁵ 'sāyam pātam satta satta putte vijāyitvā puttamaṃsāni khādāmi⁶ niccam duggandhā ca makkhikāparikiṇṇā ca bhaveyyan' ti sapatham akāsi. Sā aparena samayena kālam katvā tassa gabbhapātanassa musāvādassa ca phalen' eva petayoniyam nibbattā⁷ vuttanayen' eva⁸ puttamaṃsāni khādentī tass' eva gāmassa avidūre vicarati.

Tena ca samayena sambahulā therā gāmakāvāse vuttavassā Bhagavantam dassanāya Sāvattthiyam⁹ āgacchantā tassa gāmassa avidūre ekasmim padase rattiyam vāsam kappesum. Atha sā peti tesam therānam attānam dasesi. Tam mahāthero⁹

Naggā = I, 6, 1 1

gāthāya¹⁰ pucchi¹⁰. Sā therena puṭṭhā¹¹:

Aham = I, 6, 2¹² 2

Kālena satta satta . . . = I, 6, 3 3

¹ vijjāvādinam, B. ² om. B. ³ ath' assā, B.

⁴ attanā l. bhattunā, B. ⁵ B. *is here corrupt, it reads:* khādini bhaveyyan ti. ⁶ nibbattetvā, B.

⁷ vuttanayena, B. (om. eva). ⁸ Sāvattthim, B.

⁹ otherā, S₁. B.; B. *adds* gāthāya pucchimsu.

¹⁰ om. B. ¹¹ B. *adds* tihi gāthāhi pativacanam adāsi.

¹² S₁. S₂. B. *have* bhante *instead of* bhaddante (M. C. D.); *all MSS. however have* petalokam.

Paṛiḍayhati dhūmayati kudāya hadayaṃ mama
nibbutiṃ nādhigacchāmi aggidaḍḍhā va¹ ātape ti 4
tīhi² gāthāhi paṭivacanam adāsi.

Tattha nibbutin³ ti khuppipāsadukkhassa vūpasamanam.
Nādhigacchāmi ti na labhāmi. Aggidaḍḍhā va⁴
ātape ti ati-uṇha-atāpe aggiḍayhamānā viya nibbutiṃ
nādhigacchāmi ti yojanā.

Taṃ sutvā mahāthero tāya katakammaṃ pucchanto:

Kin nu kāyena — I, 6, 5⁵ 5

gātham āha.

Atha sā peti attano petalokuppattiṃ⁶ ca puttānaṃ ca
khādakāraṇam kathenti imā⁷ gāthā abhāsi:

Ahu mayham duve puttā ubho sampattayobhanā
sāham puttabalūpetā sāmikam atimaññissam⁸. 6
Tato me sāmiko kuddho sapatim⁹ aññam¹⁰ āyayi
sā ca gabbham alabbhittha, tassā pāpam acetayim. 7
Sāham paduṭṭhamanasā akarim gabbhapātanam
tassā temāsiko gabbho pūtilohitako¹¹ pati. 8
Tad assā mātā — I, 6, 7 c. d. 8¹² 9
Puttamamsāni — I, 6, 9¹³ 10

Tattha putta balūpetā ti puttabalena upetā puttānam
vasena laddhabalā. Atimaññissan¹⁴ ti atikkamitvā¹⁵
avamaññim.

Pūtilohitako¹⁰ pati ti kuṇapalohitam hutvā gabbho
paripati. Sesam sabbam anantarasadisam eva. Tattha aṭṭha
therā idha sambahulā, tattha pañca puttā idha sattā ti ayam
eva viseso¹⁶.

Sattaputtakhādakapetavatthuvaṇṇanā.

¹ °daḍḍh' eva, only M.; S₁. ² om. S₁. S₂; B. omits
the whole phrase. ³ nivuttin, S₁. S₂. ⁴ eva, S₁. ⁵ mana-
sāya, S₁. S₂ (instead of manasā). ⁶ B. omits peta before
loku.° ⁷ B. omits imā g. abh.° ⁸ atimaññissam, S₁. S₂.
⁹ sapatim, M. C. D. (sapatam, B.). ¹⁰ mayham l. aññam,
M. C. D.; B. ¹¹ pubbaloh.°, M. C. D.; B. ¹² akaresi, C. D.
¹³ °makkhitā, M.; S₂. ¹⁴ all MSS. ¹⁵ B. adds maññim.
¹⁶ B. adds ti, whereas S₁. S₂ repeat the very same sen-
tences as above I, 6 (p. 35) with a few slightly different

I, 8.*)

Kin nu ummatarūpo vā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram matapitikaṃ¹ kuṭimbikaṃ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kira² aññatarassa kuṭimbikassa pitā kālam akāsi. So pitu maraṇena sokasantattamānaso³ hadayaparidevamāno ummattako viya vicaranto yaṃ yaṃ passati taṃ taṃ puccati⁴: 'api me pitaraṃ passathā' ti. Na koci tassa sokaṃ vinodetuṃ asakkhi. Tassa pana hadaye ghaṭe padīpo viya sotāpattiphalassa⁵ upanissayo pajjalati. Satthā paccūsasamaye lokaṃ olokeno tassa sotāpattiphalassa upanissayaṃ disvā 'imassa atitakāraṇam āharitvā sokaṃ vūpasametvā sotāpattiphalam dātum vaṭṭati' ti cintetvā punadvise pacchābhataṃ piṇḍapāpataṭṭikanto pacchāsamaṇam ādāya tassa gharadvāram agamāsi. So 'Satthā āgato' ti sutvā paccugantvā Satthāraṃ geham pavesetvā. Satthari paññatte āsane nisinne sayam⁶ Bhagavantam vanditvā ekamantaṃ nisinno 'bhante mayham pitu gataṭṭhānam jānāthā' ti āha. Atha naṃ Satthā 'upāsaka kim imasmiṃ attabhāve pitaraṃ pucchasi udāhu atite' ti āha. So taṃ vacanaṃ sutvā 'bahutarā'⁷ mayham pitaro' ti tanubhūtasoko thokaṃ majjhataṃ⁸ paṭilabhati. Ath'assa Satthā sokavinodanadhammikathaṃ katvā apagatasokaṃ kallacittaṃ veditvā sāmukkamsikāya dhammadesanāya sotāpattiphale paṭiṭṭhāpetvā vihāraṃ agamāsi. Ath'assa bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: 'passatha āvuso buddhānubhāvaṃ, tathā sokaṃ paramosoko⁹ upāsako khaṇena' eva¹⁰ Bhagavatā sotāpattiphale vinīto' ti.

readings, viz. kammaṃ l. kammavipākaṃ; mahātheram l. theram; mayham *before* (*not after*) dakkhiṇam; *om.* me ito *after* Evaṃ (eva. S₁); āsanesu l. āsane: paṭilabhitvā l. labhitvā; S₁ rattim l. rattiyam.

¹ matapattika, S₂; pattika, S₁. ² *om.* B.

³ °santappa.°, S₁. S₂; santattahadayo rodamāno um.°, B.

⁴ pucchi, S₁. S₂. ⁵ °pattimaggassa, *all.*

⁶ siṅgham l. sayam, B. ⁷ bahu kira, S₁. S₂.

⁸ majjhattikaṃ, S₁. S₂. ⁹ so paridevasamāpanno, B.

¹⁰ khaṇena 'va, S₂; B. *omits* va.

*) cp. Jāt. vol. III, pp. 155, sqq.

Satthā tattha gantvā paññattapavarabuddhāṣane¹ nisimo 'kāya nu'ttha bhikkave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchi². Bhikkhū tam atthaṃ Bhagavato ārocesum. Satthā 'na bhikkhave idān' eva mayā imassa soko apanito, pubbe pi apanito yevā' ti vatvā tehi yācito atītam āhari.

Atīte Bārāṇasīyam aññatarassa gahapatikassa pitā kālam akāsi. So pitu maraṇena sokaparidevasamāpanno assu-mukho urattāḷim³ karonto⁴ tato⁵ citakaṃ padakkhiṇaṃ karoti. Tassa putto Sujāto nāma kumāro paṇḍito vyatto buddhisampanno pitu sokavinayanupāyaṃ cintento ekadivasaṃ bahinagare ekaṃ goṇaṃ matam⁶ disvā tiṇaṃ ca pānīyaṃ ca āharitvā tassa purato ṭhapetvā kabalaṃ⁷ dento taṃ jīvamānaṃ viya āṇāpento 'khāda khāda piva pivā' ti vadanto atṭhāsi. Āgatāgatā taṃ⁸ disvā 'samma Sujāta kiṃ tvam⁹ ummattako⁸ 'si yo tvam matassa goṇassa tiṇodukam upanes' ti vadanti. So na kiñci paṭivadati. Manussā tassa pitu santikaṃ gantvā 'putto te ummattako jāto matagoṇassa tiṇodakaṃ deti' ti āhamsu. Taṃ sutvā ca kuṭimbikassa pitaraṃ ārabba soko apagato. 'Mayhaṃ kira putto ummattako jāto' ti samvegapatto vegena gantvā 'na nu tvam Sujāta paṇḍito vyatto buddhisampanno, kasmā matagoṇassa tiṇodakaṃ desi'ti codento:

Kin nu ummattarūpo va lāyitvā haritaṃ tiṇaṃ
khādā khādā⁹ ti lapasi gatasattaṃ¹⁰ jaraggavaṃ. 1
Na hi annena pānena mato goṇo samuṭṭhahe
tvam 'si bālo ca¹¹ dummedho yathā t'aññ' eva¹²
dummatī ti 2

gāthadvayam āha.

Tattha kin nū ti pucchāvacaṇaṃ. Ummattarūpo vā ti ummattakasabhāvo¹³ viya cittakkhepaṃ patto viya.

¹ paññattavara.°, B. ² om. S₁. S₂.

³ rattakkho l. urattāḷim, B. ⁴ kandanto, B.

⁵ om. B. ⁶ ekaṃ matagoṇaṃ, B.

⁷ B. omits kabalaṃ and the following words . . . khāda.

⁸ S₁ adds jāto. ° pivā l. khādā, D.; B.

¹⁰ matam santam, S₁. S₂. ¹¹ va, M. C. D.; B.

¹² yathā añño 'va dummatī, M. C. D.; B. ¹³ °kabhāvo, B.

Lāyitvā ti lāvitvā¹. Haritam tiṇan ti allatiṇam. Lapasī ti vilapasi. Gatasattan ti² vigatajīvitam. Jaragavan ti balivaddam pi jinnagonam.

Annena pānenā ti tayā dinnena haritatinena vā¹ pāṇiyena vā. Mato goṇo³ samuṭṭhahe ti kālagato goṇo laddhajiviko⁴ hutvā na hi samuṭṭhaheyya. Tvam⁵ 'si⁶ bālo ca dummedho ti tvam bālyayogato bālo medhāsaṅkhātāya⁷ paññāya abhāvato dummedho āsi. Yathā t' aññ' eva⁸ dummatī ti yathā tam⁹ aññ' eva¹⁰ nippañño vippalapeyya, evam tvam niratthakam vippalapasī ti attho. Yathā tan ti¹¹ nipātamattam. Aññ' eva¹² ti¹² tvam paññāvā pi samāno añño¹³ dummati puggalo¹⁴ viya dummati¹⁵ hutvā vippalapasī ti attho.

. Tam sutvā Sujāto pitaram saññāpetum attano adhippāyam pakāsento gāthadvayam⁹ abhāsi⁹:

Ime pādā imam¹⁶ sīsam ayam kāyo savāladhi nettā tath' eva tiṭṭhanti ayam goṇo samuṭṭhahe. 3
N'¹⁷ ayyakassa¹⁸ hatthapādā kāyo sīsañ ca¹⁹ dissati rudam mattikathūpasmiṃ nanu tvañ ñeva²⁰ dummatī ti. 4

Tass' attho: imassa goṇassa ime cattāro pādā idam dundubhisadisam⁹ sīsam saha vāladhinā vattatī ti. Savāladhi ayam kāyo imāni ca nettāni nayanāni yathā amaraṇato²¹ pubbe tath' eva abhinavasatṭhānāni²² tiṭṭhanti. Ayam goṇo samuṭṭhahe ti imasmā kāraṇā ayam goṇo samuṭṭhaheyya samutiṭṭheyyā ti²³ mama cittaṃ bhaveyya, maññe goṇo samuṭṭhahe ti keci paṭhanti, tena kāraṇena ayam goṇo sahasā pi kāyam samuṭṭhaheyyā ti aham maññeyyam, evam me saññā²⁴ sambhaveyyā ti adhippāyo.

¹ om. B. ² gatam sattan ti gatasattam vig.^o, S₁. S₂.

³ S₁. S₂ add ti goṇena hi. ⁴ laddham jivito, S₁. S₂.

⁵ tam, B. ⁶ tvañ ca, S₁. S₂. ⁷ paralokasaṅkh.^o, S₁. S₂.

⁸ yathā añño 'va, B. ⁹ om. B. ¹⁰ añño pi, B.

¹¹ yathā ti vā, B. ¹² añño vā ti, S₂; om. B.

¹³ aññ' evā, S₁. S₂. ¹⁴ ummattapuggalo, S₁. S₂.

¹⁵ umugo, S₁. S₂. ¹⁶ idam, C. D. ¹⁷ om. S₁. S₂.

¹⁸ S₁. S₂. add na. ¹⁹ na, B. ²⁰ tvam eva, M. C.

²¹ amato, S₁; yathāmarāṇato, B.

²² abhindaṣatṭhānāni, S₁. S₂. ²³ B. omits samutiṭṭheyyā ti.

²⁴ saññamāna, S₁. S₂; maññanā, B.

‘Ayyakassa pana mayham pitāmahassa na hatthapādā kāyo sīsam dissati, kevalam pana tassa aṭṭhikāni pakkhipitvā kate mattikāmāye thūpe rudanto sataguṇena sahasaguṇeṇa tāta tvaññeva dummati nippañño, bhijjanadhammā saṅkhārā bhijjanti tattha, vijānataṃ kā paridevanā’ ti pitu dhammaṃ kathesi. Tam sutvā Bodhisattassa pitā ‘mama putto paṇḍito maṃ saññāpetuṃ imaṃ kammaṃ akāsi’ ti cintetvā ‘tāta Sujāta sabbe pi sattā maraṇadhammā’ ti¹ aññātam etam ito paṭṭhāya na socissāmi sokaharaṇasamatthena nāma² tādiseṇ’ eva bhavitabban’ ti puttam³ pasamsanto catasso⁴ gāthayo abhāsi:

Ādittam vata maṃ santam ghatasittam va pāvakaṃ
vārinā viya osiñcam⁵ sabbam nibbāpaye daram. 5

Abbūḷha vata me sallam sokaṃ hadayanissitam
yo me sokaparetassa⁶ pitu sokam apānudi⁷. 6

Sv’ āham abbūḷhasallo ’smiṃ sitibhūto ’smi nibbuto
na socāmi na rodāmi tava⁸ sutvāna mānava. 7

Evam karonti sappaññā ye konti anukampakā
vinivattanti⁹ sokamhā Sujāto pitaram yathā ti. 8

Tattha ādittan ti sokagginā padittam¹⁰ jalitam. Santan ti samānam. Pāvakan ti aggi. Vārinā viya osincan ti udakena āsiñcanto viya. Sabbam nibbāpaye¹¹ daran ti sabbam¹² cittadaratham nibbāpeti¹³.

Abbuḷha vatā ti nīhari vata. Sallan ti sokasallam. Hadayanissitan ti cittasannissitasallabhūtam. Soka-paretassā ti sokābhībūtassa. Pitusokan ti pitaram ārabha uppannasokaṃ. Apānudi ti apanesi.

Tava sutvāna mānavā ti kumāra tava vacanam sutvā idāni pana¹⁴ na socāmi na rodāmi.

Sujāto pitaram yathā ti yathā ayam Sujāto attano pitaram sokato vinivattesi, evam aññe pi¹⁴ ye anukampakā¹⁵

¹ S₁. omits ti. ² B. adds medhāvinā. ³ tam, B.

⁴ B. puts these three words after yathā ti.

⁵ osiñci, M., C.; S₁. S₂. ⁶ sokahadayaparetassa, S₁.

⁷ anupādi, B. ⁸ tañ ca, M.; S₁.

⁹ vinivattayanti, D.; B.; vinivattayi, M.

¹⁰ ādittam, B. (corrected from padittam). ¹¹ nibbāpayi, B.

¹² B. adds me. ¹³ °pesi, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ om. S₁. S₂.

anuggaṇhasilā honti te sappaññā evaṃ karonti pitunnaṃ aññesaṃ ca upakāraṃ karonti ti attho¹.

Mānavassa vacanaṃ sutvā pitā apagatasoko hutvā sīsaṃ nahāyitvā bhuñjitvā kammante pavattetvā kālaṃ katvā saggaparāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā tesam² bhikkhūnaṃ² saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne bahū sotāpattiphalādisu patitṭhahimsu. Tadā Sujāto lokanātho ahoṣi³.

Goṇapetavatthuvaṇṇanā.

I, 9.

Gūthaṃ ca muttaṃ ruhiraṃ ca pubbaṃ ti. Imaṃ Satthari Sāvatthiyaṃ viharante aññatarāṃ pesakārapetiṃ ārabha vuttaṃ. Dvādasamattā kira bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā vasanaṭṭhānaṃ⁴ vīmaṃsantā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya aññatarāṃ chāyūdaka-sampannaṃ ramaṇiyaṃ araṇṇāyatanaṃ tass' eva⁵ nātidūre nāccāsanne gocaragāmaṃ disvā tattha ekarattiṃ vasitvā dutiyadivase gāmaṃ piṇḍāya pāvisimsu. Tattha ca ekādasapesakārā⁶ paṭivasanti. Te te⁷ bhikkhū disvā sañjāta-somanassā hutvā attano gehaṃ netvā paṇitena āharena parivisitvā āhamsu: 'kuhiṃ bhante gacchathā' ti. 'Yattha amhākaṃ phāsukaṃ tattha gamissāmā' ti. 'Yadi evaṃ bhante idh' eva vasitabban' ti vassūpagamaṃ yācimsu. Bhikkhū sampatiṇchimsu. Upāsakā tesam tattha araṇṇe kuṭikāyo kāretvā adamsu. Bhikkhū tattha vassaṃ upagacchimsu⁸. Tattha jeṭṭhapesakāro dve bhikkhū catuhi paccayehi sakkaccaṃ upaṭṭhahi, itaresaṃ⁹ ekeko¹⁰ ekekaṃ bhikkhūṃ upaṭṭhahi¹¹. Jeṭṭhapesakārassa¹² bhariyā assaddhā appasannā micchādītṭhimaccharinī bhikkhū na sakkaccaṃ upaṭṭhāsi¹³. So taṃ disvā tassā yeva kaniṭṭhabhaginiṃ ānetvā attano¹⁴ gehe issariyaṃ nīyādesi. Sā

¹ after attho B. continues: imaṃ dhammadesanaṃ and so on.

² om. B. ³ āsi, B. ⁴ vasanaṃyogyaṭṭhānaṃ, B.

⁵ tassa ca, B. ⁶ °pesakārakā, S₁. S₂. ⁷ om. B.

⁸ °gañchimsu, S₁. S₂. ⁹ itaresu, B. ¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ upaṭṭhahimsu, S₁. S₂. ¹² ° pesakārakassa, S₁. S₂.

¹³ upaṭṭhāti, B. ¹⁴ om. B.

saddhāpasannā hutvā sakaccaṃ bhikkhū paṭijaggi. Te sabbe pesakārā vassaṃ vutthānaṃ bhikkhūnaṃ ekekassa ekekaṃ sātakaṃ adamsu. Tattha maccharinī jeṭṭhapesakārassa bhariyā paduṭṭhacittā attano sāmikaṃ paribhāsi: 'yaṃ tayā samaṇānaṃ Sakyaputtīyānaṃ dānaṃ dinnāṃ annapānaṃ, taṃ te paraloke gūthamuttaṃ pubbalohitaṃ ca hutvā nibbattatu, sātakā pajjalitā ayomayapaṭṭā hontū' ti. Tattha jeṭṭhapesakāro aparena samayena kālaṃ katvā Viñjhāṭaviyaṃ¹ ānubhāvasampannā rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa pana kadariyā bhariyā kālaṃ katvā tass' eva² vasanaṭṭhānassa avidūre peṭī hutvā nibbatti. Sa naggā dubbaṇṇarūpā jighacchāpipāsābhībhūtā tassa bhummadevassa³ santikaṃ gantvā āha: 'ahaṃ sāmī niccolā ativiya jighacchāpipāsābhībhūtā vicarāmi⁴, dehi me vatthaṃ annapānaṃ cā' ti. So tassa dibbaṃ uḷāraṃ annapānaṃ upanesi. Taṃ tāya gaṇhitamattam⁵ eva gūthamuttaṃ pubbalohitaṃ ca sampajjati⁶ sātakaṃ ca tāya paridahitaṃ pajjalitaṃ⁷ ayopaṭṭam⁸ hoti. Sā mahādukkhaṃ anubhavanti⁹ taṃ chaḍḍetvā kandanti vicarati.

Tena samayena aññataro bhikkhu vutthavasso Satthāraṃ vanditum gacchanto mahatā satthena saddhiṃ Viñjhāṭaviyaṃ paṭipajji. Satthikā¹⁰ rattiṃ maggaṃ gantvā divā¹¹ sandachāyūdakasampannaṃ padesaṃ disvā yoggāni muñcitvā¹² muhuttaṃ vissamiṃsu. Bhikkhu pana vivekakāmatāya thokaṃ apakkamitvā¹³ aññatarassa sandachāyassa sandagahaṇapaṭicchannassa¹⁴ rukkhassa mūle¹⁵ saṅghāṭiṃ paññāpetvā nipanno rattiyaṃ maggagamanaparissamena kilantakāyo niddaṃ upagacchi¹⁶. Satthikā vissamitvā maggaṃ paṭipajjimsu. So bhikkhu na paṭibujji. Atha sāyaṇhasamaye¹⁷ uṭṭhahitvā¹⁸ satthike¹⁹ appassanto aññataraṃ

¹ Viñjhāṭaviyaṃ, S₁; Vījhāṭ°, B. ² tassa, B.
³ °devatassa, S₁. ⁴ S₁ adds va. ⁵ gaṇhitamattam, B.
⁶ sampajjalitaṃ, B. ⁷ sampajjalitaṃ, B.
⁸ ayomanam, S₁. S₂. ⁹ anuvatti, S₁. ¹⁰ satthakā, B.
¹¹ B. adds udakathānaṃ disvā and then continues: yoggāni and so on. ¹² muñcetvā, S₁. S₂. ¹³ apakkamitvā, B.
¹⁴ vanagahaṇa°, B. ¹⁵ rukkhāmūle, S₁. S₂. ¹⁶ upagañchi, all MSS.
¹⁷ sāyaṇhe, B. ¹⁸ upaṭṭhahitvā, S₁. S₂.; ¹⁹ te l. satthike, B. (S₁. S₂. santike or sattike).

ummaggam¹ paṭipajjitvā² anukkamena tassā devatāya nivāsanaṭṭhānam sampāpuṇi. Atha nam so devaputto disvā manussarūpena upagantvā paṭisanthāram katvā attano vimānam pavesetvā pādabbhañjanādini datvā payirupāsanto nisīdi. Tasmiṇ ca samaye sā peti āgantvā 'dehi me sāmi annapānam sātakaṇ cā' ti³ āha. So⁴ tassā tāni adāsi. Tāya ca⁵ gahitamattāni gūthamuttam pubbalohitam jalita⁶-ayo paṭṭā yeva ahosum. So bhikkhu tam disvā sañjā-tasaṃvego tam devaputtam⁷:

Gūthāṇ ca muttam ruhiraṇ ca pubbam paribhuñjati,
 kissa⁸ ayam vipāko
 ayam nu kiṃ⁹ kammam akāsi nārī yā¹⁰ ca¹¹ sabbadā
 lohitapubbabhakkhā. 1
 Navāni vatthāni subhāni c'eva¹² mudūni suddhāni ca¹³
 lomasāni
 dinnāni missā kiṭakā va¹⁴ bhavanti, ayam nu kiṃ kam-
 mam akāsi nārī ti 2

dvihi gāthāhi paṭipucchi.

Tattha kissa ayam vipāko ti kīdisassa kammaṣṣa ayam vipāko yam esā idāni paccanubhavati¹⁵. Ayam nu kiṃ kammam akāsi nārī' ti ayam itthi kiṃ nu kho kammam pubbe akāsi. Yā ca sabbadā¹⁶ lohitapubbabhakkhā ti yā ca¹⁷ sabbakālam ruhiraṭṭham eva bhakkhā ti paribhuñjati.

Navāni ti paccagghāni tāva devapātubhūtāni. Subhāni ti sundarāni dassaniyāni. Mudūni ti sukhasamphassāni. Suddhāni ti parisuddhavaṇṇāni. Lomasāni ti salomakāni sukhasamphassāni sundarāni ti attho. Dinnāni missā kiṭakā va bhavanti ti kiṭakasadisāni lohapaṭṭasadisāni bhavanti, kiṭakā bhavanti ti vā paṭho, khādakapāṇakavaṇṇāni bhavanti ti attho.

¹ kummaggam, S₁. S₂. ² B. has gahetvā gacchanto.

³ sātikan ti, S₁ (sātakan ti, S₂). ⁴ B. adds ca. ⁵ tāni ca tāya, S₁. S₂. ⁶ jalitvā, B. ⁷ S₁. adds pucchi. ⁸ kassa, M. D.

⁹ C. adds kho. ¹⁰ sā, M. C. D.; B. ¹¹ om. M. C. D.; B.

¹² subhā 'va c'eva, S₁. S₂. ¹³ om. C.

¹⁴ M. C. D., B. S₂ omit va. ¹⁵ B. adds ti.

¹⁶ sā sabbadā, B. ¹⁷ sā l. yā ca, B.

Evam so devaputto tena bhikkhunā puṭṭho tāya purimajātiyā katakammaṃ pakāsento dve¹ gāthā abhāsi:

Bhariyā mam' esā ahu² bhaddante adāyikā maccharini
kadariyā

sā maṃ dadantaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ akkosati³ pari-
bhāsati ca. 3

Gūthañ ca muttaṃ ruhirañ ca pubbaṃ paribhuñja tvam
asuciṃ sabbakālaṃ

etan te paralokasmiṃ hotu vatthāni⁴ ca te kiṭakasamā
bhavantu⁵

etādisaṃ duccharitaṃ caritvā idhāgatā cirarattāya khā-
dati ti. 4

Tattha adāyikā ti kassaci kiñci pi na adāsi⁶, adāna-
silā. Maccharini kadariyā ti paṭhamam macchera-
malassa⁷ sabhāvena maccharini⁸ tāya ca⁹ punappunaṃ
asevanāya thaddamaccharini¹⁰ tāya kadariyā ahū ti yojanā.
Idāni tassā tam eva kadariyataṃ dassento Sā maṃ da-
dantaṃ ti ādim āha.

Tattha etādisan¹¹ ti evarūpaṃ¹² yathāvuttaṃ vacīduc-
caritādi¹³ caritvā. Idhāgatā ti imaṃ petalokaṃ āgatā¹⁴
petabhāvaṃ¹⁵ upagatā. Cirarattāya khādati ti cira-
kālaṃ gūthādim eva khādati. Tassā hi yenā pi¹⁶ kārena
akattha tena vā kārena pavattamānaṃ pi phalaṃ yaṃ
uddissa akattha tato aññattha paṭhaviyaṃ matakasaṅkhāte¹⁷
matthake¹⁸ asanipāto viya attano upari patati.

Evam so devaputto tāya pubbe katakammaṃ kathetvā
puna taṃ bhikkhuṃ ārabha¹⁹ 'atthi pana bhante koci
upāyo imaṃ petalokato mocetun' ti āha. 'Atthi' ti vutte
'kathetha bhante' ti.

¹ after khādati ti, B. ² ahu mam' esā, M.; C. omits
mam' esā. ³ M. C. D., B. add ca. ⁴ vatthā, B.

⁵ bhavanti, S₁. S₂. ⁶ S₁. S₂ omit na adāsi.

⁷ maccharimattassa, B. ⁸ macchari, B. ⁹ taṃ yeva, B.

¹⁰ macchari, B. ¹¹ tādisan, B. ¹² rūpāni, B.

¹³ duccharitāni, B. ¹⁴ gatā, S₂. ¹⁵ petatta°, B.

¹⁶ om. B.

¹⁷ kamantakasaṅkhāte, B; matakasāghātena, S₁. S₂.

¹⁸ matake, S₁. ¹⁹ om. S₂. B.; but they have āha.

'Yadi Bhagavato ariyaśaṅghassa ca ekass' eva vā¹ bhikkhuno dānaṃ datvā imissā uddissiyati² ayaṃ ca taṃ anu-
modati, evaṃ etissā ito dukkhato mutti bhavissati' ti. Taṃ
sutvā devaputto tassa bhikkhuno paṇitaṃ annapānaṃ
datvā taṃ dakkhiṇaṃ tassā petiyā ādisi tāva-d-eva sā
peti suhitā piṇḍindriyā dibbāhārassa tittā ahoṣi. Puna
tass' eva³ bhikkhuno hatthe dibbasātakayugaṃ Bhagavan-
taṃ uddissa datvā dakkhiṇaṃ petiyā ādisi tāva-d-eva⁴ sā
dibbavatthāni vatthā dibbālakāravibhūsitā sabbakāma-
samiddhā devaccharāpaṭibhāgā ahoṣi. So ca bhikkhu
tassa devaputtassa iddhiyā tadahe 'va Sāvattiṃ⁵ patvā⁶
Jetavanaṃ pavisitvā Bhagavato santikaṃ upagantvā van-
ditvā taṃ sātakayugaṃ datvā taṃ pavuttiṃ ārocesi.
Bhagavā pi taṃ attham atthuppattiṃ katvā sampatta-
parisāya dhammaṃ desesi. Sā dhammaḍesaṇā mahājanassa
sāttikā ahoṣi⁷.

Mahāpesakārapetavattuvannaṇā.

I, 10.

Kā nu anto vimānasmin ti. Idaṃ Sattari Sāvatti-
yaṃ viharante aññataraṃ khalātiyapetiṃ ārabha vuttaṃ.
Atīte kira Bārāṇasiyaṃ aññatarā rūpupajivini itthi abhi-
rūpā dassaniyā pāsādikā paramāya vaṇṇapokkharatāya sa-
mannāgatā atimanoharakesakalāpā ahoṣi. Tassā hi kesā
nilā dīghā tanumudusiniddhā vellitaggā dvehatthā⁸ gayhā
visaṭṭhā yāva mekhalā kalāpā olambanti. Taṃ tassā ke-
sasobhaṃ disvā taruṇaṇā⁹ yebhuyyena tattha paṭi-
baddhacittā¹⁰ ahesuṃ¹¹. Ath' assā taṃ kesasobhaṃ asaha-
mānā issāpakatā katipayā itthi¹² samantetvā¹³ tassā eva
paricārikaṃ dāsiṃ āmisena upalāpetvā tāya tassā kesu-
pātanaṃ bhesajjaṃ dāpesuṃ. Sā kira dāsi taṃ bhesajjaṃ
nahāniyacunṇena saddhiṃ payojetvā Gaṅgāya nadiyā nahā-
nakāle tassā adāsi. Sā tena kese samūle sutemitvā udake

¹ om. S₁. S₂. ² uddissayati, B. ³ puttass' eva, S₁. S₂.
⁴ B. adds ca. ⁵ Sāvattiyam, S₂. ⁶ gantvā, B. ⁷ all
MSS. add ti. ⁸ velitaggādi hatthā, S₁. S₂. ⁹ °jano, B.
¹⁰ °citto, B. ¹¹ ahoṣi, B. ¹² itthiyo, B. ¹³ mantetvā, B.

nimujji. Nimujjanamate yeva kesā samulā paripatimsu. Sisam tassā¹ tintakalābusadisam ahosi. Atha sā² sabbaso vilūnakesā³ luñcitapamaṭṭā⁴ kapoti viya virūpā hutvā lajjāya anto nagaram pavisitum asakkonti vatthena sisam veṭhetvā bahinagare aññatarasmim padese vāsam kappenti katipāhaccayena apagatalajjā⁵ tilāni pīletvā telavanijjam surāvanijjañ ca karonti jīvitam kappesi. Sā ekadivasam dvīsu tīsu manussesu surāmattesu⁶ mahāniddam okkaman-tesu sithilabhūtāni tesam nivatthavatthāni avahari. Ath' ekadivasam sā ekam khīṇāsavattheram piṇḍāya carantaṃ disvā pasannacittā attano gharam netvā paññatte āsane nisīdāpetvā telasamsattham dopinimmijjanam miñjakam adāsi. So tassā anukampāya taṃ paṭiggahetvā paribhuñji. Sā pasannahadayā⁷ upari chattaṃ dhāriyamānā aṭṭhāsi. So ca thero tassā cittaṃ sampahaṃsanto⁸ anumodanam katvā pakkāmi. Sā ca itthi anumodanakāle yeva 'mayham kesā dighā tanusiniddhamuduvellitaggaṃ hontū' ti patthanam akāsi. Sā aparena samayena kālam katvā puññāpuñña-kammassa⁹ nissandena¹⁰ samuddamajjhe kanakavimāne ekikā hutvā nibbatti. Tassā kesā patthitā kārā yeva sampajjimsu, manussānam sātākāvaharaṇena naggā ahosi. Sā tasmim kanakavimāne punappunam uppajjitvā ekam buddhantaram naggā hutvā vītināmesi. Atha amhākam Bhagavati loke uppajjitvā pavattatapavaradhammacakkhe anupubbena Sāvattiyam viharante¹¹ Sāvattivāsino satamattā¹² vāñijā Suvannabhūmim uddissa nāvāya mahāsamuddam otarimsu. Tehi ārūhanāvā visamavātavegukkhittā ito c' ito ca paribbhamanti taṃ padesam āgamāsi. Atha sā vimānapeti saha vimānena tesam attānam dassesi. Taṃ disvā jeṭṭhāvāñijo pucchanto

¹ c' assā, B. ² ath' assā, B.

³ virūhanakesā, B.

⁴ °patthaka, B.; °pamattam, S₁; °mattham; S₂.

⁵ B. *adds* tato nivattetvā. ⁶ madamentisu, S¹.

⁷ °mānasā, B. ⁸ B. *omits* sam *before* pah.^o.

⁹ missakakammassa phalena, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ vasante, B. ¹² sattasatā, B.

Kā nu anto vimānasmim tiṭṭhantī na¹ upanikkhami
 upanikkhamassu bhadde tvam² passāma taṃ
 mahiddhikan³ ti 1

gātham āha.

Tattha kā nu anto vimānasmim tiṭṭhantī ti vimā-
 nassa anto abbhantare tiṭṭhantī kā nu tvam kiṃ manus-
 sithi udāhu amanussithi ti pucchati. Na upanikkhami
 ti vimānato na nikkhami. Upanikkhamassu bhadde
 tvam⁴ passāma taṃ mahiddhikan⁵ ti bhadde taṃ⁶
 mahiddhikaṃ⁷ passāma daṭṭhukāmamhā, tasmā⁸ vimānato
 nikkamassu, upanikkhamassu bhaddan te ti vā pāṭho,
 bhaddaṃ tava atthū ti attho.

Ath' assā attano bahinikkhamitum asakkuneyyattaṃ pa-
 kāsentī gātham⁹ āha⁹:

Aṭṭiyāmi harāyami naggā nikkhamitum bahi
 keseh' amhi paṭicchannā puññaṃ me appakaṃ
 katan ti. 2

Tattha aṭṭiyāmi ti naggā hutvā bahi nikkhamitum dā-
 tukkhittā¹⁰ amhi. Harāyāmi ti lajjāmi. Keseh' amhi
 paṭicchannā ti kesehi amhi ahaṃ paṭicchādita pāruta-
 sarirā. Puññaṃ me appakaṃ katan ti appakaṃ pa-
 rittaṃ mayā kusalakammaṃ kataṃ piññākadānamattan ti
 adhippayo.

Atha vāṇijo attano uttarisākaṃ dātukāmo

Hand' uttarīyaṃ dāmi te imaṃ¹¹ dussaṃ nivāsaya¹²
 imaṃ¹¹ dussaṃ nivāsetvā bahi¹³ nikkhama sobhane
 upanikkhamassu¹⁴ bhadde passāma taṃ mahiddhi-
 kan¹⁵ ti 3

gātham āha.

¹ n', M. C. D.; B. ² om. C. D.; B.
³ bahiṭṭhitam, M. D.; B. ⁴ om. B. ⁵ bahiṭṭhitam, B.
⁶ B. adds mayam. ⁷ om. S₁. S₂; B. has bahiṭṭhitam.
⁸ tamhā, S₁. S₂. ⁹ after katan ti, B.
¹⁰ dadukkhita, S₁. S₂; aṭṭā dukkhita, B.
¹¹ idaṃ, M. C. D.; B. ¹² vāsayaṃ, S₁. S₂; vāsiya, C.
¹³ ehi, M. C. D.; B. ¹⁴ okkhamassa, S₁; okkhasa, S₂.
¹⁵ bahiṭṭhitam, M. C. D.; B.

Tattha handā ti gaṇha. Uttariyan ti uparivasanam¹ uparihāram² uttarisākaṭaṇ ti attho. Imam³ dussam ni-vāsaya ti imam³ mamam⁴ uttariyam⁵ sāṭakam tvam ni-vāsehi. Sobhane ti sundararūpe.

Evañ ca pana vatvā attano uttarisāṭakam tassā upanesi. Sā tathā pi diyamānassa attano anupakappanam⁶ yathā ca diyamānam⁷ upakappati ti⁸ dassenti gāthadvayam āha:

Hatthena hatthe te dinnam na mayham upakappati
es' etth' upāsako saddho sammāsambuddhasāvako. 4

Etam acchādayitvāna mama dakkhiṇam ādisa⁹
tadāham¹⁰ sukhitā hessam sabbakāmasamiddhinī ti. 5

Tattha hatthena hatthe te dinnam na mayham upakappati ti mārisa tava¹¹ hatthena mama hatthe¹² tayā¹² dinnam mayham na upakappati¹³, na niyujjati¹⁴ upabhogayoyam¹⁵ na arahatī¹⁶ ti attho. Es' etth' upāsako saddho ti¹⁷ eso ratanattayam uddissasaraṇagāmanena¹⁸ upāsako kammaphalam saddhāya ca samannāgatattā saddho ettha etasmim janasamūhe atthi.

Etam acchādayitvāna mama dakkhiṇam ādisā ti etam upāsakam mama diyamānam sāṭakam paridahāpetvā tam dakkhiṇam mayham ādisa¹⁹ pattidānam dehi. Tadāham²⁰ sukhitā hessan ti tadā²¹ kate aham²² dibbavatthanivatthā sukhappattā bhavissāmi.

Tam sutvā vāñijā tam upāsakam nahāpetvā vilimpetvā vatthayugena acchādesum. Tam attham pakāsento saṅgītikārā tisso²³ gāthāyo²³ avocum²³:

Taṇ ca te nahāpayitvāna vilimpitvāna²⁴ vāñijā
vattheh' acchādayitvāna tassā dakkhiṇam ādisum²⁴. 6

¹ upasabyānam, B. ² sariram, B. ³ idam, B.

⁴ mam, S₂. ⁵ uttara, B. ⁶ B. adds nātva.

⁷ S₁. B. add na. ⁸ tam, B. l. ti; taṇ ca, S₁. S₂.

⁹ ādisam, M. C. D. ¹⁰ tathāham, M. C. D.

¹¹ mama, S₁; vata, B. ¹² om. S₁. ¹³ S₁ adds ti.

¹⁴ viniy.^o, B. ¹⁵ °yoggam, B. ¹⁶ hotī, B.

¹⁷ om. S₁. ¹⁸ °gamane, S₁. ¹⁹ ādi, S₁.

²⁰ tathāham, B. ²¹ tathā, B. ²² B. adds sukhitā.

²³ after phalan ti, B. ²⁴ °petvāna, M. C. D.; B.

²⁵ ādisam, S₁. S₂.; ādisu, D.; B.

Samanantarānudiṭṭhe¹ vipāko upapajjatha²
 bhojanacchādanapānīyaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ. 7
 Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhārini
 hasanti vimānā nikkhami dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ ti. 8

Tattha tan ti upāsakaṃ, ca-saddo nipātamattam. Te
 ti³ vāñijā ti yojanā. Vilimpitvānā ti uttamena gandhena
 vilimpetvā⁴. Vattheh' acchādayitvānā ti vaṇṇagan-
 dharasasampannaṃ sabbavyañjanaṃ bhojanaṃ bhojetvā
 nivāsanaṃ uttariyaṃ dvihi vatthehi acchādesuṃ dve vat-
 thāni adamsū ti attho. Tassā dakkhiṇaṃ ādisun⁵ ti
 tassā petiyā taṃ dakkhiṇaṃ adamsu.

Samanantarānudiṭṭhe⁶ ti anū ti nipātamattam, tassā
 dakkhiṇāya uddiṭṭhasamanantaram eva. Vipāko upa-
 pajjathā ti tassā petiyā vipāko dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ
 uppajji. Kīdiso ti peti⁷ āha. Bhojanacchādanaṃ pā-
 nīyan ti nānāppakāraṃ dibbbhojanasadisam bhojanañ ca
 nānāvīragavaṇṇasamujjalaṃ dibbavatthasadisam vatthañ ca
 anekavidhaṃ pānañ ca dakkhiṇāya idaṃ idisaṃ phalaṃ,
 upapajjathā⁸ ti yojanā.

Tato ti yathāvuttābhojanādi paṭilābhato pacchā, Sud-
 dhā ti nahānena⁹ suddhasarīrā. Sucivasanā ti sucisud-
 dhavatthanivattā. Kāsikuttamadhārini ti Kāsika-
 vatthato pi uttamavatthadhārini. Hasanti ti passatha
 tāta tumhākaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalavisesan ti pakāsa-
 navasena hasamānā vimānato nikkhami.

Tato¹⁰ vāñijā evaṃ paccakkhato puññaphalaṃ disvā ac-
 chariyabbhutacittajātā tasmim upāsake sañjātagāravabahu-
 mānā katañjali taṃ payirupāsimsu. So pi¹¹ te¹² dhamma-
 kathāya bhīyosomattāya pasādetvā saraṇesu ca sīlesu ca
 patiṭṭhāpesi. Te tāya vimānapetiyā katakammaṃ imāya¹³
 gāthāya¹³ pucchimsu¹³:

¹ otarā an.°, M. C. D.; B. ² udap.°, M. C. D.; B.

³ om. B. ⁴ °pitvā, S₁. ⁵ ādisun, B.

⁶ otarā anu.°, B. ⁷ ce l. peti, B. ⁸ udap.°, B.

⁹ nahāpanavasena, B. ¹⁰ atha te, B. ¹¹ ca, B.

¹² tesam, B.; om. S₁. S₂. ¹³ imā, S₁. S₂; after phalaṃ ti, B.

Sucittarūpaṃ ruciraṃ vimānaṃ te ca bhāsati¹
devate pucchitācikkha kissa kammaṣ' idaṃ phalaṃ ti. 9

Tattha sucittarūpaṃ ti atthi² assa itthipurisādivasena
c' eva mālākammalatakammādivasena ca suṭṭhu vihitacitta-
rūpaṃ. Ruciraṃ ti ramaṇiyaṃ dassaniyaṃ. Kissa
kammaṣ' idaṃ phalaṃ ti kidisassa kammaṣa kiṃ
dānamayassa udāhu sīlamayassa phalaṃ ti attho.

Sā tehi evaṃ puṭṭhā 'mayā katassa parittakassa³ kusa-
lakammaṣa tāva idaṃ phalaṃ akusalakammaṣa⁴ pana
āyatim niraye idisaṃ bhavissati ti tad ubhayaṃ ācikkhanti
tā⁵ gāthāyo abhāsi:

Bhikkhuno caramānassa doṇinimmiṇjanaṃ⁶ ahaṃ
adāsim ujubhūtaṣṣa vippasanna cetasā. 10
Tassa kammaṣa kusalassa vipākaṃ dīghaṃ antaraṃ
anubhomi vimānaṣṣim taṅ ca dāni parittakaṃ. 11
Uddhaṅ catūhi māsehi kālakiriyaṃ bhavissati
ekantaṃ kaṭukaṃ ghoraṃ nirayaṃ papatiss' ahaṃ⁷. 12
Catukkaṇṇaṃ⁸ catudvāraṃ vibhattaṃ bhāgaso mitaṃ
ayopākārapariyaṃtaṃ ayasā paṭikujjitaṃ. 13
Tassa ayomayā bhūmi jalitā tejasāyutā
samantā yojanasataṃ pharivā tiṭṭhati sabbadā. 14
Tatthāhaṃ dīghaṃ addhānaṃ dukkhaṃ⁹ vedissaṃ¹⁰
vedanaṃ
phalaṅ ca pāpakammaṣa tasmā socāmiṃdaṃ¹¹ bhūtaṃ ti 15.

Tattha bhikkhuno caramānaṣṣā ti aṅṅatarassa
bhinnakilesassa bhikkhuno bhikkhāya carantaṣṣa. Doṇi-
nimmiṇjanaṃ ti vissandaṃānatelamiṇjakaṃ. Ujubhū-
taṣṣā ti cittaṃjimaṃkakuṭilabhāvakarānaṃ kilesānaṃ

¹ pabhāsati l. ca bh.°, M. C. D.; B. ² hatthi, S₂. B.

³ om. B.; parittatassa, S₁; parittassa kassa, S₂.

⁴ S₁. S₂ add ca. ⁵ B. omits tā and so on, but puts
gāthāyo abhāsi after bhūtaṃ ti.

⁶ °nimmajjanaṃ, M. C. D.; B.

⁷ niray' upapattiss' ahaṃ, S₁. S₂. ⁸ catukkaṇṇaṃ, B.

⁹ dīghaṃ, C. D.; B. ¹⁰ vedissa, M. C. D.; B.

¹¹ socāmi' ahaṃ bhūsan, M.; B.; °bhūtaṃ, C. D.

abhāvena ujubhāvappattassa. Vipprasannena cetasā ti kammaphalāsandhāya suṭṭhu pasannena cittaena.

Dīgham antaran ti ma-kāro padasandhikaro dīgham antaram, dīgham kalan ti attho. Tañ ca dāni parittakan ti tañ ca puññaphalam vipākattā¹ kammassa idāni parittakam appāvasesam na ciren' eva² ito cavissāmi³ ti attho. Tenāha:

Uddhān catūhi māsehi kālakiriya bhavissati ti catūhi māsehi uddham catunnam māsānam upari pañcame māse mama kālakiriya bhavissati ti dasseti. Ekantam kaṭukan ti ekanten' eva anīṭṭham chaphassāyatanikabhāvato ekantadukkhān ti attho. Ghoran ti dāruṇam. Nirayan ti natthi ettha ayo sukhan ti katvā nirayan ti laddhanāmam narakam. Papatiss'⁴ āhan'⁴ ti⁴ papatissāmi⁵ aham nirayan ti, c'ettha Avīcimahānirayassa adhippetattā tam sarūpato dassenti Catukkaṇṇan ti ādim āha.

Tattha catukkaṇṇan ti catukoṇam. Catudvāran ti catūsu disāsu catūhi dvārehi yuttam. Vibhattan ti suṭṭhu vibhattam. Bhāgaso ti bhāgato. Mitan ti tulitam. Ayopākārapariyantān ti ayomayena pākārena parikkhittam. Ayasā paṭikujjitan ti ayopaṭalen' eva upari pidahitam⁶.

Tejasāyuttā⁷ ti samantato samuṭṭhitajālāna mahatā agginā nirantaram samāyuttā jālā. Samantā⁸ yojanasatan⁸ ti⁸ evam puna⁹ samantā bahisabbadisāsu, yojanasatam¹⁰ yojanānam satam. Sabbada¹¹ ti¹¹ sabbakālam. Phariṭvā ti vyāpetvā tiṭṭhati.

Tatthā ti tasmim mahāniraye. Vedissan ti vedissāmi anubhavissāmi. Phalañ ca pāpakammassā ti idaṃ idisam dukkhānubhavanam mayā evam¹² katassa pāpakammasa phalan ti attho.

Evam tāya attano kammaphale āyatim nerayikabhāve ca

¹ vipakkavipākattā, S₂. B. ² na paran' eva, S₁. S₂.
³ cavissāmi, S₁. S₂. ⁴ om. S₁. S₂. ⁵ patissāmi, S₁.
⁶ pihitam, B. ⁷ paṭalāyuttā, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. S₂.
⁹ pana, B. ¹⁰ om. S₁. ¹¹ om. all MSS. ¹² eva, B.

pakāsīte so upāsako karuṇāya sañcoditamānaso 'hand' ass' āham¹ patitṭhā bhaveyyan' ti cintetvā āha: 'devate tvam mayham ekassā² dānavasena³ sabbakāmasamiddhā uḷārasampattim yuttā jātā. Idāni pana imesaṃ upāsakānaṃ dānaṃ⁴ datvā Satthu ca⁵ guṇe anussarivā nirayūpapattito muccissasi' ti. Sā peti haṭṭhatutṭhā sādḥū⁵ ti⁵ vatvā⁵ tesam⁵ dibbena annapānena santappetvā dibbāni vatthāni nānāvidhāni ratanāni ca adāsi Bhagavantañ ca uddissa dibbadussayugaṃ tesam hatthe datvā 'aṇṇatarā bhante vimānapeti Bhagavato pāde sirasā vandati ti Sāvattḥiyaṃ⁶ gantvā Sathhāraṃ mama vacanena vandathā' ti vandanañ ca pesesi tañ ca nāvaṃ attano iddhānubhāvena tehi icchita-paṭṭanaṃ taṃ divasaṃ eva upanesi. Atha te vāṇijā tato paṭṭanato anukkamena Sāvattḥim patvā Jetavanaṃ pavisitvā⁷ Satthu⁸ taṃ dussayugaṃ datvā vandanañ ca nivedetvā ādito paṭṭhāya taṃ sabbam⁹ pavuttim ārocesuṃ. Sathhā tam atthaṃ atthupattim katvā sampattaparisāya vitthārena dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā jātā. Te⁹ pana⁹ upāsakā dutiyadivase buddhapa-mukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ datvā tassā dakkhinaṃ ādisimsu. Sā¹⁰ tato petalokato cavitvā vividharatanajotite tāvatimsabhavane kanakavimāne accharāsahassa-parivārā nibbatti¹¹.

Khalātiyapetavattḥuvaṇṇanā¹².

I, 11.

Purato 'va setena paleti hatthinā ti. Idaṃ Sathhari Jetavane viharante dve brāhmaṇapete¹³ ārabha vuttaṃ. Āyasmā kira Saṃkicco sattavassiko khuragge yeva arahattaṃ patvā sāmaṇerabhūmiyaṃ tḥito¹⁴ tiṃsamattehi

¹ tass' āham l. hand' ass' āham, B. ² etassa, S₁.
³ dānena, idān' eva, B. ⁴ om. S₁. ⁵ om. S₁. S₂.
⁶ Sāvattḥi, B. ⁷ pavisetvā, B.
⁸ S¹ omits Satthu and so on as far as nivedetvā.
⁹ om. B. ¹⁰ B. adds ca. ¹¹ B. adds ti.
¹² khallātiya.^o, B. ¹³ brāhmaṇaputte pete, B.
¹⁴ B. adds pi.

bhikkhūhi saddhiṃ araṇṇāyatane vasanto tesam bhikkhū-
nam pañcannam corasātānam hatthato āgataṃ maraṇam
paṭibāhitvā te ca core dametvā pabbājetvā Satthu santikaṃ
agamāsi. Satthā tesam bhikkhūnam dhammaṃ desesi.
Desanāvasāne arahattaṃ pāpuṇimsu. Ath' āyasmā Saṃ-
kicco paripuṇṇavasso laddhupasampado tehi pañcahi bhik-
khusatehi saddhiṃ Bārāṇasim gantvā Isipatane vihāsi.
Manussā therassa santikaṃ gantvā dhammaṃ sutvā pasan-
namānasā vithipaṭipāṭiyā vaggavaggā hutvā āgantukadānam
adaṃsu. Tatra¹ aññataro upāsako manusse niccabhatte
samādapesi. Te yathā balaṃ niccabhattam paṭṭhapesuṃ.

Tena ca samayena Bārāṇasiyaṃ aññatarassa micchā-
diṭṭhikassa brāhmaṇassa dve puttā ekā ca dhītā² ahesuṃ.
Tesu jeṭṭhaputto tassa upāsakassa mitto ahosi. So taṃ
gahetvā āyasmato Saṃkiccassa santikaṃ agamāsi. Āyasmā
Saṃkicco tassa dhammaṃ desesi. So muducitto ahosi.
Atha naṃ so upāsako āha: 'tvam ekassa bhikkhuno nicca-
bhattam dehi' ti. 'Anāciṇṇam ambhākaṃ brāhmaṇānam
samaṇānam Sakyaputtiyānam niccabhattadānam, tasmā nā-
ham dassāmi' ti. 'Kiṃ³ mayham pi bhattam dassasi na
dassasi' ti āha. 'Katham na dassāmi' ti āha. 'Yadi⁴
evam⁵ yam mayham desitam ekassa bhikkhuno⁶ dehi' ti.
So sādhu ti paṭisunivā dutiyadivase pāto 'va vihāram
gantvā ekaṃ bhikkhuṃ ānetvā bhojesi. Evam gacchante
kāle bhikkhūnam paṭipattiṃ disvā dhammañ ca sunivā
tassa kaniṭṭhabhātā ca bhaginī ca sāsane abhippasannā
puññakammābhiratā ca ahesuṃ. Evam⁷ te tayo janā yathā
vibhavaṃ dānāni⁸ dentā samaṇabrāhmaṇesu sakkarimsu garu-
karimsu mānesuṃ⁹ pūjesuṃ. Mātāpitaro pana nesam
assaddhā appasannā samaṇabrāhmaṇesu agāravāpuñña-
kiriyaṃ anādarā¹⁰ ahesuṃ. Tesam¹¹ dhītaram dārikaṃ

¹ tattha, B. ² dve puttā ca dhītā ca, S₁. S₂.

³ om. S₁. S₂. ⁴ yadā, S₁. S₂. ⁵ eva, S₁. S₂.

⁶ bhikkhussa, B. ⁷ B. adds pi. ⁸ dānāni, B.

⁹ mānemsu, S₁. ¹⁰ B. adds acchandikā.

¹¹ tesu tesam, S₁; all MSS. omit dhītaram after tesam,
but S₁. S₂ have mātuladhītaram puttassatthāya, whereas B.
has mātulaputtassatthāya.

mātulaputtassatthāya nātakā vāresum. So ca āyasmato Saṃkiccassa santike dhammaṃ sutvā saṃvegajāto pabbajito niccam attano mātu gehaṃ bhujjītuṃ gacchati. Tam mātā attano mātuladhītāya dārikāya palobheti. Tena so ukkaṇṭhito hutvā upajjhāyaṃ upasaṅkamtivā āha: ‘up-pabbajissāṃ’ ahaṃ bhante anujānātha maman’ ti. Upajjhāyo tassa upanissayasampattiṃ disvā āha: ‘sāmaṇera māsamattaṃ āgamehi’¹ ti. So sādhu ti paṭisunivā māse atikkante tath’ eva ārocesi. Upajjhāyo puna ‘aḍḍhamāsaṃ āgamehi’² ti āha. Aḍḍhamāse atikkante tena tath’ eva vutte puna ‘sattāhaṃ āgamehi’³ ti āha. So sādhu ti paṭisuni². Atha tasmim³ anto sattāhe sāmaṇerassa mātulāniyā gehaṃ vinatṭhacchadanam jīṇṇam dubbalaṃ kūṭam vātavassāhi hatam paripati. Tattha brāhmaṇo brāhmaṇi ca dve puttā dhītā ca gehena⁴ ajjhotthatā kalam akamsu. Tesu brāhmaṇo brāhmaṇi ca petayoniyam nibbattimsu, dve puttā dhītā ca bhummadevesu. Tesu jeṭṭhaputtassa hatthiyānam nibbatti kaniṭṭhassa assatarīratho dhītāya suvaṇṇasavikā. Brāhmaṇo brāhmaṇi ca mahante mahante ayomuggare gahetvā aññamaññaṃ ākoṭenti. Abhihatatṭhānesu mahantā mahantā ghaṭappamaṇā gaṇḍā utṭhahitvā muhuttan’ eva papaccitvā paribhedappattā honti. Te aññamaññaṃ gaṇḍe⁵ phāletvā kodhābhībhitā nikkaruṇapharusavacanehi tajjentā⁶ pubbalohitam pivanti na ca tittim paṭilabhanti. Atha sāmaṇero ukkaṇṭhābhībhitō upajjhāyaṃ upasaṅkamtivā āha: ‘bhante mayā paṭiññātadivasā⁷ vitivattā gehaṃ gamissāmi anujānātha man’ ti. Atha nam upajjhāyo ‘atthaṅgate suriye kālāpakkhacātuddasiyā vattamānāya ehi’ ti vatvā Isipatanavihārassa piṭṭhipasse thokaṃ gantvā aṭṭhāsi.

Tena ca⁸ samayena te⁹ dve devaputtā¹⁰ saddhim bhaginiya ten’ eva maggena yakkhasamāgamaṃ sambhāvetuṃ gacchanti. Tesam pana mātāpitaro¹¹ muggarahatthā pharusa-

¹ āgamehi, S₁. S₂.

² paṭisunivā, S₁. S₂.

³ ath’ asmim, S₁.

⁴ gehe, S₁.

⁵ gaṇḍam, B.

⁶ tajjantā, B.

⁷ maññatiññāta.^o, S₁. S₂.

⁸ om. B.

⁹ om. S₁. S₂.

¹⁰ devatāputtā, S₁. S₂.

¹¹ mātaro, S₂.

vācā kālarūpā ākulākulāsukhapatitakesabhārā indaggidaḍḍhatālakkhandasadisā vīgalitapubbalohitā valitagattā ativiya jīgucchabībhacchadassanā te anubajjhanti. Ath' āyasmā Saṃkicco yathā so sāmaṇero te sabbe gacchante passati tathārūpaṃ iddhābhisaṅkhāraṃ abhisāṅkharitvā sāmaṇeram āha 'passasi tvam sāmaṇera ime gacchante' ti? 'Āma bhante passāmi' ti. 'Tena hi ime' katakammaṃ paṭipucchā' ti. So hatthiyānādihi gacchante anukkamena paṭipucchi. Te āhaṃsu 'ye pacchato petā āgacchanti te paṭipucchā' ti. Sāmaṇero te² pete³ gāthāhi⁴ ajjhabhāsi:

Purato 'va setena paleti hatthinā, majjhe pana assatarirathena

pacchā 'va⁵ kaññā sivikāyaṃ⁶ niyati obhāsayaṅti dasa sabbato disā. 1

Tumhe pana muggarahatthapāṇino rudamukhā bhinnapabhinnagattā⁷

manussabhūtā kim akattha pāpaṃ yena aññamaññassa⁸ pivātha⁹ lohitaṃ ti. 2

Tattha purato ti sabbapaṭhamam. Setenā ti paṇḍarena. Paleti, ti gacchaṭi. Majjhe panā ti hatthi-āruḥassa sivikaṃ āruḥāya ca antare. Assatarirathenā ti assatariyuttana rathena paleti ti yojanā. Niyati ti vahiyaṭi. Obhāsayaṅti dasa sabbato disā ti sabbato samantato sabbā¹⁰ dasa¹¹ disā attano sarirappabhāhi vatthabharāṇādippabhāhi ca vijjotamānā.

Muggarahatthapāṇino ti muggarā hatthasaṅkhātesu pāṇīsu yesaṃ te muggarahatthapāṇino bhūmisaṅhākaraṇīyādīsu pāṇīno vohārassa labbhamānattā hatthasaddena pāṇī visesito¹². Bhinnapabhinnaggattā¹³ ti muggarappahārena tattha tattha bhinnapabhinnasarīrā¹⁴. Pivāthā ti pivatha.

¹ imehi, S₁. S₂ (h' imehi, S₁). ² om. S₁.

³ petehi, S₁. S₂. ⁴ gāthāya, B. ⁵ ca, C. D.; B.

⁶ sivikāya, C. D.; B. ⁷ bhinnaggattā, S₁. S₂; chinna-pabhinnagattā, B. ⁸ yen' aññamaññassa, C. D.; B.

⁹ pipātha, S₁. S₂. ¹⁰ S₁. S₂ add vā. ¹¹ S₁. S₂ add pi.

¹² visesato, S₁. S₂. ¹³ chinna.^o, B.

¹⁴ chinna.^o, B.; S₁. S₂ have bhinnapaggalitarīrā.

Evam sāmaṇerena puṭṭhā te petā sabban taṃ pavuttim
catūhi gāthāhi pacchābhāsimsu¹:

Purato 'va² yo gacchati kuṅjarena setena nāgena catuk-
kamena

amhākaṃ putto³ ahu so⁴ jeṭṭhako⁵, dānāni datvāna⁶
sukhiṃ pamodati. 3

Yo so majjhe assatarīrathena catubbhi yuttana suvag-
tena

amhākaṃ putto ahu majjhimo so, amaccharī dānapati
virocati. 4

Yā sā⁷ pacchā sivikāya nīyati dārī sapaññā migaman-
dalocanā

amhākaṃ dhītā ahu sā kaniṭṭhā⁸, bhāgaḍḍhabhāgena
sukhī pamodati. 5

Ete ca dānāni adamsu pubbe pasannacittā samaṇabrāh-
maṇānaṃ

mayam pana maccharino ahumhā paribhāsakā samaṇa-
brāhmaṇānaṃ

ete padatvā⁹ paricārayanti mayañ ca sūssāma naḷo va
chinno¹⁰ ti. 6

Tattha purato 'va¹¹ yo gacchatī ti imesaṃ gacchan-
tānaṃ purato gacchati, yo so purato gacchatī ti pi¹² pāṭho,
tassa yo eso purato gacchatī ti attho. Kuṅjarenā ti
kuṃ paṭhaviṃ jīrayati kuṅjo suvāram aticarati kuṅjaro ti
laddhanāmena hatthinā. Nāgenā ti n'¹³ assa agati¹⁴ abhi-
bhavaniyam¹⁵ atthi ti nāgo. Tena nāgena catukkamena
ti catuppādena. Jeṭṭhako¹⁶ ti pubbajo.

Catubbhī ti catūhi assatarīhi. Suviggatenā ti sun-
daragamanena vā turagamanena¹⁷.

Migamandalocanā ti migī viya mandakkipātā. Bhā-

¹ °bhāsum, B. ² om. C. D.; B. ³ om. S₁. S₂.

⁴ M. C. D.; B. *add* va. ⁵ jeṭṭho, M. C. D.; B.

⁶ datvā, C. ⁷ ya sā ca, M.; yā ca sā, D. ⁸ kaniṭṭhakā, D.; B.;
kaniṭṭhikā, M.; kaniṭṭhatā, C. ⁹ ca datvā, M. C. D.; B.

¹⁰ khitto, S₁. S₂; bhinno, C. ¹¹ om. B. S₂. ¹² vā, B.

¹³ S₁. S₂ *omit* n'. ¹⁴ agamaniyam, B. ¹⁵ anabhi.°, *all*
MSS. ¹⁶ jeṭṭho, *here also* S₁. S₂. ¹⁷ cārug.°, B., *and omits* vā.

gaḍḍhabhāgenā ti bhāgassa aḍḍhabhāgena attanā laddhakotṭhāsato aḍḍhabhāgadānena hetubhūtena. Sukhī ti sukhinī liṅgavippalāsena h'etaṃ vuttam.

Paribhāsakā ti akkosakā. Paricārayantī¹ ti dibbesu kāmaguṇesu attano indriyāni ito c'ito ca yathā sukhaṃ cārenti parijanehi vā attano puññānubhāvanissandena pāricariyaṃ kārenti. Mayañ ca² sussāma naḷo va chinno ti mayaṃ pana chinno³ ātape pakkhitto⁴ naḷo viya sussāma khuppiṇāsāhi aññamaññaṃ daṇḍābhigghāṭena ca sukkhā visukkhā⁵ bhavāmā ti.

Evam attano pāpaṃ⁶ pavedetvā 'mayaṃ tumhaṃ mātulamātulāniyo' ti ācikkim̐su. Taṃ sutvā sāmaṇero sañjatasamvego evarūpānaṃ kibbisakāriṇaṃ 'kathaṃ nu kho bhojjanāni⁷ sijjhanti' ti pucchanto:

Kim tumhākaṃ bhojanaṃ kissayanaṃ⁸ kathaṃ su⁹ yāpetha¹⁰ supāpadhammino
pahūtabhogesu¹¹ anappakesu sukhaṃ virāgāya dukkh' ajja
pattā ti 7

imaṃ gātham āha.

Tattha kim tumhākaṃ bhojanaṃ ti kin ti¹² kiḍisaṃ¹³ tumhākaṃ bhojanaṃ. Kissayanaṃ¹⁴ ti kiḍisaṃ sayanaṃ, kissayānā¹⁵ ti keci paṭhanti, kiḍisasayānā¹⁶ kiḍise sayane sayathā ti attho. Kathaṃ su¹⁷ yāpethā ti kena pakārena yāpetha, kathaṃ ha¹⁸ yapethā ti vā pāṭho, kathaṃ tumhe yāpethā ti attho. Supāpadhammino ti suṭṭhu ativiya pāpadhammā. Pahūtabhagesū ti apariyantesu uḷāresu bhogesu santesu. Anappakesū ti na appakesu¹⁹ bahūsu²⁰. Sukhaṃ virāgāya ti sukhahetuno puññassa

¹ paricāriṇī, S₁. S₂. ² mayaṃ l. mayañ ca, S₁. S₂.

³ dinnam, S₁; dhinno, S₂. ⁴ khitto, B.

⁵ sukkhavis.°, S₁. S₂. ⁶ pāpassa yaṃ, S₁. S₂.

⁷ bhojanādi, B. ⁸ kissayānaṃ, S₁. S₂; kisayānaṃ, B.;
kim sayānaṃ, M. C. D. ⁹ kathañ ca, M. C. D.; B.

¹⁰ yāpeta, S₁. S₂. ¹¹ bahuta.°, M. C. D. ¹² om. B.

¹³ kiḍisaṃ, B. ¹⁴ kissayānaṃ, S₁. S₂; kim sayānaṃ, B.

¹⁵ kissayānā, S₁. S₂; kiṃsayānā, B. ¹⁶ kiḍisāsayānā, B.

¹⁷ ca, B. ¹⁸ vo, B. ¹⁹ anappakesu, S₁. ²⁰ om. B.

akaraṇena sukhaṃ virajjhivā virādhettvā, sukhasa virāgenā ti keci paṭhanti. Dukkha' ajja pattā ti ajja idāni idam petayonipariyāpannaṃ dukkhaṃ anuppattā ti.

Evam sāmaṇerena puṭṭhā petā tena pucchitamattaṃ vissaj-jentā gāthāyo abhāsimsu:

Aññaṃaññaṃ vadhitvāna pivāma pubbalohitaṃ
bahuṃ pitvā¹ na dhātā² homa na ruccādimhase³
mayam. 8

Icc' eva maccā paridevayanti adāyakā⁴ pecca⁵ Yamassa
ṭhāyino
ye te vivicca⁶ adhigamma bhoge na bhūjare nā pi
karonti puññaṃ. 9

Te khuppiṭṭāsupagatā parattha petā ciram ghāyire⁷
ḍayhamānā
kammāni katvāna dukkhandriyāni⁸ anubhonti dukkhaṃ
kaṭukapphalāni. 10

Ittaraṃ⁹ hi dhanadhaññaṃ ittaraṃ⁹ idha jīvitam
ittaraṃ⁹ ittarato⁹ nātvā dīpaṃ kayirātha¹⁰ paṇḍito. 11
Ye te evam pajānanti narā dhammassa kovidā
te dāne na ppamajjanti sutvā arahataṃ vaco ti¹¹. 12

Tattha na dhātā² homā ti dhātā suhitā tittā¹² na homa.
Na ruccādimhase¹³ ti na ruccāma na ruciṃ uppādema
na taṃ mayam attano ruciya pivissamā ti attho.

Icc' eva ti evam eva. Maccā paridevayanti ti
mayam viya aññe pi manussā katakibbisā¹⁴ paridevanti
kandanti¹⁵. Adāyakā ti adānasilā maccharino. Yamassa
ṭhāyino ti Yamalokasaññite Yamassa ṭhāne pettivisaye

¹ pivitva, C. ² dātā, S₂.; S₁ has here dhātā, but in the gloss dātā. ³ na cchādimhamhase, S₁. S₂. ⁴ adāyikā, S₁. S₂.

⁵ maccā, M. D.; maccharino, C.; B. ⁶ vidicca, M.; B.; viricca, C.; viviccādhi adhig.^o, S₁. ⁷ jhāyire, C.; jhāyare, M. D.; jhāraye, B. ⁸ dukkhindriyāni, C.; dukkhundra-yāni, D.; dukhudrayāni, M.; dukhi.^o, S₁; dukha.^o, S₂.

⁹ itaram, S₁. S₂. ¹⁰ kariyātha, C. ¹¹ B. adds pañca gāthā abhāsimsu (for gā.^o abh.^o which are left out before).

¹² su hi gā titā, S₁. S₂. ¹³ dhādimhamhase, S₂; dhā-dimhase, S₁. ¹⁴ kibbisā, S₂. ¹⁵ kundanti, S₂.

ṭhāne silā. Ye te vivicca adhigamma bhoge ti ye te sampati¹ āyatiñ ca sukhavisesavidhāyake bhoge vinditvā paṭilabhitvā². Na bhuñjare nā pi karonti puññan ti amhe viya sayam pi na bhuñjanti paresam dentā dānamayam puññam pi na karonti.

Te khuppiṭāsūpagatā³ paratthā ti te sattā parattha paraloke pettavisaye⁴ jighacchāpipāsābhībūtā hutvā⁵. Ciram ghāyire⁶ ḍayhamānā ti khudādihetukena dukkhagginā akataṃ vata amhehi kusalam kataṃ pāpan ti ādinā pavattamānena vippaṭisāragginā⁷ pariḍayhamānā⁸ ghāyanti⁹ anutthunanti ti attho. Dukkhandriyāni ti dukkhavipākāni. Anubhonti dukkham kaṭukapphālāni ti anitthaphalāni pāpakammāni katvā cirakālam dukkham apāyikam¹⁰ dukkham¹¹ anubhavanti.

Ittaran¹⁰ ti na cirakālatthāyi aniccaṃ vipariṇāmadhammaṃ. Ittaram¹⁰ idha jīvitān ti idha manussaloke sattānaṃ jīvitān pi ittaram¹⁰ parittam appakam. Tenāha Bhagavā: yo ciram jīvati so vassasataṃ appam vā bhīyo¹¹ ti. Ittaram¹⁰ ittarato¹⁰ natvā ti dhanadhaññādi upakaraṇam manussānaṃ jīvitān ca ittaram¹⁰ parittam khaṇikam na cirassan ti paññāya upaparikkhitvā. Dīpaṃ kayirātha paṇḍito ti sapañño puriso dīpaṃ attano paṭittham paraloke hitasukham itthānaṃ kareyya.

Ye te evam pajānanti ti ye te¹² manussānaṃ bhogaṇam jīvitassa ca ittarabhāvaṃ¹³ yathā vato jānanti te dāne sabbam kālam na ppamajjanti. Sutvā arahataṃ vaco ti arahataṃ buddhānaṃ ariyānaṃ vacanaṃ sutvā ti attho. Sesam pakatam eva.

Evan te¹⁴ petā sāmaṇerena puṭṭhā tam attham ācikkhitvā ‘mayam tuyham mātulamātulāniyo’ ti vadimsu¹⁵. Tam sutvā sāmaṇero sañjātasamvego ukkaṇṭham paṭivinodetvā upajjhāyassa pādesu sirasā nipatitvā evam āha: ‘yam bhante anu-

¹ sampattim, S₁. S₂. ² om. B. ³ opāsugatā, S₁. B.; opāsāgatā, S₂. ⁴ pittiv.^o, B. ⁵ S₁. S₂ add pi.
⁶ ghāyare, S₁. S₂; jhāyare, B. ⁷ osārantinā, S₁. S₂.
⁸ padayh.^o, S₁. S₂; dayh.^o, B. ⁹ jhāyanti, B.
¹⁰ itaran, S₁. S₂. ¹¹ S₁. S₂. add vā. ¹² B. adds manussā.
¹³ itarabh.^o, S₁. S₂. ¹⁴ eva tena, S₁. S₂. ¹⁵ pāvedesu, B.

kampakarāṇiyam anukampam upādāya tam me tumhehi katam, mahato vata 'mhi anattthato pātato¹ rakkhito², na dāni me gharāvāsena attho, abhiramissāmi brahmacariyavāse' ti. Ath' āyasmā Saṃkicco tassa ajjhāsayanurūpakammaṭṭhānam ācikkhi³. So kammaṭṭhānam anuyuñjanto na cirass' eva arahattam pāpuni. Āyasmā Saṃkicco tam pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Satthā tam attham atthupattim katvā sampattaparīsāya vitthārena dhammam desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi⁴.

Nāgapetavatthuvaṇṇanā.

I, 12.*)

Urago va tacam jinnan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram upāsakam ārabba kathesi. Sāvattiyam kira aññatarassa upāsakassa putto kalam akāsi. So puttamarāṇahetuparidevasokasamāpanno bahi anikkhanto⁵ kiñci kammam kātum asakkonto gehe yeva⁶ aṭṭhāsi. Atha Satthā paccūsavēlayam mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya buddhacakkhunā lokam olokento tam upāsakam divvā pubbaṇhasamaye nivāsetvā pattacivaram ādāya tassa gehadvāre aṭṭhāsi. Upāsako Satthu āgatabhāvam sutvā siḅham uṭṭhāya gantvā paccuggamanam katvā hatthato pattam gahetvā geham pavesvā āsanam paññāpetvā adāsi. Nisidi Bhagavā paññatte āsane, upāsako pi Bhagavantam vanditvā ekamantam nisidi. Tam Bhagavā⁷ 'kiṃ upāsaka sokapareto⁸ viya dissasi' ti āha. 'Āma Bhagavā piyo me putto kālakato, tenāham sokapareto'⁹ ti. Ath' assa Bhagavā sokavinodanam karonto Uragajātakam kathesi.

Atīte Kāsikaraṭṭhe Bārāṇasiyam Dhammapālam nāma brāhmaṇakulam ahoṣi. Tattha brāhmaṇo brāhmaṇi putto dhītā suṇisā dāsi ti ime sabbe pi maraṇasatibhāvanābhi-

¹ pāgato, S₁. S₂. ² dukkhato l. rakkhito, S₁. S₂.

³ B. omits ācikkhi and the two next words.

⁴ all MSS. add ti. ⁵ nikkhamitvā, S₁. S₂.

⁶ gehe 'va, S₁. S₂. ⁷ B. adds sokavinodanattam karonto. ⁸ sokuppadduto, B. ⁹ socāmi, B.

*) cp. Jāt. vol. III, pp. 162 sqq.

ratā¹ ahesuṃ. Tesu yo gehato nikkhamati so sesajane ovaditvā nirapekkho 'va nikkhamati. Ath' ekadivasam brāhmaṇo puttana saddhim gharato nikkhamitvā khettaṃ gantvā kasati. Putto sukhatiṇakattāhāni² ālimpesi. Tatth' eko kaṇhasappo dāhabhayena rukkhasusirato nikkhamitvā imaṃ brāhmaṇassa puttam dāmsi. So visavegena mucchito tatth' eva paripatitvā kālakato Sakko devarājā hutvā nibbatti. Brāhmaṇo puttam matam disvā kammantasamīpena³ gacchantam ekaṃ⁴ purisam disvā⁵ evam āha: 'samma mama gharam gantvā brāhmaṇim evam vadehi⁶ nahātvā⁷ suddhavatthāni vatthā ekassa bhattam mālāgandhādini⁸ gahetvā⁹ āgacchatu' ti. So tattha gantvā tathā ārocesi. Gehajano pi tathā akāsi. Brāhmaṇo nahātvā bhujjītvā vilimpitvā¹⁰ parijanaparivuto puttassa sariram citakam āropetvā aggim datvā dārukkhandham dāhanto viya nissoko nissantāpo aniccasaññaṃ manasikaronto atthāsi. Atha brāhmaṇaputto Sakko hutvā nibbatto so¹¹ ca¹² ambhākam Bodhisatto ahosi. So attano purimajātiyam katapuññaṃ¹² paccavekkhitvā pitaraṃ ca⁵ nātake ca anukampamāno brāhmaṇavesena tattha gantvā nātake asocante disvā 'ambho¹³ migam jhāpetha¹⁴ ambhākam maṃsam detha chāto 'smi' ti āha. 'Na migo manusso brāhmaṇā' ti āha. 'Kim tumhākam paccatthiko eso' ti? 'Na paccatthiko urejāto oraso mahāguṇavanto taruṇaputto' ti. 'Kim attham tumhe tathārūpe guṇavati taruṇaputte mate na⁵ socathā'¹⁵ ti? Tam sutvā brāhmaṇo asocanakāraṇam kathento

Urago va tacam jinnaṃ hitvā gacchati san tanuṃ evam sarire nibbhoge pete kālakate sati. 1

Dayhamāno na jānāti nātinaṃ paridevitaṃ

tasmā etaṃ¹⁶ na socāmi¹⁷ gato¹⁸ so¹⁹ tassa yā gatī ti 2
dve gāthā abhāsi.

¹ maraṇussati.°, S₂; maraṇassati.°, B.; maraṇanussati.°, S₁.

² sukhatikapannaṇakattāhāni, B. ³ samīpe, B.; S₂.

⁴ S₁ adds tam. ⁵ om. B. ⁶ vadetta, B. ⁷ nahāhetvāna, B. ⁸ B. adds ca. ⁹ B. adds turitaṃ. ¹⁰ vilimpetvā, B. ¹¹ om. S₁. ¹² puññaṃ ca, all MSS. ¹³ āgato, S₁. S₂. ¹⁴ nāpetha, S₁. ¹⁵ asocathā. ¹⁶ evam, M.; S₁. S₂. ¹⁷ rodāmi, D.; B. ¹⁸ tato, S₁. S₂. ¹⁹ eso, B.

Tattha urago ti urena gacchati ti urago sappass' etaṃ adhivacanam. Tacam jīṇṇan ti jajjarabhāvena jīṇṇam porāṇam¹ attano tacam nimmokam. Hitvā gacchati san ta nun ti yathā urago attano jīṇṇam tacam dukkham² janentam² rukkhantare vā kaṭṭhantare vā mūlantare vā pāsantare vā kañcukam omuñcanto viya sarīrato omuñcitvā³ pahāya chaḍḍetvā yathā kāmam gacchati, evam eva samsāre pariḅbhamanto santo porāṇassa kammaṣṣa parikkhinattā jajjaribhūtam san tanum attano sarīram hitvā gacchati yathā kammaṃ gacchati, punabbhavavasena uppajjati ti attho. Evan ti ḍayhamānaṃ puttassa sarīram dassento āha. Sarīre nibbhoge ti assa viya aññesam pi kāye evaṃ bhogarahite niratthake⁴ jāte. Pete ti āyusmāviññānato apagate. Kālakate satī ti mate jāte.

Tasmā ti yasmā ḍayhamāno kāyo apeta viññānattā dāhadukkham piyañātinam ruditam paridevitam pi na jānāti, tasmā etaṃ mama puttam nimittam katvā na rodāmi⁵. Gato⁶ so tassa yā gati ti yadi pi matasattā na ucchijjanti⁷, matassa pana katokāsassa kammaṣṣa vasena yā gati pāṭikañkhā ti⁸ vuccati tadanantaram eva gato⁹ so na purimañātinam ruditam paridevitam¹⁰ paccāsimsati nā pi yebhuyyena purimañātinam ruditena kāci atthasiddhi ti adhippāyo.

Evaṃ brāhmaṇena attano¹¹ yonisomanasikāraḱosalle¹² pakāsīte brāhmaṇarūpo Sakko brāhmaṇim āha: 'amma tuyham so mato kiṃ hoti' ti. 'Dasamāse kucchinā pariḅharitvā thaññaṃ pāyevā hatthapāde saṅṅhāpetvā samvaḍḍhito putto me sāmī' ti. 'Yadi evaṃ pitā tāva purisabhāve na rodati, mātu nāma¹³ hadayaṃ mudukaṃ, tvam¹⁴ kasmā na rodasi' ti? Tam sutvā sā arodanakāraṇam kathenti

¹ pūrāṇam, B. ² om. B. ³ B. *adds* mocetvā.

⁴ B. *adds* vā. ⁵ S₁. S₂ *add* ti. ⁶ tato, S₁. S₂.

⁷ ujjanti, S₁; uppajjanti S₂. ⁸ S₁. S₂. *read* tam, and *continue* pūti anantaram. ⁹ S₁. S₂ *add* na.

¹⁰ S₁. S₂ *add* vā. ¹¹ B. *adds* asocanakāraṇe kathite pariyāya. ¹² B. *omits* yoniso before manasi.^o.

¹³ mātunā, S₁. S₂. ¹⁴ om. B.

Anabbhito¹ tato āgā nānuññāto ito gato
yathāgato tathāgato tattha kā paridevanā. 3
Ḍayhamāno na jānāti nātinam paridevitam
tasmā etaṃ² na rodāmi gato so³ tassa ya gatī ti 4

gāthadvayam āha.

Tattha anabbhito ti anavhāto⁴ ehi mayham puttabhāvam
upagacchā ti evaṃ apakkosito⁵. Tato ti yattha pubbe ṭhito⁶
paralokato. Āgā ti āgacchi. Nānuññāto ti ananumato
gaccha tāta paralokan' ti evaṃ amhehi avissatṭho. Ito ti
dhalokato. Gato ti apagato. Yathāgato ti yenākārena
āgato amhehi na abbhito⁷ evaṃ āgato ti attho. Tathā-
gato ti ten' evākārena⁸ gato. Yathā saken' eva kammunā
āgato tathā saken' eva kammunā gato ti etena kamma
katam dasseti. Tattha kā paridevanā ti evaṃ avasa-
vattake samsārappavatte maraṇam paṭicca kā nāma pari-
devanā⁹, ayuttā sā paññāgatā akaraṇiyā ti dasseti.

Evaṃ brāhmaṇiyā vacanam sutvā tassa bhaginiṃ pucchi:
'amma tuyham¹⁰ eso kiṃ hoti' ti. 'Bhātā me sāmī' ti.
'Amma bhaginiyo¹¹ nāma bhātūsu sinehā, tvam kasmā na
rodasi' ti? Sā arodanakāraṇam kathenti¹²

Sace rode kisā assam tattha me kiṃ phalam siyā
nātimittāsuhajjānam bhīyo no arati siyā. 5

Ḍayhamāno na jānāti nātinam paridevitam¹³
tasmā etaṃ¹⁴ na rodāmi gato¹⁵ so tassa yā gatī ti 6

gāthadvayam āha.

Tattha sace rode kisā assan ti yadi aham rodeyyam
kisā parisukkkhasarīrā bhaveyyam. Tattha me kiṃ pha-
lam siyā ti tasmim mayham bhātu maraṇanimitte rodane.
kiṃ nāma¹⁶ phalam ko ānisaṃso bhaveyya? Na tena mayham

¹ añijjhittṭho, C. ² evaṃ, C.; S₁. S₂. ³ om. B.

⁴ S₁. S₂ have anabbhito. ⁵ apakkosī ti, S₁. S₂.

⁶ B. adds tato. ⁷ anabbhito, S₁. B. ⁸ tena kāra-
ṇena, S₁. S₂. ⁹ S₁. S₂ have after parid.^o: paridevanā

(S₁ paridevanā) ayuttā (S₁ āyuttā) sā ti dasseti.

¹⁰ tumham mayham, S₁. ¹¹ bhagīnī, B.

¹² B. adds gāthadvayam āha, but gives no verses.

¹³ paridevanam, C. ¹⁴ evaṃ, C.; S₁. S₂. ¹⁵ tato, S₁. S₂

¹⁶ om. B.

bhātiko āgaccheyya nāpi¹ so tena sugatim gaccheyyā² ti adhippāyo. Nātimittāsuhajjānaṃ bhīyo no arati siyā ti amhākaṃ nātināṃ mittānaṃ³ suhajjānañ⁴ ca mama socanena bhātu maraṇadukkhato bhīyo pi atidukkham eva siyā⁵.

Evam bhaginiyā vacanaṃ sutvā tassa bhariyaṃ pucchi: 'tuyhaṃ so kiṃ hoti' ti. 'Bhattā me sāmī' ti. 'Bhadde itthiyo nāma bhattari sinehā⁶ honti tasmiñ ca mate vidhavā anāthā honti, kasmā tvam na rodasi' ti? Sā pi attano arodanakāraṇaṃ kathenti gāthadvayam⁷ āha⁷:

Yathā pi dārako candam gacchantam anurodati
evam⁸ sampadam ev'etaṃ⁹ yo petam anusocati. 7
Ḍayhamāno na jānāti nātināṃ paridevitaṃ
tasmā etaṃ¹⁰ na rodāmi gato so tassa yā gatī ti¹¹. 8

Tattha dārako ti bāladārako. Candan ti candamaṇḍalam. Gacchantan ti nabhaṃ abbhuggamaṇaṃ. Anurodati ti mayhaṃ rathacakkaṃ gahetvā dehī ti anurodati. Evam sampadam ev'etan ti yo petam matam anusocati¹² tassa tam¹³ anusocanaṃ evam sampadam evarūpaṃ ākāse¹⁴ gacchantassa candassa gahetuṃ kāmā-tāsadisam alabbhaneyyavatthusmiṃ icchābhāvato ti adhippāyo.

Evam tassā bhariyāya vacanaṃ sutvā dāsiṃ pucchi: 'amma tvam tassa¹⁵ kiṃ hosi' ti. 'Ayyo¹⁶ me¹⁶ sāmī' ti. 'Yadi¹⁷ evam tena tvam pothetvā veyyāvaccakāritā bhavissasi, tasmā maññe sumuttā 'haṃ tena matenā ti¹⁸ na rodasi' ti. 'Sāmi¹⁹ mā maṃ²⁰ evam avaca, na²¹ c'etaṃ²¹

¹ nāpi . . . gaccheyyā ti, om. S₁. ² yaccheyyan, B.

³ om. S₁, S₂. ⁴ suhadayaṇaṇ, B. ⁵ B. adds ti.

⁶ sinnehā, B; sanahā, S₂. ⁷ om. B.

⁸ etaṃ, D. ⁹ eva taṃ, S₂. ¹⁰ evam, C.; S₁, S₂.

¹¹ B. adds gāthadvayam āha. ¹² socati B.

¹³ tass' etaṃ, B. ¹⁴ ākāsenā, B. ¹⁵ S₁, S₂ add so.

¹⁶ om. B., but has sāmī putto me sāmī ti.

¹⁷ S₁, S₂ add tvam. ¹⁸ S₁, S₂ have suttā bhante

kiṃ na rodasi ti. ¹⁹ om. S₁, S₂. ²⁰ om. B.

²¹ om. S₁, S₂.

anucchavikaṃ¹, ativiya khantimettānuddayasampanno² yuttakāro³ mayhaṃ ayyaputto⁴ ure samvaḍḍhaputto viya ahoṣi⁵ ti. 'Atha kasmā na rodasi⁶' ti? Sā pi attano arodana-kāraṇaṃ kathenti gāthadvayam⁵ āha⁵:

Yathā pi brahme udakumbho bhinno appaṭṭisandhiyo evaṃ sampadam ev' etaṃ yo petam anusocati. 9

Dayhamāno na jānāti nātinaṃ paridevitaṃ tasmā etaṃ⁶ na rodāmi gato⁷ so tassa yā gatī ti. 10

Tattha yatthā pi brahme udakumbho bhinno appaṭṭisandhiyo ti brāhmaṇa seyyathāpi⁸ udakaghaṭo nāma⁹ muggarappahārādinaṃ bhinno appaṭṭisandhiyo puna pākatico na hoti.

Sesam ettha vuttanayattā uttānattham eva.

Sakko tesam¹⁰ dhammakathaṃ sutvā pasannamānaso 'samma-d-eva¹¹ tumhehi maraṇasati¹² bhāvitā, ito paṭṭhāya tumhehi kasiyādikaraṇaṃ¹³ kiccaṃ n'¹⁴ atthi' ti. Tesam gehaṃ sattaratanabharitaṃ katvā 'appamattā dānaṃ detha silaṃ rakkhatha uposathaṃ¹⁵ karoṭhā' ti ovaditvā attānaṃ ca tesam nivedetvā sakatṭhānam eva gato. Te pi brāhmaṇādayo dānādini puñṇāni katvā yāvatāyukaṃ ṭhatvā devaloke uppajjimsu.

Satthā imaṃ Jātaṃ āharitvā tassa upāsakassa sokasallaṃ samuṭṭharitvā upari saccāni pakāsesi. Sacca-pariyosāne upāsako sotāpattiphale patitṭhahi.

Uragapetavatthuvaṇṇanā¹⁶ niṭṭhitā.

Dvādasavatthupatimaṇḍitassa Uragavaggassa¹⁶ atthavaṇṇanā niṭṭhitā. *)

¹ om. S₁. S₂.; B. adds tassa after anu.°.

² atikhanti.°, S₁. ³ yuttavādi, B. ⁴ S₁. S₂. add ti, but omit ure and so on as far as atha. ⁵ om. B., puts it after gatī ti. ⁶ evaṃ S₁. S₂. ⁷ tato, S₁. S₂.

⁸ sethāyathā, B. ⁹ om. S₂. ¹⁰ pi dāsiyā l. tesam, S₁. S₂.

¹¹ amma l. samma-d-eva, S₁. S₂. ¹² maraṇassati, all.

¹³ kasi-ādi.°, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ uposathakammaṃ, B.

¹⁶ Uraṅga.°, S₁. S₂.

*) M has at the end of I, 12 after the words: Uragavaggo paṭṭhamo an Udāna, which is missing in Professor Minajeff's

II, 1.

Naggā dubbañnarūpāsi ti. Idam Satthari Veļuvane viharante Magadharatthe Iṭṭhakāvatināmake gāme aññataram petim ārabha vuttam. Magadharatthe kira Iṭṭhakāvati ca Digharājī cā ti dve gāmakā ahesum. Tattha bahū samsāramocakā micchādīṭṭhikā pativasanti. Atīte ca kāle pañcannaṃ vassasatānaṃ matthake aññatarā itthi tath'eva Iṭṭhakāvatiyaṃ aññatarasmim samsāramocakakule nibbattivā micchādīṭṭhivasena bahū kiṭapaṭaṅge jīvītā voropetvā petesu nibbatti. Sā pañcavassasatāni khuppipāsādidukkhaṃ anubhavitvā amhākaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakkhe anukkamena Rājagahaṃ¹ upanissāya Veļuvane viharante puna pi Iṭṭhakāvatiṃ yeva aññatarasmim samsāramocakakule yeva nibbattivā, yadā satta-aṭṭhavassuddesikakāle aññāhi dārikāhi saddhim rathikāya kiḷanasamsattā² ahoṣi, tadā āyasmā Sāriputtatthero taṃ yeva gāmaṃ upanissāya Aruṇavativihāre viharanto ekadivasam dvādasahi bhikkhūhi saddhim tassa gāmassa dvārasamīpena maggena atikkamati. Tasmiṃ khaṇe bahū gāmadārikā gāmato nikkhamivā dvārasamīpe kiḷantiyo³ pasannamānasā mātāpitunnaṃ paṭipattidassanena vegena gantvā theram aññāñ ca bhikkum pañcapaṭiṭṭhitena vandimsu. Sā pana⁴ assadhā kulassa dhitā ciram kālam aparicitakusalatāya⁵ sādhujanācārarahitā⁶ anādarā āsikkhitā viya aṭṭhāsi. Thero tassā pubbacaritam idāni ca⁷ samsāramocakakule nibbattanaṃ āyatiñ ca niraye nibbattanārahatam disvā 'sac' ayaṃ maṃ vandissati, niraye na uppajjissati, petesu nibbattivā pi namaṃ⁸ yeva⁹ nissāya sampattim paṭilabhissati' ti ūtvā karuṇāya

¹ Rājagahe, S₂. ² samattā, S₁; samatthā, S₂; samsaṭhā, B.

³ S₁. S₂. add ye. ⁴ pan' esā, B.

⁵ anupita.^o, S₁. S₂. ⁶ ojanavirahitā, S₁. S₂.

⁷ om. S₁. B. ⁸ mam, B. ⁹ eva, B.

edition of the *Petavatthu*. It runs as follows:

Udānam.

Khettaṃ ca Sukāraṃ Pūti Piṭṭhi cāpi Tirokuḍḍam
Pañcāpi Sattaputtaṃ ca Goṇaṃ Pesakārañ ca
tathā Khallātiyaṃ Nāgaṃ dvādasam Uragañ c'evā ti.

śāṅcoditamānaso tā dārikāyo āha: 'tumhe bhikkhum vandatha, ayam pana dārikā āsikkhitā viya ṭhitā' ti. Atha nam tā¹ dārikā hatthesu pariggahetvā ākaḍḍhitvā balakkārena therassa pāde vandāpesum. Sā aparena samayena vayappattā dīgharājiyam saṃsāramocakakule aññatarassa² kumārassa dinnā paripuṇṇagabbhā hutvā kālakatā petesu uppajjitvā naggā dubbannarūpā khuppiāsābhībhūtā ativiya bībhacchadassanā vicarantī rattiyam āyasmato Sāriputtattherassa attānam dassetvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Taṃ disvā thero gāthāya³ pucchi:⁴

Naggā dubbannarūpāsi kisā dhamanisaṅṭhitā⁵
upphāsulike⁶ kisike kā nu tvam idha tiṭṭhasi ti.⁷ 1

Tattha dhamanisaṅṭhitā⁸ ti nimmamsalohitatāya sirājālehi vitthatagattā.⁹ Upphāsulike¹⁰ ti uggataphāsuke.¹¹ Kisike ti kisasarire pubbe pi kise ti vatvā puna kisikā ti vacanam aṭṭhicammaṇāharumattasariratāya¹² ativiya-kisabhāva dassanattam vuttam.

Taṃ sutvā petī attānam pavedentī

Aham bhaddante¹³ petī 'mhi duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti 2

gātham vatvā, puna therena

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kataṃ
kissa kammavipākena petalokam ito gatā ti 3

katakammaṃ puṭṭhā adānasilā maccharinī¹⁴ hutvā peta-
yoniyam nibbattetvā evaṃ mahādukkham anubhavāmi ti
dassenti¹⁵

¹ dātā, S₁. ² S₁, S₂ add ca. ³ gāthāsu S₁, S₂; om. B.

⁴ om. B. ⁵ °santhatā, M. C.; °sandhatā, D.; B.

⁶ all MSS. have uppās.°; (°like, M. C. D.; °lhike, C.).

⁷ B. adds gāthāya pucchi. ⁸ °sandhatā, B.

⁹ sirājālāvijaṭanattā, S₁, S₂. ¹⁰ uppāsulike, B.

¹¹ °pāsuke, B.; °pāsulike, S₁.

¹² aṭṭhitacānāharumattānam sesatāya virūpasabhāvadass.°, B.

¹³ bhante, only S₂. ¹⁴ macchari, B.

¹⁵ B. adds tisso gāthā abhāsi.

Anukampakā mayhaṃ nāhesuṃ bhante
 pitā¹ mātā ca² atha vāpi nātikā
 ye maṃ niyojeyyūṃ³ dadāhi dānaṃ
 pasannacittā samaṇabrāhmaṇānaṃ. 4
 Ito ahaṃ vassasatāni pañcā⁴
 yaṃ evarūpā vicarāmi naggā
 khudāya⁵ taṇhāya ca⁶ khajjamānā
 pāpassa kamma⁷ phalaṃ mama yidaṃ.⁸ 5
 Vandāmi taṃ ayya pasannacittā
 anukampa maṃ dhīra⁹ mahānubhāva¹⁰
 datvā ca me ādissa yaḥi kiñci
 mocehi maṃ duggatīyā bhaddante ti 6

tisso¹¹ gāthā¹¹ abhāsi.¹¹

Tattha anukampakā ti samparāyikena atthena anuggaṇhatakā.¹² Bhante ti therāṃ ālapati. Ye maṃ niyojeyyūṃ ti mātā vā¹¹ pitā vā atha vā nātakā¹³ 'edisā pasannacittā hutvā samaṇabrāhmaṇānaṃ dadāhi dānaṃ' ti ye maṃ yojeyyūṃ tādisā anukampakā mayhaṃ nāhesuṃ ti yojanā.

Ito ahaṃ vassasatāni pañcā¹⁴ yaṃ evarūpā¹⁵ vicarāmi naggā ti idaṃ sā peti ito tatiyāya jātiyā attano petattabhāvaṃ anussarivā idāni pi tathā pañca vassasatāni vicarāmi ti adhippāyenaḥa.

Tattha yaṃ ti yasmā dānādīnaṃ puññānaṃ akatattā evarūpā naggā peti hutvā ito paṭṭhāya vassasatāni pañca vicarāmi ti yojanā. Taṇhāya ti pipāsāya. Khajjamāno ti khādiyamānā bādhiyamānā ti attho.

Vandāmi taṃ ayya pasannacittā ti ayya taṃ ahaṃ pasannacittā hutvā vandāmi. Ettakam eva puññaṃ idāni mayā kātūṃ sakkā ti dassesi.¹⁶ Anukampa maṃ ti

¹ C. D., B. S₁. S₂ *add* ca. ² *om.* D.; B.
³ niyyo.^o, M. C. ⁴ pañca, D.; B. ⁵ khuddāya, M. D.; B.
⁶ *om.* C. D.; B.; va, S₂. ⁷ pāpakamma, B.
⁸ mamedam, M. C. D.; B. ⁹ vira, M.; vira, C. D.; B.
¹⁰ °bhāvam, C. D. ¹¹ *om.* B. ¹² °hakā, B.
¹³ nātikā, S₁. S₂. ¹⁴ pañca, B.
¹⁵ °rūpaṃ, S₁; evaṃ rūpā, B. ¹⁶ dasseti, B. S₂.

anuggaṇhā maṃ¹ uddissa² anuddayaṃ karohi ti. Datvā ca me ādissa yāhi kiñci ti kiñci-d-eva deyyadhammaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ datvā taṃ dakkhiṇaṃ mayhaṃ ādisa, tena me ito petayonito makkho bhavissati ti adhippāyena vadati. Ten'evāha: mocehi maṃ duggatiyā bhaddante ti.

Evam petiyā vutte yathā so thero paṭipajjitaṃ dassetaṃ saṅgītikārehi⁴

Sādhū ti (so tassā) paṭisunitvā Sāriputto 'nukampako⁵
bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā paṇimattaṃ ca coḷakaṃ
thālakassa ca paṇiyaṃ tassā dakkhiṇaṃ ādisi. 7
Samanantarānudiṭṭhe⁶ vipāko upapajjatha⁷
bhojanacchādanapaṇiyaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ. 8
Tato suddhā sucivasanā⁸ kāsikuttamadhāriṇi
vicittavattābharaṇā Sāriputtaṃ upasaṅkamī ti 9

tisso⁹ gāthā⁹ vuttā⁹.

Tattha bhikkhūnaṃ ti bhikkhuno, vacanavipallāsena h'etaṃ vuttam. Ālopaṃ bhikkhuno datvā ti keci paṭhanti. Ālopan ti kabalaṃ ekālopaṃ mattaṃ bhojanaṃ ti attho. Paṇimattaṃ ca coḷakaṃ ti ekahattappamaṇaṃ coḷakhaṇḍaṃ ti attho. Thālakassa ca¹⁰ paṇiyaṃ ti ekathālakapūraṇaṃ mattaṃ udakaṃ.

Sesaṃ Khalātiyapetavatthusmiṃ¹¹ vuttanayaṃ eva.

Ath'āyasmā Sāriputto taṃ petiṃ piṇitindriyaṃ parisuddha-chavivaṇṇaṃ dibbavatthābharaṇālaṅkāraṃ samantato attano pabhāya obhāsentim attano santikaṃ upagantvā ṭhitaṃ disvā paccakkhato kammaphalaṃ tāya vibhāvetukāmo hutvā¹²

Abhikkantena vaṇṇena yā tvam tiṭṭhasi devate
obhāsentī disā sabbā osadhī viya tārakā. 10
Kena te tādiso vaṇṇo kena te idha-m-ijjhati

¹ mamaṃ, B. ² S₁. S₂ add yaṃ. ³ va, S₁. S₂.

⁴ B. adds tisso gāthā vuttā. ⁵ anukamp.^o, all MSS. exc. M. ⁶ °taraṃ anu.^o, M. C. D. ⁷ udap.^o M. C. D.; B.

⁸ sunivasanā, S₁. S₂. ⁹ om. B. ¹⁰ va, S₂.

¹¹ khall.^o, B. ¹² B. adds tisso gāthā abhāsi.

uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā. 11
 Pucchāmi taṃ devī mahānubhāve manussabhūtā kim
 akāsi puññaṃ
 kenāsi evañjalitānubhāvā vaṇṇo ca te sabbadisā pa-
 bhāsati ti 12

tisso¹ gāthā¹ abhāsi¹.

Tattha abhikkantenā ti atimanāpena abhirūpenā ti attho. Vaṇṇenā² ti chavivaṇṇena. Obhāsentī disā sabbā ti sabbā dasa disā jotanti ekālokaṃ karonti, yathā kin ti āha: Osadhī viya tārakā ti ussannapabhā etāya dhīyati osadhīnaṃ³ vā anubalappadānā⁴ hutvā⁵ osadhī ti laddhanāmā tārakā yathā samantato ālokaṃ kurumānā tiṭṭhati, evam eva tvaṃ sabbā disā obhāsentī ti attho.

Kenā ti kimsaddo pucchāya hetu atthe p'etaṃ⁶ karaṇavacanāṃ, kenā hetunā ti attho. Te ti tava etādiso etarahi yathā dissamāno ti vuttaṃ hoti. Kena te idha-m-ijjhati ti kena puñnavisesena idha imasmiṃ ṭhāne idāni tayā labbhamānaṃ sucaritaphalaṃ ijjhati nippajjati. Uppajjanti ti nibbattanti. Bhogā ti paribhuñjitabbattena bhogā ti laddhanāmā vatthābharaṇādi vittūpakaraṇavisesā. Ye keci⁷ ti bhoge anavasesato vyāpetvā saṅgaṇhāti, anavasesavyāpako⁸ hi ayam niddeso, yathā ye keci saṅkhārā ti attho.⁹ Manaso piyā ti manasā¹⁰ piyāyitabbā¹¹ manasā piyā¹² ti attho.

Pucchāmi ti pucchāṃ karomi nātuṃ icchāmi ti attho. Tan ti tvaṃ. Devī ti dibbānubhāvasamaṅgitāya devī. Tenāha: mahānubhāve ti. Manussabhūtā ti manussesu jātā manussabhāvaṃ ca pattā. Idaṃ yebhuyyena 'sattā manussattabhāve ṭhitā puññāni karonti' ti katvā vuttaṃ, Ayam eva tāsāṃ¹³ gāthānaṃ saṅkhepato attho, vitthārato pana Paramatthadīpaniyaṃ Vimānavatthu-aṭṭhakathāyaṃ vuttanāyena' eva veditaṃbo.

¹ om. B. ² S₁. S₂ have kena before vaṇṇenā.

³ osadhānaṃ, S₁. ⁴ °balappadāyikāni, S₁. S₂.

⁵ katvā. ⁶ c'etaṃ, B. ⁷ ke pi, S₁. S₂.

⁸ °vyāpito, S₁. S₂. ⁹ om. all MSS.; S₁. S₂ put ye keci before manaso, ¹⁰ manaso, S₂.; om. S₁. ¹¹ piyāyitatvā, S₁;
 °yikatvā, S₂. ¹² manāpiyā, S₁. S₂. ¹³ etāsāṃ, B.

Evam pana therena puṭṭhā sā peti tassā sampattiyā
laddhakāraṇaṃ pakāsentī sesā gāthā abhāsī:

Upakaṇḍakim¹ kisaṃ chātaṃ naggam appaṭicchaviṃ²
muni kāruṇiko loke taṃ maṃ dakkhasi³ duggataṃ⁴. 13
Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā pāṇimattañ ca coḷakaṃ
thālakassa ca pāṇiyaṃ mama dakkhiṇaṃ ādisi. 14
Ālopassa phalaṃ passa bhattaṃ vassasataṃ dasa
bhuñjāmi kāmakāminī anekarasavyaṇjanaṃ. 15
Pāṇimattassa coḷassa vipākaṃ passa yādisaṃ⁵
yāvata Nandarājassa vijitasmim paṭicchadā. 16
Tato bahutarā bhante vatthāni⁶ 'cchādanāni me
koseyyakambaliyāni⁷ khomakappāsikāni ca. 17
Vipulā ca mahagghā ca te p'ākāse⁸ 'valambare
sāhaṃ taṃ paridahāmi⁹ yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ. 18
Thālakassa ca pāṇiyaṃ vipākaṃ passa yādisaṃ
gambhīrā caturassā ca pokkhāraṇṇā¹⁰ sunimmitā. 19
Setodakā supatitthā ca sītā appaṭigandhiyā¹¹
padumuppalasañchannā vārikiṇjakkhapūritā. 20
Sāhaṃ ramāmi kiḷāmi modāmi akutobhaya
munim kāruṇikaṃ lokaṃ¹² bhante vanditum āgatā ti. 21

Tattha upakaṇḍakin¹³ ti upakaṇḍakajātaṃ.¹⁴ Chātan
ti bubhukkhitaṃ¹⁵ khudāya¹⁶ abhibhūtaṃ. Appaṭicchavin
ti chinnabhinnasarīrachaviṃ. Loke ti idaṃ. Kāruṇiko
ti ettha vuttaṃ karuṇāya visayadassanaṃ. Taṃ man ti
tādisaṃ mamaṃ vuttanayena ekantaṃ eva karuṇaṭhāniyaṃ
maṃ. Duggatan ti duggatigataṃ.

Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā ti ādi therena attano
karuṇāya katakāradaṣṣanaṃ.

¹ uppaṇḍukim, M. D.; B.; upakaṇḍukim, C.

² sampatitacchaviṃ, M. C. D.; B.

³ adakkhi, M. C. D.; B. ⁴ S₁. S₂. B. *have tvam before du.*^o.

⁵ tādisaṃ, S₂. ⁶ vatthāna, M. D.; B.; vattāna, C.

⁷ koseyyāni kamb.^o, C. D.; koseyyā, M.; B. (koseyā).

⁸ c'ākāse, M. C. D.; B. ⁹ M. C. D., B. *add ca.*

¹⁰ raṇṇo, M. D.; B. ¹¹ gandhikā, M. C. D.; B.

¹² loke, M. D.; B. (lokā, C.). ¹³ uppaṇḍuki, B.

¹⁴ upaṇḍaka.^o, S₁. S₂; uppaṇḍupaṇḍuka.^o B.

¹⁵ bubhukktinaṃ, S₁. S₂. ¹⁶ khuddāya, B.

Tattha bhattachan ti odanam¹ dibbabhojanan ti attho. Vassasatam dasā ti dasavassasatāni vassasahassan nivuttam hoti, accantasamyoge c'etam upayogavacanam. Kāmakāmini anekarasavyañjanan ti aññehi pi kāmitabbakāmehi samannāgatā² anekarasavyañjanabhattacham bhuñjāmi ti yojanā.

Colassā ti deyyadhammasīsenā tabbisayam dānapuññam eva dasseti. Vipākam passa yādisan ti tassa colādānassa vipākasañkhātam phalam passa bhante, tam pana yādisam yathārūpan ti peti³ āha: yāvata Nandarājassā ti ādi.

Tattho ko 'yam Nandarājā nāma?

Atīte kira dasavassasahassāyukesu manussesu Bārānasivāsī eko kuṭimbiko⁴ araññe jañghāvihāram caranto araññatthāne aññataram paccekabuddham addasa. So pana⁵ paccekabuddho tattha cīvarakammaṃ karonto anuvāte appabhante samharitvā ṭhapetum āradhho. So kuṭimbiko tam⁶ disvā 'bhante kiṃ karothā' ti vatvā tena apicchātāya kiñci avutte pi cīvaradussam tassa hoti ti natvā attano uttarāsangam paccekabuddhassa pādāmūle ṭhapetvā āgamāsi. Paccekabuddho tam gahetvā anuvātam āropento cīvaram katvā pārūpi. So kuṭimbiko jīvitapariyosāne kālam katvā Tāvatisambhavanē nibbattetvā tattha yāvātāyukam dibbasampattim anubhavitvā tato cavitvā Bārānasito yojanamatte thāne aññatarasmim gāme amaccakule nibbatti. Tassa vayappattakāle tasmim gāme nakkhattam sañghuṭṭham ahosi.⁷ So mātaram āha: 'amma sātakam me dehi, nakkhattam kiṭṭissāmi' ti. Sā dhotavattham niharitvā adāsi. 'Amma thūlam idan' ti.⁸ Aññam niharitvā adāsi. Tam pi paṭikkhipi. Atha nam mātā āha: 'tāta yādise gehe mayam jātā natthi no⁹ ito sukhumatarassa vatthassa¹⁰ paṭilābhāya puññan' ti. 'Labhanatthānam gacchāmi amma' ti. 'Gaccha¹¹ putta, aham aji' eva tuyham Bārānasinagare rajjam

¹ odānam, S₁. ² sampannā gatam, B.

³ ce ti or ve ti, all MSS. ⁴ kuṭumbiko, B. throughout.

⁵ om. B. ⁶ om. S₁. ⁷ hoti, B.

⁸ B. adds: aññam niharāhi ti. Sā aññam niharitvā and so on. ⁹ om. B. ¹⁰ B. adds me. ¹¹ om. S₁. S₂.

paṭilābham icchāmi' ti. So 'sādhū ammā' ti mātaram vanditvā padakkhiṇam katvā 'aham¹ gacchāmi ammā' ti. 'Gaccha tātā' ti. Evaṃ kir'assā pi taṃ² ahoṣi: 'kaḥam gamissati idha vā ettha vā gehe nisīdissati' ti. So pana puññāniyāmena codiyamāno gāmato nikkhamitvā Bārāṇasim³ gantvā maṅgalasilāpaṭṭe sasisam⁴ pārūpitvā nipajji. So ca Bārāṇasirañño kālakatassa sattamo divaso hoti. Amaccā ca purohito ca rañño sarīrakiccaṃ katvā rājaṅgaṇe nisīditvā⁵ mantayimsu. 'Rañño ekā dhītā atthi putto natthi, arājīkarajjam na tiṭṭhati, phussaratham vissajjemā' ti te kumudavaṇṇe cattāro sindhave yojetvā setacchattapamukham pañcavidham rājakakudhabhaṇḍam rathasmim yeva ṭhapetvā ratham vissajjetvā pacchato turiyāni paggaṇhāpesuṃ. Ratho pācinadvārena nikkhamitvā uyyānābhimukho ahoṣi. 'Paricayena uyyānābhimukho gacchati,⁶ nivattethā'⁷ ti keci āhamsu. Purohito 'mā nivattayitthā' ti āha. Ratho kumāram padakkhiṇam katvā ārohanasajjo hutvā atṭhāsi. Purohito pārūpanakaṇṇam apanetvā pādatalāni olokeno 'tiṭṭhatu, ayaṃ dīpo dvisahassadīpaparivāresu⁸ catūsu mahādīpesu ekarajjam kāretuṃ yutto' ti vatvā turiyāni paggaṇhathā ti puna pi paggaṇhathā ti tikkhattuṃ turiyāni paggaṇhāpesi. Atha kumāro mukham vivaritvā oloketvā 'kena kammena āgat' attha tātā' ti āha. 'Deva tumhākaṃ rajjam pāpuṇāti' ti. 'Tumhākaṃ⁹ rājā kahan' ti? 'Divam gato sāmī' ti. 'Kati divasā atikhantā' ti? 'Ajja sattamo divaso' ti. 'Putto vā dhītā vā natthi' ti? 'Dhītā atthi devaputto natthi' ti. 'Tenahi karissāmi rajjan' ti. Te tāva-d-eva abhisekamaṇḍapam katvā rājadhitaram sabbālāṅkārehi alāṅkaritvā uyyānam ānetvā kumārassa abhisekaṃ akamsu. Ath' assa katābhisekassa satahassagghanikaṃ vattham¹⁰ upanesuṃ. So 'kim idaṃ tātā' li āha. 'Nivāsanattham devā' ti. 'Nanu tātā'¹¹ thūlan' ti?

¹ om. S₁. S₂, but have āha. ² cittaṃ l. pi taṃ, B.

³ Bārāṇāsiyam, S₁. ⁴ sīsam, B. S₂. ⁵ sannipatitvā, B.

⁶ After gaccha(n) S₁ has a considerable lacuna, ending with [arahan] tā idha and so on vide p. 75.

⁷ nivattema, B. ⁸ dvisahassapariv.^o B.

⁹ om. S₂. ¹⁰ vattam, B. ¹¹ tāta, both MSS.

‘Manussānaṃ paribhogavatthesu ito sukkhumataraṃ natthi devā’ ti. ‘Tumhākaṃ rājā evarūpaṃ nivāsesi’ ti? ‘Āma devā’ ti. ‘Na maññe puññavā tumhākaṃ rājā’ ti. ‘Suvannaḥiṅkāraṃ’ āharatha labhissāmi vatthan’ ti. Suvannaḥiṅkāraṃ² āharimsu. So utthāya hatthe dhovivā mukhaṃ vikkhāletvā hatthena udakaṃ ādaya puratthimadisāyaṃ abbhukkiri. Tada³ghanapathavi bhindivā attha kapparukkā utthahimsu. Puna udakaṃ gahetvā dakkhiṇaṃ pacchimaṃ uttaraṃ ti evaṃ catasso disāsu⁴ abbhukkiri. Sabbadisāsu⁵ attha attha katvā dvattimsa kapparukkā utthahimsu. Ekekissā disāya soḷasa soḷasa katvā catusatthi kapparukkā ti keci vadanti. So ekaṃ dibbadussaṃ nivāsetvā ekaṃ pārupivā Nandarañño vijite suttakantikā itthiyo mā suttam kantimsū ti bherim carāpethā ti vatvā chattaṃ ussāpetvā alaṅkatapatiyatto hatthikkhandhavara-gato nagaraṃ pavisitvā pāsādaṃ abhiruyha⁶ mahāsampattim anubhavi.

Evaṃ gacchante kāle ekadivasaṃ devī rañño sampattim disvā aho vata sirī ti kāruññākāraṃ dassesi. ‘Kim idaṃ devī’ ti ca puttā ‘atimahatiṃ⁷ deva sampattim atītaṃ addhānaṃ⁸ kusalaṃ⁹ akattha, idāni anāgatassa atthāya¹⁰ kusalaṃ na karoḥā’ ti āha. ‘Kassa dema, sīlavanto natthi’ ti. ‘Asuñño deva Jambudīpo arahantehi, tumhe dānaṃ eva sajjetha, ahaṃ aharante lacchāmi’ ti āha. Punadivase rājā mahādānaṃ¹¹ sajjāpesi. Devī ‘sace imissāya disāya arahanto¹² atthi, idha gantvā amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhantū’¹³ adhiṭṭhahitvā¹⁴ uttaradisābhimukhaṃ urena nipajji. Nipannamattāya¹⁵ eva deviyā Himavante vasantānaṃ pañcasatānaṃ Padumavatiyā puttānaṃ paccekabuddhānaṃ jeṭṭhako Padumapaccekabuddho bhātike āmantesi: ‘marisā Nandarājā tumhe nimanteti, addivāsethā tassā’ ti. Te addivāsetvā tāva-d-eva ākāsenāgantvā uttaradvāre otarimsu.

¹ suvaṇṇā.° B. ² suvaṇṇā.°, S₂. ³ om S₂.

⁴ disā, B. ⁵ °disā, S₂. ⁶ āruyha, B.

⁷ B. adds te. ⁸ addhāne, B. ⁹ kalyāṇaṃ, B.

¹⁰ °tass’ atthāya, S₂. ¹¹ mahārahaṃ dānaṃ, S₂.

¹² [araha]ntā, S₁; the lacuna of S₁ ends here.

¹³ gaṇhatū, S₂. ¹⁴ om. S₁. S₂. ¹⁵ °matte, S₁. S₂.

Manussā 'pañcasatā deva paccekabuddhā āgatā' ti rañño ārocesum. Rājā saddhim deviyā gantvā¹ vanditvā pattam gahetvā paccekabuddhe pāsādam āropetvā tatha tesam dānam datvā bhattakiccāvasāne rājā saṅghattherassa devī saṅghanavakassa pādamūle nippajjitvā 'ayyā paccayehi na kilamissanti, mayam puñṇena na hāyissāma², ambhākam idha nivāsāya paṭiñṇam dethā' ti paṭiñṇam kāretvā uyyāne nivāsanaṭṭhānāni kāretvā yāvajivam paccekabuddhe upaṭṭha-hitvā tesu parinibbutesu sādhuḷitam kāretvā candana-dāru-ādīhi sarīrakiccam kāretvā dhātuyo gahetvā cetiyam patitṭhāpetvā 'evarūpānam pi nāma mahānubhāvānam mahesīnam maraṇam bhavissati, kim aṅga pana mādisānan' ti samvegajāto jetṭhaputtam rajje patitṭhāpetvā sayam samaṇapabbajjam³ pabbaji. Devī pi rañṇe pabbajjite⁴ aham kiṃ karissāmi ti pabbaji. Dve pi uyyāne vasantā jhānāni nibbattetvā jhānasukhena vītināmetvā āyupariyosāne brahmaloke nibbattiṃsu. So kira Nandarājā ambhākam Satthu mahāsāvako Mahākassapatthero ahoṣi. Tassa aggamahesī Bhaddakapilā ti nāma. Ayaṃ pana Nandarājā dasavassasahassāni sayam dibbavatthāni paridahanto⁵ sabbam eva attano vijitam Uttarakurusadisam karonto āgatāgatānam⁶ dibbadussāni adāsi. Tayidaṃ dibbavatthasamiddham sandhāya⁷ ayaṃ peti āha: Yāvata Nandarājassa vijitasmiṃ paṭicchādā ti.

Tattha vijitasmin ti raṭṭhe. Paṭicchādā ti vatthāni, tāni hi paṭicchādentī etehi ti paṭicchādā ti vuccanti. Idāni sa peti 'Nandarājā samiddhito pi etarahi mayham samiddhi vipulatarā' ti dassenti Tato bahutarā bhante vatthāni 'cchādanāni me ti ādim āha.

Tattha tato⁸ ti Nandarājassa pariggahabhūtavatthato⁹ bahutarāni mayham vatthāni dussāni ti attho. Vatthāni 'cchādanāni ti nivāsana vatthāni c'eva pārupanavatthāni

¹ āgantvā, B. ² parihāyissāma, B.

³ after patitṭh.^o begins a lacuna in S₂, ending with āyupari.^o ⁴ tāpasap.^o, B. ⁵ pariharanto, B.

⁶ āgatānam manussānam dibbānam, S₁. S₂.

⁷ nissāya, B. ⁸ gato, S₂. ⁹ B. adds pi.

ca. Koseyyakambaliyānī¹ ti koseyyānī² c'eva³ kambalānī⁴ ca⁴. Khomakappāsikānī cā ti khomavatthānī c'eva kappāsamayavatthānī ca.

Vipulā ti āyāmato ca³ vitthārato⁵ ca⁵ vipulā mahantā ca. Mahagghā ti mahagghavasena mahantā mahārahā. Ākāse 'valambare ti⁶ ākāse yeva olambamānā tiṭṭhanti. Yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ ti yaṃ yaṃ mayhaṃ manaso piyaṃ taṃ taṃ gahetvā paridahāmi pārupāmi cā ti yojanā.

Thālakassa ca pāṇiyaṃ vipākaṃ passa yādisan ti thālakapūraṇamattaṃ pāṇiyaṃ dinnāṃ anumoditaṃ, tassa pana vipākaṃ yādisaṃ yāva mahantaṃ passā ti dassenti: Gambhīrā caturassā cā ti ādim āha.

Tattha gambhīrā ti agādhā. Caturassā ti caturassa-saṅghānā. Pokkhāraññā ti pokkharāṇiyo. Sunimmitā ti kammānubhāvena suṭṭhu nimmitā.

Setodakā ti setodakā setavaḷukāhi⁷ samparikiṇṇā. Supatitthā ti sundaratitthā. Sītā ti sītalodakā. Appaṭigandhiyā ti paṭikkūlagandharahitā surabhiḡandhā. Vārikiṅjakkhapūritā ti kamalakuvalayādinaṃ kesara-sāṅchannena vārinā paripuṇṇā.

Sāhan ti sā ahaṃ. Ramāmi ti ratiṃ vindāmi. Kiḷāmi ti indriyāni paricarāmi.⁸ Modāmi ti bhogasampattiyā pamuditā homi. Akutobhayā ti kutoci pi asaṅjātabhayā serimukhavihārini⁹ homi. Bhante vanditum āgatā ti imissā dibhasampattiyā paṭilābhassa kāraṇabhūtaṃ bhante taṃ vanditum āgatā upagatā ti attho.

Yaṃ pan 'ettha atthato avibhattaṃ tattha tattha vuttam eva.

Evam tāya petiyā vutte āyasmā Sāriputto Itthakāvatiyaṃ Diḡharājiyaṃ ti gāmadvayavāsikesu¹⁰ attano santikaṃ upagatesu¹¹ manussesu¹² imaṃ vatthum¹³ vitthārato kathento samvejetvā saṃsāramocanapāpakammato mocetvā upāsaka-

¹ koseyyānī ti, B. ² koseyyavatthānī, B.

³ om. B. ⁴ kambaliyānī ti kamphalānī, B. ⁵ om. S₁.

⁶ S₂ omits the whole phrase. ⁷ 'luka, B.

⁸ 'cāremi, B. ⁹ 'vihāri, B. ¹⁰ 'vāsike, S₁. S₂.

¹¹ upagate S₁. S₂. ¹² manusse, S₁. S₂. ¹³ atthaṃ, B.

bhāve paṭiṭṭhāpesi. Sā pavutti bhikkhūnam¹ supākaṭṭhā jātā. Tam bhikkhū Bhagavato ārocesum. Bhagavā tam attham atthuppattim katvā sampattaparīsāya dhammam desesi. Sa desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi.²

Samsāramocakapetavatthuvaṇṇanā.

II, 2.

Naggā dubbaṇṇarūpāsī ti. Idam Satthari Veluvane viharante āyasmato Sāriputtattherassa ito pañcamāya jātiyā mātubhūtam peṭim ārabha vuttam. Ekadivasam āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahāmoggallāno āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Kappino Rājagahassa avidūre aññatarasmim araññāyatane viharanti. Tena ca samayena Bārānasiyam aññataro brāhmaṇo aḍḍho mahaddhano mahābhogo samaṇabrāhmaṇānam kapaniddhikavaṇṇibbakayācakānam udapānabhūto³ annapānavatthasayanādini⁴ deti dento ca āgatāgatānam yathā kālam⁵ yathā rahaṇ⁶ ca⁶ pādodakapādabbhañjanādīdānam anupubbakam⁷ sabbaḥhideyyam⁸ paṭipanno hoti purebhattaṇ ca bhikkhū annapānādīnā sakkaccam parivisati. So desantaram gacchanto bhariyam āha 'bhoti yathā paññattam imam⁹ dānavidhim aparihāpentī sakkaccam anuṭṭhāhi' ti. Sā¹⁰ sādhu ti paṭisunītvā¹¹ tasmiṃ pakkante ca¹² bhikkhūnam paññattam dānavidhim pacchindi, addhikānam pana nivāsathāya upagatānam gehaṭṭhito chaḍḍhitam jarasālam dassesi: 'ettha vasathā' ti; annapānādi attham tattha addhikesu āgatesu 'gūtham khādatha muttam pivatha lohitaṃ pivatha tumham mātu matthaluṅgam khādathā' ti yaṃ yaṃ asuci-jeguccham¹³ tassa tassa nāmam gahetvā nitthunam vadati. Sā aparena samayena kalam katvā kammānubhāvukkhittā petayoniyam nibbattitvā attano vacīducaritānurūpaṃ dukkham

¹ bhikkhu, S₁. S₂. ² B. adds ti. ³ opāna.°, B.

⁴ °vatthayānādīni, B. ⁵ balam, B. ⁶ om. B.

⁷ pubbakam, B. ⁸ sabbapāteyyam, B. ⁹ idam, B.

¹⁰ om. S₁. S₂. ¹¹ paṭisunī, S₁.

¹² S₁ adds eva tāva; B. paṭhamam tāva.

¹³ °jegucchitassa nāmam, S₁. S₂.

anubhavanti purimajātisambandham anussaritvā āyasmato Sāriputtassa santikaṃ upasaṅkamtukāmā tassa vihāraṃ sampāpuni. Tassa vihāradevatāyo¹ vihārappavesanaṃ nivāresuṃ. Sā kira ito pañcamāya jātiyā therassa mātabhūtapubbā.² Tasmā evam āha: ‘aham ayyassa Sāriputtatherassa ito³ pañcamāya³ jātiyā³ mātā, detha me dvārappavesaṃ⁴ theram datṭhun’ ti. Taṃ sutvā devatā tassā pavesanaṃ anujānimsu. Sā pavisitvā caṅkamanakoṭiyam ṭhatvā therassa attānaṃ dassesi. Thero taṃ disvā⁵ karuṇāya saṅcodita-mānaso hutvā

Naggā = II, 1, 1

1

gāthāya pucchi.

Sā therena puṭṭhā paṭivacanaṃ denti

Ahan te sakiyā mātā pubbe aññāsu⁶ jātisu
 uppannā pettivisayaṃ⁷ khuppiāsāsamappitā. 2
 Chaḍḍitaṃ khipitaṃ khelaṃ siṅghānikaṃ silesumaṃ
 vasaṇ ca ḍayhamānānaṃ vijātānaṃ ca lohitaṃ 3
 Vanitānaṃ ca yaṃ ghānasīsacchinnaṃ ca⁸ lohitaṃ
 khudāparetā⁹ bhuñjāmi¹⁰ itthipurisanissitaṃ. 4
 Pubbalohitaṃ bhakkhāmi pasunaṃ mānusānaṃ ca
 alenā¹¹ anagarā ca¹² nilamañcaparāyanā.¹³ 5
 Dehi puttaka me dānaṃ datvā anvādisāhi¹⁴ me
 app’ eva nāma muñceyyaṃ pubbalohitabhojanā ti 6

pañca gāthā abhāsi.

Tattha ahan te sakiyā mātā ti aham tuyham jananibhāvato¹⁵ sakiyā mātā. Pubbe aññāsu jātisū ti mātā honti¹⁶ pi na imissā jātiyaṃ, atha kho pubbe aññāsu jātisu ito pañcamiyaṃ ti datṭhabbaṃ. Uppannā pettivisayaṃ¹⁷ ti paṭisandhivasena petalokaṃ upagatā.

¹ B. adds pi. ² mātu.°, B. ³ om. B.

⁴ °vesanaṃ, B. ⁵ sutvā, B. ⁶ aññesu, S₁. S₂. B.

⁷ pittiv.° M. C. D.; B. ⁸ °chinnāna, M. C. D.; B.

⁹ khuddā.°, M. C. D.; B. ¹⁰ bhuñjissaṃ, M. C.

¹¹ S₁. S₂ add ca. ¹² na ca, D.

¹³ nilā.°, M. D.; B.; nillā.°, M. C. ¹⁴ uddisāhi.

¹⁵ °bhavato, B. ¹⁶ hontā, B. ¹⁷ pittiv.°, here all MSS.

Khuppipāsāsamappitā ti khudāya¹ ca pipāsāya ca samaṅgibhūtā nirantaram jigacchāpipāsāya abhibhūyamānā ti attho.

Chaḍḍitan ti ucchiṭṭham² vantan³ ii attho. Khipitan ti khipitena saddhim mukhato nikkhamamalam. Kheḷan ti niṭṭhubhanam.⁴ Siṅghāṇikan ti matthaluṅgato vissandivā nāsikāya nikkhamamalam. Silesuman ti semham. Vasañ ca ḍayhamānānan ti citakāya ḍayhamānānam kalebarānam⁵ vasā telañ ca. Vijātānañ ca lohitan ti pasūtānam itthīnam lohitaṃ gabbhamalañ ca saddena saṅgaṇhāti.

Vaṇitānan ti sañjātavaṇānam. Yan ti yaṃ lohitan ti sambandho. Ghānasīsacchinnan ti ghānacchinnānam sīsacchinnānam³ pi yaṃ lohitaṃ taṃ bhuñjāmi ti yojanā. Desanāsīsam p'etaṃ⁶ ghānasīsacchinnānan ti yasmā hatthapādādi chinnānam pi lohitaṃ bhuñjāmeva.⁷ Tathā vaṇitānan ti iminā tesam pi lohitaṃ saṅgahitan ti daṭṭhabbam. Khudāparetā⁸ ti jigacchābhibhūtā.⁹ Itthipurisanissitan ti itthipurisasarīranissitaṃ yathā vuttaṃ añañ cammamam-sanaḥārupubbādikaṃ¹⁰ paribhuñjāmi ti dasseti.

Pasunan ti ajagomahisādīnam. Alenā ti asaraṇā. Anagārā ti anāvāsā. Nīlamañcaparāyanā ti susāne chaḍḍitamalā¹¹ mañcasayanā.¹² Atha vā nīlā ti chārīkaṅgārabahulā susānabhūmi adhippetā, taṃ yeva mañcaṃ viya adhisayanā ti attho.

Anvādisāhi¹³ me ti yathā dinnam dakkhiṇam mayham uddissa paṭidānam dehi. App'eva nāma muñceyyam pubbalohita bhojanā ti tava uddissanena etasmā pubbalohitabhojanā petijivitā¹⁴ api nāma muñceyyam.

Taṃ sutvā āyasmā Sāriputtatthero dutiyadivase Maḥā-moggallānattherādike tayo there āmantetvā tehi saddhim

¹ khuddāya, B.

² ucchadḍita, S₂; upacchadḍitam, S₁; ucchiṭṭhakam, B.

³ om. S₁. ⁴ °vanam, S₂; niṭṭhūnam, B.

⁵ kalevarānam, B. ⁶ c'etaṃ, B. ⁷ bhuñjāmi yeva, B.

⁸ khuddāp.°, B. ⁹ B. adds hutvā. ¹⁰ ca mamsa.°, S₁. S₂.

¹¹ °mallānam, B. ¹² °parāyanā, B. ¹³ aṭṭhādisāhi, S₁.

¹⁴ petajivikā, B.

Rājagahe piṇḍāya caranto rañño Bimbisārassa nivesanam āgamāsi. Rājā theram disvā vanditvā 'kim bhante āgatathā' ti āgamanakāraṇam pucchi. Āyasmā Mahāmoggallāno tam pavuttim rañño ārocesi. Rājā 'anuññātam bhante' ti vatvā there vissajjetvā sabbakammikaṃ amaccam pakkositvā¹ āṇāpesi 'nagarassa avidūre vipine² chāyūdakasampanne catasso kuṭiyo kārehi' ti antepure ca pahonakavisesavasena tidhā vibhajjitvā³ catasso kuṭiyo paṭicchāpesi⁴ sayāñ ca tattha gantvā kātabbam yuttakam akāsi.⁵ Niṭṭhitāsu kuṭikāsu sabbam⁶ balikāraṇam sajjāpetvā annapānavatthādīni buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa⁷ anucchavike sabbaparikkhāre ca upaṭṭhāpetvā āyasmato Sāriputtattherassa tam sabbam niyādesi. Atha thero tam⁸ petim⁹ uddissa tam sabbam buddhapamukhassa cātudisassa bhikkhusaṅghassa adāsi. Sā peti tam anumoditvā devaloke nibbattitvā sabbakāmasamiddhā ca¹⁰ hutvā aparadvise āyasmato Mahāmoggallānattherassa santikaṃ upagantvā vanditvā aṭṭhāsi. Tam¹¹ thero paṭipucchi. Sā attano petūpapattim devūpapattiñ ca vitthārato kathesi. Tena vuttam:

Mātuyā vacanam sutvā Upatisso 'nukampako'¹²
 āmantayi¹³ Moggallānam Anuruddhañ ca Kappinam. 7
 Catasso kuṭiyo katvā saṅghe cātuddise¹⁴ adā
 kuṭiyo annapānañ ca mātu dakkhiṇam ādisi. 8
 Samanantarānuditṭhe vipāko¹⁵ upapajjatha¹⁶
 bhojanam pāṇiyam vattham dakkhiṇāya idam phalam. 9
 Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhāriṇi
 vicittavatthābharaṇā Kolitam¹⁷ upasaṅkamī ti. 10

Tattha saṅghe cātuddise adā¹⁸ ti cātuddisassa¹⁹
 saṅghassa adāsi niyādesi ti attho.

¹ pakkosāpetvā, B. ² vicitte, B. ³ °jjhetvā, B.; S₂
omits all from vissa.° to vibha.°.

⁴ °chādesi, B. ⁵ akaṃsu, S₁. ⁶ om. B.

⁷ cātuddisassa saṅghassa, B. ⁸ tamhā, S₁. S₂.

⁹ om. S₁. S₂. ¹⁰ om. S₁; va, S₂. ¹¹ om. S₁.

¹² Upatissānukampako, M. C. D.; anuk.°, B.

¹³ āmantesi, B. ¹⁴ catu.°, M.; B.

¹⁵ upāko, S₂; upāsako S₁. ¹⁶ udap.°, M. C. D.; B.

¹⁷ °kaṃ, all MSS. exc. B. ¹⁸ ādā, all MSS. ¹⁹ catudis.°, B.

Sesaṃ vuttattham eva. Ath'āyasmā Mahāmoggaḷāno tam petiṃ

Abhikkantena = II, 1, 10.	11
Kena te tādiso = II, 1, 11	12
Pucchāmi taṃ devi = II, 1, 12	13

pucchi. Atha sā Sāriputtass' āhaṃ mātā ti ādinā vissanjjesi. Sesaṃ vuttattham eva. Ath'āyasmā Mahāmoggaḷāno tam pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam attham atthuppatiṃ katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.¹

Sāriputtattherassa² mātupetivatthuvaṇṇanā.³

II, 3.

Naggā dubbaṇṇarūpāsī ti. Idaṃ Satthari Jetavane viharante Mattaṃ nāma petiṃ ārabha vuttam. Sāvattiyaṃ kira aññataro kuṭumbiko⁴ saddho pasanno ahosi. Tassa bhariyā assaddhā appasannā kodhanā vañjhā ca ahosi nāmena Mattā nāma. Atha so kuṭumbiko kulavaṃsupaccheda-bhayena⁵ sadisakulato Tissā⁶ nāma kaññaṃ ānesi. Sā ahosi saddhā pasannā sāmino ca piyā manāpā. Na ciren' eva gabbhinī hutvā dasamāsaccayena puttam vijāyi. Bhūto ti 'ssa nāmaṃ ahosi. Sā gehassa sāmini⁷ hutvā cattāro bhikkhū sakaccaṃ upatṭhahi. Vañjhā⁸ pana⁹ taṃ dussayati.¹⁰ Tā ubho pi ekasmiṃ divase sīsaṃ nahātvā allakesā¹¹ atṭhamsu. Kuṭumbiko guṇavasena Tissāya ābaddhasineho bhārikena hadayena tāya saddhiṃ bahu¹² sallapanto¹³ atṭhāsi. Taṃ asahamānā Mattā issāpakatā geham sammajjitvā ṭhapitasāṅkāraṃ Tissāya matthake okiri. Sā aparena samayena kālam katvā petayoniyam nibbatitvā attano kammabalena¹⁴ pañcavidham dukkham anubhavati. Taṃ

¹ all MSS. add ti. ² o'thera, B. ³ mātupeta.°, B.
⁴ kuṭumbiko, B. *throughout*. ⁵ °cchedana.°, B.
⁶ Tissaṃ, B. ⁷ gehasāmini, B. ⁸ sā vañjhā, B.
⁹ om. B. ¹⁰ ussuyyati, B. ¹¹ alaṅkatā, B.
¹² bahum, S.₂. ¹³ °pento, B. ¹⁴ °phalena, B.

pana dukkham pālito eva paññāyati. Ath' ekadivasam sā
peti saññāya vītivattāya gehassa piṭṭhipasse nahāyantiyā
Tissāya attānam dassesi. Tam disvā Tissā

Naggā — II, 1, 1

1

gāthāya paṭipucchi. Itarā

Aham Mattā tuvaṃ¹ Tissā sapati² te pure ahuṃ³
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti

2

gāthāya paṭivacanam abhāsi.

Tattha aham Mattā tuvaṃ Tissā ti tuvaṃ Tissā
nāma, aham pana⁴ Mattā⁵ pure purimattabhāve te tuyham
sapati⁶ ahuṃ⁷ ahosin ti attho.

Puna Tissā

Kin nu kāyena — II, 1, 3

3

gāthāya katakammaṃ pucchi. Puna itarā

Caṇḍi ca pharusā cāsīm issuki⁸ macchari sathi⁹
tāham duruttam vatvāna petalokam ito gatā ti

4

gāthāya attano¹⁰ katakammaṃ ācikkhi.

Tattha caṇḍi ti kodhanā. Pharusā ti pharusavacanā.
Āsin ti ahoṣiṃ. Tāhan ti tam aham. Duruttan ti
dubbhāsitaṃ niratthavacanam.¹¹

Ito param pi tāsam vacanapaṭivacanavasena' eva gāthāyo
pavattā:

Sabbam¹² aham pi jānāmi yathā tvam caṇḍikā ahu
aññañ ca kho tam pucchāmi kenāsi paṃsukuttāhitā.¹³

5

Sisam nahātā tuvaṃ āsi sucivatthā alaṅkatā

ahañ ca kho tam adhimattam samalaṅkatarā¹⁴ tayā.

6

Tassā me pekkhamānāya sāmikena āmantayi¹⁵

tato me issā vipulā kodho me samajāyatha.¹⁶

7

¹ tvam, M. ² sapatti, M.; B. ³ ahu, M. D.; B.

⁴ om. B. ⁵ B. adds nāma. ⁶ sapatti, B.

⁷ hutvā, B. ⁸ ussuki, S₁. S₂.

⁹ sathā, M., C. D.; satā, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ niṭhuna.°, B. ¹² saccam, M. C. D.; B.

¹³ °kunṭhitā, C. D.; B.; kunthitā, M. ¹⁴ °laṅkatarā, B.

¹⁵ samantayi, S₁. S₂. ¹⁶ sapajāy.°, M.; sampā.°, B.

Tato pamsu gahetvāna pamsunā¹ taṃ pi okiri²
tassa kammavipākena ten' amhi pamsukutṭhitā.³ 8
Sabbam⁴ aham pi jānāmi pamsunā maṃ tvam okiri
aññaṇ ca kho taṃ pucchāmi kena khajjāsī kacchuyā. 9
Bhesajjahārī ubhayo vanantaṃ agamimhase
tvaṇ ca bhesajjam āhari⁵ ahaṇ ca kapikacchuno.⁶ 10
Tassā ty ājanamānāya⁷ seyyam ty āham samokiri⁸
tassa kammavipākena tena khajjāmi kacchuyā. 11
Sabbam⁴ aham pi jānāmi seyyam⁹ me tvam samokiri
aññaṇ ca kho taṃ pucchāmi kenāsi¹⁰ naggiyā tuvaṃ. 12
Sahāyānaṃ¹¹ samayo āsi¹² nātinaṃ samitiṃ ahu
tvaṇ ca āmantitā āsi sasāmini¹³ no ca kho 'ham.¹⁴ 13
Tassā ty ājanamānāya⁷ dussam ty āham apānudiṃ¹⁵
tassa kammavipākena ten' amhi naggiyā aham. 14
Sabbam⁴ aham pi jānāmi dussam me tvam apānudi
aññaṇ ca kho taṃ¹⁶ pucchāmi kenāsi gūthagandhinī. 15
Tava gandhaṇ ca mālāṇ ca paccagghaṇ ca vilepanaṃ
gūthakūpe athāresiṃ¹⁷ taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā
tassa kammavipākena ten' amhi gūthagandhinī. 16
Sabbam⁴ aham pi jānāmi taṃ pāpaṃ pakataṃ tayā
aññaṇ ca kho taṃ pucchāmi kenāsi duggatā tuvaṃ. 17
Ubhinnaṃ samakaṃ āsi yaṃ gehe vijjite dhanam
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsī attano
tassa kammavipākena ten' amhi duggatā aham. 18
Tad eva¹⁸ maṃ¹⁹ tvam avaca pāpakammaṃ nisevasi
na hi pāpehi kammehi sulabhā hosi²⁰ sugga tiṃ. 19
Vāmato maṃ tvam paccesi atho pi maṃ usuyyasi²¹.
passa pāpānaṃ kammānaṃ vipāko hoti yādiso. 20

¹ S₁ adds ca. ² vikiri taṃ l. pi okiri, M. D.; vikiri
'ham, C; B. ³ °kunṭhitā, C. D.; B.; kunthitā, M
⁴ saccam, M. C. D.; B. ⁵ āhāsi, S₁. S₂.
⁶ kavi.^o, S₁. S₂. B. ⁷ te ajān.^o, C.; S₁. S₂.
⁸ °kirim, M. C. ⁹ sayam, S₁. S₂. ¹⁰ tenāsi, S₂.
¹¹ sāhāyam, S₁. S₂. ¹² āsiṃ, S₁. S₂. ¹³ sasāmi, S₁. S₂.
¹⁴ aham, S₁. S₂; taṃ, C. D. ¹⁵ °nudi, M. C.
¹⁶ tvam, B. ¹⁷ adhā.^o, M. C. D.; B.
¹⁸ evam, S₂. ¹⁹ om. S₂; me, M. ²⁰ hoti, C. D.
²¹ ussu.^o, D.

Te gharadāsiyo ¹ āsum ² tān' evābharānān' ime ³ te aññe ⁴ parivārenti ⁵ na bhogā honti sassatā.	21
Idāni Bhūtassa pitā āpaṇā geham ehiti ⁶ app' eva te dade kiñci mā su tāva ito agā.	22
Naggā dubbaṇṇarūpāmi kisā dhamanisaṇṭhitā ⁷ kopīnam etam itthīnam mā maṃ Bhūtapitāddasa.	23
Handa kiṃ t'āhaṃ ⁸ dammi kiṃ vā ca te ⁹ karom' ahaṃ ¹⁰ yena tvaṃ sukhitā assa sabbakāmasamiddhī. ¹¹	24
Cattāro bhikkhū saṅghato ¹² cattāro pana puggalā ¹³ atṭha bhikkhū bhojayitvā mama dakkhiṇam ādisi ¹⁴ tadāhaṃ sukhitā hessaṃ ¹⁵ sabbakāmasamiddhī	25
Sādhū ti sā paṭissutvā ¹⁶ bhojayitvā 'tṭha ¹⁷ bhikkhavo vatthehi cchādayitvāna tassā dakkhiṇam ādisi.	26
Samanantarānudiṭṭhe = II, 1, 8 b bhojanacchādanapāṇiyam = II, 1, 9 a	27
Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhāriṇi vicittavattābharaṇā sapatim ¹⁸ upasaṅkami.	28
Abhikkantena = II, 1, 10	29
Kena te tādiso vaṇṇo = II, 1, 11	30
Pucchāmi taṃ devi = II, 1, 12	31
Ahaṃ Mattā = v. 2 tava dānena dinnena modāmi akutobhayā.	32
Ciraṃ jīvāhi bhagini saha sabbehi nātihi asokaṃ virajaṃ tṭhānaṃ āvāsaṃ Vasavattinaṃ.	33
Idha dhammaṃ caritvāna dānaṃ datvāna sobhāṇe vineyya maccheramaḷaṃ samūlaṃ aninditā saggam upehi ¹⁹ tṭhānaṃ ti.	34

¹ ghare d.^o, M. D.; B. ² c'eva, M. C. D.; B.
³ °raṇāni ca, C. ⁴ C. adds ca. ⁵ °cārenti, M. C. D.; B.
⁶ ehite S₁. S₂. ⁷ °sandhatā, C. D.; B.; santhatā, M.
⁸ ki va tāhaṃ, M. D.; B.; kiṃ va tyāhaṃ, C.
⁹ dhate l. ca te, M. C. D.; B.
¹⁰ karomi 'haṃ, C.; S₁. S₂. ¹¹ S₁ omits sabba before kāma.^o
¹² bhikkūni saṅghe, C. ¹³ puggale M. C. D.; B.
¹⁴ ādisa, M. C. ¹⁵ hissaṃ, M. D.; B.
¹⁶ °sunitvā, S₁. ¹⁷ atṭha, S₁. S₂.
¹⁸ sapatim, M. C. D.; B. ¹⁹ upesi, C. D.; S₁. S₂.

Tattha sabbam¹ aham pi jānāmi yathā tvaṃ caṇḍikā ahū ti caṇḍi ca pharusā cāsin ti yaṃ tayā vuttam taṃ sabbam¹ aham pi jānāmi yathā tvaṃ caṇḍikā kodhanā pharusavacanā issuki macchari saṭhā ca ahoṣi. Aññañ ca kho taṃ pucchāmi ti aññaṃ pana² taṃ idāni pucchāmi. Kenāsi paṃsukuṭṭhitā³ ti kena kammunā⁴ saṅkārappaṃsūhi uggunṭhitā⁵ sabbaso okiṇṇa-sarirā ahū ti attho.

Sisaṃ nahātā ti sasisaṃ⁶ nahātā. Adhimattan ti adhikatarāṃ. Samalaṅkatarā ti sammā atisayena⁷ alaṅkatā, adhimattā ti vāpāṭho. Ativiya mattā mānamadamattā mānanissitā ti attho. Tayā⁸ ti bhotiyā.

Sāmikena⁹ āmantayī ti sāmikena saddhim allāpa-sallāpavasena kathesi.

Khajjāsi kacchuyā ti kacchurogena khādiyasi bādhi-yasi ti attho.

Bhesajjahāri¹⁰ ti¹⁰ bhesajjahāriniyo osadhihārikāyo. Ubhayo ti duve, tvañ ca ahañ cā ti attho. Vanantan ti vanam. Tvañ ca bhesajjam āhari ti tvaṃ vejjehi¹¹ vuttam attano upakāravahaṃ bhesajjam āhari. Ahañ ca kapikacchuno ti aham pana kapikacchupalāni dupphassa-phalāni āhariṃ. Kapikacchū¹² ti vā sayam guttā¹³ vuccati, tasmā sayam guttāya¹⁴ pattaphalāni āharin ti attho.

Seyyam¹⁵ ty āham samokirin ti tava seyyam aham kapikacchupalapattehi¹⁶ samantato avakiri.

Sahāyānan ti mittānaṃ samayo ti samāgamo. Ñātīnan ti bandhūnaṃ. Samitin ti sannipāto. Āmantitā ti maṅgalakiriyāvasena nimantitā.

Sasāminī ti sapatikā sahabhattunā ti attho. No ca kho 'han ti no ca kho aham āmantitā āsin ti yojanā.

Dussam ty āhan ti dussan te aham. Apānudin ti corikāya avahariṃ aggahesiṃ.

¹ saccam, B. ² puna, B. ³ okuṇṭhitā, B.

⁴ kammena, B. ⁵ okuṇṭhitā, B. ⁶ sariram, S₁. S₂

⁷ B. adds ca. ⁸ tassā, B. ⁹ S₁. S₂ add saddhim. ¹⁰ om. S₁.

¹¹ vajjehi, B. ¹² kavikacchuno, B. ¹³ bhūtā, B.

¹⁴ bhūtāya, B. ¹⁵ seyyā, B.

¹⁶ kavi.°, B.; kapiphala.°, S₁. S₂.

Paccagghan ti abhinavaṃ mahagghaṃ vā. Athāresin¹ ti khipiṃ. Gūthagandhini ti gūthagandhagandhini² karisavāyini.

Yaṃ gehe vijjite dhanan ti yaṃ gehe dhanam upalabhati taṃ tuyhaṃ mayhaṃ nāti-amhākaṃ ubhinnaṃ samakaṃ tulyam eva āsi. Santesū ti vijjamānesu. Dīpan ti patiṭṭhaṃ puññakammaṃ sandhāya vadati.

Evam sā peti Tissāya pucchitaṃ atthaṃ kathetvā puna pubbe tassā vacanaṃ akatvā attanā kataṃ aparādhaṃ pakāsentī Tad eva maṃ tvan ti ādim āha.

Tattha tad evā ti tadā evaṃ mayhaṃ³ manussatthabhāve tṭhitakāle yeva. Tath' evā ti vā pāṭho. Yathā etarahi jātaṃ taṃ tathā evā ti attho. Man ti attānaṃ niddissati. Tvan ti Tissā. Avacā ti abhaṇi. Yathā pana avaca taṃ dassetuṃ Pāpakammaṃ ti ādi vuttaṃ. Pāpakammāni ti pāli. Tvaṃ pāpakammāni yeva karosi. Pāpehi pana kammehi sugati sulabhā na hoti, atha kho duggati eva sulabhā ti. Yathā⁴ maṃ pubbe avaca ovadi, taṃ tath' evā ti vadati.

Taṃ sutvā Tissā Vāmato maṃ tvaṃ pacesī ti ādinā tisso gāthā āha.

Tattha vāmato maṃ⁵ tvaṃ pacesī ti vilomato maṃ tvaṃ avagacchasi, tuyhaṃ hitesiṃ pi vipaccanīkakārinim⁶ katvā maṃ gaṇhāsi. Maṃ usuyyasi ti mayhaṃ usuyyasi mayhaṃ³ issaṃ karosi. Passa pāpānaṃ kammānaṃ vipāko hoti yādiso ti pāpakānaṃ nāma kammānaṃ⁷ vipāko yādiso yathā ghorataro taṃ paccakkhato passā ti vadati.

Te aññe parivārentī⁸ ti te ghare dāsiyo ābharaṇāni ca imāni tayā⁹ pubbe pariggahitāni idāni aññe parivārentī⁸ paribhuñjanti. Ime ti hi⁵ liṅgavipallāsena vuttaṃ. Na bhogā honti sassatā ti bhogā nāma te na sassatā anavatṭhitā, tāva kālikā pahāya gamaniyā, tasmā tad-atthaṃ issāmacchariyādi na kātabban ti adhippāyo.

¹ adhāresin, B.

² om. B.

³ mayi, B.

⁴ B. adds tvam.

⁵ om. B.

⁶ na pacca., S₁. S₂.

⁷ om. S₁. S₂.

⁸ °cārentī, B.

⁹ tassā, B.

Idāni bhūtassa pitā ti idāni¹ Bhūtassa mayhaṃ puttassa pitā kuṭimbiko. Āpaṇā ti āpaṇato imaṃ gehaṃ ehi gamissati. App' eva te dade kiñci ti gehaṃ āgato kuṭimbiko tuyhaṃ dātabbayuttakaṃ kiñci deyyadhammaṃ api nāma dadeyya. Mā su tāva ito agā ti ito gehassa pacchā vatthuto mā tāva agamaṃsi ti anukampaṇā āha.

Taṃ sutvā peti attano ajjhāsayamaṃ pakāsentī Naggā dubbaṇṇarūpāmhī ti gātham āha.

Tattha kopīnaṃ etaṃ itthīnaṃ ti etaṃ naggā-dubbaṇṇatādikaṃ paṭicchādetabbaṭāya itthīnaṃ kopīnaṃ rundhamānaṃ. Mā maṃ Bhūtapitāddassā ti tasmā Bhūtassa pitā kuṭimbiko maṃ mā addakkhin ti lajjamānā² vadati.

Taṃ sutvā Tissā sañjātānuddayā Handa kin t'āhaṃ dammi ti gātham āha.

Tattha handā ti upasaggatthe³ nipāto. Kin t'āhaṃ⁴ dammi ti kin te ahaṃ dammi ti vatthaṃ dassāmi udāhu bhattaṃ ti. Kiṃ vā ca te⁵ karom' ahaṃ ti kiṃ vā aññaṃ te idha imasmiṃ kāle upakāraṃ karissāmi.

Taṃ sutvā peti Cattāro bhikkhū saṅghato ti gātham āha.

Tattha⁶ cattāro bhikkhū saṅghato cattāro pana puggalā⁷ ti bhikkhū saṅghato saṅghavasena cattāro bhikkhū, puggalavasena cattāro bhikkhū ti evaṃ aṭṭha bhikkhū yathā ruṇiṃ bhojetvā taṃ dakkhiṇaṃ mama ādisi⁸ mayhaṃ pattidānaṃ dehi. Tadāhaṃ sukhitā⁹ hessaṃ ti yadā taṃ dakkhiṇaṃ mama ādisissasi tadāhaṃ sukhitā⁹ sukhappattā sabbakāmasamiddhī bhavissāmi ti attho.

Taṃ sutvā Tissā taṃ atthaṃ attano sāmikassa ārocetvā dutiyadivase aṭṭha bhikkhū bhojetvā tassā dakkhiṇaṃ ādisi. Sā tāva-d-eva paṭiladdhadibbasampattikā puna Tissāya santikaṃ upasaṅkamaṃ. Taṃ atthaṃ dassetuṃ saṅgitikārehi Sādhū ti sā paṭissutvā ti ādinā tissā gāthā ṭhapitā. Upasaṅkamitvā ṭhitam pattaṃ¹⁰ Tissā Abhikkantena

¹ idān' eva, B. ² S₁. S₂ add va. ³ codanatthe, B.

⁴ kiṃ va t'āhaṃ, B. ⁵ vādhate, all MSS.

⁶ om. B. ⁷ puggale, B. ⁸ ādisa, B. ⁹ sucitā, S₁.

¹⁰ pana naṃ, B.

vaṇṇenā ti ādinā tīhi gāthāhi paṭipucchi. Itarā Ahaṃ Mattā ti gāthāya attānaṃ acikkhitvā Ciraṃ jivāhi ti gāthāya tassā anumodanaṃ¹ datvā Idha dhammaṃ caritvānā ti gāthāya ovādaṃ adāsi.

Tattha tava dinnena ti tayā dinnena.

Asokaṃ virajaṃ ṭhānaṃ ti sokābhāvena asokaṃ, sedajallikānaṃ pana abhāvena virajaṃ dibbaṃ ṭhānaṃ, sabbam etaṃ devalokaṃ sandhāya vadati. Āvāsaṃ ti ādiṭṭhānaṃ. Vasavattinaṃ ti dibbena adhipateyyena attano vasaṃ vattentānaṃ.

Samūlan ti salobhadosaṃ lobhadosā² hi³ macchariyassa mūlaṃ nāma. Aninditā ti agarahitā pasamsā. Saggam upehi⁴ ṭhānaṃ ti rūpādihi visayehi suṭṭhu aggattā sagan ti laddhanāmaṃ dibbaṭṭhānaṃ upehi sugatiparāyanaṃ hohi ti attho.

Sesaṃ vuttānaṃ⁵ eva.

Atha Tissā taṃ pavuttiṃ kuṭimbikassa ārocesi. Kuṭimbiko bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthuppattiṃ katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā mahājano paṭiladdhasaṃvego vineyyamaccherādimalaṃ dānasilādi nirato sugatiparāyano ahosi.⁶

Mattāpetivatthuvaṇṇanā.

II, 4.

Kāḷi⁷ dubbāṇṇarūpāsī ti. Idaṃ Satthari Jetavane viharante Nandā nāma petiṃ ārabha vuttaṃ. Sāvattihīyā kira avidūre aññatarasmiṃ gāmake Nandaseno⁸ nāma upāsako ahosi saddho pasanno. Bhariyā pan' assa Nandā nāma asaddhā apasannā⁹ maccharinī caṇḍī pharusavacanā sāmike agāravā appaṭissā sassuṃ bherivādena¹⁰ akkosati paribhāsati. Sā aparena samayena kālaṃ katvā petayoniyaṃ¹¹ nibbattitvā¹² tass' eva gāmassa avidūre viharanti

¹ bhāsita-ovādaṃ, S₁. S₂. ² om. B. ³ om. S₂; tehi, B.

⁴ upeti, S₁. S₂. ⁵ uttānaṃ, S₁. B. ⁶ all MSS. add ti.

⁷ om. S₁. ⁸ Nandiseno, B. throughout.

⁹ appasannā, S₂. ¹⁰ cori.°, S₁. ¹¹ peti.°, S₁.

¹² nibbattā, B.

ekadivasam Nandasenassa upāsakassa gāmato¹ nikkhaman-
tassa² avidūre attānaṃ dassesi. So taṃ disvā:

Kāḷi dubbannaṃ rūpāsi pharusā bhīrudassanā
piṅgalāsi kaḷārāsi na taṃ maññāmi mānusin ti 1

gāthāya ajjhabhāsi.

Tattha kāḷi ti kāḷavaṇṇā jhāmaṅgārasadisavaṇṇā ahosi.
Pharusā ti kharattā.³ Bhīrudassanā ti bhayāna-
kadassanā sappatibhayākārā, bhīru-dassanā ti vā pāṭho bha-
riyadassanā,⁴ dubbannaṃ tādīnā duddassikā⁵ ti attho. Piṅ-
galā ti piṅgalalocanā. Kaḷārā ti kaḷāradantā.⁶ Na taṃ
maññāmi mānusin ti ahan taṃ mānusin ti na maññāmi,
petivacanam⁷ maññāmi⁸ ti adhippāyo.

Taṃ sutvā peti attānaṃ pakāsentī:

Ahaṃ Nandā Nandasena⁹ bhariyā te pure ahuṃ¹⁰
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti 2

gātham āha.

Tattha ahaṃ Nandā Nandasenā ti sami¹¹ Nandasena
ahaṃ Nandā nāma. Bhariyā te pure ahun ti purima-
jātiyaṃ¹² tuyhaṃ bhariyā ahosi. Ito paraṃ:

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ katam
kissa kamma vipākena petalokam ito gatā ti 3

tassa upāsakassa pucchā.¹³ Ath' assa sā:

Caṇḍi ca pharusā cāsi¹⁴ tayi cāpi¹⁵ agāravā
tāhaṃ duruttaṃ vatvāna petalokam ito gatā ti 4

vissajjesi. Puna so:

Hand' uttarīyaṃ dadāmi te imaṃ¹⁶ dussaṃ nivāsaya¹⁷
imaṃ dussaṃ nivāsetvā ehi nessāmi taṃ gharaṃ. 5

¹ gehato, B. S₂. ² nikkhantassa, S₁. ³ pharusagattā, B.

⁴ bhāriya.^o, S₁. S₂. ⁵ °duddasikā, S₁.

⁶ kalādaranto, S₁. S₂. ⁷ peti petiv.^o, S₂; pet'icc'eva pana, B.

⁸ maññā, B. ⁹ Nandisena, *all Burmese MSS.*

¹⁰ ahu, M. C. D.; B. ¹¹ om. B.

¹² S₁. S₂ *put before* purima.^o: pubbe homi yattha.

¹³ S₁. S₂ *add* ayaṃ gāthā. ¹⁴ caṇḍapharusavācā, S₁. S₂.

¹⁵ tayidhāsim, S₁. S₂. ¹⁶ idaṃ, B.

¹⁷ nivāseyya, C. D.; B.

Vatthañ¹ ca annapānañ ca lacchasi tvam gharam gatā
putte ca te passissasi sūtisāye² ca dakkhasi ti. 6

Ath' assa sā:

Hatthena hatthe³ te dinnam na mayham upakappati
bhikkhū ca silasampanne vitarāge bahussute 7

Tappehi annapānena mama dakkhiṇam ādisa
tadāham sukhitā hessam sabbakāmasamiddhini ti 8

dve gāthā abhāsi.

Tato⁴ sādhu ti paṭissutvā⁵ dānam vipulam ākiri⁶
annam pānam khādanīyam vuttham senāsanāni ca
chattam gandham ca mālañ ca vividhā⁷ ca upāhanā
bhikkhū ca silasampanne vitarāge bahussute
tappetvā annapānena tassā dakkhiṇam ādisi.⁸ 9

Samanantarānudiṭṭhe⁹ vipāko upapajjatha¹⁰
bhojanacchādanapānīyam¹¹ dakkhiṇāya idam phalam. 10

Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhāriṇi
vicittavattahābharanā sāmikam upasaṅkamī ti 11

tisso gāthā saṅgītikārehi vuttā. Tato param:

Abhikkantena vaṇṇena yā tvam tiṭṭhasi devate
obhāsentī disā sabbā osadhī viya tārakā. 12

Kena te tādiso vaṇṇo kena te idha-m-ijjhati
uppajjanti ca te bhoga ye keci manaso piyā. 13

Pucchāmi tam devi mahānubhāve manussabhūtā kim
akāsi puñṇam

kenāsi¹² evaṇṇalitānubhavā vaṇṇo ca te sabbadisā pa-
bhāsati ti. 14

Aham Nandā Nandasena bhariyā te pure ahum
pāpakammaṃ karitvānā petalokam ito gatā

tava dinnena dānena modāmi akutobhayā. 15

Ciram jīva gahapati saha sabbehi nātihi

¹ S₁. S₂ have only tattha annañ ca pānañ ca putte sūtisāye
dakkasi ti. ² suṇisāyo, M. D.; B.; sukisāra, C. ³ hatthe
hatthena, M. ⁴ om. C. D. ⁵ °sunitvā, S₁. S₂. ⁶ akari, C.

⁷ vividhāni, S₁. S₂. ⁸ S₁. S₂ add ti.

⁹ °tarā anu.°, M. C. D.; B. ¹⁰ udap.°, M. C. D.; B.

¹¹ °dānam pānam, S₁. S₂. ¹² kenāpi, S₁. S₂.

asokaṃ virajaṃ tñānaṃ¹ āvāsaṃ Vasavattinaṃ. 16

Idha dhammaṃ caritvāna dānaṃ datvā gahapati

vineyya maccheramalaṃ samūlaṃ

anindito saggam upehi tñānaṃ ti 17

upāsakassa petiyā vacanapaṭivacanagāthā.

Tattha dānaṃ vipulaṃ ākiri ti dakkhiṇeyyakhette deyyadhammaḃijaṃ vippakiranto viya mahādānaṃ pavattesi. Sesam anantaravatthusadisam eva. Evaṃ attano dibbasampattim tassā ca kāraṇaṃ Nandasenaṃ vibhāvetvā attano vasanaṭṭhānaṃ eva gatā. Upāsako taṃ pavattim bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattim katvā sampattaparisiyā dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.²

Nandāpetavatthuvaṇṇanā.

II, 5.

Alaṅkato Maṭṭakuṇḍali³ ti. Idaṃ Satthari Jetavane viharante Maṭṭakuṇḍaliṃ devaputtaṃ⁴ ārabba vuttaṃ. Tattha yaṃ vattabbaṃ Paramatthadīpaniyaṃ Vimānavatthuvaṇṇanāyaṃ Maṭṭakuṇḍalivimānavatthuvaṇṇanāyaṃ vuttaṃ eva. Tasmā tattha vuttanayen' eva veditabbaṃ. Ettha ca Maṭṭakuṇḍalidevaputtassa vimānadevatābhāvato tassa vatthum. Yadi pi Vimānavatthupāliyaṃ⁵) saṅgahaṃ āropitaṃ, yasmā⁶ pana so devaputto adinnapubbakabrahmaṇassa puttasokena susānaṃ gantvā ālāhanaṃ⁷ anupariyāyivā⁸ rodantassa sokāvaharaṇatthaṃ attano devarūpaṃ paṭisaṃharitvā bho candasuriyā ti bāhā paggayha kandanto dukkhābhībhūtākārena peto viya attānaṃ dassesi manussattābhāvato apetattā petapariyāyo pi labbhati evā ti, tassāpi⁹ vatthum Petavatthupāliyaṃ⁹ pi saṅgahaṃ āropitaṃ ti datṭhabbaṃ.

Maṭṭakuṇḍalipetavatthuvaṇṇanā.

¹ khemaṃ, C. D.; B. ² S₁. B. *add* ti.

³ Maṭṭha.^o, S₁. B. *throughout*. ⁴ *om.* B. ⁵ tasmā, B.

⁶ ālāhane, S₁. S₂. ⁷ anusayāyivā, S₁. S₂; °pariyāritvā, B.

⁸ tassa, B. ⁹ °pāliyaṃ, S₁. S₂.

*) pp. 75 sqq.; cp. also Dhammapada, ed. Fausböll, pp. 93 sqq.

II, 6.)*

Uṭṭhehi Kaṇha kiṃ sesī¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram mataputtam upāsakam ārabba kathesi. Sāvattthiyam kira aññatarassa upāsakassa putto kalam akāsi. So tena sokasallasamappito na nahāyati na bhuñjati na kammante vicāreti² na buddhupaṭṭhānam gacchati. Kevalam 'kham³ piyaputtaka mam ohāya kham paṭhamataram gato' sī' ti ādini vadanto vippalapati. Satthā paccūsasamaye lokam olokeno tassa sotāpattiphalupanissayam disvā punadivase bhikkhusaṅghaparivuto Sāvattthiyam piṇḍāya caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā Ānandattherena pacchāsamanena tassa gharadvāram agamāsi. Satthu āgatabhāvam upāsakassa ārocesum. Ath' assa gehajano āsanam paññāpetvā Satthāram nisīdāpetvā upāsakam pariggahetvā Satthu santikam upanesi. Ekamantam nisinnam⁴ tam disvā 'kim upāsaka socasī' ti vatvā 'āma bhante' vutte 'upāsaka porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānam katham sutvā mataputtam nānusocanti'⁵ ti vatvā tena yācito atītam āhari.

Atite Dvāravatīnagare dasa bhātikarājāno ahesum Vāsudevo Baladevo Candadevo Suriyadevo Aggidevo Varunadevo Ajjuno Pajjuno Ghaṭapaṇḍito⁶ Ānkuro cā ti. Tesu Vāsudevamahārājassa piyaputto kalam akāsi. Tena rājā sokapareto sabbakiccāni pahāya mañcassa añjalim paggahetvā⁷ vippalapanto nipajji. Tasmim kāle Ghaṭapaṇḍito cintesi 'ṭhapetvā mam añño koci mama bhātu sokam haritum⁸ samattho⁹ natthi, upāyen'assa sokam harissāmi¹⁰' ti. So ummattakavesam gahetvā¹¹ 'sasam me detha sasam me dethā' ti ākāsam olokeno¹² sakalanagaram vicari. Ghaṭapaṇḍito ummattako jāto ti sakalanagaram saṅkhubhi. Tasmim kāle Rohiṇeyyo¹³ nāma amacco Vāsudevaraṇño

¹ kesesi, S₁; kisesi, B. S₂. ² vicāresi, B.

³ tāta, B. ⁴ S₁. S₂ put ekam.° nis.° after tam disvā.

⁵ °socimsu, B. ⁶ om. S₁. ⁷ pariggahetvā, B.

⁸ pariharitum, B. ⁹ B. adds nāma. ¹⁰ nih.°, B.

¹¹ B. adds samma-d-eva. ¹² ullok.°, B. ¹³ Rohiṇeyyo, S₁. S₂.

*) cp. Jāt. vol. IV, pp. 79 sqq.

santikam gantvā tena saddhim raññam¹ katham samuṭṭhā-
pento

Uṭṭhehi Kaṇha kim² sesi ko attho supinena³ te
yo ca tuyham sako bhātā hadayaṃ cakkhuñ ca dakkhiṇaṃ
tassa vātā baliyanti⁴ Ghaṭo jappati Kesavā ti 1

imaṃ gātham āha.

Tattha Kaṇhā ti Vāsudevaṃ gottenālapati. Ko attho
supinena³ te⁵ ti⁵ supinena⁵ tuyham kā nāma vuddhi.⁶
Sako bhātā ti⁷ sodariyo bhātā. Hadayaṃ cakkhuñ
ca dakkhiṇaṃ ti hadayena c'eva dakkhiṇacakkhunā ca
sadiso ti attho. Tassa vātā baliyanti⁴ ti tassa aparāparaṃ
uppajjamānā ummādavātā balavanto honti vaḍḍhanti⁷
abhibhavanti. Jappati ti sasam me dethā ti vippalapati.
Kesavā ti so kira kesānaṃ sobhaṇānaṃ atthitāya
Kesavo ti vohariyati. Tena naṃ nāmena ālapati.

Tassa vacanaṃ sutvā sayanato uṭṭhitabhāvaṃ dipento
Satthā abhisambuddho hutvā

Tassa taṃ vacanaṃ sutvā Rohiṇeyyassa Kesavo
taramānarūpo vuṭṭhāyi⁸ bhātu sokena addhito⁹ ti 2

imaṃ gātham āha.

Rājā uṭṭhāya siḅhaṃ pāsādā otarivā Ghaṭapaṇḍitassa¹⁰
santikam gantvā ubhosu hatthesu naṃ dalhaṃ gahetvā
tena saddhim sallapento

Kin nu ummattarūpo va kevalaṃ Dvārakam imaṃ
saso saso ti lapasi kīdisaṃ¹¹ sasam icchasi. 3

Sovaṇṇamayam maṇimayaṃ lohamayaṃ atha rūpiya-
mayam

saṅkhasilāpavālamayaṃ kārayissāmi te sasam. 4

Santi aññe pi sasakā araṇṇavanagocarā

te pi te ānayissāmi kīdisaṃ¹¹ sasam icchasi ti 5

tisso gāthā abhāsi.

¹ om. B. ² kī, C.; ki, D.; S₂; kesesi, S₁. ³ supanena, B.

⁴ phaliyanti, C. ⁵ om. S₁. ⁶ vaḍḍhi, B.

⁷ vabyanti, S₁. S₂.

⁸ vuṭṭhāsi, M. C. D.; B. ⁹ aṭṭito, M. C. D.; B.

¹⁰ Ghaṭassa, S₁. S₂. ¹¹ kiṃdisaṃ, M. D.; B.

Tattha ummattarūpo ti ummattako viya. Kevalan ti sakalam. Dvārakan ti Dvāravatīnagaram vicaranto. Saso saso ti lapasī ti¹ saso² saso ti vilapasī.³

Sovaṇṇamayān ti suvaṇṇamayān. Lohamayān ti tambalohamayān. Rūpiyamayan ti rajatamayān.² 'Yaṃ² icchasi taṃ vadāhi⁴, kena socasi,⁵ aññe pi araññe vanagocarā sasakā santi⁶, te te⁷ ānayissāmi, vada bhadda-mukha⁸ kīdisaṃ⁹ sasam icchasi'⁸ ti Ghaṭapaṇḍitaṃ sasena atthiko ti adhippāyena sasena nimantesi.

Taṃ sutvā Ghaṭapaṇḍito¹⁰

Nāhaṃ me te sase icche ye sasā paṭhavinissitā¹¹
candato sasam icchāmi taṃ me ohara Kesavā ti 6

gātham āha.

Tattha oharā ti ohārehi.¹²

Taṃ sutvā rājā 'nissamsayaṃ me'¹³ bhātā ummattako jāto' ti domanassappatto

So nanda¹⁴ madhuraṃ nāti jivitaṃ vijahissasi¹⁵
apatthayaṃ patthayasi candato sasam icchasi¹⁶ ti 7

gātham āha.

Tattha nāti ti kaniṭṭhaṃ ālapati. Ayañ c'ettha¹⁷ attho: 'mayhaṃ piyañāti yaṃ atimadhuraṃ attano jivitaṃ taṃ vijahissasi maññe yo apatthayitabbaṃ¹⁸ patthesi' ti.

Ghaṭapaṇḍito rañño vacanaṃ sutvā niccalo¹⁹ thatvā 'bhātika tvam candato sasam patthentassa taṃ alabhitvā jivitakkhayaṃ patto²⁰ ti jānanto kasmā tava puttam matam alabhitvā anusocasī 'ti imam attham dīpento

¹ lapati, S₁. S₂. ² om. S₁. ³ lapati, S₂.

⁴ vadatha, S₁. S₂; B. adds atha. ⁵ rodasī ti, B.

⁶ atthi, B. ⁷ om. B. ⁸ bhadra.^o, B.

⁹ kimdisaṃ, B. ¹⁰ paṇḍito, S₁. S₂. ¹¹ ovissitā, C.

D.; B. ¹² S₁ adds ti. ¹³ om. S₂. ¹⁴ nuna, M. C. D.

¹⁵ vijahissati, M. C.; vijayissati, S₁. ¹⁶ icchāmi, C.

¹⁷ ettha, B. ¹⁸ appatthatabbaṃ, B.; atthetabbaṃ, S₁.

¹⁹ B. adds va. ²⁰ S₁. S₂ have after °kkhayaṃ bhavissati

ti: katvā mataputtam anusocasī ti imam and so on.

Evañ ce Kaṇha jānāsi yath' aññam anusāsasi
kasmā pure matam puttam ajāpi¹ m'anusocasi ti 8

gātham āha.

Tattha evañ ce Kaṇha jānāsi ti bhātika Kaṇhanā-
maka mahārāja alabbhaneyyavatthu nāma na² patthetabban
ti yadi evam jānāsi. Yath' aññan ti evam jānanto ca
yathā aññam anusāsasi tathā akatvā. Kasmā pure
matam puttam ti atha kasmā³ catumāsamatthake matam
puttam ajāpi⁴ anusocasi ti attho. Evam so antaravithiyam
ṭhitako 'va 'aham tāva evam paññāyamānam patthemī, tvam
pana apaññāyamānass' atthāya socasi' ti vatvā tassa dham-
mam desento

Na yam⁵ labbhā manussena⁶ amanussena⁷ vā pana
jāto me mā⁸ marī putto kuto labbhā alabbhiyam. 9
Na mantā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā
sakkā ānayitum Kaṇha yam petam anusocasi ti 10

gāthadvayam āha.

Tattha yan ti bhātika yam evam jāto me putto mā
marī ti manussena vā devena vā pana na labbhā na sakkā
laddhum tam tvam patthesi, tam pan' etam kuto labbhā
kena kāraṇena laddhum sakkā, yasmā alabbhiyam
alabbhaneyyavatthum nām' etan ti attho.

Mantā ti mantappayogena. Mūlabhesajjā ti mūla-
bhesajjena. Osadhehi ti nānāvidhehi osadhehi. Dhanena
vā ti koṭisatasāṅkhena dhanena vā pi.⁹ Idam vuttam hoti:
yam petam anusocasi tam etehi mantappayogādihi ānetum
na sakkā ti.

Puna Ghaṭapaṇḍito¹⁰ 'bhātika idam maraṇam nāma
dhanena vā jātiyā vā vijjāya vā silena vā bhāvanāya vā na
sakkā paṭibāhitun' ti dassento

¹ ajjāpi, M. C. D.; B.

² S₁ omits the following lines as far as patthemī.

³ S₂ adds ito. ⁴ ajjāpi, B.; om. S₂.

⁵ ye na, S₁. S₂; na tam, C. ⁶ S₁ adds vā.

⁷ devena, S₁. ⁸ om. S₁. ⁹ ti, B. ¹⁰ paṇḍito, B.

Mahaddhanā mahābhogā raṭṭhavanto pi khattiyā pahūtadhanadhaññāse ¹ te pi no ajarāmarā.	11
Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālapukkusā ete c'aññe ca jātiyā ² te pi no ajarāmarā.	12
Ye mantam ³ parivattenti ⁴ chaḷaṅgam brahmacintitam ete c'aññe ⁵ ca ⁶ vijjāya te pi no ajarāmarā.	13
Isayo vā pi ye santā saññatattā tapassino sarīran te pi kālena vijahanti tapassino.	14
Bhāvitattā viharantā ⁷ katakiccā anāsavā nikkhipanti imam deham puññapāparikkhayā ti	15

pañcāhi gāthāhi rañño dhammam desesi.

Tattha mahaddhanā ti nidhānagatass'⁸ eva mahato dhanassa atthitāya bahudhanā. Mahābhogā ti deva-
bhogasadisāya mahatiyā bhogasampattiyā samannāgatā. Raṭṭhavanto ti sakalaratṭhavanto. Pahūtadhana-
dhaññāse⁹ ti tinnaṃ catunnaṃ vā samvaccharānaṃ atthāya nidahitvā ṭhapetabbassa nīccaparibbayabhūtassa¹⁰ dhana-
dhaññassa vasena apariyantadhanadhaññā. Te pi no ajarāmarā ti te pi eva mahāvibhavā Mahāmandhātu-
Mahāsudassanādayo khattiyā ajarāmarā nāhesum, aññadat-
thu¹¹ maraṇamukham eva anupaviṭṭhā ti attho.

Ete ti yathāvuttakhattiyādayo. Aññe ti anantarā eva¹² vaṇṇabhūtā ambatṭhādayo. Jātiyā ti attano jātinimittam ajarāmarānā nāhesum ti attho.

Mantaṃ ti vedam. Parivattenti ti sajjhāyanti vācenti ca atha vā parivattenti¹³ ti¹⁴ anuparivattenti homam karontā¹⁵ japanti. Chaḷaṅgan ti sikkhākappanirutti-
vyākaraṇajotisatthachandādihi¹⁶ ti saṅkhā tehi chahi¹⁷ aṅgehi yuttam. Brahmacintitaṃ ti brāhmaṇānam atthāya

¹ bahuta.°, M. D.; B.; °dhaññāso, S₁. S₂.

² jātiññā, S₁. S₂. ³ M. S₁. S₂. B. add tam. ⁴ parivattanti, S₁. S₂.

⁵ maññe, M.; S₁. ⁶ ca, S₁. S₂; om. B.

⁷ arahanto, M. C. D.; B. ⁸ dhān.°, B.

⁹ bahuta.°, B. ¹⁰ °pariccaya.°, S₁. S₂. ¹¹ °datthum, S₁. S₂; °dattha, B. ¹² evam, B. ¹³ °vattanti, S₁.

¹⁴ B. adds vedam. ¹⁵ oto, B. ¹⁶ °kābyānir.°, S₁ (kābyān.°, S₂); °chandovici ti, B. ¹⁷ cha, B.

brahmanā cintitaṃ kathitaṃ.¹ Vijjāyā ti brahmasadisa-
vijjāya samannāgatā pi no² ajarāmarā ti attho.

Isayo ti yamaniyamādīnaṃ³ esanattthena⁴ isayo. Santā
ti kāyavācāhi santasabhāvā. Saññatattā ti rāgādīnaṃ
saṃyamaṇa⁵ saññatacittā. Kāyatapanasaṅkhāto⁶ tapo⁷
etesaṃ atthi ti tapassino. Puna tapassino ti saṃvarākā.⁸
Tena evaṃ tapanissitakā hutvā sarīrena ca vimokkhaṃ
pattukāmā⁹ pi¹⁰ saṃvarākādi¹¹ sarīraṃ vijahanti evā ti
dasseti. Atha vā isayo ti adhisilasikkhādīnaṃ esanattthena
isayo, tadatthaṃ tappaṭipakkhānaṃ pāpadhammānaṃ¹²
vūpasamaṇena santā¹³ ekāraṃmaṇā cittassa¹⁴ saṃyamaṇeva¹⁵
saññatattā samappadhānayogato¹⁶ viriyātāpena¹⁷ tapassino
ti yojetabbaṃ.

Bhāvitattā ti catusaccakammaṭṭhānabhāvanāya¹⁸ bhā-
vitacittā.

Evaṃ Ghaṭapaṇḍitena dhamme kathite. Taṃ sutvā
rājā¹⁹ apagatasokasallo pasannaṃmānaso²⁰ Ghaṭapaṇḍitaṃ
pasamsanto

Ādittaṃ vata maṃ santaṃ ghatacittaṃ va pāvakaṃ
vārinā viya osiñci sabbhaṃ nibbāpaye daraṃ. 16
Abbūhaṃ vata me sallaṃ sokaṃ hadayanissitaṃ
yo me sokaparetassa puttasokaṃ apānudi. 17
So 'ham²¹ abbūhasallo 'smi sitibhūto 'smi nibbuto
no socāmi na rodāmi tava sutvāna bhāsitaṃ.²² 18
Evaṃ karonti sappaññā ye honti anukampakā
vinivattayī²³ sokamhā Ghaṭo jetthaṃ va bhātaraṃ. 19

¹ B. *adds* dinnam. ² *om.* S₁; na, S₂.

³ paṭikulasaṅkhādīnaṃ, B. ⁴ esaṭhena, B.

⁵ °yamaṇena, S₁. S₂. ⁶ kāyassa tapana.°, S₁. S₂.

⁷ tato, S₁. S₂. ⁸ varā, S₁. S₂ (*om.* puna tap.° ti).

⁹ attakāmā, S₁. S₂. ¹⁰ ti, S₁. S₂. ¹¹ cīvarākā, S₂;
(cīvarakā, S₁). ¹² pāpānaṃ kammānaṃ, B.

¹³ vūpasamento, B. ¹⁴ pittassa, S₁. ¹⁵ sayam.°,
S₁. S₂; B. *om.* eva. ¹⁶ sampayogārāgādīnaṃ, S₁. S₂.

¹⁷ santāpena, S₁. ¹⁸ bahusabba.°, S₁. S₂. ¹⁹ *om.* S₁. S₂.

²⁰ S₁. S₂ *add* rājā. ²¹ svāham, M. C. D. ²² bhātika, M.; B.

²³ vinivattayati, S₁. S₂.; nivattayanti, M. C. D.; B.

Yassa etādisā honti amaccapāricārikā¹
subhāsitenā anvesi² Ghaṭo jeṭṭham va bhātaran ti 20

sesagāthā abhāsi.

Tattha Ghaṭo jeṭṭham va³ bhātaran ti yathā
Ghaṭapaṇḍito attano jeṭṭhabhātaran mataputtasokābhī-
bhūtam⁴ attano upāyakosallena dhammakathāya ca⁵ tato
puttasokato vinivattayi. Evam aññe pi sappaññā ye honti
anukampakā te nātinan upakāraṃ karonti ti attho.

Yassa etādisā hontī ti ayaṃ abhisambuddhagāthā.
Tass' attho: yathā yenākārena⁶ puttasokaparetan rājānaṃ
Vāsudevaṃ Ghaṭapaṇḍito sokaharaṇatthāya subhāsitenā
anvesi anudesi,⁷ yassa aññassa⁸ etādisā paṇḍitā amaccā⁹
santi samvijjamaṇassa tassa kuto soko ti sesagāthā heṭṭhā
vuttattā¹⁰ evā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā 'evaṃ upāsaka
porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānaṃ kathāṃ sutvā puttasokaṃ
harimsū' ti vatvā saccāni pakāsetvā Jātakāṃ samodhānesi.
Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi.¹¹

Kaṇhapetavatthuvaṇṇanā.¹²

II, 7.

Naggo dubbaṇṇarūpo sī ti. Idan Satthari Jetavane
vihārante Dhanapālapetaṃ¹³ āraḅbha vuttan. Anuppanne
kira buddhe Dasanṇaratṭhe Erakacchanagare Dhanapālako
nāma seṭṭhi ahosi assaddho appasanno kadariyo natthika-
diṭṭhi. Tassa kiriyā¹⁴ pālito eva paññāyati.¹⁵ So kālaṃ
katvā marukantāre peto hutvā nibbatti. Tassa tālakkan-
dhappamaṇakāyo ahosi. Samuṭṭhitacchavipharuso¹⁶ bhayāna-
ko⁵ dubbaṇṇo ativiya virūpo bībhacchadassano pañcapaṇṇāsa
vassāni bhattasitthāṃ vā udakabindum vā alabhanto
visukkhakaṇṭhatṭhajivho jighacchāpipāsābhibhūto ito c'ito

¹ amatta.°, S₁. S₂.

² anventi, M. C. D.; B. ³ ca, S₂. ⁴ °putte sokā.°, B.

⁵ om. S₁. S₂. ⁶ yena kāraṇena, B. ⁷ anujasi, B.

⁸ B. adds pi. ⁹ S₁. S₂ continue paṭividdhā assa tassa
kuto. ¹⁰ vuttatthā, B. ¹¹ S₁. S₂ add ti.

¹² Ghaṭapaṇḍita.°, B. ¹³ °peti, B. ¹⁴ kadariyo, S₁. S₂.

¹⁵ viñāyati, B. ¹⁶ samutigacchavirūpakeso, S₁. S₂.

ca paribbhamati. Atha amhākaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakke anukkamena Sāvattھیyaṃ viharante Sāvattھیvāsino vāṇijā pañcamattāni sakaṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā Uttarāpathaṃ gantvā taṃ bhaṇḍaṃ vikkinivā paṭiladdhabhaṇḍaṃ sakaṭesu āropetvā paṭinivattamānā sāyaṇhasamaye aññataraṃ rukkhamaḷaṃ¹ sampāpunitvā² tattha yoggāni muñcivā rattiyaṃ vāsaṃ kappesaṃ. Atha so peto pipāsābhūto pāniyass' atthāya āgantvā tattha bindumattaṃ pi alabhitvā ravi. Tato so chinnaṃ viya tālo chinno³ pati. Taṃ disvā vāṇijā

Naggo dubbaṇṇarūpo 'si kiso dhamanisaṇṭhito⁴
upphāsuliko kisiko ko nu tvam asi mārisā ti 1

imāya gāthāya pucchimsu. Tato peto

Ahaṃ bhaddante = II, 1, 2 2

attānaṃ ācikkhitvā, puna tehi

Kin nu = II, 1, 3 3

katakammaṃ pucchito pubbe nibbattaṭhānato⁵ paṭṭhāya atitaṃ paccuppannaṃ anāgataṃ ca attano pavuttiṃ dassento tesaṃ ca ovādaṃ dento

Nagaraṃ atthi Dasaṇṇānaṃ⁶ Eraṅgacchaṇaṃ ti vissutaṃ
tattha seṭṭhi pure āsiṃ Dhanapālo ti maṃ vidu. 4

Asīti sakaṭavāhānaṃ hiraññassa ahoṣi me
pahūtaṃ⁷ me jātarūpaṃ muttāvelūriyā bahū. 5

Tāva mahādhanassāmi⁸ na me dātuṃ piyaṃ⁹ ahu
pidahitvā dvāraṃ bhūñji¹⁰ mā maṃ¹¹ yācanaḍḍasum¹² 6

Assaddho macchari cāsiṃ¹³ kadariyo paribhāsako
dadantānaṃ karontānaṃ vārayissaṃ¹⁴ bahujaṇaṃ. 7

¹ sukkanadiṃ, S₁. S₂. ² pāpunitvā, B.

³ chinnaṃ, B. ⁴ 'santhato, M.; 'sandhato, C. D.; B.

⁵ nivutta., S₁. ⁶ Paṇṇānaṃ, M.; Dhaṇṇānaṃ, C.

⁷ bahutaṃ, D.; B. ⁸ 'dhanassāpi, M. C. D.; 'janassāpi, B.

⁹ viyaṃ, S₂. ¹⁰ bhūñjāmi, C.; S₁. S₂.

¹¹ mamaṃ, S₂; mayamaṃ, S₁. ¹² yācānaḍḍasum, C.

¹³ vāsiṃ, S₁. S₂; cāpi, C. D.; B. ¹⁴ vāyariṣsaṃ, M.

¹⁵ bahujaṇaṃ, C.; bahū janaṃ, M.

Vipāko n'atthi dānassa saṃyamassa kuto phalaṃ
 pokkharaññodapānāni ārāmāni ca ropite
 papāyo ca vināsesiṃ¹ dugge saṅkamanāni ca.² 8
 Sv āhaṃ akatakalyāṇo katapāpo tato cuto
 uppanno pettivisayaṃ³ khuppipāsasamappito
 pañcapanṇāsa vassāni yato⁴ kālaṅkato ahaṃ. 9
 Nābhijānāmi bhuttaṃ vā pitaṃ vā pana⁵ pāṇiyam
 yo saṃyamo so vināso⁶ yo vināso so saṃyamo
 petā hi kira jānanti: yo saṃyamo so vināso. 10
 Ahaṃ pure saṃyamissaṃ⁷ nādāsiṃ bahuke⁸ dhane
 santesu deyyadhammesu dipaṃ nākāsim attano. 11
 Sv āhaṃ pacchānutappāmi⁹ attakammaphalupeto¹⁰
 uddhaṃ catūhi = I, 10, 12 ab. 12
 Ekantaṃ katukaṃ = I, 10, 12 c d. 13.
 Tassa ayomayā = I, 10, 14. 14
 Tatthāhaṃ = I, 10, 15. 15
 Taṃ vo vadāmi bhaddaṃ vo¹¹ yāvanta¹² ettha¹² samāgatā
 mā kattha pāpakaṃ kammaṃ āvi¹³ vā yadi vā raho. 16
 Sace taṃ pāpakaṃ kammaṃ karissatha karotha vā
 na vo¹⁴ dukkhā pamutta¹⁵ atthi upacchāpi¹⁵ palāyitaṃ.¹⁶ 17
 Matteyyā¹⁷ hotha petteyyā¹⁸ kule¹⁹ jeṭṭhāpacāyikā²⁰
 sāmāññā hotha brahmaññā evaṃ saggāṃ gamissathā ti

imā gāthā abhāsi.

Tattha Dasa ṇṇānaṃ ti Dasañṇaraṭṭhassa evaṃ²¹ nāma-
 kānaṃ vararājūnaṃ.²² Erakacchan ti tassa nagarassa
 nāmaṃ. Tatthā ti tasmīṃ nagare. Pure ti pubbe

¹ °sesi, C. D. ² om. D. ³ pattiv.°, M. C. D.; B.

⁴ all MSS. ⁵ all MSS. except M.

⁶ saṃyamo so vināso yo vināso so saṃyamo, S₁. S₂.

⁷ saṃyamassa, S₁. S₂. ⁸ bahu, S₁. ⁹ gacchānu.°, S₂.

¹⁰ °phalupago, M. C. D.; B.; °pato, S₁. S₂.

¹¹ bhaddan te, C.; bhadda vo, D. ¹² etta, C.

¹³ āviṃ, S₁. S₂. ¹⁴ te, C. D.; B.

¹⁵ upaccāpi, C. D.; B.; upeccāpi, M.; ucchāpi, S₂.

¹⁶ °yatam, M. C. D.; B. ¹⁷ matteyyā, M.; matteyyo, S₂;

metteyya, C. D.; metteyyā, B.; metteyyo, S₁. ¹⁸ petteyyo,

S₁. S₂; petteyya, C. D. ¹⁹ C. adds ca. ²⁰ °pacārikā, C.

²¹ eva, S₁. S₂. ²² B. omits vara before rāj.°.

atitabhāve.¹ Dhanapālo ti maṃ vidū ti Dhanapāla-
setthī ti maṃ jānanti.² Tayidaṃ nāmaṃ³ tadā mayhaṃ
attānugatam evā ti dassento Asitī ti gātham āha.

Tattha sakaṭavāhānan ti visatikhāriko vāho so sakaṭan
ti pavuccati. Tesam sakaṭavāhānaṃ asitīhi raññassa
kahāpaṇassa me ahoṣi ti yojanā. Pahūtaṃ⁴ me jātarūpan
ti suvaṇṇam⁵ pahūtaṃ anekabhāraparimāṇaṃ ahoṣi ti
sambandho.⁶

Na me dātuṃ piyaṃ ahū ti dānaṃ dātuṃ mayhaṃ
piyaṃ nāhoṣi. Mā maṃ yācana kādāsun ti yācakā
mā maṃ passimsū ti pidahitvā gehadvāraṃ bhuñjāmi.

Kadariyo⁷ ti thaddhamaccharī. Paribhāsako ti
dānaṃ dadante⁸ disvā bhayena santajjito dadantānaṃ
karontānan ti upayogatthe sāmivacanaṃ danāni dadante
puññāni karonte bahujanaṃ ti bahusatte, dadantānaṃ
karontānaṃ vā samudāyabhūtaṃ bahujanaṃ puññakammato
vārayissaṃ nivāresim.

Vipāko n'atthi dānassā ti ādi dānādīnaṃ nivāraṇe
kāraṇadassanaṃ.

Tattha vipāko natthi dānassā ti dānakammassa
phalaṃ nāma n'atthi. Kevalaṃ puññaṃ puññaṃ ti
dhanavināso evā ti dīpeti. Saṃyamassā ti silasaṃ-
yamassa. Kuto phalaṃ ti kuto nāma phalaṃ labbhati,
niratthakam eva silarakkhanaṃ ti adhippāyo. Ārāmānī
ti ārāmūpavanānī.⁹ Papāyo ti pāṇiyasālā. Dugge ti
udakacikkhallānaṃ¹⁰ vasena duggamanaṭṭhāne. Saṅka-
manānī ti setuyo.

Tato cuto ti tato manussalokato cuto. Pañcapanṇāsā
ti pañcapanṇāsā. Yato kālaṅkato ahan ti yadā kālaṅ-
kato ahaṃ tato paṭṭhāya.¹¹

Nābhijānāmī ti ettakaṃ kālaṃ bhuttaṃ vā pītaṃ vā
kiñci na jānāmi. Yo saṃyamo so vināso ti lobhādi-
vasena yaṃ saṃyamaṇaṃ kassaci pi¹² adānaṃ so imesaṃ

¹ bhave, S₁. S₂. ² sañjānanti, S₁. ³ S₁. S₂ *add* mayhaṃ.

⁴ bahutaṃ, B. ⁵ S₂ *adds* pi; suvaṇṇasīsenā, B.

⁶ sampanno, B. ⁷ kadariyā, S₁. S₂. ⁸ dento, S₁. S₂.

⁹ ārāme upav.^o, B.; B. *adds* ti attho.

¹⁰ udakhikkh.^o, S₁.

¹¹ pañcāya, S₁.

¹² om. B.

sattānaṃ vināso nāma petayoniyāṃ nibbattapetaṇaṃ mahāvyaśanaṃsa hetubhāvato. Yo vināso so saṃyamo ti iminā yathāvuttassa atthassa¹ ekantikabhāvaṃ vadati. Petā hi kira jānanti ti ettha hi-saddo avadhāraṇe, kira-saddo anussavane, saṃyamo deyyadhammassa aparicāgo vināsahetū ti. Imam atthaṃ petā eva kira jānanti paccakkhato anubhūyamānattā, na manussā ti na yidaṃ² yuttam. Manussānaṃ pi petānaṃ viya khuppipāsādihi abhibhūyamānaṃ dissamānattā, petā pana purimattabhāve katakammassa pākāṭabhāvato tam atthaṃ suṭṭhutaṃ jānanti. Tenāha: ahaṃ pure saṃyamissaṃ ti ādi.

Tattha saṃyamissaṃ ti sayāṃ pi dānādipuñṇakiriyato saṃyamaṇaṃ saṅkocaṃ³ akāsiṃ. Bahuke dhane⁴ ti mahante dhane⁵ vijjamaṇe.

Tan ti tasmā. Vo ti tumhe. Bhaddaṃ vo ti bhaddaṃ kalyāṇaṃ sundaraṃ tumhākaṃ hotū ti vacanaśeso. Yāvanta' ettha sāmāgatā ti yāvanto yāvataka⁶ ettha sahaḡatā⁷ sabbe⁸ mama vacanaṃ suṇāthā ti adhippāyo. Āvī⁹ ti pakāśanaṃ paśeṣaṃ pākāṭavaśena. Raho ti paṭicchannaṃ apākāṭavaśena. Āvi¹⁰ vā paṇātipātādi-muśāvādādi¹¹-kāyavaśipayaḡavaśena yađi vā raho abhiḡjādivaśena pāpakaṃ lāmaḡaṃ¹² akulaśakammaṃ mā kattha mā karittha.

Sace taṃ pāpakaṃ kammaṃ ti aṭha pana taṃ pāpakaṃ kammaṃ āyaṭiṃ karissaṭha eṭaraḡi vā karoṭha niraḡādīśu caṭūśu apāyeśu¹³ manuśśeśu ca¹⁴ appāyukādivaśena¹⁵ taśśa phalaḡhūṭā dukkhato paṃuṭṭi paṃokkho nāma n'atthi. Upacchāpi palāyitaṃ¹⁶ ti uppaṭṭiva ākaśena ḡacchantaṇaṃ pi mokkho n'atthi yevā ti attho. Upeccā ti pi pāli. Ito vā etto vā palāyante tumhe anu-bandhiśśaṭi ti adhippāyena upecca saṅcicca palāyantaṇaṃ

¹ sattassa, S₁. S₂. ² yidham, S₂. ³ saṅkopaṃ, S₁. S₂.

⁴ dāne, S₁. ⁵ mahādhane, S₁. S₂.

⁶ yāvataka, S₁; yāvattaka, B. ⁷ samāgatā, B., and adds te.

⁸ B. adds va. ⁹ āvin, B. ¹⁰ āviṃ, S₂.

¹¹ muśādi, S₁. S₂. ¹² om. B. ¹³ S₁ adds ca.

¹⁴ om. S₁. S₂. ¹⁵ °katādi.°, S₁. S₂. ¹⁶ °yatan, B.

pi tumhākaṃ tato makkho n'atthi. Gatikālādipaccayantara-
samavāye¹ pana sati vipaccati² yevā ti attho. Ayañ ca
attho³

Na⁴ antalikkhe na samuddamajjhe
na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa
na vijjati⁵ so jagatippadeso
yattha t̥hito muñceyya pāpakammā ti*)

imāya⁶ gāthāya dipetabbo.

Metteyyā ti mātu hitā.⁷ Hothā⁷ ti⁷ tesam⁷ upa-
t̥hānādini⁸ karotha.⁹ Tathā petteyyā ti veditabbā. Kule
jet̥thāpacāyikā ti kule jet̥thakānaṃ¹⁰ apacāyanakarā.¹¹
Sāmaññā ti samaṇapūjakā.¹² Tathā brahmaññā ti-
bāhitapāpapūjakā ti attho. Evaṃ saggam gamissathā
ti iminā mayā vuttanayena puññāni katvā devalokaṃ
uppajjissathā ti attho.

Yaṃ pan' ettha atthato na vibhattam tam¹³ heṭṭhā
Khalātiyapetavatthu¹⁴-ādīsu vuttanayen'eva veditabbam.

Te vāñijā tassa vacanaṃ sutvā samvegajātā tam anu-
kampamānā bhājanehi pāñiyam gahetvā tam sayāpetvā
mukhe āsiñcimsu. Tato mahājanena bahum velam āsiṭṭham
udakaṃ tassa petassa pāpaphalena udhogalam¹⁵ na
otiṇṇam¹⁶ kuto pipāsam paṭivinessati? Te tam¹⁷ pucchimsu
'api te kā pi¹⁸ assāsamattā¹⁹ laddhā²⁰ 'ti? So āha 'yadi²¹
me ettakehi janehi ettakaṃ velam āsiñcamānaṃ udakaṃ
ekabindumattam pi galam²² pavit̥tham²³ ito petayonito
makkho mā hotū' ti. Atha te vāñijā tam sutvā ativiya
samvegajātā 'atthi pana koci²⁴ upāyo pipāsassa vūpasamāyā²⁵

¹ ovāya, S₁. S₂. ² viya paccati, S₂. ³ B. adds pana.

⁴ This verse is, of course, omitted by M. C. D. ⁵ vijjate, B.

⁶ ime, S₁. ⁷ om. S₁. S₂; (metteyyā, so here S₁. S₂. B.). ⁸ oṭṭhānaṃ,

S₁. S₂. ⁹ karā, S₁. S₂. ¹⁰ jet̥thakā, S₁. S₂.

¹¹ apaccāya.°, S₁. S₂. ¹² samaṇapūjako, B.; samaṇa-

pūjakā, S₁. S₂. ¹³ om. S₁. ¹⁴ khallatiya.°, B.

¹⁵ °gale, B. ¹⁶ votinnaṃ, S₂. ¹⁷ ti, B. ¹⁸ koci, B.

¹⁹ asāsa.°, B. ²⁰ B. adds ahaṃsu.

²¹ pa, S₁; pati, S₂. ²² paragalām, S₁. S₂.

²³ pi viḷam, B. ²⁴ S₂ adds pi. ²⁵ pipāsavūpasamassā, S₁. S₂.

*) cp. Dhammap. v. 127.

ti ahaṃsu. So¹ āha: 'imasmiṃ pāpakamme khīṇe Tathāgatassa vā² Tathāgatasāvakaṇaṃ vā dānadinne² mama dānaṃ uddissati, ahaṃ ito petato muccissāmi' ti. Taṃ sutvā te¹ vāñijā Sāvatthiṃ gantvā Bhagavantam upasaṅkamitvā taṃ pavuttiṃ ārocetvā saraṇāni ca silāni ca gahetvā buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa sattāhaṃ mahādānaṃ datvā tassa petassa¹ ādisiṃsu. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattim katvā catunnaṃ parisānaṃ dhammaṃ desesi. Mahājano ca lobhādimaccheramalaṃ³ pahāya dānādipuññābhirato ahoṣi.⁴

Dhanapālapetavatthuvaṇṇanā.

II, 8.

Naggo kiso pabbajito 'si bhante ti. Idaṃ Satthari Veḷuvane⁵ viharante Cūḷasetṭhipetaṃ ārabba vuttaṃ. Bārāṇasiyaṃ⁶ kira¹ eko¹ gahapati assaddho appasanno macchari kadariyo puññakiriyaṃ anādaro Cūḷasetṭhi nāma ahoṣi. So kālaṃ katvā petesu nibbatti. Tassa⁷ kāyo apagatamaṃsalohito aṭṭhinahārucammamatto muṇḍo apetavattho ahoṣi. Dhītā pan' assa Anulā⁸ Andhakavinde sāmikassa gehe vasanti pitaraṃ uddissa brāhmaṇe bhojetukāmā taṇḍulādini dānūpakaraṇā nisajjesi.⁹ Taṃ ūatvā peto āsāya ākāseṇa tattha gacchanto Rājagahaṃ sampāpuṇi. Tena ca¹ samayena rājā Ajātasattu Devadattena uyyojito pitaraṃ jivitā voropetvā tena vippatiṣārena dussupinena ca¹⁰ niddaṃ anupagacchanto uparipāsāda-varagato caṅkamanto taṃ petam ākāseṇa gacchantam disvā¹¹

¹ om. B. ² annapānena dinne ti, B., and omits all till taṃ sutvā. ³ lobhamaccherādi.°, S₁. S₂.

⁴ all MSS. add ti. ⁵ Veḷuvanena, S₁.

⁶ Bārāṇasivāsiko, B. ⁷ ath'assa, B. ⁸ om. S₁. S₂.

⁹ so all MSS. ¹⁰ om. B. S₂.

¹¹ om. S₂; B. adds imāya gāthāya pucchi.

Naggo kiso pabbajito 'si bhante rattim kuhim gacchasi
kissa hetu

ācikkha me tam¹ api sakkuṇemu² sabbena vittam³
paṭipādaye tuvan ti 1

imāya⁴ gāthāya⁴ pucchi.⁴

Tattha pabbajito ti samaṇo. Rājā kira tam naggattā⁵
muṇḍattā ca⁶ naggo samaṇo ayan ti saññāya Naggo kiso
pabbajito 'sī ti ādim āha.

Tattha kissa hetū ti kiṃ nimittam. Sabbena
vittam⁷ paṭipādaye tuvan ti vittiyā⁸ upakaraṇabhūtam⁹
vittam¹⁰ sabbena bhogena tuyham ajjhāsayānurūpaṃ¹¹
sabbena vā ussāhena paṭipādaye sammā deyyam¹², tathā¹³
kātuṃ mayam app'eva sakkuṇeyyāma. Tasmā ācikkha¹⁴
me tam¹⁵, etaṃ tava āgamanakāraṇam mayham kathehī
ti attho.

Evam raññā puṭṭho peto attano pavuttim kathento¹⁶

Bārānasinagaram dūraghuṭṭham tatthāham gahapati
addhako¹⁷ dīno¹⁸

adātā gedhitamano¹⁹ āmisasmim²⁰ dussilena²¹ Yamavisa-
yamhi²² patto. 2

So sūcikāya kilamito²³ tehi ten'eva²⁴ nātisu yāmi
āmisakiñcihetu²⁵

adānasilā na ca saddahanti: dānaphalam hoti paramhi
loke. 3

Dhitā ca²⁶ mayham lapate abhikkhaṇam²⁷: dassāmi dānam²⁸
pitunnam pitāmahānam

¹ tvam, M. C. D.; B. ² sakkalomu, S₁. S₂.

³ cittam, B. ⁴ om. B. ⁵ S₁. S₂ add ca.

⁶ pi, S₁. S₂. ⁷ cittam, B.; sabbe nimitta S₁; (sabbe
nitta, S₂). ⁸ patiyā, S₁. S₂. ⁹ upakāra.^o, B.

¹⁰ cittam, all MSS. ¹¹ asayānarūpaṃ, B. ¹² om. S₁. S₂.

¹³ tadā, S₁. S₂. ¹⁴ ācikkhi, S₁. S₂. ¹⁵ tvam, B.

¹⁶ B. adds tisso gāthā abhāsi. ¹⁷ M. C. D.; B. adds ahu.

¹⁸ dinno, M. C. ¹⁹ adātā (°tā, S₁) nam (or tam)
dhitamano, S₁. S₂. ²⁰ āmismim, B.

²¹ dussilyena, C. D.; B. ²² Yamaviyamhi, S₁.

²³ sucikāya mito, S₂. ²⁴ evam, S₁.

²⁵ °kiñcakkhahetu, C. D.; B.; °kiñcikkha.^o, M.

²⁶ om. M. ²⁷ abhikkha, S₁. S₂. ²⁸ tam, S₁.

upakkhaṭaṃ¹ parivisayanti brāhmaṇā 'yāmi 'ham² An-
dhakavindaṃ bhottun' tī ti 4
tisso³ gāthā³ abhāsi.³

Tattha dūraghuṭṭhan ti dūrato eva⁴ guṇakittanavasena⁵
ghositam sabbattha vissutaṃ pākaṭan ti attho. Aḍḍhako
ti aḍḍho mahāvibhavo. Dino ti nihinacitto adānajjhāsayo.
Tenāha: adātā ti. Gedhitamano āmisasmin ti
kāmaṃiselaḡgacitto gedhaṃ āpanno. Dussilena⁶ Yama-
visayamhi patto ti attanā katena dussilakammunā⁷
Yamavisayaṃ petalokaṃ patto 'mhi.

So sucikāya kilamito ti so ahaṃ vijjhanatthena
sucisadisatāya⁸ sucikāyā⁹ ti laddhanāmāya jighacchāya
kilamito nirantaraṃ vijjhamāno, kilamatho ti icc'eva vā¹⁰
pāṭho. Tehī ti dino ti ādinā vuttehi pāpakammehi
kāraṇabhūtehi. Tassa hi petassa tāni pāpakammāni
anussarantassa ativiya domanassaṃ uppajjati. Tasmā evam
āha: ten' evā ti ten' eva jighacchādukkhena. Nāṭisu
yāmi ti nāṭinaṃ samīpaṃ yāmi gacchāmi. Āmisa-
kiñcihetū¹¹ ti āmisakiñcikkhanimittaṃ¹² kiñci āmisaṃ
patthento ti attho. Adānasilā na ca saddahanti:
dānaphalaṃ hoti paramhi loke ti yathā ahaṃ tathā
evam aññe pi manussā adānasilā 'dānassa phalaṃ ekamaṃsena
paraloke hoti' ti na ca saddahanti, yato ahaṃ viya te pi petā
hutvā mahādukkhaṃ paccaṇubhavanti ti adhippāyo.

Lapate ti katheti. Abhikkhaṇan ti abhiṇhaṃ bahuso.
Kin ti lapati ti āha: dassāmi dānaṃ pitunnaṃ pitāmahānan ti.

Tattha pitunnaṃ ti mātāpitunnaṃ cūlapitu mahāpitūnaṃ
vā. Pitāmahānan ti ayyakapayyakānaṃ. Upakkhaṭan
ti sajjitaṃ. Parivisayanti ti bhojayanti. Andhaka-
vindaṃ ti evaṃ nāmakam nagaraṃ. Bhottun ti
bhuñjituṃ.

¹ tam upa.°, M. C. D.; B. ² ahaṃ, M. C. D.; B.

³ om. B. ⁴ evam, S₁. S₂.

⁵ gulāsamkitana.°, S₁; tulāsamkitana.°, S₂.

⁶ dussilyena, B.; S₁. S₂ add kammunā.

⁷ dussilena k.°, S₁. S₂. ⁸ °sadisatā, S₁.

⁹ sucikā, S₁. S₂. ¹⁰ va, S₁. ¹¹ °kiñcakkhahetū, B.

¹² °kiñcakkha.°, B.

Tato parā¹

Tam avoca rājā²: ‘anubhaviyāna tam pi eyyāsi khippam
aham pi³ karissam⁴ pūjam
ācikkha me tam yadi atthi hetu saddhāyitam hetuvahe⁵
sunoma’. 5

Tathā ti vatvā agamāsi, tattha bhuñjimsu bhattam na
ca⁶ pana⁷ dakkhiṇārāhā
pacchā gamī Rājagaham punāparam, pāturahosi purato
janādhipassa. 6

Disvāna⁸ petam punar eva⁹ āgatam rājā avoca: ‘aham
pi¹⁰ kim dadāmi?

ācikkha¹¹ me tam¹² yadi atthi hetu yena tvam¹³ cirataram
pīṇito siyā’. 7

‘Buddhañ ca saṅgham¹⁴ parivisayāna rāja annena pānena
pi¹⁵ civarena

tam dakkhiṇam ādisa me hitāya evam aham cirataram
pīṇito siyā’. 8

Tato ca rājā nipatitvā¹⁶ tāva-d-eva dānam sahatthā
atulañ ca daditvā¹⁷

saṅghe ārocayi pakatim¹⁸ Tathāgatassa tassa¹⁹ ca¹⁹ petassa
dakkhiṇam²⁰ ādisittha. 9

So pūjito ativiya sobhamāno²⁰ pāturahosi purato janā-
dhipassa

‘yakkho ’ham asmi paramiddhipatto na mayham iddhi-
samasadisā²¹ manussā, 10

Passānubhāvam²² aparimitam mamayidam²³ tayānusiṭṭham
atulam daditvā²⁴ saṅghe

¹ B. *adds* saṅgītikārehi vuttā. ² S₁. S₂ *add* tavam.

³ api, B. ⁴ karessam, C.; kassam M. D.; B.

⁵ ovaco, M. C. D.; B. ⁶ om. S₁. S₂. ⁷ om. M. C. D.; B.

⁸ disvā, S₁. ⁹ puna-d-eva, M. C. D.; B.

¹⁰ api, M. C. D.; B. ¹¹ ācikkhi, C. ¹² tvam, C.

¹³ tvam, S₁. S₂. ¹⁴ saṅghañ ca, D.; B. ¹⁵ ca l. pi, M.

¹⁶ parivisayitvā, M. C.; B. *corr. to* nipahitvā.

¹⁷ datvā, M. C. D.; B. ¹⁸ pakatam, M. D.; B.; om. C.

¹⁹ only M. C. D. ²⁰ ca dakkh.^o, B.; dakkhiṇam, M. C. D.;
pad.^o, S₁. S₂. ²⁰ atiriva.^o, M. ²¹ attisamāsa.^o, C. D.;

B.; itthisamās.^o, M. ²² mahānubhāvam, C.

²³ mamāyidam, M.; B., S₁. ²⁴ datvā, M. C. D.; B.

santappito satataṃ sadā bahūhi yāmi ahaṃ sukhito
manussadevā' ti 11

saṅgitikārehi¹ vuttā.¹

Tattha tam avoca rājā ti tam petam tathā vatvā
ṭhitam rājā² Ajātasattu³ avoca. Anubhaviyāna tam pi
ti tam pi¹ tava dhītuyā upakkhaṭam dānam anubhavitvā.
Eyyāsī ti āgaccheyyāsī. Karissan⁴ ti karissāmi.
Ācikkha me tam yadi atthi hetū ti sace⁵ kiñci
kāraṇam atthi tam⁶ mayham ācikkha kathehi. Saddhā-
yitan ti saddhāyitabbam. Hetuvahe⁷ ti hetuyuttavacanam⁸,
asukasmim ṭhāne asukena pakārena dāne kate mayham
upakappatī ti sakāraṇam vacanam vadā⁹ ti attho.

Tathā ti vatvā ti sādhu ti vatvā. Tattha bhun-
jimsū ti tasmim Andhakavinde parivesanattḥāne bhunjimsu.
Bhattam na ca pana¹⁰ dakkhiṇārahā ti bhattam
bhunjimsu dussilā brāhmaṇā, na ca pana dakkhiṇārahā
silavanto bhunjimsū ti attho. Punāparan ti puna aparam
vāram¹ Rājagaham paccāgami.

Kim dadāmi ti kidisan¹¹ te dānam dassāmi ti rājā
petam pucchi. Yena tuvan ti yena kāraṇena tvam¹⁰.
Cirataran ti cirakālam. Piṇito ti titto¹² siyā, tam
kathehi ti attho.

Parivisayānā ti bhojetvā¹³. Rājā ti Ajātasattum
ālapati. Me hitāyā ti mayham hitatthāya petattabhāvato
parimuttiyā.

Tato ti tasmā tena vacanena tato vā pāsādato.
Nipatitvā ti nikkhamitvā. Tāva-d-evā ti tadā eva
arunuggamanavelāya. Yamhi¹⁴ peto paccāgantvā raṇṇo
attānam dassesi¹⁵, tasmim purebhatte evaṇ ca¹⁶ dānam

¹ om. B. ² om. S₁. ³ °sattum, S₂.

⁴ S₁. S₂ *put* kim before karissan; B., *which omits*
karissanti, *puts* kassa before karissāmi.

⁵ S₁. S₂ *repeat* yadi atthi hetu before sace.

⁶ S₁. S₂ *add* kāraṇam. ⁷ °vaco, B. ⁸ hetuvutta.°, S₂.

⁹ vadāhi ti, B. ¹⁰ S₁. S₂ *add* pi. ¹¹ kimdisan, B.

¹² tittho, B.; tito, S₂; tato, S₁. ¹³ bhojitvā, B.

¹⁴ °velāya 'mhi, S₁. S₂. ¹⁵ dasseti, B.

¹⁶ eva taṇ ca, B.

adāsi. Sahatthā ti sahatthena. Atulan ti appamāṇaṃ oḷāraṃ¹ paṇitaṃ. Daditvā² saṅghe ti saṅghassa³ datvā. Ārocayi⁴ pakatiṃ⁵ Tathāgatassā ti idaṃ dānaṃ⁶ bhante aññataraṃ petaṃ sandhāya katan⁷ ti taṃ⁸ pakatipavuttiṃ⁹ Bhagavato ārocesi āropetvā¹⁰ ca yathā uḷāraṃ⁸ paṇitaṃ⁸ dānaṃ⁸ datvā⁸ taṃ¹¹ dānaṃ petassa¹² upakappati, evaṃ tassa¹³ dakkhiṇaṃ¹⁴ ādisittha ādisi.¹¹

So ti so peto. Pūjito ti dakkhiṇāya diyamānena pūjito. Ativiya sobhamāno ti dibbabhāvena¹⁵ ativiya virocamaṇo¹⁶. Pāturaḥosi ti pātubhavi raṇṇo, purato attānaṃ dassesi. Yakkho 'ham asmī ti petattabhāvato mato¹⁷ yakkho ahaṃ jāto devatābhāvaṃ¹⁸ patto 'smi. Na mayhaṃ iddhisamasadisā¹⁹ manussā ti mayhaṃ anubhāvasampattiyā samā vā bhogasampattiyā²⁰ sadisā vā²¹ manussā na santi.

Passānubhāvaṃ aparimitaṃ mamayidan ti mama idaṃ aparimānadibbānubhāvaṃ passā ti attano sampattiṃ paccakkhato raṇṇo dassento vadati. Tayānusiṭṭhaṃ atulaṃ daditvā² saṅghe ti ariyasaṅghassa atulaṃ uḷāraṃ dānaṃ datvā mayhaṃ anukampāya tayā anusiṭṭhaṃ.²² Santappito satataṃ²³ sadā bahūhī ti annapānavatthādīhi bahūhi deyyadhammehi ariyasaṅghasantappen-tena²⁴ sadā sabbakālaṃ yāvajīvaṃ tatthā²⁵ pi satataṃ nirantaraṃ ahaṃ santappito piṇito. Yāmi ahaṃ sukhito manussa devā ti tasmā ahaṃ²⁶ idāni²⁷ sukhito manussadeva mahārāja yathicchitaṃ ṭhānaṃ yāmi ti rājānaṃ āpucchi.

-
- ¹ uḷāraṃ, B. ² datvā, B. ³ saṅghe, B.
⁴ ārocesi, B. ⁵ pakataṃ, B.
⁶ B. *adds* dānaṃ *after* bhante. ⁷ pakatan, B.
⁸ *om.* S₁. S₂. ⁹ B. *omits* pakati *before* pav.^o.
¹⁰ ārocetvā, B. ¹¹ *om.* B. ¹² tassa, S₁. S₂.
¹³ petassa, B. ¹⁴ padakkhiṇaṃ, S₁. S₂.
¹⁵ dibbānubh.^o, B. ¹⁶ ativiya pi roc.^o, B.
¹⁷ putto, B. ¹⁸ devabh.^o, B.
¹⁹ atthisamās.^o, B.; S₁. S₂ *are wholly corrupt*.
²⁰ B. *adds* ca. ²¹ *om.* S₁. ²² S₁ *adds* anusi (danusi, S₂).
²³ sasataṃ, S₁. S₂.
²⁴ ariyasaṅghaṃ sant.^o, S₂; °saṅghe sant.^o, B.
²⁵ tathā, B. ²⁶ bhavāmi, B. ²⁷ dāni, B.

Evam pete āpucchitvā gate rājā Ajātasattu tam attham bhikkhūnam ārocesi. Bhikkhū Bhagavato santikaṃ upasaṅkamtivā ārocesuṃ. Bhagavā tam attham atthuppattim katvā sampattaparisiyā dhammaṃ desesi. Tam sutvā mahājano maccheramalaṃ pahāya dānādipuññābhirato ahoṣi.¹

Cūlasetthipetavatthuvaṇṇanā.

II, 9.*)

Yassa atthāya gacchāmā ti. Idam Satthā Sāvathiyam viharanto Aṅkurapetaṃ ārabha kathesi. Kāmaṃ c'ettha Aṅkuro peto na hoti. Tassa pana caritaṃ yasmā petasambandhaṃ tasmā² Aṅkurapetavatthun ti vuttaṃ. Tatrāyaṃ saṅkhepakathā.

Ye te Uttaramadhurādhipatino rañño Mahāsāgarassa puttā Upasāgaram paṭicca Uttarāpathe Kamsabhoge Asitañjananigame³ Mahākamsakassa⁴ dhitāya⁵ Devagabbhāya kucchiyaṃ uppannā Añjanadevī Vāsudevo Baladevo Candadevo Suriyadevo Aggidevo Varunadevo Ajjuno Pajjuno Ghaṭapaṇḍito Aṅkuro cā ti. Vāsudevādayo dasa bhātikā ti ekādasa khattiyā. Tesu Vāsudevādayo bhātaro Asitañjananagaraṃ ādim katvā Dvāravatipariyosānesu sakala-Jambudīpe tesatthiyā nagarasahassesu sabbe rājāno cakkena jīvita-kkhaṃ pāpetvā⁶ Dvāravatiyaṃ vasamānā rajjaṃ dasa koṭṭhāse katvā vibhajimsu. Bhaginiṃ pana Añjanadeviṃ na sarimsu. Puna saritvā 'ekādasa koṭṭhāse karomā' ti vutte tesam sabbakaniṭṭho Aṅkuro 'mama koṭṭhāsaṃ tassā detha, ahaṃ vohāraṃ katvā jivissāmi, tumhe attano attano⁷ janapade suṅkaṃ mayhaṃ vissajjethā' ti āha. Te sādhu ti sampaṭicchitvā tassa koṭṭhāsaṃ bhaginiyā datvā nava rājāno Dvāravatiyaṃ vasimsu. Aṅkuro pana vāṇijaṃ karonto niccakālaṃ mahādānaṃ deti. Tassa pan' eko

¹ all MSS. add ti. ² B. adds tam.

⁴ Mahākamsakassā, S₂; Mahāsāgara, B.

⁶ pājetvā, S₂. ⁷ om. S₁. B.

³ °nagare, B.

⁵ dhitu, B.

*) cp. Jāt. vol. IV, pp. 79 sqq.

dāso bhāṇḍagāriko atthakāmo ahoṣi. Aṅkuro pasannamānaso tassa ekaṃ kuladhītaṃ gaheṭvā adāsi. So putte gabbhagate yeva kālam akāsi. Aṅkuro tasmim jāte tassa pituno dinnam bhattavetanam¹ adāsi. Atha tasmim dārake vayappatte dāso na dāso ti rājakule vinicchayo uppajji. Tam sutvā Añjanadevī dhenūpamaṃ katvā² ‘mātu bhujissāya putto bhujisso evā’ ti dāsavyato mocesi. Dārako pana lajjāya tattha vasitum avisahanto Bheruvanagaram³ gantvā tattha aññatarassa tunnavāyassa⁴ dhītaṃ gaheṭvā tunnavāyasippena⁴ jīvitam kappesi. Tena samayena Bheruvanagare³ Asayhamahāsetthi nāma ahoṣi.⁵ So⁵ samaṇabrāhmaṇakapaṇiddhikavanibbakayācakānam mahādānam deti. So tunnavāyo⁴ setthino⁶ gharam ajānantānam pītisomanassajāto hutvā Asayhasetthino nivesanam dakkhiṇabāhum pasāretvā dassesi ‘ettha gantvā laddhabbam labhantū’ ti. Tassa kammaṃ pāliyaṃ yeva āgataṃ. So aparena samayena kālam katvā marubhūmiyaṃ aññatarasmim nigrodharukkhe bhummadevatā hutvā nibbatti. Tassa dakkhiṇahattho kāmadaḍḍo⁷ ahoṣi. Tasmim yeva ca Bheruve⁸ aññataro puriso Asayhasetthino dāne vyāvaṭo assaddho appasanno micchādīṭṭhiko puññakiriyaṃ anādaro kālam katvā tassa devaputtassa vasanaṭṭhānassa avidūre peto hutvā nibbatti. Tena ca katakammaṃ pāliyaṃ yeva āgataṃ. Asayhamahāsetthi pana kālam katvā Tāvatisabhavane Sakkassa devaraṅṅo sahaṃyataṃ upagato. Ath’ aparena samayena Aṅkuro pañcahi sakaṭasatehi bhāṇḍam ādāya aññataro pi brāhmaṇo pañcahi sakaṭasatehi ti dve⁹ janā sakaṭasahasatehi marukantāramaggam paṭippannā maggumūlā hutvā bahū divase tath’ eva vicarantā¹⁰ parikkhiṇaṭṭhānā¹¹ ahesum. Aṅkuro assa dūtehi catūsu disāsu pāliyaṃ maggāpesi.¹² Atha so kāmadaḍḍo hattho yakkho tam⁶ tesam vyasanappattim disvā Aṅkurena

¹ ovettanam, B.; bhattañ cetanam, S₁. ² vatvā, B.

³ Rorūva.^o, B. ⁴ tanta.^o, S₁. S₂.

⁵ om. S₁. S₂. ⁶ om. B. ⁷ sabbakāma.^o, B.

⁸ Rorūve, B. ⁹ B. adds pi. ¹⁰ visavarantā, S₂.

¹¹ parikkhiṇṇodakā.^o, S₁. ¹² maggāhāpesi, S₁; maggam hāpesi, S₂.

pubbe attano kataṃ upakāraṃ cintetvā 'handā dāni imassa mayā avassayena bhavitabban' ti attano vasaṇavaṭarukkhaṃ¹ dassesi. So kira vaṭarukkho sākhaṇṇiṭṭapasaṃpanno ghanapalāso sandacchāyo anekasahassapāroho² āyāmena vitthārena ubbedhena ca yojanaparimāṇo³ ahosi. Taṃ disvā Aṅkuro haṭṭhatuṭṭho tassa heṭṭhā khandhāvāraṃ bandhāpesi. Yakkho attano dakkhiṇahatthaṃ pasāretvā paṭhamam tāva pāṇiyena sabbam janaṃ santappesi, tato yo yo yaṃ yaṃ icchati tassa tassa taṃ taṃ adāsi. Evaṃ tasmim mahājane⁴ nānāvidhena annapānādīnā⁵ yathā kāmaṃ santappite⁶ vūpasante maggaparissame so brāhmaṇavāṇijo ayoniso ummujjanto evaṃ cintesi: 'dhanalābhāya⁷ ito Kambojaṃ⁸ gantvā mayaṃ kiṃ karissāma, imaṃ eva pana yakkhaṃ yena kenaci upāyena gahetvā yānaṃ āropetvā ambhākaṃ nagaram eva gamissāma⁹' ti. Evaṃ⁹ cintetvā taṃ atthaṃ Aṅkurassa kathento

Yassa atthāya gacchāma Kambojaṃ dhanahārakā
 ayaṃ kāmadado yakkho imaṃ yakkhaṃ nīyāmaṃ.¹⁰ 1
 Imaṃ yakkhaṃ gahetvāna sādhukena pasayha vā
 yānaṃ āropayitvāna khippaṃ gacchāma Dvārakan ti 2

gāthadvayam āha.

Tattha yassa atthāyā ti yassa kāraṇā. Kambojan ti Kambojaraṭṭhaṃ. Dhanahārakā ti bhaṇḍavikkayena laddhadhanahārino. Kāmadado ti icchiticchitadāyako.¹¹ Yakkho ti devaputto. Nīyāmaṃ¹² ti nayissāma.

Sādhukenā ti yācanena. Pasayhā ti abhibhavitvā balakkārena. Yānan ti sukhaṃ yānaṃ. Dvārakan ti Dvāravinagaram. Ayaṃ h'ettha adhippāyo: yad atthaṃ mayaṃ ito Kambojaṃ gantukāma tena dhanena sādhetabbā¹³ ti attho idh' eva sijjhati, ayaṃ hi yakkho kāmadado,

¹ °vaṭṭa.°, B. ² B. adds ahosi. ³ catuyojana.°, B.

⁴ °janena, B. ⁵ °pānena, B. ⁶ B. adds pacchā.

⁷ °hārakā, B. ⁸ Kāmb.°, S₁ throughout (exc. the gāthās).

⁹ S₁. S₂ add pana. ¹⁰ nayāmaṃ, C. D.; B.; nīyāmaṃ, M.; S₁. S₂. ¹¹ icchita icchita.°, B.

¹² nīyā.°, S₁; nīyā.°, S₁; nayā.°, B. ¹³ haretabbo, B.

tasmā imaṃ yakkhaṃ yācitvā tassa anumatiyā vā sace saññattim¹ na gacchati balakkārena vā yānaṃ āropetvā yāne pacchābhāgaṃ bandhitvā² gahetvā ito yeva khippaṃ Dvāravatinagaraṃ gacchāmā ti.

Evam pana brāhmaṇena vutte³ Aṅkuro sappurisaḍḍhamme ṭhapetvā tassa vacanaṃ paṭikkhipanto

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
na tassa sākhaṃ bhañjeyya⁴ mittadubbho hi pāpako ti 3

gātham āha.

Tattha na bhañjeyyā⁵ ti na cchindeyya.⁶ Mittadubbho ti mittesu dubbhanaṃ tesam anattuppādanaṃ. Pāpako ti abhaddako mittadubbho. Yo hi sitacchāyo rukkhō ghammābhittatassa purisassa pariṣamavinodako, tassāpi nāma pāpakaṃ⁷ na cintetabbaṃ, kim aṅga pana sattabhūtesu⁸ ayañ ca devaputto sappuriso pubbakārī amhākaṃ dukkhapanudano bahupakāro na tassa kiñci anattamaṃ cintetabbaṃ, aññadatthum so pūjetabbo evā ti dasseti.

Taṃ sutvā brāhmaṇo atthassa mūlaṃ nīkativinayo ti nītimaṅgalaṃ nissāya Aṅkurassa paṭilomapakke ṭhatvā

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
khandham pi tassa chindeyya⁹ attho ce tādiso siyā ti 4

gātham āha.

Tattha attho ce tādiso siyā ti tādīsena dabbasaṃhārena sace attho bhavēyya tassa rukkhassa khandham pi chindeyya, kim aṅga pana sākhaḍḍayo ti adhippāyo.

Evam brāhmaṇena vutte Aṅkuro sappurisaḍḍhammaṃ yeva paggaṇhanto

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
na tassa pattaṃ himseyya⁹ mittadubbho hi pāpako ti 5

gātham¹⁰ āha.

¹ aññatthe, B. ² B. *adds* tam. ³ vutto, S₂. B.
⁴ bhiñjeyya, C. D.; B. ⁵ bhiñjeyyā, B.; bhindeyyā, S₁. S₂.
⁶ bhindeyya, B. ⁷ pāpakammaṃ, B. ⁸ sabbasattesu, B.
⁹ bhindeyya, S₁. S₂. ¹⁰ B. *puts* imaṃ *before* gātham.

Tattha na tassa pattam himseyyā¹ ti tassa rukkhassa ekapaṇṇamattam pi na pāteyya, pageva sākāhādi ke ti adhippāyo.

Puna pi brāhmaṇo attano vādam paggaṇhanto

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā samūlam² pi tam³ abbuyha⁴ attho ce tādiso⁵ siyā ti 6

gātham āha.

Tattha samūlam⁶ pi tam abbuyhā⁷ ti tam tattha saha mūlena samūlam⁸ pi abbūheyya⁹ uddhareyyā ti attho.

Evam brāhmaṇena vutte puna¹⁰ Aṅkuro tam niratthakam kātukāmo

Yass' ekarattim pi ghare vaseyya yatth' annapānam puriso labhetha

na tassa pāpam manasāpi cetaye¹¹ kataññutā sappurisehi vaṇṇitā. 7

Yass' ekarattim pi ghare vaseyya annena¹² pānena upaṭṭhito siyā

na tassa pāpam manasāpi cetaye¹¹ adubbhapāṇi¹³ dahate mittadubbhim.¹⁴ 8

Yo pubbe katakalyāṇo pacchā pāpena himsati allapāṇihato¹⁵ poso na so bhadrāni passati ti 9

imā tisso gāthā abhāsi.

Tattha yassā ti yassa puggalassa. Ekarattim¹⁶ pi¹⁶ ti¹⁶ ekarattimattam na¹⁷ kevalam gehe vaseyya. Yatth' annapānam¹⁸ puriso labhethā ti yassa santike koci puriso annapānam¹⁹ vā kiñci²⁰ bhojanam labheyya. Na

¹ bhindeyya, S₁. S₂. ² samūlakam, C. ³ om. C.

⁴ abbhūyha, C.; B.; abbuhe, M.; abbuyham, S₁.

⁵ p' etādiso, S₁. S₂. ⁶ mūlam, S₁.

⁷ abbhūyhā, B. ⁸ samūlena sammūlam, S₁.

⁹ abbhūheyya, B. ¹⁰ pana, B.

¹¹ cintaye, M. C. D.; B. ¹² tatthanna, C.

¹³ adubbi.^o, M. C. D.; B. ¹⁴ °dubhi, S₁. S₂.

¹⁵ adubbhapāṇihato, C. D.; B.; alampāni.^o, S₁.

¹⁶ om. B. ¹⁷ pi, B. ¹⁸ tattha na pānam, S₁; tatth' annapānam, S₂. ¹⁹ annam vā pānam, B.

²⁰ B. adds pana; S₁ has yam before kiñci.

tassa pāpaṃ manasāpi cetaye¹ ti tassa puggalassa abhaddakaṃ anattaṃ manasāpi na cinteyya na piheyya,² pageva kāyavācāhi. Kasmā ti³ ce: Kataññutā sappurisehi vaññitā ti kataññutā nāma buddhādīhi uttamasappurisehi pasamsitā.

Upaṭṭhito ti payirupāsito 'idaṃ gaṇha idaṃ bhujjā' ti annapānādīnā upaṭṭhito. Adubbhapāṇi⁴ ti ahimsakahatto hatthasamyato.⁵ Dahate mittadubbhin⁶ ti⁶ tam⁷ mittadubbhim⁸ puggalaṃ dahati vināseti. Appaduṭṭhe hi ajjhāsayasampanne puggale parena⁹ kato aparādhō avisesena¹⁰ tass' eva anattāhāvo. Appaduṭṭho puggalo atthato tam dahati nāma. Tenāha Bhagavā:

Yo appadutthassa narassa dussati suddhassa posassa
anaṅganassa
tam eva bālaṃ pacceti pāpaṃ sukhumo rajo paṭivātaṃ
va khitto ti.*)

Yo pubbe katakalyāṇo ti yo puggalo kenaci sādhanā katabhaddako katūpakāro pacchā pāpena himsatī ti tam pubbakāriṇaṃ aparabhāge pāpena abhaddakena anīṭṭhena¹¹ bādhati. Allapāṇihato¹² poso ti allapāṇinā¹² upakārikiriyāya¹³ allapāṇinā dhotahatthena pubbakāriṇā heṭṭhā vuttanayena hato bādhitō tassa vā pubbakāriṇo bādhanena hato allapāṇinā¹⁴ akataññū¹⁵ puggalo na so bhadrāni passati ti so yathāvutto¹⁶ puggalo idhaloke¹⁷ ca paraloke ca iṭṭhāni¹⁸ na passati¹⁹ na vindati na labhati ti attho.

¹ cintaye, B. ² pasaheyya, B. ³ iti, B.; pi, S₁. S₂.
⁴ adubbhi.^o, B. ⁵ B. adds 'va. ⁶ om. S₁.
⁷ om. B. ⁸ S₂ adds tam pi. ⁹ aparena, B.
¹⁰ api sesena, B.; avisesaṃ, S₁. S₂. ¹¹ anattakena, B.
¹² adubbha.^o, B. ¹³ S₁. S₂ have m'upa. ¹⁴ adubbhapāṇi, B.
¹⁵ kataññū, B. ¹⁶ yathā, S₂. ¹⁷ om. S₁ (exc. ke).
¹⁸ iṭṭhaṃ, B. ¹⁹ passati ti, S₁. S₂, and omit the rest.

*) This verse (= Dhammap. v. 125) has been erroneously inserted into the text of the *Petavatthu* published for the P. T. S. by Prof. Minayeff.

Evam sappurisadhammaṃ paggaṇhantena Aṅkurena abhibhavitvā vutto so brāhmaṇo niruttaro tuṅhi ahoṣi. Yakkho pana tesam dvinnaṃ vacanapaṭivacanāni sutvā¹ brāhmaṇassa kujjhitvā pi 'hotu imassa duṭṭhabrāhmaṇassa² kattabbaṃ pacchā jānissām' ti attano kenaci anabhibhavanīyatam eva tāva dassento

Nāhaṃ devena vā³ manussena vā issariyena vā 'haṃ
suppasayho⁴

yakkho 'haṃ asmi⁵ paramiddhipatto dūraṅgamo vaṇṇa-
balupapanno ti 10

gātham āha.

Tattha devenā⁶ ti yena kenaci devena.⁷ Manussena vā ti etthāpi es' eva nayo. Issariyena vā ti devissariyena vā manussissariyena vā. Tattha devissariyaṃ⁸ nāma catummahārājikasakkasuyāmādīnaṃ⁹ deviddhi, manussissariyaṃ nāma cakkavatti-ādīnaṃ puññiddhi. Tasmā issariyagahaṇena mahānubhāve devamanusse saṅgaṇhāti. Mahānubhāvā pi hi devā attano puññaphalūpatthambhite¹⁰ manusse pi asati payogavippattiyaṃ abhibhavituṃ na sakkonti, pageva itare. 'Haṃ ti a-sahane nipāto. Na suppasayho¹¹ ti appadhaṃsiyo. Yakkho 'haṃ asmi¹² paramiddhipatto ti attano puññavasena¹³ ahaṃ yakkhattaṃ upāgato asmi¹⁴ yakkho vasamāno nayo vāso vā, atha kho paramiddhipatto paramāya uttamāya yakkhiddhiyā samannāgato. Dūraṅgamo ti khaṇen' eva dūraṃ pi ṭhānaṃ gantūṃ samattho. Vaṇṇabalupapanno ti rūpasampattiyā sarirabalena uppanno¹⁵ samannāgato. Tihi¹⁶ padehi mantayogādīhi¹⁷ attano anabhibhavanīyatam yeva dasseti, rūpasampanno hi paresaṃ bahumato hoti, rūpasampadaṃ

¹ om. S₂. ² brahmaṇassa, B. ³ om. C.

⁴ appa.^o, M. C. D.; B. ⁵ all MSS. except M. have asmim.

⁶ devena vā, B. ⁷ B. adds vā. ⁸ B. adds yaṃ.

⁹ °hārā pi kas.^o, S₁, S₂; °hārā ca sattasuya.^o, B.; B. adds vā.

¹⁰ S₂ omits puñña before phalu.^o ¹¹ appa.^o, B.

¹² asmim, all MSS. ¹³ °phalena, B. ¹⁴ asmim, all MSS.

¹⁵ upapanno, B. ¹⁶ B. adds pi.

¹⁷ mantappayog.^o, S₁, S₂; B. adds pi.

nissāya visabhāgavatthunā pi anākulanīyo hoti,¹ vaṇṇa-
sampadā pi anabhibhavanīyakāraṇaṃ. Vuttā ito param
Aṅkurassa ca devaputtassa ca

‘Pāṇi te sabbasovaṇṇo pañcadhāro madhussavo
nānārasā paggharanti maññe ’han taṃ Purindadaṃ.’ 11
‘N’amhi devo na gandhabbo na pi² Sakko Purindado
petam³ Ankura jānāhi Bheruvamhā⁴ idhāgataṃ.’⁵ 12
‘Kiṃ sīlo kiṃ samācāro⁶ Bheruvasmiṃ⁴ pure tuvaṃ
kena te brahmacariyena puññaṃ pāṇimhi ijjhati?’ 13
‘Tunnavāyo⁷ pure āsiṃ Bheruvasmiṃ⁴ tadā ahaṃ
sukicchavutti⁸ kapaṇo na me vijjati dātave. 14
Āvesanañ⁹ ca me āsi Asayhassa upantike
saddhassa dānapatino katapuññassa lajjino. 15
Tattha yācanakā yanti nānāgottā vanibbakā
te ca maṃ tattha pucchanti Asayhassa nivesanaṃ:
kattha¹⁰ gacchāma bhaddhaṃ vo kattha dānaṃ padiyati? 16
Tesāhaṃ¹¹ puṭṭho akkhāmi Asayhassa nivesanaṃ
paggayha dakkhiṇaṃ bāhuṃ ettha gacchatha bhaddaṃ¹² vo
ettha dānaṃ padiyati Asayhassa nivesane.¹³ 17
Tena pāṇi kāmadaḍḍo tena pāṇi madhussavo
tena me brahmacariyena puññaṃ pāṇimhi ijjhati’. 18
‘Na kira tvaṃ adā dānaṃ¹⁴ sakapāṇihi kassaci
parassa dānaṃ anumodamaṇo pāṇiṃ paggayha pāvadi. 19
Tena pāṇi¹⁵ kāmadaḍḍo tena pāṇi madhussavo
tena te¹⁶ brahmacariyena puññaṃ pāṇimhi ijjhati’. 20
‘Yo so dānaṃ adā bhante pasanno sakapāṇihi
so hitvā mānusaṃ dehaṃ kin nu so disataṃ gato?’ 21
‘Nāhaṃ jānāmi asayhasāhino¹⁷ Aṅgīrasassa gatiṃ āgatiṃ vā

¹ vā ti, *all MSS.* ² n’amhi, M.; B. ³ M., B. S₂ *add* maṃ.

⁴ Roru.^o, M. C. D.; B. ⁵ ito g.^o, C. ⁶ °hāro, S₁. S₂.

⁷ tantavāyo, S₁. S₂. ⁸ succhakimvutti, S₁.

⁹ aves.^o, S₁; nives.^o, M. C. D.; B.

¹⁰ tattha, C. D.; S₁. S₂. ¹¹ tenāhaṃ, S₁. S₂.

¹² bhadda, *all MSS. except* D.

¹³ S₁. S₂ *omit* Asayh.^o niv.^o; Asayh.^o nivesanaṃ, C.

¹⁴ adā nam (taṃ?), S₁. S₂. ¹⁵ B. *has* tena paṇi-la-ijjhati.

¹⁶ vo, S₁. S₂; me, M. C. D.; B. ¹⁷ °vāhino, S₁. S₂;

Asayhassa seṭṭhino, C.

sutañ ca me Vessavaṇassa santike¹ Sakkassa saavyatam
gato Asayho'. 22
'Alam eva kātum kalyāṇam dānam dātum yathā raḥam
pāṇikāmadadam disvā ko puññaṃ na karissati? 23
So hi nuna ito gantvā anuppatvāna Dvārakam
dānam² paṭṭhapayissāmi³ yaṃ mam' assa sukhāvahaṃ. 24
Dassāmi annapānañ⁴ ca vatthasenāsanāni ca
papañ ca udapānañ ca dugge saṅkamanāni cā' ti 25

pannarasa vacanapaṭivacanagāthā honti.

Tattha paṇi te ti tava dakkhiṇahattho. Sabbasovaṇṇo
ti sabbaso suvaṇṇavaṇṇo. Pañcadhāro ti pañcahi
aṅgulīhi parehi kāmītavatthūnaṃ dhārā etassa santi ti
pañcadhāro. Madhussavo ti madhurarasavisandako.
Tenāha: nānārasā pagghāraṇti ti madhurakaṭukasavā-
dibhedā nānāvidhā rasā visandanti ti attho. Yakkhassa
hi kāmādade⁵ madhurādirasasampannāni vicittāni⁶ khāda-
niyabhojanīyāni hatthe vissajjente madhurādirasā paggharanti
ti vuttaṃ. Maññe 'han taṃ Purindadan ti maññe
ahaṃ taṃ Purindadam Sakkam. Evaṃ mahānubhāvo
Sakko devarājā ti taṃ ahaṃ maññāmi ti attho.

N'amhi devo ti Vessavaṇādiko pākaṭo devo na homi.
Na gandhabbo ti gandhabbakāyikadevo pi na⁷ homi.⁷
Na pi⁸ Sakko Purindado ti purimattabhāve pure
dānassa⁹ paṭṭhapitattā Purindado ti laddhanāmo Sakko
devarājā pi na homi. Kataro pana ahosin ti āha. Petam¹⁰
Aṅkura jānāhi ti mārisa¹¹ Aṅkura petupapattikam mam¹²
jānāhi, aññataro petamahiddhiko ti mam upadhārehi.
Bheruvamhā¹³ idhāgatan ti Bheruvanagarato¹³ cavitvā
marukantāre idha imasmiṃ nigrodharukkhe uppajjana-
vasena āgatam ettha nibbattan ti attho.

Kiṃ sīlo kiṃ samācāro Bheruvasmiṃ¹³ pure tuvan
ti pubbe purimattabhāve Bheruvanagare¹³ vasanto tvaṃ

¹ Vessa santike, S₁. S₂. ² S₁. S₂ add taṃ.

³ paṭṭhayissāmi, S₁. S₂. B. ⁴ dassam' anna.°, M. C. D.; B.

⁵ kāmāduhe, S₁. S₂. ⁶ vividhāni, B. ⁷ om. B.

⁸ n'amhi, B. ⁹ dānam, B. ¹⁰ S₁. S₂ add mam.

¹¹ ādi, B. ¹² kammaṃ, S₁. S₂. ¹³ Rovuv.°, B.

kiṃ silo kiṃ¹ samācāro¹ ahoṣi, pāpato nivattanalakkhaṇaṃ kīdisaṃ silaṃ² samādāyo paṭipuññakiriyālakkaṇena³ samācārena kīdiso samācāro dānādīsu kusalasamācāresu kīdiso samācāro ahoṣi ti attho. Kena te brahmacariyena puññaṃ pāṇimhi ijjhatī ti kīdisena seṭṭhabrahmacariyena idaṃ evarūpaṃ tava hatthesu puññaphalaṃ idāni samijjhati nippajjati, taṃ kathehi ti attho. Puññaphalaṃ hi⁴ idha uttarapadalopena puññaṃ ti adhippetam. Tathā hi⁵ taṃ¹ Kusalānaṃ bhikkhave dhammānaṃ samādānāhetu evaṃ idaṃ puññaṃ pavaḍḍhatī ti ādīsu puññaṃ ti vuttaṃ.

Tunnavāyo⁶ ti tunnakāro. Sukicchavuttī ti suṭṭhu kicchavuttiko ativiyaḍukkhaḍḍivito.⁷ Kapaṇo ti varāko dīno ti attho. Na me vijjati dātave ti addhikānaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ dātum kiñci dātabbayuttakaṃ mayhaṃ natthi, cittaṃ pana me dānaṃ dinnan ti adhippāyo.

Āvesanan ti gharaṃ kammakaraṇasālā vā. Asayhassa upantike ti Asayhassa mahāseṭṭhino gehassa samīpe. Saddhassā ti kammaphalasaddhāya samannāgatassa. Dānapatino ti dānena nirantarappavattāya pariccāgasampattiyā lobhassa⁹ cāga-abhibhavena patibhūtaṃ.¹⁰ Katapuññassā ti pubbe katasucaritakammaṃ. Lajjino ti pāpajigucchanabhāvassa.¹¹

Tatthā¹² ti tasmīṃ mama āvesane.¹³ Yācanakā yanti ti yācanakā janā Asayhaseṭṭhiṃ kiñci yācitukāma āgacchanti.¹⁴ Nānāgottā ti nānāvidhagottapadesā. Vanibbakā ti vaṇḍipakā ye dāyakassa puññaphalādīnaṃ ca guṇakittanādīmukhena attano atthikabhāvaṃ pavedento vicaranti. Te ca maṃ tattha pucchanti ti tatthā ti nipātamattaṃ, te yācanakādayo maṃ Asayhassa seṭṭhino nivesanaṃ pucchanti, akkharacintakā hi idīsesu ṭhānesu

¹ om. B. ² silānaṃ, S₁.

³ paṭipuññapuññakiriyā.°, S₁. S₂; samvattitapuññakiriyā.°, B. ⁴ pi, B. ⁵ tatthā ti, B. ⁶ tunṇa.°, S₂. ⁷ °jiviko, B.

⁸ āvesayan, S₂; nivesanan, B. ⁹ lokassa, S₁. S₂.

¹⁰ tarā abhibhavana.°, S₁. S₂; patibhūtaṃ, S₁. S₂.

¹¹ °bhavassa, all MSS.; °jigucchanassa bh.°, B.

¹² gatā, S₁. S₂. ¹³ āsane, B. ¹⁴ gacchanti, B.

kammadvayaṃ icchanti. Kattha gacchāma bhaddaṃ vo kattha dānaṃ paḍiyatī ti tesam¹ pucchānākāra-nidassanaṃ. Ayaṃ h'ettha attho: bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, mayaṃ Asayhasēṭṭhinā dānaṃ paḍiyatī² ti sutvā āgatā, kattha dānaṃ paḍiyatī ti kattha vā mayaṃ gacchāma, kattha gata³ sakkā tam¹ laddhun ti.

Tesāhaṃ puṭṭho akkhāmi ti evaṃ tehi addhikajanehi⁴ labhanaṭṭhānaṃ puṭṭho ahaṃ pubbe akatapuññatāya idāni idisānaṃ kiñci dātum asamattho jāto, dānaggaṃ pana imesaṃ dassento lābhassa upāyaṃ ācikkhanaena pi⁵ uppādentō etta-kena pi bahum puññaṃ pasavāmi ti ādarabhāvaṃ⁶ uppādetvā dakkhiṇabāhum pasāretvā⁷ tesam Asayhasēṭṭhissa nivesanaṃ ācikkhāmi.⁸ Tenāha: paggayha dakkhiṇaṃ bahun ti ādi.

Tena pāṇi kāmadaḍo ti tena⁹ paradānapakāsaṇena¹ parena katassa dānaṃ sakkaccaṃ anumodanamattena hetunā idāni mayhaṃ hattho kapparuḅkko viya santānalatā¹⁰ viya ca kāmadaḍo icchiticchitadāyī kāmadaḍo hoti.¹¹ Tena¹² pāṇi¹² madhussavo¹³ ti¹⁴ iṭṭhavatthuvissajja-nako jāto.

Na kira tvam adā dānaṃ ti kirā¹⁵ ti anussavatthe nipāto. Tvam kira attano santakaṃ na pariccaji¹⁶, saka-pāṇiḥi sahatthehi¹⁷ kassaci¹⁸ samaṇassa vā brāhmaṇassa vā kiñci dānaṃ na adāsi.¹⁹ Parassa dānaṃ anumodamāno ti kevalaṃ pana parena²⁰ kataṃ parassa dānaṃ aho mahādānaṃ²¹ pavattesi ti anumodamāno yeva vihāsi.

Tena pāṇi kāmadaḍo ti tena tuyhaṃ pāṇi evaṃ kāmadaḍo aho acchariyā vata puññaṃ gatī ti adhippāyo.

Yo so dānaṃ adā²² bhante pasanno sakapāṇiḥi ti bhante²² ti²² devaputtaṃ gāravena ālapati. Bhante

¹ om. B. ² diyatī, B. ³ gato dāni, B.

⁴ atthika.°, B. ⁵ pi ti, S₁. S₂. ⁶ gāraṃ, B.

⁷ pasājetvā, S₁. S₂. ⁸ akkhāmi, B. ⁹ B. adds tadā.

¹⁰ °kalatā, S₁. S₂.

¹¹ B. adds kāmadaḍo ca honto. ¹² om. S₁. S₂.

¹³ madhurasavo, S₁. S₂. ¹⁴ om. all MSS. ¹⁵ kiṃ vā, S₁. S₂.

¹⁶ °ccajjati, B. ¹⁷ sahavatthehi, S₁. S₂; sahatte ti, B.

¹⁸ yassa kassaci, B. ¹⁹ B. adds ti. ²⁰ pane, S₁. S₂.

²¹ dānaṃ, B. ²² dānapati, S₁. S₂.

parena katassa dānānumodakassa tava¹ tuyhaṃ idisaṃ phalaṃ evarūpo ānubhāvo. Yo pana so Asayhamahāseṭṭhinā mahādānaṃ adāsi pasannacitto hutvā sahatthehi tadā mahādānaṃ pavattesi. So hitvā mānusaṃ dehan ti so idha manussattabhāvaṃ pahāya. Kin ti kataraṃ. Nu so ti nū ti nipātamattaṃ. Disataṃ gato ti disaṃ ṭhānaṃ gato² kīdisi³ tassa gati nippatti ti Asayhaseṭṭhino abhisamparāyaṃ pucchi.

Asayhasāhino ti aññehi maccharihi lobhābhībhūtehi sahituṃ vahituṃ⁴ asakkuṇeyyassa paricāgādi⁵ -vibhāgassa sappurisassa⁶ madhurassa⁷ sahanato⁸ asayhasāhino. Aṅgirassā ti aṅgato nikkhamanajutikassa,⁹ rasso¹⁰ ti jutiyā adhivacanaṃ. Tassa kira yācake āgacchante disvā uḷāraṃ pītisomanassaṃ uppajjati mukhavaṇṇo vippasidati. Taṃ attano paccakkhaṃ katvā¹¹ evaṃ āha: gatim āgatim vā ti tassa asukaṃ nāma gatim ito¹² gato ti¹³ vā tato¹⁴ vā pana asukasmim kāle idha āgamissati ti āgatim vā nāhaṃ jānāmi, avisayo esa mayhaṃ. Sutañ ca me Vessavaṇassa santike¹⁵ ti api ca kho upatṭhānaṃ gatena Vessavaṇassa mahārājassa santike sutam etaṃ mayā. Sakkassa sahavyataṃ gato Asayho ti Asayhaseṭṭhi Sakkassa devānaṃ indassa sahavyataṃ upagato¹⁶ ahoṣi, Tāvatisabhavane nibbatti¹⁷ ti attho.

Alam eva kātuṃ kalyāṇaṃ ti yaṃ kiñci kalyāṇaṃ kusalaṃ puññaṃ kātuṃ yuttam eva patirūpam eva. Tattha pana yaṃ sabbasādhāraṇaṃ sukaraṃ taṃ dassetuṃ Dānaṃ dātuṃ yathā rahan ti vuttaṃ. Attano vibhavalānuraṇaṃ dānaṃ dātuṃ alam eva. Tattha kāraṇaṃ āha: pāṇikāmadadaṃ disvā ti yatra hi nāma parakata-puññānumodanapubbakena dānapati nivesanaṃaggācikkhanamattena ayaṃ hattho kāmadado diṭṭho,¹⁸ imaṃ disvā

¹ tāva, S₁. S₂. ² tato, S₁. S₂. ³ kiṃdisi, B.

⁴ om. S₁. S₂. ⁵ asakkuṇeyya pariccādi, S₁. S₂.

⁶ asappur.^o, B. ⁷ om. B. ⁸ asah.^o, B.

⁹ jutissa, S₂; jutissā, S₁. ¹⁰ raso, all MSS.

¹¹ gahetvā, S₁. S₂. ¹² S₁. S₂ add vā.

¹³ S₁. S₂ add gatim. ¹⁴ gato, S₁. S₂. ¹⁵ santikan,
S₁. S₂. ¹⁶ gato, B. ¹⁷ nibbatto, B. ¹⁸ dibbo, S₁. S₂.

Ko puññaṃ na karissatī ti mādiso ko nāma attano patitthānabhūtaṃ puññaṃ na karissati.¹ Evaṃ aniyama-vasena puññakiriyāyaṃ ādaraṃ dassetvā idāni attani taṃ niyametvā² dassento So hi nunā ti ādinā gāthadvayaṃ āha.

Tattha so ti so ahaṃ. Hī ti avadhāraṇe nipāto. Nunā ti parivitakkite. Ito gantvā ti ito marubhūmito apagantvā. Anuppatvāna Dvārakan ti Dvaravatina-garaṃ anupāpunitvā. Paṭṭhapayissāmi³ ti pavattessāmi.⁴ Evaṃ Aṅkurena dānaṃ dassāmi ti paṭiññāya katāya yakkho tuṭṭhahaṭṭho⁵ ‘mārisa tvam vissattho⁶ dānaṃ dehi, ahaṃ pana te sahāyakkiccam karissāmi, yena te deyya-dhammo parikkhayaṃ na gamissati⁷ tena pakārena karissāmi’ ti taṃ dānakiriyāya samuttejetvā ‘brāhmaṇavāṇija tvam kira mādiso balakkārena netukāmo attano pamānaṃ na jānāsi’ ti tassa bhaṇḍaṃ antaradhāpetvā taṃ yakkhaṃ vihimsakāya himsāpento santajjesi. Atha naṃ Aṅkuro nānappakāraṃ yācitvā brāhmaṇena khamāpento pasādetvā sabbhaṃ bhaṇḍaṃ paṭipākatikaṃ kārāpetvā rattiyā upagatāya⁸ yakkhaṃ vissajjetvā⁹ gacchanto tassa avidūre aññataraṃ ativiyaḃibhacchadassanaṃ petam disvā tena katakammaṃ pucchanto

Kena te aṅguli kuṇā¹⁰ mukhañ ca kuṇalīkataṃ¹¹

akkhīni ca paggharanti kiṃ pāpaṃ pakataṃ tayā ti 26

gātham āha.

Tattha kuṇā¹² ti kuṇikā¹³ paṭikuṇikā¹⁴ anujubhūtā.

Kuṇalīkatan¹⁵ ti mukhavikārena vikūṇitaṃ¹⁶ sakūṇitaṃ.¹⁷

Paggharanti ti asuci vissandenti.¹⁸ Ath’ assa peto

¹ B. *adds* ti. ² attaniyametvā, S₁. S₂.

³ paṭṭhāpayissāmi, S₁. ⁴ pavattayissāmi, B.

⁵ tuṭṭhamānaso, B. ⁶ visattho, S₁. S₂.

⁷ S₁. S₂ *add* ti *and continue* taṃ dāna.^o

⁸ °katāya, S₁. S₂. ⁹ visajjo, B.

¹⁰ kuṇḍā, *all MSS. except M.*; B.

¹¹ kuṇḍa.^o, M. C.; S₂; kuṇḍasīkataṃ, S₁.

¹² kuṇḍā, S₁. S₂. ¹³ kuṇitā, S₁; kuṇḍito, S₂.

¹⁴ °kuṇitā, S₂; °kuṇḍitā, S₂. ¹⁵ kuṇḍa.^o, S₁. S₂.

¹⁶ vikūcitam, S₁. S₂. ¹⁷ samkuṇḍitam, S₁. S₂.

¹⁸ vissandanti, B.; visandanti, S₁. S₂.

Aṅgīrasassa gahapatino saddhassa gharam esino
 tassāhaṃ dānavissagge dāne adhikato ahum.¹ 27
 Tattha yācanake disvā āgate bhojanatthike²
 ekamantaṃ apakkamma³ akāsiṃ kuṇalī mukhaṃ.⁴ 28
 Tena me aṅguli kuṇā⁵ mukhañ ca kuṇalīkataṃ
 akkhini ca⁷ paggharanti taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā ti 29

tisso gāthā abhāsi.

Tattha Aṅgīrasassā ti ādinā Asayhaseṭṭhiṃ kitteti.
 Gharam esino ti gharam āvasantassa gahaṭṭhassa.
 Dānavissagge ti dānagge pariccāgaṭṭhāne. Dane
 adhikato⁸ ahun ti deyyadhammassa pariccājane dānā-
 dhikāre adhikato⁹ ṭhapito ahosi.

Ekamantaṃ apakkammā¹⁰ ti yācanake bhojanatthike
 āgate¹¹ disvā dānavyāvaṭena nāma¹² dānaggato anapak-
 kamma¹³ yathā ṭhāne yeva ṭhatvā¹⁴ sañjātapītisomanassena
 pasannamukhavaṇṇena¹⁵ sahatthena dānaṃ¹⁶ dātabbaṃ
 parehi vā paṭirūpehi dāpetabbaṃ, ahaṃ pana tathā akatvā
 yācanake¹⁷ āgacchante dūrato disvā¹⁸ attānaṃ adassento¹⁹
 ekamantaṃ apakkamma²⁰ apakkamitvā akāsiṃ kuṇalī-
 mukhaṃ²¹ ti vikūṇitaṃ²² saṅkucitaṃ mukhaṃ akāsiṃ.

Tenā ti yasmā²³ tadāhaṃ sāmīnā dānādhikāre niyutto
 samāno dānakāle upaṭṭhite macchariyā pakato dānaggato
 apakkamanto pādehi saṅkocaṃ āpajji²⁴, sahatthehi dātabbe
 tathā akatvā hatthasaṅkocaṃ āpajji²⁴, pasannamukhena
 bhavitabbaṃ²⁵ mukhasaṅkocaṃ āpajji²⁴, piyacakkhūhi
 oloketabbe cakkhukālusiyāṃ uppādesi, tasmā hatthaṅguliyo

¹ ahu, *all MSS. exc. M.* ² bhojanantike, S₁. S₂.

³ apakkama, B. ⁴ kuṇḍa.°, M. C. D.; kuṇḍa.° S₂;
kuṇḍasi.°, S₁. ⁵ kuṇḍā, C. D.; S₂.

⁶ kuṇḍa.°, M. C.; S₁. S₂. ⁷ me, M.; pi, S₂.

⁸ °gato, B. ⁹ °kāro, S₁. S₂; °gato, B.

¹⁰ °khamā, *all MSS.* ¹¹ gate, S₁. S₂. ¹² om. B.

¹³ °kkama, S₂. B. ¹⁴ upetvā, B. ¹⁵ vippasanna.°, B.

¹⁶ om. S₁. S₂. ¹⁷ yācake, S₁. S₂.

¹⁸ vaditvā, B.; S₁. S₂ *add* ca. ¹⁹ dassento, B.

²⁰ °kkama, B. ²¹ kuṇḍa.°, S₁. S₂.

²² vikūṇitaṃ, S₂. ²³ tasmā yasmā, S₂; tasmā, S₁.

²⁴ āpajjam, B. ²⁵ °tabbe pi, B.

ca pādaṅguliyo ca kuniṭā¹ vikuṇṭitā² jāṭā mukhañ ca kuṇalīkatam³ virūparūpena⁴ sankucitam akkhini⁵ ca asuci duggandhajegucchāni assūni paggharanti ti attho.

Tena vuttam

Tena me aṅguli kuṇā mukhañ ca kuṇalīkatam akkhini ca paggharanti tam pāpam pakatam mayā ti. 30

Tam sutvā Aṅkuro petam garahanto

Dhammena te kāpurisa mukhañ ca kuṇalīkatam⁶ [akkhini ca⁷ paggharanti]*) yaṃ tvam⁸ parassa dānassa akāsi kuṇalimukhañ⁹ ti 31

gātham āha.

Tattha dhammenā ti yutten' eva kāraṇena. Te ti tava. Kāpurisā ti lāmakapurisa. Yan ti yasmā. Parassa dānassā ti parassa dānasmim, ayam eva vā pāṭho.

Puna Aṅkuro¹⁰ dānapati tam seṭṭhim¹² garahanto

Katham hi dānam dadamāno kareyya parapattiyam annapānam khādaniyam vatthasenāsanāni cā ti 32

gātham āha.

Tass' attho: dānam dadanto¹² puriso katham hi¹³ nāma tam parapattiyam parena pāpetabbam¹⁴ sādhetabbam¹⁵ kareyya, attanā paccakkham¹⁶ eva pana¹⁵ katvā sahatthen' eva dadeyya sayam vā tattha¹⁷ vyāvaṭo bhaveyya, aṅṅathā attano deyyadhammo aṭṭhāne viddhamseyya, dakkhiṇeyyā pana¹⁸ sātena¹⁹ parihāyeyyun²⁰ ti.

¹ kuṇḍā, S₂; kuṇḍāṭhā, S₁. ² vikuṇṭitā, S₁. S₂; om. B.

³ kuṇḍa.°, S₂; kaṇṭha.°, S₁. ⁴ °rūpam, S₁. S₂.

⁵ akkīnañ, S₁. S₂. ⁶ kuṇḍa.°, M. C.; S₁. S₂.

⁷ te, B. ⁸ tam, M. C. D.; B. ⁹ kuṇḍa.°, C.; S₁. S₂.

¹⁰ B. adds tam. ¹¹ dānapatisēṭhi, B. ¹² dento, B.

¹³ ti, B. ¹⁴ dātabbam, B. ¹⁵ om. B.

¹⁶ attapa.°, B. ¹⁷ katta, S₁. S₂. ¹⁸ ca, B. ¹⁹ dānena, B.

²⁰ °hāyeyyan, S₂. B.

*) all MSS. have this phrase, it seems however to be an interpolation, and the metre itself suggests this.

Evam¹ tam garahitvā idāni attano² paṭipajjitabbavidhim
dento³

So hi nuna ito gantvā anuppatvāna Dvārakam
dānam paṭṭhapayissāmi⁴ yaṃ mam' assa⁵ sukhāvaham. 33
Dassām' annañ ca pānañ ca vattham senāsenāni ca
papañ ca udapānañ ca dugge ca⁶ saṅkamanāni cā ti 34

gāthadvāyam⁷ āha.⁷ Tam⁸ vuttattham eva

Tato hi so nivattitvā anuppatvāna Dvārakam
dānam paṭṭhayi⁹ Aṅkuro yaṃ tam assa sukhāvaham. 35
Adā annañ ca pānañ ca vatthasenāsanāni ca
papañ ca udapānañ ca vipprasanna cetasā. 36
Ko chāto ko ca⁷ tasito ko vattham parivassati¹⁰
kassa santāni yoggāni ito yojentu¹¹ vāhanam
ko chatt' icchati gandhañ ca ko mālam ko upāhanam: 37
Iti su¹² tattha ghosenti kappakā sūdā¹³ māgadhā¹⁴
sadā sāyañ ca pāto ca Aṅkurassa nivesane ti 38

catasso gāthā Aṅkurassa paṭipattim dassetum saṅgīti-
kārakehi thapitā.

Tattha tato¹⁵ ti marukantārato. Nivattitvā ti paṭi-
nivattitvā.¹⁶ Anuppatvāna Dvārakan ti Dvāravatina-
garam anupāpunivā. Dānam paṭṭhayi Aṅkuro ti
yakkhena paripūritasakalakoṭṭhāgāro sabbapātheyyakam
mahādānam¹⁷ Aṅkuro paṭṭhapesi. Yaṃ tam assa¹⁸
sukhāvahan ti yaṃ attano sampatti āyaṭiñ ca sukha-
nibbattakam.

Ko chāto ti ko jighacchito so āgantvā yathā rucim
bhuñjatū ti adhippāyo. Es' eva nayo sesesu pi. Tasito

¹ eva, S₂. ² attanā, B.

³ dassento, B.; deyyanto, S₁; S₁. S₂ add gāthadvāyam āha.

⁴ paṭṭhayissāmi, B. ⁵ m'assa, B.

⁶ om. M.; B.; camkam.°, S₁. S₂. ⁷ om. S₁. S₂.

⁸ tā, S₁. S₂. ⁹ paṭṭhapay', M; B. paṭṭhapayi 'ṅkuro, C. D.

¹⁰ paridassati, M; °dhassati, D.; B.; °dahissati, C.

¹¹ yojantu, M. C. D.; B. ¹² iti ssa, S₁. S₂.

¹³ suda, all Burmese MSS. ¹⁴ pāṭavā, M. C.

¹⁵ gato, S₁. S₂. ¹⁶ ovattetvā, B. ¹⁷ S₁. S₂ add so.

¹⁸ mam assa, B.; tumh'assa, S₁. S₂.

ti pipāsito. Parivassatī¹ ti paridahissati nivāsessati² pārūpissati vā ti attho. Santānī ti parissamappattāni. Yoggānī ti ratthayugavāhanāni.³ Ito yojentu⁴ vāhanan ti ito yoggasamūhato yathā rucim tam gahetvā vāhanam yojentu.⁴

Ko chatt' icchātī ti ko kilañjachattādibhedam chattam icchati so gaṇhatū ti adhippāyo. Sesesu pi es'eva nayo. Gandhan ti catujātiyagandhādikam gandham. Mālan ti gaṇṭhikādibhedam⁵ puppam. Upāhanan ti khalla-baddhādibhedam⁶ upāhanam. Iti sū ti⁷ nipātamattam, iti eva⁸ ko chāto ko tasito ti ādinā ti attho. Kappakā ti nahāpakā.⁹ Sūdā ti bhattakārakā.¹⁰ Māgadhā ti gandhino. Sadā ti sabbakālam divase divase sāyañ ca pāto ca. Tattha Aṅkurassa nivesane ghosenti¹¹ ugghosenti ti yojanā.

Evam mahādānam pavattentassa gacchante¹² kāle titti-bhāvato addhikajanehi¹³ pavivittam dānaggam ahoṣi. Tam disvā Aṅkuro dāne¹⁴ ulārajjhāsayatāya atuttamānaso hutvā attano dāne niyuttam Sindhakam¹⁵ nāma mānavam¹⁶ āmantetvā

Sukham supati Aṅkuro iti jānāti maṃ jano
dukkham supāmi Sindhaka¹⁷ yam na passāmi yācake. 39
Sukham supati Aṅkuro iti jānāti maṃ jano
dukkham Sindhaka¹⁷ supāmi¹⁸ appake su vanibbake ti 40

gāthadvayam āha.

Tattha sukham supati Aṅkuro iti jānāti maṃ
jano ti Aṅkuro rājā yasabhogasamappito dānapati attano
bhogasampattiyā dānasampattiyā ca sukham supati sukhen'

¹ °dhassati, B. ² om. S₁. S₂.

³ °vahanakā, S₁; °vāhakā, S₂. ⁴ yojantu, B.

⁵ gandhi.°, B.; gatthikāgatthikabhedam, S₁. S₂.

⁶ usubhaṇḍādike, S₁. S₂. ⁷ B. adds ettha sū ti.

⁸ evam, B. ⁹ nahāpikā, S₁. S₂. ¹⁰ °kārā, S₁. S₂.

¹¹ ghosanti ti, B.; ghose ugghosenti, S₂.

¹² S₁. S₂ repeat gacchante. ¹³ atthi.°, B.

¹⁴ dānam, S₁. S₂. ¹⁵ Sindhukam, B.

¹⁶ mānavam, S₁. S₂.

¹⁷ Sindhuka, B.; Sinduka, C. D.; Siddaka, M.

¹⁸ B. puts supāmi before Sindh.°.

eva niddam upagacchati sukham¹ paṭibujjhati ti evam
mam jano sambhāveti. Dukkham supāmi Sindhakā ti
aham pana Sindhaka dukkham eva supāmi. Kasmā yaṃ
na passāmi yācake ti² yasmā mama ajjhāsayanurūpaṃ
deyyadhammaṃ paṭiggāhake bahū yācake na passāmi tasmā
ti attho.

Appake su vanibbake ti vanibbakajane appake 'va
katipaye³ dukkham supāmi ti yojanā. Sū ti pi⁴ nipāta-
mattam, appake vanibbakajane sati ti attho.

Taṃ sutvā Sindhako tassa ulāraṃ dānādhimuttiṃ⁵
pākaṭataraṃ kātukāmo

Sakko ce⁶ te varaṃ dajjā Tāvatiṃsānam issaro
kissa⁷ sabbassa lokassa varamāno varaṃ vare ti 41

gātham āha.

Tass' attho: Tāvatiṃsānaṃ⁸ sabbassa pi⁹ lokassa issaro
Sakko 'varaṃ varassu¹⁰ Aṅkura yaṃ kiñci manas' icchitan'
ti tuyhaṃ varaṃ dajjā dadeyya ce varamāno paṭṭhayamāno¹¹
kissa kīdisaṃ¹² varaṃ vareyyāsi¹³ ti.¹⁴ Atha² Aṅkuro
attano ajjhāsayaṃ yathāvato¹⁵ pavedento

Sakko ce⁶ me varaṃ dajjā Tāvatiṃsānam issaro
kāluṭṭhitassa me sato suriyuggamaṃ¹⁶ pati
dibbā bhakkhā pātubhaveyyuṃ¹⁷ silavanto ca yācakā 42
Dadato¹⁸ me na khīyetha datvā nānutappeyyāhaṃ
dadaṃ cittaṃ pasādeyyam evaṃ¹⁹ Sakkavaraṃ vare ti 43

dve gāthā abhāsi.

Tattha kāluṭṭhitassa me sato ti kāle pāto vuṭṭhitassa
atthikānaṃ dakkhiṇeyyānaṃ apacāyanapāricariyādivasena²⁰

¹ sukhen' eva ca, B. ² om. B.

³ appakesu katippayesu, S₁. S₂. ⁴ ca, B.

⁵ maggaṃ, S₁. S₂. ⁶ ca, M. C. ⁷ kassa, M.

⁸ B. adds devānaṃ. ⁹ ca, B. ¹⁰ varassa, S₁. S₂

¹¹ paṭhapaya.°, B. ¹² kiṃdisaṃ, B. ¹³ vareyyā, B.

¹⁴ B. adds attho. ¹⁵ yā.°, all MSS. ¹⁶ suriyass' uggam.°,
S₁. S₂. ¹⁷ bhaveyyaṃ, S₁. S₂. ¹⁸ C., B. add ca.

¹⁹ etaṃ, M. C. D.; B. ²⁰ acayana.°, S₁; payana.°, S₂.

uṭṭhānavasena viriyasampannassa me samānassa. Suriy-
uggamanam¹ patī ti suriyassa gamanavelāya.² Dibbā
bhakkhā pātubhaveyyun ti devalokapariyāpannā
āhārā uppajjeyyūṃ. Silavanto ca yācakā ti yācakā
ca silavanto³ kalyāṇadhammā bhaveyyūṃ.⁴

Dadato⁵ me na khīyethā ti āgatāgatānaṃ dānaṃ
dadato ca me deyyadhammo na khīyeyya⁶ na parikkhayaṃ
gaccheyya.⁷ Datvā nānutappeyyāhan ti dātabbadā-
nam⁸ datvā kiñci-d-eva appasādakam disvā tena ahaṃ
pacchā nānutappeyyaṃ. Dadaṃ cittaṃ pasādeyyan
ti dadamāno cittaṃ pasādeyyaṃ pasannacitto yeva hutvā
dadeyyaṃ.⁹ Evaṃ¹⁰ Sakkavaram vare ti Sakkam de-
vānam indaṃ ārogyasampadā¹¹ deyyadhammasampadā dak-
khiṇeyyasampadā deyyadhammassa¹² aparimitasampadā¹³
dāyakasampadā ti¹⁴ evaṃ¹⁵ pañcavidhavarāṃ¹⁶ vareyyaṃ.
Ettha ca kālūṭṭhitassa me sato ti etena ārogyasampadā,
dibbā bhakkhā pātubhaveyyan ti etena deyyadhamma-
sampadā, silavanto ca¹⁷ yācakā ti etena dakkhiṇeyya-
sampadā, dadato⁵ me na khīyethā ti etena deyyadhammassa
aparimitasampadā¹⁸, datvā nānutappeyyāhaṃ dadaṃ cittaṃ
pasādeyyan ti etehi dāyakasampadā ti. Ime pañca
attāvarabhāvena¹⁹ icchitā, te ca kho dānamayapuññassa
yāva-d-eva ulārabhāvāyā²⁰ ti veditabbaṃ.

Evaṃ Añkurena attano ajjhāsaya²¹ pavedite tattha ni-
sinno nītisatthe kataparicayo Sonako nāma eko puriso taṃ
atidānato vicchinditukāmo

Na sabbavittāni pare pavecche²² dadeyya dānañ ca
dhanañ ca rakkhe

¹ suriyass' ugg.^o, S₁. S₂. ² sūriyuggamanavelāyaṃ, B.

³ S₁. S₂ add ca. ⁴ bhaveyyaṃ, S₁. S₂. ⁵ B. adds ca.

⁶ khīyetha, B. ⁷ S₁ repeats na p.^o g.^o

⁸ taṃ ca dānaṃ, B. ⁹ dadeyyāma, B. ¹⁰ etaṃ, B.

¹¹ om. S₁. S₂. ¹² om. S₂. ¹³ etaṃ, B.; om. S₂.

¹⁴ tividha.^o, S₁. S₂. ¹⁵ bhāvo, S₁. S₂.

¹⁶ atthāvahanabhāvena, S₁. S₂. ¹⁷ ulārāya, S₁. S₂.

¹⁸ ajjhāsayena, S₂. B.

¹⁹ pavacche, M. D.; B.; sampavacche, C.

tasmā hi dānā dhanam eva seyyo atippadānena¹ kulā
na honti. 44

Adānam atidānañ ca na ppasamsanti paṇḍitā
tasmā hi dānā dhanam eva seyyo samena vatteyya sa
dhīradhammo ti 45

dve gāthā abhāsi. Sindhako evaṃ pana vimaṃsitukāmo
Na sabbavittānī ti ādim āhā ti apare.

Tattha na sabbavittānī ti saviññāṇakaviññāṇakappa-
bhedānī sabbānī vittūpakaraṇānī dhanānī ti attho. Pare
ti paramhi² parassā ti attho. Na ppavecche ti na da-
deyya, dakkhiṇeyyā laddhā ti katvā³ kiñci asesetvā,
sabbasāpateyyapariccāgo na kātabbo ti attho. Dadeyya
dānañ cā ti sabbena sabbam dānadhammo na⁴ kātabbo,
atha kho attano āyañ ca vayañ⁵ ca⁵ jānitvā vibhavanu-
rūpam dānañ ca dadeyya. Dhanañ ca rakkhe ti⁶
aladdhalābhaladdhaparirakkhaṇarakkhitasambandhavasena⁷
dhanam paripāleyya⁸

Ekena bhoge bhūñjeyya dvihi⁹ kammaṃ payojaye
catutthañ ca nidhāpeyya āpadāsu bhavissatī ti

vuttavidhinā vā dhanam rakkheyya, taṃ mūlakattā dānassa.

Tayo¹⁰ pi maggā aññamaññavisodhanena paṭisevitabbā
ti hi nīticintakā. Tasmā hī ti yasmā dhanañ⁵ ca⁵
rakkhanto dānañ ca karonto ubhayattha¹¹ lokahitāya
paṭipanno hoti dhanamūlakañ ca dānam, tasmā dānato
dhanam eva seyyo sundarataro ti atidānam na dātābhan
ti adhippāyo. Tenāha: atippadānena kulā¹² na hontī
ti dhanassa pamāṇam ajānitvā¹³ dānassa taṃ nissāya
atippadānappasaṅgena kulānī¹⁴ na honti na ppavattanti
ucchijjanti ti attho. Idāni viññūnam¹⁵ pasamsitāya¹⁶ pi¹⁷ tam¹⁷

¹ abhipp.°, M. C. D. ² parasmim, S₁. ³ B. adds sabbam.

⁴ S₁. S₂ put na before dāna.°. ⁵ om. S₁. S₂; both have ayañ; B. omits attano. ⁶ B. adds dhanam rakkheyya.

⁷ aladdhamānabhaṇḍaparirakkhitapabandha.°, B.; alad-
dhalābhaladdhanaparikkharāṇarakkhitasambandha.°, S₁; ⁸ lā-
bhanaladdhanaparakkhaṇa.°, S₂. ⁹ paricāseyya, S₁. S₂. ¹⁰ dihi,
S₁. S₂. ¹¹ S₁. S₂ add ti. ¹² ubhaya, S₁. S₂. ¹³ kusalā, all MSS.

¹⁴ ajānitvāna, B. ¹⁵ kusalānī, B. ¹⁶ viññānam, S₁. S₂.

¹⁷ pasamsitam, S₁. S₂. ¹⁸ om. S₁. S₂.

evattham¹ patitṭhapento Adānam atidānañ cā ti gātham āha.

Tattha adānam atidānañ cā ti sabbena sabbam kaṭacchubhikkhāya pi taṇḍulamuttḥhiyā pi adānam² pamānaṃ atikkamitvā pariccāgasāṅkhātam atidānañ ca paṇḍitā buddhimanto sappaññajātikā³ na ppasaṃsanti vaṇṇenti.⁴ Sab-bena sabbam adānena hi samparāyikato atthato paribāhiro hoti. Atidānena diṭṭhadhammikapaveṇī⁵ na ppavattanti. Samena vatteyyā ti avisamena⁶ lokiyaparikkhakena⁷ agarahitena⁸ majjhimena nāyena pavatteyya. Sa dhīra-dhammo ti yā yathāvuttam dānādānappavatti⁹ sā dhīrā-
nam dhisampannānam nītinayakusalānam dhammo. Tehi gatamaggo ti¹⁰ dīpeti.

Tam sutvā Aṅkuro tassa adhippāyaṃ parivattento

Aho vata¹¹ re aham eva dajjam santo¹² ca¹³ maṃ sappu-
risā bhajeyyūṃ¹⁴
megho va¹⁵ ninnam¹⁶ paripūrayanto¹⁷ santappaye sabba-
vanibbakānam. 46

Yassa yācanake disvā mukhavaṇṇo pasīdati
datvā attamano hoti tam gharam vasato sukham. 47

Yassa yācanake disvā mukhavaṇṇo pasīdati
datvā attamano hoti esā puññassa¹⁸ sampadā. 48

Pubbe 'va dānā sumano dadam cittam pasādaye¹⁹
datvā attamano hoti esā puññassa¹⁸ sampadā ti 49

imāhi²⁰ catūhi gāthāhi attano paṭipajjitabbam²¹ vidhiṃ
pakāsesi.²²

Tattha aho vatā ti sādhu vata. Re²³ ti ālapanam.
Aham eva dajjan ti aham dajjam eva. Ayaṃ h'ettha

¹ eva vattam, B. ² dānam, S₂. ³ sappurisa.°, B.

⁴ vaṇṇiyanti, B. ⁵ °dhammikato.°, B. S₂; °dhammikato, B., and omits the next three words. ⁶ atisamena, S₁. S₂.

⁷ °sarikkhakena, B.; °sarikkakehi, S₂. ⁸ samāhitena, B.

⁹ dānasamāpatti, B. ¹⁰ om. S₂. ¹¹ vatā, S₁. ¹² sante, S₁. S₂; dadanto, C. ¹³ hi, S₁. S₂. ¹⁴ bhajeyyā S₁; °yyā, S₂.

¹⁵ ca, B. ¹⁶ ninnāni, S₁. S₂, and add hi.

¹⁷ pūrayanto, S₁. S₂. ¹⁸ yaññassa, M. C. D.

¹⁹ all MSS. ²⁰ om. B. ²¹ °pajjana.°, B.

²² pakāseti, B. ²³ are, S₁. S₂.

saṅkhepattho. Māṇava¹ dānā dhanam eva seyyā ti yadi
 ayaṃ nītikusalānaṃ vādo, vadanti te kāmam², ahaṃ
 dajjam eva. Santo ca³ maṃ sappurisā bhajeyyūn⁴
 ti tasmiṃ ca dāne santo upasanto kāyavacīmanosamā-
 cārasappurisā sādhave⁵ maṃ bhajeyyūm³ upagaccheyyūm.⁶
 Mego va⁷ ninnam⁸ paripūrayanto⁹ ti ahan ca¹⁰ abhi-
 ppavassanto¹¹ mahāmegho viya ninnāni ninnatṭhānāni
 sabbesaṃ vanibbakānaṃ adhippāye paripūrento aho vata
 te¹² santappeyyan ti.

Yassa yācanake disvā ti yassa puggalassa gharam
 esino yācanake disvā 'paṭhamam¹³ tāva upatṭhitam vata me
 puññakkhetan' ti saddhājātassa mukhavaṇṇo pasīdati,
 yathā vibhavam pana tesam dānam datvā attamano¹⁴
 pītisomanassehi gahitacitto hoti, tamhi yad ettha yācakā-
 nam dassanam te ca disvā cittassa pasādanam yathā rahaṃ¹⁵
 dānam datvā ca¹⁶ attamanatā.

Esā puññassa¹⁷ sampadā ti esā puññassa¹⁷ sampatti
 pāripūrī nibbattī¹⁸ ti attho.

Pubbe 'va dānā sumano¹⁶ ti sampattinidāna - anu-
 gāmikaṃ nidhānaṃ nidhessāmī ti muñcanam¹⁹ cetanāya
 pubbe 'va dānupakaraṇassa sampādanato²⁰ paṭṭhāya sumano
 somanassajāto bhaveyya. Dadam cittam pasādaye²¹
 ti dadanto deyyadhammam dakkhiṇe hatthe patitṭhapento
 asārato dhanato sārādānaṃ karomī ti attano cittam
 pasādeyya. Datvā attamano hotī ti dakkhiṇeyyānam
 deyyadhammam pariccajitvā paṇḍitapaññattam²² nāma
 mayā anutṭhitam aho sādhu suṭṭhū ti attamano²³ pamudito²⁴
 pītisomanassajāto hoti. Esā puññassa¹⁷ sampadā ti

¹ mānava, S₁. S₂. ² B. has instead of this phrase cāvati
 hotu (? hetu) kāmam. ³ hi, S₁. S₂.

⁴ bhajeyyan, S₁. S₂. ⁵ te pi, B.

⁶ om. B.; °gaccheyyam, S₁. S₂. ⁷ ca, B.

⁸ ninnāni, S₁. S₂. ⁹ abhipūr.°, S₁. S₂.

¹⁰ aham, B. ¹¹ atippavassanto. B. ¹² te vata aho, B.

¹³ imam, B. ¹⁴ attano, S₁. ¹⁵ yathā codanam, S₁. S₂.

¹⁶ om. B. ¹⁷ yaññassa, B. ¹⁸ S₁. S₂ add ca.

¹⁹ dāna, B. ²⁰ sambharanato, B.

²¹ pasādeyyā, S₁. S₂. ²² °puññattam, S₁. S₂.

²³ attano, B. ²⁴ pamukhito, B.

yā ayam pubbhāgacetanā¹ muñcanacetanā aparabhāgacetanā² ti imāsaṃ kammaphalaladdhānugatānaṃ somanassa-pariggahitānaṃ tissannaṃ cetanānaṃ pāripūri esā puññassa³ sampadā sampatti. Na ito aññathā⁴ adhippāyo.

Evam Aṅkuro attano paṭipajjanavidhiṃ pakāsetvā bhīyosomattāya abhivaḍḍhamānadānājñāsayo divase divase mahādānaṃ pavattesi. Tena tadā sabbarajjāni⁵ dunnaṅgalāni⁶ katvā mahādāne diyamāne paṭiladdhasabbupakaraṇamanussā attano attano⁷ kammante pahāya yathā sukhaṃ vicariṃsu. Tena⁸ rājūnaṃ koṭṭhāgārāni⁹ parikkhayaṃ āgamaṃsu.¹⁰ Tato rājāno Aṅkurassa dūtaṃ pāhesuṃ 'bhoto dānaṃ nissāya amhākaṃ āyassa vināso ahoṣi, koṭṭhāgārāni parikkhayaṃ gatāni, tattha yuttaṃ nātabban'¹¹ ti.¹² Taṃ sutvā Aṅkuro Dakkhiṇāpathaṃ gantvā Damiḷavisaye¹³ samuddassa avidūraṭṭhāne mahatiyo dānasālāyo¹⁴ kārapetvā mahādānāni pavattento yāvātāyukaṃ ṭhatvā kāyassa bhedaṃ parammaraṇā¹⁵ Tāvatiṃsabhavane nibbatti. Tassa dānavibhūtiṃ¹⁶ saṅgūpapattiṃ¹⁷ ca dassento saṅgītikārā

Saṅghivāhasahassāni Aṅkurassa nivesane	
bhojanaṃ diyaṭe niccaṃ puññapekkhassa jantuṃ.	50
Janā ¹⁸ tisahassā ¹⁷ sūdā ¹⁶ ānuttamaṇikuṇḍalā	
Aṅkuraṃ upajivanti dāne yaññassa vyāvaṭā. ¹⁹	51
Saṅghipurisasahassāni ²⁰ ānuttamaṇikuṇḍalā	
Aṅkurassa mahādāne kaṭṭhaṃ phāḷenti māṇavā. ²¹	52

¹ pubbacetanā, S₁; pubbe cet.^o, S₂.
² aparā cetanā, S₁. S₂. ³ yaññassa, B., and adds dānassa. ⁴ B. adds ti. ⁵ satta.^o, B.
⁶ uttamg.^o, S₁. S₂. ⁷ om. B. ⁸ tesam, B.
⁹ °gārādi, B. ¹⁰ agam.^o, B. S₂.
¹¹ tatthāyuttamate divase dātabban ti, B.
¹² Damiṭṭha.^o, B. ¹³ anekadāna.^o, B.
¹⁴ °vibhūtiṃ ca, B. ¹⁵ saṅgavibhūtiṃ pavattiṃ ca, B.
¹⁶ om. M. C. D.; B. ¹⁷ °sahassāni, M. C. D.; B.
¹⁸ sudāni, M. C. D.; B. ¹⁹ pāvāṭā, M. C.; S₂; pavāṭā, S₁; byāvāṭā, D. ²⁰ parisa.^o, B. S₂.
²¹ mānava, C. D.; mānavā, M.; S₁. S₂.

Soḷasitthisahassāni sabbālaṅkārahūsitā	
Aṅkurassa mahādāne vidhā piṇḍenti ¹ nāriyo.	53
Soḷasitthisahassāni sabbālaṅkārahūsitā	
Aṅkurassa mahādāne dabbigāhā upaṭṭhitā.	54
Bahum bahunaṃ ² pādāsi ciram pādāsi khattiyō ³	
sakkaccaṃ ca sahatthā ca ⁴ cittiṃ ⁵ katvā punappunaṃ.	55
Bahumāse ca pakkhe ca utusaṃvaccharāni ⁶ ca	
mahādānaṃ pavattesi Aṅkuro dīgham antaraṃ. ⁷	56
Evam datvā yajitvā ca ⁸ Aṅkuro dīgham antaraṃ ⁹	
so hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatisūpago ahū ti	57

gathā āhamsu.

Tattha saṭṭhivāhasahassāni ti vāhānaṃ saṭṭhisahassāni gandhasālitaṇḍulādipūritānaṃ¹⁰ vāhānaṃ saṭṭhisahassānaṃ¹¹ puñṇapekkhassa¹² dānājñhāsayaassa dānādhi-muttassa Aṅkurassa nivesane niccaṃ divase divase⁴ jantuno sattaniḷkāyassa¹³ bhojanaṃ diyate ti yojanaṃ.

Tisahassā¹⁴ sūdā¹⁵ ti tisahassamattā sūdā bhattakā-rakā. Te ca kho¹⁶ padhānabhūtā adhippetā. Tesu ekam ekassa pana¹⁷ vacanakarā¹⁸ anekā veditabbā. Tisahassāni sūdānaṃ ti ca paṭhanti. Āmuttamaṇiḷkaṇḍalā¹⁹ ti nānāmaṇivicittakaṇḍaladhara²⁰ nidassanamattaṃ²¹ c'etaṃ āmuttakaṭṭakakaṭṭasuttādi²² ābharaṇā²³ pi te²⁴ agahesum.²⁵ Aṅkuraṃ upajivanti ti taṃ nissāya²⁶ jivanti, tappaṭṭi-baddhajivikā honti ti attho. Dāne yaññassa vyāvaṭā²⁷

¹ piṇḍanti, S₁. ² bahum, S₂. ³ all MSS. except S₂.

⁴ om. S₁. S₂. ⁵ vitti, C.; pīti, S₁. S₂.

⁶ itu.^o, S₁. S₂. ⁷ antare, M.

⁸ yajetvā vā, B. ⁹ antare, M. D.; B.

¹⁰ ^opurita, B. ¹¹ ^osahassāni, B. ¹² ^opekkhantassa, S₁.

¹³ sattaḷkāyassa, B. ¹⁴ tisahassāni, B. ¹⁵ sūdāni, B.

¹⁶ B. adds pana. ¹⁷ om. S₂.

¹⁸ pavacana.^o, S₂; pesanāvacana.^o, B.

¹⁹ ^okuṇḍalāni, S₁. S₂. ²⁰ ^odharādi, S₁. S₂.

²¹ dassanamaggam, S₁. S₂. ²² ^okaṭṭasuttādi, S₂; ^okaṭṭa-suttā, S₁. ²³ ābharaṇāni, B. ²⁴ B. omits pi te.

²⁵ ahesum, B. S₂. ²⁶ upanissaya, B.

²⁷ byāvaṭā, B.; pāvakā, S₁. S₂.

ti mahāyāgasāññitassa¹ yaññassa² dāne yajane vyāvaṭā³ usukkam āpannā.

Kaṭṭham phārenti mānavā⁴ ti nānappakārānaṃ khajjabhojjanādi-āhāravisesānaṃ pacanāya alaṅkatapatiyattā taruṇamanussā kaṭṭhāni phārenti vidārenti.⁵

Vidhā ti vidhātābbāni⁶ bhojanayoggāni kaṭukabhaṇḍāni. Piṇḍenti ti pisanavasena⁷ yojenti.⁸

Dabbigāhā ti kaṭacchugāhikā. Upatṭhitā ti parivesanaṭṭhānaṃ upagantvā ṭhitā honti.

Bahun ti mahantaṃ pahūtikam.⁹ Bahūnan¹⁰ ti anekesaṃ. Pādāsī ti pakārehi adāsī. Ciran ti cirakālam, vīsativassasahassāyukesu hi manussesu so uppanno bahum bahūnaṃ cirakālam 'va¹¹ dento yathā adāsī. Taṃ dassetuṃ Sakkaccaṃ cā ti ādi vuttaṃ.

Tattha sakkaccan ti ādaraṃ¹² anāviddham¹³ anavaññātaṃ katvā. Sahatthā ti sahatthena na¹⁴ ānāpanamattena. Cittim katvā ti gāravabahuṃāyogena cittena karitvā pūjetvā.¹⁵ Punappunan ti bahuso na ekavāraṃ katipayavāre vā⁵ akatvā anekavāraṃ pādāsī ti yojanā. Idāni taṃ¹⁶ eva punappunaṃ kāraṇaṃ¹⁷ vibhāvetuṃ Bahumāse cā ti gātham āhaṃsu.

Tattha bahumāse ti cittaṃ māse⁵ ti⁵ cittaṃ māsadike bahū anekamāse, tatthāpi kaṇhasukkabhede¹⁸ bahū pakkhe. Utuṣaṃvaccharāni cā ti vasantagimhādike bahū utū cittaṃ saṃvaccharādi¹⁹ bahūni⁵ saṃvaccharāni⁵ ca sabbattha accantasamyoge²⁰ upayogavacanaṃ. Digham antaran ti dighakālam antaraṃ. Ettha ca²¹ ciram pādāsī ti ciram kālam dānassa pavattitabhāvaṃ vatvā puna tassa nirantaram

¹ mahāyoga.^o, S₁. S₂. ² B. *adds* yiṭhassa.

³ pāvātā, S₁. S₂; byāvaṭā, B. ⁴ mānavā, S₁. S₂.

⁵ om. B. ⁶ vindhā.^o, S₁. S₂.

⁷ pisavanav.^o, S₂; pisvasanav.^o, S₁. ⁸ payoj.^o, B.

⁹ bahutaṃ, B. ¹⁰ bahunnan, B. ¹¹ ca, B.

¹² sādaraṃ, S₁. S₂. ¹³ anupaviddham, S₁. S₂.

¹⁴ om. S₁. ¹⁵ pūjitvā, B. ¹⁶ kataṃ, S₁.

¹⁷ karaṇaṃ, B. ¹⁸ sukka.^o, S₂. ¹⁹ ca saṃvaccharāni, B.

²⁰ accintasayo, S₂; acintāsayo, S₁. ²¹ va, S₂.

eva pavattitabhāvaṃ dassetuṃ Bahumāse ti ādi vuttan ti datṭhabbāṃ.

Evan ti vuttappakārena. Datvā yajitvā cā ti atthato¹ kesañci dakkhiṇeyyānaṃ ekaccassa deyyadhammassa pariccajanavasena datvā puna Bahū bahūnaṃ pādāsī ti vuttanayena atthikānaṃ sabbesaṃ yathā kāmaṃ dento mahāyāgavasena² yajitvā ca.³ So hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatiṃsūpago ahū ti so Aṅkuro āyūhapariyosāne manussabhāvaṃ pahāya paṭisandhigahaṇavasena Tāvatiṃsadevanikāyūpago ahoṣi. Evaṃ tasmim Tāvatiṃsesu nibbattitvā dibbasampattiṃ anubhavante amhākaṃ Bhagavato kāle Indako nāma mānava āyasmato Anuruddhattherassa piṇḍāya carantassa pasannamānaso kaṭacchubbhikkhaṃ dāpesi. So aparena samayena kālaṃ katvā khettagatassa puññassa ānubhāvena Tāvatiṃsesu mahiddhiko mahānubhāvo devaputto hutvā nibbatto dibbehi rūpādīhi dasahi ṭhānehi Aṅkuraṃ devaputtaṃ abhibhavitvā virocati. Tena vuttaṃ:

Kaṭacchubbhikkhaṃ datvāna Anuruddhassa Indako so hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatiṃsūpago ahu.	58
Dasahi ṭhānehi Aṅkuraṃ Indako atirocati rūpe sadde rase gandhe phoṭṭhabbe ca manorame.	59
Āyunā yasaṣā c'eva vaṇṇena ca sukhena ca ādhipaccena ⁴ Aṅkuraṃ Indako atirocatī ti.	60

Tattha rūpe ti rūpahetu attano rūpasampattinimittan ti attho. Sadde ti ādisu pi es'eva nayo.

Āyunā ti jīvitena. Nanūpadevānaṃ jīviṭaṃ paricchinnappamāṇaṃ vuttaṃ? Saccāṃ vuttaṃ. Taṃ pana yebhuyyavasena. Tathā hi ekaccānaṃ devānaṃ payogavipatti⁵ - ādinā antarā maraṇaṃ hoti yeva. Indako pana tisso vassakoṭṭiyo saṭṭhi ca vassasahassāni paripūreti yeva. Tena vuttaṃ: āyunā atirocatī ti. Yasaṣā ti mahati⁶

¹ attato (or attano) S₁. S₂; B. adds ekam eva.

² mahāyoga.^o, S₁. S₂. ³ om. B.

⁴ adhip.^o, all MSS. except M.; S₂. ⁵ payovānaṃ patti, S₁. S₂.

⁶ om. S₁. S₂.

parivārasampattiyā. Vaṇṇenā ti saṅṭhānasampattiyā, vaṇṇadhātusampadā pana Rūpe¹ ti iminā vuttā yeva. Ādhipaccenā² ti issariyena.

EvamaṅkureIndake ca Tāvatiṃsesu nibbattitvā dibbasampattim anubhavantesu³ amhākaṃ Bhagavā abhisambodhito sattame saṃvacchare Āsālhipunṇamāyaṃ Sāvattihinagara-dvāre gaṇḍambarukkhamaṃle yamakapāṭihāriyaṃ katvā vītikkena⁴ Tāvatiṃsabhavanaṃ gantvā pāricchattakamaṃle paṇḍukambalasilāyaṃ Yugandharapabbate bālasuriyo viya virocamaṇo dasahi lokadhātūhi sannipatitāya devabrahmaparisāya⁵ jutim attano sarirappabhāya⁶ abhibhavanto Abhidhammaṃ desetum nisinno avidūre nisinnaṃ Indakaṃ dvādasayojanantare nisinnaṃ Aṅkuraṇ ca divā dakkhiṇeyya-sampattivibhāvanattham

Mahādānaṃ tayā dinnam Aṅkura dīgham antaram avidūre nisinno 'si āgaccha mama santike⁷ ti

gātham āha.

Tam sutvā Aṅkuro 'Bhagavā cirakālam bahum deyyadhammaṃ pariccajītvā pavattitam pi mahādānaṃ mayā⁸ dakkhiṇeyyasampattivirahena akhette vuttam bijaṃ viya na ulāraphalam ahosi, Indakassa pana kaṭacchubhikkham dānam pi dakkhiṇeyyasampattiyā sukhette vuttam bijaṃ viya ativiya ulāraphalam jātan' ti āha. Tam attham dassento saṅgītikārā

Tāvatiṃse yadā buddho silāyaṃ paṇḍukambale
pāricchattakamūlamhi vihāsi purisattamo 61
Dasasu lokadhātūsu sannipatitvāna devatā
payirupāsanti⁹ sambuddham vasantaṃ nagamuddhani. 62
Na koci devo vaṇṇena sambuddham atirocati
sabbe deve adhiḡayha¹⁰ sambuddho 'va¹¹ virocati. 63

¹ S₂ has rūpena, S₁ rūpe rūpena. ² adhip.^o, B.

³ °bhavante, S₁. S₂. ⁴ anukkamena, B.

⁵ °purisāya, B. S₂. ⁶ sarirassa ppa.^o, S₁.

⁷ M. C. D. omit these verses. ⁸ om. B.

⁹ parirūp.^o, M. C.; parirūpāsenti, D.; payur.^o, S₁. S₂.

¹⁰ atikkama, C.; atiggayha, M. D. ¹¹ ca. S₂.

Yojanāni dasa dve ca Aṅkuro 'yaṃ tadā ahu
avidūre sambuddhassa¹ Indako atirocati. 64

Oloketvāna sambuddho Aṅkurañ cāpi² Indakaṃ
dakkhiṇeyyaṃ pabhāvento³ idaṃ vacanam abravi:⁴ 65

'Mahādānaṃ tayā dinnam Aṅkura dīgham antaram⁵
atidūre⁶ nisinno 'si āgaccha mama santike'. 66

Codito bhāvitattena⁷ Aṅkuro idam abravi:⁴
'kiṃ mayhaṃ tena dānena dakkhiṇeyyena suññataṃ⁸ 67

Ayaṃ so Indako yakkho dajjā dānaṃ parittakaṃ
atirocati amhe hi cando tāragāṇe yathā'. 68

'Ujjhaṅgale yathā khette bijam bahum⁹ pi ropitaṃ
na vipulaphalaṃ¹⁰ hoti na pi¹¹ toseti kassakaṃ 69

Tath' eva dānaṃ bahukaṃ dussīlesu patiṭṭhitaṃ
na vipulaphalaṃ¹⁰ hoti na pi¹² toseti dāyakaṃ.¹³ 70

Yathā pi bhaddake khette bijam appam¹⁴ viropitaṃ¹⁵
sammādhāraṃ pavecchante¹⁶ phalaṃ toseti kassakaṃ¹⁷ 71

Tath' eva silavantesu gūḇavantesu tādisu
appakaṃ pi kataṃ kāraṃ puññaṃ hoti mahapphalan¹⁸'ti 72

gāthāyo avocum.

Tattha Tāvatiṃse ti Tāvatiṃsabhavane. Silāyaṃ
paṇḍukambale ti paṇḍukambalanāmake silāsane puri-
suttamo buddho yadā vihāsī ti yojanā.

Dasasu lokadhātūsu sannipatitvāna devatā ti
jātikhettasaññitesu dasasu Cakkavālasahassesu kāmāvaca-
radevatā brahmādevatā ca buddhassa Bhagavato¹⁹ payiru-
pāsānāya dhammasavanatthañ ca ekato sannipatitvā. Tenāha:
payirupāsanti sambuddhaṃ vasantaṃ nagamud-
dhanī ti Sinerumuddhanī ti attho.²⁰

¹ ca buddhassa, S₁. S₂; va b.^o, B.

² cāti, S₁. ³ sambhāvento, M. C. D.; vibhāvento, B.

⁴ abruvi, S₁. ⁵ antare, M. D.; B.

⁶ suvidūre, M. C. D.; B.; avidūre, S₁.

⁷ °tatthena, C. D.; S₁. ⁸ saññataṃ, S₂.

⁹ bahukaṃ, C.; S₁. S₂. ¹⁰ vipulaṃ na phalaṃ, S₁. S₂.

¹¹ nāpi, C. ¹² nāpi, M. C. D.; na hi, S₁. S₂.

¹³ dāyake, S₁. S₂. ¹⁴ appam bijam, M. C. D.

¹⁵ pi ropitaṃ, M.; S₁. ¹⁶ pavacchante, M. C. D.; B.

¹⁷ kassake, S₁. S₂. ¹⁸ mahabbalam, D. ¹⁹ S₁ adds ca.

²⁰ S₁ omits the next passage from Yojanāni to Codito.

Yojanāni dasa dve ca Aṅkuro 'yam tadā ahū ti ayam yathāvuttacarito Aṅkuro tadā Satthu sammukhakāle dasadve yojanāni antaram katvā ahu. Satthu nisinnatṭhānato dvādasa yojanantare ṭhāne nisinno ahoṣī ti attho.

Codito bhāvitattenā ti pāramiparibhāvitāya ariyamaggabhāvanāya bhāvitacittena sammāsambuddhena codito. Kiṃ mayham tenā ti ādikā Satthu paṭivacanavasena Aṅkurena vuttā gāthā. Tattha dakkhiṇeyyena suññatan¹ ti yam² dakkhiṇeyyena³ suññattam⁴ rittakam⁵ virahitam tadā mama⁶ dānam, tasmā kiṃ mayham tena dānenā ti attano dānapuñnam hiḷento vadati.

Yakkho ti devaputto. Dajjā ti datvā. Atirocati amhe hi ti attano mādise hi⁷ ativiya virocati. Hi ti nipātamattam. Amhe atikkamitvā abhibhavitvā virocati ti attho. Yathā kin ti āha. Cando tāragāṇe yathā ti.

Ujjhaṅgale ti ativyathaddabhūmibhāge. Ūsare⁸ ti keci vadanti. Ropitan⁹ ti vuttam vapitvā¹⁰ uddharitvā vā¹¹ pi¹¹ puna ropitam. Na pi toseti ti na nandayati appaphalatāya vā tuṭṭhim na janeti.

Tath' evā ti yathā ujjhaṅgale khette bahum pi bijam ropitam vipulaphalam ulāraphalam¹² na hoti, tato eva kassakam na toseti, tathā dussilesu silavirahesu bahukam pi dānam patiṭṭhapitam vipulaphalam mahāphalam na¹³ hoti, tato eva¹⁴ dāyakam na toseti ti attho.

Yathā pi bhaddake ti gāthādvayassa vuttavipariyāyena atthayojanā veditabbā. Tattha sammādhāram pavacchante¹⁵ ti vuṭṭhidhāram¹⁶ sammā¹⁷-d-eva pavattente anvaḍḍhamāsam¹⁸ anudasāham anupañcāham deve vassante ti attho.

Guṇavantesū ti jhānadiguṇayuttesu. Tādisū ti

¹ puññan, S₁. ² om. S₂. ³ dakkhiṇeyye, S₂.
⁴ suññataram, B. ⁵ rittam, B. ⁶ mahā.°, S₁. S₂.
⁷ mānisehi, S₁. S₂. ⁸ upare, S₁; usade, B.
⁹ rocitan, S₂; rocan, S₁. ¹⁰ vacitvā, S₁. S₂; B. adds vā.
¹¹ om. B. ¹² ulāram, S₁. S₂. ¹³ om. S₁. S₂.
¹⁴ evam, S₁. S₂ (also before). ¹⁵ pavacchante, B.
¹⁶ °dhāri, B. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ addhamāsam, S₁. S₂.

iṭṭhādisu tādilakkhaṇapattesu. Kāraṇaṃ ti līṅgavipallāseṇa vuttam, upakāro ti attho. Kīdiso upakāro ti āha. Puñṇānaṃ ti.

Viceyya dānaṃ dātabbaṃ yattha dinnam mahapphalam
viceyya dānaṃ datvāna saggam gacchanti dāyakā. 73
Viceyya dānaṃ sugatappasetṭham¹ ye dakkhiṇeyyā idha
jīvaloke
etesu dinnāni mahapphalāni² bijāni vuttāni yathā
sukhette ti 74

saṅgitikārahehi³ ṭhapitā gāthā.

Tattha viceyyā ti vicinitvā puñṇakkhettaṃ pañṇāya upaparikkhitvā. Sesam sabbattha uttānaṃ evā ti. Tayidaṃ Aṅkurapetavattum.

Satthā Tāvatisabhaṇe dasasahassacakkavāḷadevatānaṃ purato dakkhiṇeyyasampattivibhāvanattham Mahādānaṃ tayā dinnānaṃ ti ādinā samuṭṭhāpeti. Tattha tayo māse Abhidhammaṃ desevā mahāpavāraṇāya⁴ devagaṇaparivuto devadevo devalokato Saṅkasanagaraṃ⁵ otarivā anukkamena Sāvattim patvā Jetavane viharanto catu-parisamajjhe dakkhiṇeyyasampattivibhāvanattham eva Yassa atthāya gacchāma ti ādinā vitthārato desevā catusakkathāya desanāya kathaṃ gaṇhi. Desanāvasāne anekakoti-pāṇasahassānaṃ⁶ dhammābhisamayo ahoṣi.⁷

Aṅkurapetavattuvaṇṇanā.⁸

II, 10.

Divā viharagataṃ bhikkhūnaṃ ti. Idam Uttaramātu-petavattu. Tatrāyaṃ atthavibhāvanā. Satthari parinibbute paṭhamamahāsaṅgītiyā pavattitāya āyasmā Mahākaccāyano⁹

¹ °saṭṭham, C. D.; B. ² °bbalāni, B.

³ ayaṃ saṅg., B. ⁴ B. adds divase.

⁵ Saṅkassanagara, B.

⁶ tesam pāṇasatasahassānaṃ, B.; °sahassāni, S.

⁷ S₁. S₂ add ti. ⁸ Aṅgura., B. (as throughout in this story). ⁹ °kaccāno, B. S₂.

dvādasahi bhikkhūhi saddhiṃ Kosambiyā avidūre aññatarasmiṃ araññāyatane vihāsi. Tena ca samayena rañño Udenassa aññataro amacco kālam akāsi. Tena ca pubbe nagare kammantā adhiṭṭhitā ahesum. Atha rājā tassa puttam Uttaram nāma¹ mānavam² pakkosāpetvā 'tvañ ca³ pitarā adhiṭṭhite kammante samanussāsā'⁴ ti ten'adhitaṭṭhāne⁵ ṭhapesi. So⁶ ekadivasaṃ nagarapaṭisaṅkhāriyānaṃ dārūnaṃ atthāya vaḍḍhakiyo gahetvā araññaṃ gato. Tattho āyasmato Mahākaccāyanattherassa vasanaṭṭhānaṃ upagantvā theram tattha paṃsukulacivaradharam⁷ vivittam nisinnaṃ disvā iriyāpathe yeva pasiditvā katapaṭisanthāro vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Thero tassa⁸ dhammaṃ kathesi. So dhammaṃ sutvā ratanattaye sañjātappasādo sarane supatiṭṭhāya theram nimantesi 'adhivāsetha'⁹ me bhante svātānāya bhattam saddhiṃ bhikkhūhi anukampaṃ upādāyā' ti. Adhivāsesi thero tuṇḥibhāvena. So tato nikkhamitvā nagaram gantvā aññesaṃ upāsakānaṃ ācikkhi 'thero mayā svātānāya nimantito tumhehi pi mama dānaggaṃ āgantabban'¹⁰ ti. So dutiyadivase kālass' eva paṇitaṃ khādaniyaṃ bhojaniyaṃ paṭiyādāpetvā kālam ārocāpetvā saddhiṃ bhikkhūhi āgacchantassa therassa paccuggamaṃ katvā vanditvā purakkhatvā gehaṃ pavesesi. Atha mahārahakappiyapaccattharaṇatthatesu¹¹ āsanesu there ca khikkhusu ca nisennesu gandhapupphadhūpadīpehi pūjaṃ katvā paṇitena annapānena santappetvā sañjātappasādo katanjali anumodanaṃ sunitvā¹² katabhattānumodanena¹³ there gacchante pattam gahetvā anugacchanto nagarato nikkhamitvā paṭinivattento 'bhante tumhehi niccaṃ mama gehaṃ pavisitabban' ti yācitvā therassa adhivāsaṇaṃ ṇatvā nivatti. Evaṃ so theram upaṭṭhahanto tassa ovāde

¹ Uttaranāma, S₁. ² mānavam, S₁. S₂. ³ tava, B.

⁴ °anusāsā, S₁. S₂; °anusāsassu, B.

⁵ tam senāpatīṭhāne, B. ⁶ S₁ adds ca.

⁷ B. adds pārumpitvā. ⁸ tassa thero, S₁. S₂.

⁹ °vāsetu, B. ¹⁰ gant.°, S₁. S₂.

¹¹ °ke, S₁ (°te, S₂), and then katvā bhattānumodanesu there bhikkhusu ca. ¹² sutvā, B.

¹³ katānumodane, B.

patiṭṭhāya sotāpattiphalam pāpuṇi vihāraṇ ca kāresi¹ sabbe ca attano nātake sāsane abhippasanne ākāsi. Mātā pan' assa maccheramalapariyutṭhitacittā hutvā evam paribhāsi 'yaṃ tvaṃ mama anicchantiyā evaṃ² samaṇaṇam annapānaṃ desi³, taṃ te⁴ paraloke lohitaṃ sampajjatū' ti. Ekaṃ⁵ pana morapiṇjakalāpaṃ vihāramahādivase dīyamānaṃ anujāni. Sā kālam katvā petayoniyam uppajji, morapiṇjakalāpadānānumodanena tassā kesā nilā siniddhā vellitagga⁶ sukhumā dīghā ca ahesum. Sā yadā Gaṅgānadipāṇiyam pavissāmī ti otarati, tadā nadī lohitaṃ punṇā hoti. Sā pañcapanṇāsavassāni khuppiṇāsābhībhitā vicarivā ekadivasam Kaṅkhārevatatheram Gaṅgāya tīre divāvihāram nisinnaṃ disvā attānaṃ attano⁴ kesehi paṭicchadetvā upasaṅkamtivā pāṇiyam yācitaṃ sandhāya vuttaṃ:

Divā vihāragataṃ bhikkhuṃ Gaṅgātīre nisinnakam
taṃ peti upasaṅkamma dubbaṇṇā bhīrudassanā. 1
Kesā c'assā atidīghā⁷ yāva bhumṃāvalambare⁸
kesehi sā paṭicchannā samaṇam etad⁹ abravī ti. 2

Ime dve gāthā saṅgītikārakehi idha ādito ṭhapitā.

Tattha bhīrudassanā ti bhayānakadassanā rudassanā, bhīru-dassanā ti¹⁰ vā pāṭho. Bibhacchā bhīrudassanā¹¹ ti attho.

Yāva bhumṃāvalambare ti yāva bhūmi tāva¹² olambanti.

Pubbe bhikkhun ti pacchā samaṇan ti ca Kaṅkhārevatatheram eva sandhāya vuttaṃ.

Sā pana peti¹³ theram upasaṅkamtivā pāṇiyam yācanti

Pañcapanṇāsavassāni yato kālakatā ahaṃ

¹ kārayi, B. ² eva, B. ³ adāsi, B. ⁴ om. S₁. S₂.

⁵ evaṃ, S₁. S₂. ⁶ velligatā, S₁. S₂.

⁷ ahu dīghā, M. C. D.; B. ⁸ bhūmā.°, M. C. D.; B.

⁹ etam, S₁. ¹⁰ rudassanā ti, B.; bhīrudassanā ti, S₂.

¹¹ vigacchatāya bhāriyadassanā, B.

¹² va, S₂, and reads 'valamb.°. ¹³ B. adds taṃ.

nābhijānāmi bhuttaṃ vā pītaṃ vā pana pāniyaṃ
dehi tvam¹ pāniyaṃ bhante tasitā pāniyāya me ti 3

imaṃ gātham āha.

Tattha nābhijānāmi bhuttaṃ vā ti evaṃ digham
antare kāle bhojanaṃ bhuttaṃ vā² pāniyaṃ pītaṃ vā²
nābhijānāmi. Na bhuttaṃ na pītan ti attho. Tasitā ti
pipāsītā. Pāniyāyā ti pāniyatthāya ahiṇḍantiyā me
pāniyaṃ dehi bhante ti yojanā. Ito paraṃ

‘Ayaṃ sītodakā Gaṅgā Himavantato sandati
piva etto gahetvāna kiṃ maṃ yācasi pāniyaṃ?’ 4

‘Sacāhaṃ bhante Gaṅgāyaṃ sayam gaṇhāmi pāniyaṃ
lohitaṃ me³ parivattati⁴ tasmā yācāmi pāniyaṃ.’ 5

‘Kin nu kāyena vācāya manasā dukkhaṭṭaṃ kataṃ
kissa kammavipākena Gaṅgā te hoti lohitaṃ?’ 6

‘Putto me bhante Uttaro⁵ saddho āsi upāsako
so ca mayhaṃ⁶ akāmāya samaṇānaṃ pavecchati⁷
cīvaraṃ piṇḍapātaṅ ca paccayaṃ sayanāsanam. 7

Tam ahaṃ paribhāsāmi maccherena upaddutā:⁸
yan tvam⁹ mayhaṃ akāmāya samaṇānaṃ pavecchasi¹⁰
cīvaraṃ piṇḍapātaṅ ca paccayaṃ sayanāsanam 8

Etan te paralokasmiṃ lohitaṃ hotu Uttara;
tassa kammavipākena¹¹ Gaṅgā me hoti lohitaṃ’ ti. 9

Imā therassa ca petiyā ca vacanapaṭivacanagāthā.

Tattha Himavantato ti mahato himassa atthitāya
Himavā ti laddhanāmato¹² pabbatarājato. Sandati ti
pavattati.¹³ Etto ti ito Mahā-Gaṅgāto. Kin ti kasmā.
Maṃ yācasi pāniyaṃ ti Gaṅgānadim otarivā yathā rucim
pivā¹⁴ ti dasseti.

¹ me, M. C. D.; B.

² S₁. S₂ *put* vā *before* bhuttaṃ, *also before* pītaṃ, *and omit it after* bhuttaṃ *and* pītaṃ. ³ *om.* S₁.

⁴ *vattanti*, S₁. ⁵ S₁. S₂ *add* nāma.

⁶ *mayam*, C. ⁷ *pavacchati*, C.; *paveccheti*, S₁.

⁸ *upāsana*, S₁. ⁹ *taṃ*, S₁. S₂.

¹⁰ *pavacchasi*, C. ¹¹ *kammassa vip.*, M. C.

¹² *onāmako*, S₁. S₂. ¹³ *pāniyaṃ savati*, B. ¹⁴ *pivāhi*, B.

Lohitaṃ me parivattatī ti udakaṃ sandamānaṃ mayhaṃ pāpakammaphalena¹ lohitaṃ hutvā parivattati pariṇamati.² Tāya gahitamattaṃ udakaṃ lohitaṃ jāyati.

Mayhaṃ akāmayā ti mama anicchantiyā. Pavecchati ti deti. Paccayan ti gilānapaccayaṃ.

Etan ti yaṃ etaṃ civarādikaṃ paccayajātaṃ samaṇānaṃ pavecchasi desi, etaṃ te paralokasmiṃ lohitaṃ hotu. Uttarā ti abhisampannavasena³ kataṃ pāpakammaṃ, tassa vipākenā ti yojanā.

Ath' āyasmā Revato taṃ petiṃ uddissa bhikkhusaṅghassa pāniyaṃ adāsi, piṇḍāya caritvā bhattaṃ gahetvā bhikkhūnaṃ adāsi, saṅkarakūṭādito⁴ paṃsukūlaṃ gahetvā dhovitvābhisīcimillikaṃ ca katvā bhikkhūnaṃ adāsi. Tena c'assā petiyā dibbasampattiyo ahesuṃ. Sā therassa santikaṃ gantvā attanā⁵ laddhadibbasampattiṃ⁶ therassa dassesi.⁷ Thero taṃ pavuttiṃ attano santikaṃ upagātānaṃ catunnaṃ⁸ parisānaṃ pakāsetvā dhammakathaṃ kathesi. Tena mahājano saṅjātasamvego vigatamalamacchero hutvā dānasilādikusaladhammābhirato ahoṣi.⁹

Idaṃ pana petavatthūṃ¹⁰ dutiyasaṅgītiyaṃ¹¹ saṅgahaṃ ārūhaṃ ti daṭṭhabbaṃ.

Uttaramātipetavatthuvaṇṇanā.

II, 11.

Ahaṃ pure pabbajitassa bhikkhuno ti. Idaṃ Suttapetavatthūṃ. Tassa kā uppatti? Sāvattthiyā kira avidūre aññatarasmiṃ gāmake amhākaṃ Satthari anuppanne yeva sattannaṃ vassasatānaṃ upari aññataro dārako ekaṃ paccekabuddhaṃ upaṭṭhahi. Tassa mātā tasmīṃ vayappatte tass' atthāya samānakulato aññataraṃ kuladhītaraṃ¹² ānesi. Vivāhadivase yeva ca so kumāro sahāyehi saddhiṃ nahāyituṃ gato ahinā daṭṭho kālam akāsi. Yakkhagāhenāpi

¹ ovasena, S₁. S₂.

² parināmati, S₁. S₂.

³ abhisappana.^o, S₂; abhisapana.^o, B.

⁴ o'bhūmikūṭā.^o, S₁. ⁵ attano, B. ⁶ saladdha.^o, S₁. S₂.

⁷ dasseti, B.

⁸ bahūnaṃ, B.

⁹ all MSS. add ti.

¹⁰ dutiyapeta.^o, S₁.

¹¹ S₁. S₂ add pana.

¹² aññakula.^o, S₂.

ti vadanti. So paccekabuddhassa upatthāne na bahum kusalakammaṃ katvā t̥hito pi tassāya¹ dārikāya paṭi-baddhacittatāya vimānapeto nibbatti, mahiddhiko pana ahosi mahānubhāvo. Atha so² taṃ dārikam attano vimānaṃ netukāmo 'kena nu kho upāyena esā diṭṭhadhammavedaniyakammaṃ katvā mayā saddhim idha abhirameyyā' ti tassā dibbahogasampattiyā anubhavanahetum vimamsanto³ paccekabuddhaṃ cīvarakammaṃ karontaṃ disvā manussarūpena gantvā vanditvā 'kiṃ bhante suttakena attho atthi' ti āha. 'Cīvarakammaṃ karoma upāsakā' ti. 'Tena hi bhante asukasmim t̥hāne suttabhikkhaṃ carathā' ti tassā dārikāya gehaṃ dassesi. Paccekabuddho tattha gantvā gharadvāre atthāsi. Atha sā paccekabuddhaṃ tattha⁴ t̥hitaṃ⁴ disvā pasannamānasā 'suttakena me ayyo atthiko' ti nātvā ekaṃ suttaguḷam adāsi. Atha so amanusso⁵ manussarūpena tassā dārikāya gharaṃ gantvā tassā mātaraṃ yācitvā tāya saddhim katipāhaṃ vasitvā tassā mātuyā anuggahatthaṃ tasmim gehe sabbabhājanāni hiraññasuvanṇassa pūretvā sabbattha upari nāmaṃ likhi 'idaṃ devadattikadhanaṃ na kenaci gahetabban' ti tañ ca dārikam gahetvā attano vimānaṃ agamāsi. Tassā mātā pahūtaṃ⁶ dhanaṃ labhitvā attano nātakānaṃ kapaṇiddhikādīnañ⁷ ca datvā attanā⁸ paribhuñjitvā kālam karonti 'mama dhītā āgacchati ce, imaṃ dhanaṃ dassethā' ti nātakānaṃ kathetvā kālam akasi. Tato sattamaṃ vassasatānaṃ accayena amhākaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakke⁹ anukkamena Sāvatthiyaṃ viharante tassā itthiyā tena amanussena saddhim vasantiyā ukkaṇṭhā uppajji. Sā taṃ āha 'sādhu ayyaputta maṃ sakañ ñeva gehaṃ paṭinehi' ti vadanti

Ahaṃ pure pabbajitassa bhikkhuno
suttaṃ adāsi upagamma¹⁰ yācitā tassa,

¹ tassā, S₁; tassa, B. ² kho, S₁. S₂. ³ ovento, B.

⁴ om. B. ⁵ manusso, B. ⁶ bahutaṃ, B. ⁷ kapaṇiddhikānañ, S₁.

⁸ S₁. S₂ add va. ⁹ pavattitavara.°, B.

¹⁰ upasaṅkama, M. C. D.; B.

vipāko vipulaphal'¹ ūpaḷabbhati
 bahū² ca me uppajjare vatthakoṭiyo. 1
 Pupphābhikiṇṇaṃ ramitaṃ³ vimānaṃ
 anekacittaṃ naranārisevitaṃ⁴
 sāhaṃ bhuñjāmi ca pārupāmi ca
 pahūtavittā⁵ na ca tāva khiyati. 2
 Tass' eva kammaṃ vipākam anvayā⁶
 sukhañ ca sātañ ca idh' ūpaḷabbhati
 sāhaṃ gantvā puna-m-eva⁷ mānusaṃ⁸
 kāhāmi puññāni⁹ nay' ayyaputta¹⁰ man ti 3

imā gāthā abhāsi.

Tattha pabbajitassa bhikkhuno ti idaṃ pacceka-
 buddhaṃ sandhāya vuttaṃ. So hi kāmādimalānaṃ attano
 santānato anavasesato pabbajitattā¹¹ paramatthato pabbajito
 ti bhinnakilesattā¹² bhikkhū ti ca vattabbaṃ¹³ arahati.
 Suttan ti kappāsiyā suttāṃ. Upagammā¹⁴ ti mayhaṃ
 gehaṃ upasaṅkamtivā. Yācitā ti uddissa ariyā tiṭṭhanti,
 esā ariyānaṃ yācānā ti evaṃ¹⁵ vuttakāya¹⁶ viññattipayoga-
 saṅkhātāya bhikkhācariyāya yācitā. Tassā ti tassa¹⁷ sutta-
 dānassa. Vipāko vipulaphal' ūpaḷabbhati¹⁸ ti vipu-
 laphalo¹⁹ ulāra-udayo mahā-udayo vipāko etarahi upaḷabbhati
 paccanubhaviyati.²⁰ Bahū²¹ ti anekā. Vatthakoṭiyo
 ti vatthānaṃ koṭiyo anekasatasahassappabhedāni²² vatthāni
 ti attho.

¹ °phalam, C.; °pal.°, S₁. S₂. ² bahukā, C. D.; B.

³ ramam idaṃ, M.; rammam idaṃ, C. D.; B.

⁴ naranārihi sev.°, C. ⁵ bahuta.°, D. (bahutta.°, M.);
 bahu.°, C.; °vittāni, C. D.; bahutavattā, S₁.

⁶ anvaya, M.; anvāya, B. ⁷ puna-d-eva, M. C. D.; B.

⁸ mānussaṃ, C. D.; B. ⁹ puññāni kāhāmi, M. C. D.; B.

¹⁰ n'ayyap.°, S₁; nay' eyya.°, C. D.; S₂.

¹¹ pabbajitā, S₁. S₂; pabbajitattā, B.

¹² °sattā, B. ¹³ vattabbaṃ, B.

¹⁴ upasaṅkammā, B. ¹⁵ eva, S₂.

¹⁶ vuttāya kāya, S₁. B.; vuttāya, S₂.

¹⁷ B. *inserts* bhikkhuno *and connects* sutta.° *with* vi.°.

¹⁸ °pal.°, S₁; °pal.°, S₂. ¹⁹ °palo, S₁.

²⁰ °bhaviyyati, B. S₂; °bhavissati, S₁. ²¹ bahukā, B.

²² °ppamāṇāni, B.

Anekacittan ti nānāvidhacittakammaṃ anekehi¹ muttāmaṇi-ādīhi ratanehi vicittarūpaṃ. Naranārīsevitān ti parivāra-kabhūtehi² narehi nārīhi ca upasevitāṃ. Sāhaṃ bhūñjāmī ti sā ahaṃ taṃ³ vimānaṃ paribhūñjāmi. Pārūpāmī ti anekāsu vatthakoṭṭisu icchiticchitaṃ nivāsemi c'eva paridahāmi ca. Pahūtavittā⁴ ti pahūtavittūpaka-raṇā mahaddhanā mahābhogā.⁵ Na ca tāva khīyati ti tañ ca vittaṃ na⁶ khīyati na parikkhayaṃ pariyādānaṃ gacchati.

Tass' eva kammaṃ vipākam anvayā ti tass' eva suttadānapuññakammaṃ anvayā paccayā hetubhāven' eva⁷ vipākam bhūtaṃ⁸ sukhaṃ iṭṭhamadhurasāṅkhātaṃ sātañ ca idh' imasmim vimāne upalabbhati. Gantvā puna-m-eva⁸ mānusaṃ ti puna eva manussalokaṃ upagantvā. Kāhāmi puññāni⁹ ti mayhaṃ sukhavisesanippādakāni¹⁰ puññāni karissāmi, yesaṃ vā mayā ayaṃ sampatti laddhā ti adhippayo. Nay' ayyaputta maṃ ti ayyaputta maṃ manussalokaṃ naya nehi ti attho.

Taṃ sutvā so¹¹ amanusso tassā paṭibaddhacittatāya anukampāya pi³ gamaṇaṃ anicchanto

Satta tuvaṃ¹² vassasatā idhāgatā
 jiṇṇā ca vuddhā ca taṃ bhavissasi¹³
 sabbe ca¹⁴ te kālakatā 'va¹⁵ nātakā
 kiṃ¹⁶ tattha gantvāna¹⁷ ito karissasi¹⁸ ti 4

gātham āha.

Tattha sattā ti vibhattilopena niddeso nissakke vā etaṃ paccattavacanāṃ. Vassasatā ti vassasatato sattaḥi vassasatehi uddhaṃ tuvaṃ idhāgatā imaṃ vimānaṃ āgatā idhāgatāya tuyhaṃ sattavassasatāni honti ti attho. Jiṇṇā

¹ B. *adds* vā. ² S₁ *adds* nandehi, S₂ nandehi. ³ *om.* B.

⁴ bahutavittā, B. ⁵ °bhogo, B.; °bhogavā, S₁. S₂. ⁶ B. *adds* ca.

⁷ vipākam vipākabhūtaṃ, B. ⁸ puna-d-eva, B.

⁹ puññāni kāhāmi, B. ¹⁰ °nippādakāni, S₁. B.

¹¹ *om.* S₁. ¹² tassa, S₂. ¹³ bhavissati, M.

¹⁴ vā, M.; B. S₁. ¹⁵ ca, M. C. D.; B. ¹⁶ tvam, S₁. S₂.

¹⁷ gantvā, D. ¹⁸ karissati, C.; B.

ca vuḍḍhā ca taḥiṃ bhavissasī ti idha dibbehi utu-
 āhārehi upatthambhitatthabhāvā kammānubhāvena ettakaṃ
 kālaṃ daharākāren' eva ʒhitā ito paraṃ¹ gatā² kamma
 ca parikkhīṇattā manussānañ ca³ utu-āhāravasena⁴ jarā-
 jīṇṇā vayovuḍḍhā ca taḥiṃ manussaloke bhavissasi.⁵ Sabbe
 ca⁶ te kālakatā⁷ nātakā ti dighassa addhuno gatattā
 tava nātayo pi sabbe eva matā, tasmā ito devalokato
 tattha manussalokaṃ gantvāna⁸ kiṃ karissasī ti.
 Avasesaṃ pi āyuñ ca idh' eva khepehi idha³ vasāhī³ ti
 adhippāyo.

Evam tena vuttā sā tassa vacanaṃ asaddahantī puna-
 d-eva⁹ abravi⁹

Satt' eva¹⁰ vassāni idhāgatāya me
 dibbañ ca sukhañ ca samappitāya
 sāhaṃ gantvā punar eva¹¹ mānusaṃ
 kāhāmi puññāni¹² nay' ayyaputta¹³ man ti 5

gātham āha.

Tattha satt' eva vassāni idhāgatāya me ti ayyaputta
 mayhaṃ idhāgatāya satt' eva vassāni maññe vītivattāni
 sattavassasatāni dibbasukhasamappitatāya bahum pi kālaṃ
 gataṃ asallakkhentī evam āha. Evaṃ pana tāya vutto so
 vimānapeto nānappakāraṃ taṃ anusāsivā 'vvaṃ¹⁴ idāni
 sattāhato uddhaṃ¹⁵ na³ tattha jīvissasi, mātuyā te
 nikkhittaṃ¹⁶ mayā dinnadhanaṃ atthi, taṃ samaṇabrāh-
 maṇānaṃ¹⁷ datvā idh' eva uppattiṃ patthehi' ti vatvā taṃ³
 bāhāyaṃ¹⁸ gahetvā gāmaṃ ajjhoṭhapetvā idhāgate¹⁹ aññe
 pi jane 'yathā balaṃ²⁰ puññāni karoṭhā' ti ovadeyyasi²¹ ti
 vatvā gato. Tena vuttaṃ:

¹ pana, S₁. S₂. ² gantvā, B. ³ om. B.

⁴ āhārānaṃ vasena, S₁. S₂. ⁵ B. adds ti.

⁶ va, all MSS.; kiñci sabbe va, S₁. S₂. ⁷ all MSS. omit here 'va.

⁸ gantvā, all MSS.; kiṃ g.^o, S₁. ⁹ probably an interpolation.

¹⁰ satte, S₁. ¹¹ puna-d-eva, M. C. D.; B. ¹² puññāni
 kāhāmi, M. C. D. ¹³ eyyap.^o, C. D. ¹⁴ om. S₁. ¹⁵ uttari, B.

¹⁶ nikkitaṃ, S₁. S₂. ¹⁷ S₁. S₂ add dānaṃ.

¹⁸ bāhāya, B. ¹⁹ idhā bhadde, B. ²⁰ phalaṃ, B.

²¹ ovād.^o, all MSS.

So taṃ gaheṭvāna¹ pasayha bāhāyaṃ²
paccānayitvāna³ theriṃ sudubbalaṃ
vajjesi⁴ aññaṃ pi janaṃ idhāgataṃ
karoṭha puññāni sukh' upalabbhatī ti.

6

Tattha so ti⁵ vimānapeto. Tan ti taṃ itthiṃ. Gahe-
tvāna pasayha bāhāyan ti pasahanto⁶ viya so⁷ bāhāyaṃ⁸
taṃ⁹ gaheṭvā. Paccānayitvānā ti tassā jātasamvaddhi-
taṃ¹⁰ gāmaṃ punar eva¹¹ ānetvā.¹² Therin ti thāviri-
jinaṃ vuddhan¹³ ti attho. Sudubbalaṃ ti jarājiraṇatāya¹⁴
eva sudubbalaṃ.¹⁵ Sā kira tato vimānato¹⁶ apagamana-
samanantaram eva jinnā vuddhā mahallikā addhagatā
vayo anuppattā ahoṣi. Vajjesī ti vadeyyāsi. Vattabba-
vacanākāraṇaṃ ca dassetuṃ Aññaṃ pi janaṃ ti ādi vuttaṃ.
Tass' attho: bhaddo tvaṃ pi puññaṃ kareyyāsi aññaṃ¹⁷
pi janaṃ idha tava dassanattāya āgataṃ¹⁸ bhaddramukha¹⁹-
ādittaṃ sīsaṃ²⁰ colaṃ²¹ vā ajjupekkhitvā pi dānasīlādīni
puññāni karoṭhā ti kate ca²² puññaṃ ekamsen' eva tassa
phalabhūtaṃ sukhaṃ upalabbhati, na ettha saṃsaya kātabbo
ti vadeyyāsi ovadeyyāsi ti.⁷

Evam²³ vatvā tasmim gate sā²⁴ itthi attano nātakānaṃ
vasanattānaṃ gantvā tesam attānaṃ jānāpetvā tehi
niyāditam²⁵ dhanam²⁶ gaheṭvā samaṇabrāhmaṇānaṃ dānaṃ
dentī attano santikaṃ āgatāgātānaṃ

Diṭṭhā mayā akatena²⁷ sādhunā
petā vihaññanti tath' eva mānusa²⁸

¹ gaheṭvā, B. ² bāhāna, S₁. ³ nayitvā, B.; S₁. S₂. B. *insert*
punar eva. ⁴ vajjesi, S₁. ⁵ B. *adds* so. ⁶ pasayhanto, B.
⁷ om. S₁. S₂. ⁸ bāhāya, S₁. S₂. ⁹ om. B.
¹⁰ vaddha, B. ¹¹ puna-d-eva. B. ¹² ānitvā, B.
¹³ bhinnan, S₁. S₂. ¹⁴ [ja]rojinnatāya, B.
¹⁵ suṭṭhu du.^o, S₁. ¹⁶ B. *adds* netvā. ¹⁷ aññā, S₁. S₂.
¹⁸ āgatā, S₁. S₂; oṭaṇ ca, B. ¹⁹ mukhā, S₁. S₂.
²⁰ B. *adds* vā. ²¹ colaṃ, B.; colaṃ, S₂. ²² va, S₂.
²³ B. *adds* ca. ²⁴ S₁. S₂ *add* ca.
²⁵ niyānitaṃ, S₁. S₂. ²⁶ vanam, B.
²⁷ agatena, M. ²⁸ manussā, M. C. D.; B.

kammañ ca katvā sukhavedaniyaṃ
devā manussā ca sukhe ʒhitā pajā ti

gāthāya ovādam adāsi.¹

Tattha akatenā ti anibbattitena attanā anupacitena. Sādhunā ti kusalakammena. Itthambhūtalakkhaṇe karaṇavacanāṃ. Vihaññantī ti vighātaṃ āpajjanti. Sukhavedaniyaṃ ti sukhavipākaṃ puññakammaṃ. Sukhe ʒhitā ti sukhe patitʒhitā, sukhe ditʒhā² ti³ vā pāṭho. Sukhena abhivuḍḍhā ʒhitā⁴ ti attho. Ayaṃ h'ettha adhippāyo: yathā petā tath'eva manussā, akatena kusalena katena ca⁴ akusalena vihaññamānā khuppipāsādinā vighātaṃ āpajjantā mahādukkhaṃ anubhavantā ditʒhā mayā, sukhavedaniyaṃ pana kammaṃ katvā tena katena kusalakammena akatena ca akusalakammena manussāpariyāpannā⁵ pajā sukhe ʒhitā ditʒhā mayā attano⁶ paccakkham etaṃ, tasmā pāpā dūrato⁷ 'va⁸ parivajjentā⁹ puññakiriyaṃ yuttapayuttā hothā¹⁰ ti.⁸

Evam pana ovādaṃ denti samaṇabrāhmaṇādīnaṃ sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame divase kālaṃ katvā Tāvatisesu nibbatti.¹¹ Bhikkhū taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthuppattiṃ katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ dassesi visesato 'va⁴ paccekabuddhesu pavattitadānassa mahapphalataṃ¹² mahānisamsatañ ca pakāsesi. Taṃ sutvā mahājano vigatamalamacchero dānādipuññābhirato¹³ ahosi.¹⁴

Suttapetavattuvaṇṇanā.

II, 12.

Sovaṇṇasapānaphalakā ti. Idaṃ Satthari Sāvatthiyaṃ viharante Kaṇṇamuṇḍapetiṃ ārabha vuttaṃ. Atīte

¹ akāsi, B. ² ʒhitā, S₁. S₂; dhitā, B.
³ S₁. S₂ add pi. ⁴ om. B. ⁵ devamanussapari.°, B.
⁶ attha, B. ⁷ pamādarato, S₁; pamad.°, S₂.
⁸ om. S₁. S₂. ⁹ °vajjentā, B.
¹⁰ hoti, S₁. S₂. ¹¹ Here ends S₁.
¹² °lataram, S₂. ¹³ °puññānirato, B. ¹⁴ B. S₂ add ti.

kira Kassapabuddhakāle Kimbilanagare aññataro upāsako sotāpanno pañcahi upāsakasatehi saddhiṃ samānasaddho¹ hutvā ārāmaropanasetubandhanasaṅkamanakaraṇādīsu² puññakammesu pasuto³ hutvā viharanto saṅghassa vihāraṃ kāretvā tehi saddhiṃ kālena kālaṃ vihāraṃ gacchati. Tesam bhariyāyo pi upāsikā hutvā aññamaññaṃ samaggā mālāgandhavilepanādi-hatthā kālena kālaṃ vihāraṃ gacchantiyo antarāmagge ārāmasabhādīsu vissamivā gacchanti. Ath' ekadivasam katipayā dhuttā⁴ ekissā sabhāya sannisinnā tāsū tattha vissamivā gatāsū tāsam rūpasampattim disvā paṭibaddhacittā hutvā tāsam silācāraguṇasampannataṃ nātvā kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: 'ko etāsū ekissā⁵ pi silābhedaṃ kātum samattho' ti? Tattha aññataro 'ahaṃ samattho' ti āha. Te 'tena sahasena abbhutaṃ⁶ karomā'⁷ ti⁷ abbhutaṃ⁷ akāmsu:⁸ 'kate tava sahasaṃ amhehi deyyaṃ, akate tayā amhākaṃ deyyaṃ' ti. So lobhena⁹ bhayena⁹ ca⁹ anekehi upāyehi gāyamāno tāsū sabhaṃ¹⁰ āgatāsū sumuñcitaṃ sattatantiṃ¹¹ madhuraṃ viṇaṃ vādentā madhurena¹² sarena¹³ kāmamatisaṃyuttagitāni⁹ gāyanta tāsū¹⁴ gītasaddena aññataraṃ itthim silābhedaṃ pāpetvā¹⁵ tayā¹⁶ saddhiṃ¹⁶ vijjāṭipattiṃ¹⁶ āpajjitvā¹⁶ te dhutte sahasaṃ parājesi. Te tena⁹ sahasa-parājitā¹⁷ tassā bhattuno¹⁸ ārocesuṃ. So¹⁹ asaddahanto⁹ taṃ paṭipucchi²⁰ 'kiṃ tvam evarūpā yathā te purisā avocun' ti? Sā 'ahaṃ²¹ idisaṃ na⁹ janāmi' ti paṭikkhipitvā tasmim asaddahante samīpe ṭhitam sunakhaṃ dassetvā sapaṭhaṃ akāsi: 'sace mayā²² tādisaṃ pāpakammaṃ kataṃ, ayaṃ chinnakaṇṇo kālasunakho tattha tattha bhava jātaṃ

¹ °cchando, B. ² °hetu.°, S₁. ³ puññapaññato, B.

⁴ hutvā vuttā, B. ⁵ ekassā, S₂.

⁶ abbhudaṃ, S₁. S₂. ⁷ om. S₂; abbhudaṃ, S₁.

⁸ B. omits all from akāmsu to So. ⁹ om. B.

¹⁰ āsannaṃ, B. ¹¹ tantim, S₁. ¹² B. adds 'va.

¹³ om. S₁. ¹⁴ B. puts tāsū after gīta.°. ¹⁵ pāpento, B.

¹⁶ om. B.; but it reads aticārinim katvā.

¹⁷ °jitā, B. ¹⁸ sāmikassa, B.

¹⁹ B. has sāmiko instead of so. ²⁰ pucchi, B.

²¹ nāhaṃ, B. ²² mayam, B.

maṃ khādatū¹ ti. Itarā pi pañcasatā itthiyo taṃ² itthim aticārinim jānantī 'kiṃ ayaṃ tathārūpaṃ pāpaṃ akāsi udāhu nākasi' ti coditā 'na mayaṃ evarūpaṃ janāma' ti musā vatvā 'sace mayaṃ jānāma bhava bhava³ etissā yeva dāsiyo bhaveyyāma' ti sapaṭhaṃ akaṃsu. Atha sā aticārinī itthi ten' eva vippaṭṭisārena ḍayhamānā hadayā sussitvā na ciren' 'eva kālaṃ katvā Himavati pabbatarāje sattannaṃ Mahāsarānaṃ aññatarassa Kaṇṇamuṇḍadahassa tīre vimānapetī hutvā nibbatti. Vimānasamantā c'assā kammavipākānubhavanayoggā ekā pokkharāṇī nibbatti. Sesā ca³ pañcasatā itthiyo kālaṃ katvā sapaṭhakamma-vasena tassā yeva dāsiyo hutvā nibbattīsu. Sā tattha pubbe katassa puññakammaṃ⁴ phalena divasabhāgaṃ dibbasampattīṃ⁵ anubhavitvā aḍḍharatte pāpakammabala-coditā⁶ sayanato utṭhahitvā pokkharāṇītirāṃ gacchati. Tattha⁷ gataṃ gajapotakappamaṇo⁸ eko kālasunakho bheravarūpo chinnakaṇṇo tikhīṇāyatakaṭṭhinadāṭho suvip-phalitakhadiraṅgārasadisānāyano nirantarapavattivipulasāṅghātasadisajivho kaṭṭhinatikhīṇanakho⁹ kharāyatadubbaṇṇa-lomo tato āgantvā taṃ bhūmiyaṃ nipātetvā atijighacchābhībhūto viya pasayha khādanto aṭṭhisāṅkhalikamattaṃ katvā dantehi gahetvā pokkharāṇiyaṃ khipitvā antaradhāyati. Sā ca tattha pakkhittā samanantaram eva pakatīrūpadhārinī hutvā vimānaṃ abhiruyhitvā¹⁰ sayane nipajjati.¹¹ Itarā¹² pana tassā dāsavyam eva dukkhaṃ anubhavanti.¹³ Evaṃ tāsāṃ tattha vasantīnaṃ paññāsādhikāni pañca vassasatāni vitivattāni. Atha tāsāṃ purisehi vinā dibbasampattīṃ anubhavantīnaṃ ukkaṇṭhā ahesuṃ. Tattha ca Kaṇṇamuṇḍadahato niggatā pabbatavivarena āgantvā Gaṅgānadīṃ anupaviṭṭhā ekā nadī atthi. Tāsaṃ ca¹⁴

¹ khādetū, B. ² B. *omits all from* taṃ to ayaṃ.

³ om. S₁. S₂. ⁴ missakapuñña.^o, B. ⁵ sampattīṃ, B.

⁶ °phala.^o, B. ⁷ B. *adds* ca.

⁸ °potappamāno, S₁. S₂; B. *continues*: tikhīṇataradāḍho (*sic!*) khādīraṅgārasadisānāyano sapaṭṭi-(*sic!*) bhayadassano cinda-(*sic!*) kaṇṇo eko kālasunakho atijighacchābhībhūto viya, *and so on*. ⁹ °tikhīṇakho, S₁. S₂. ¹⁰ abhirūyha, B.

¹¹ nipajji, S₁; nippajati, B. ¹² itarāsaṃ, B. ¹³ om. B.

¹⁴ tā sabbā, S₁. S₂; B. *adds* pana.

vasanaṭṭhānasamīpe eko dibbaphalehi ambarukkhehi pana salabujādīhi ca upasobhito ārāmasadiso araṇṇapadeso atthi. Tā eva¹ cintesum² 'handa mayam imāni ambaphalāni imissā nadiyā pakkhipissāma, app' eva nāma imassa phalam disvā phalalobhena koci-d-eva puriso idhāgaccheyya³, tehi saddhim ramissāmā' ti. Tā tathā akamsu. Tāhi pana pakkhittāni ambaphalāni kānici tāpasā gaṇhimsu,⁴ kānici vanacarakā⁵, kānici tīre laggimsu. Ekaṃ pana Gaṅgāya sotam patvā anukkamena Bārānasim⁶ pāpuṇi. Tena ca samayena Bārānasirājā lohajālaparikkhitte⁷ Gaṅgājale⁸ nahāyati. Atha taṃ phalam nadisotena⁹ vuyhamānam¹⁰ anukkamena¹⁰ agantvā lohajāle laggi. Taṃ vaṇṇagandharasasampannam mahantaṃ dibba-ambaphalam disvā rājapurisā raṇṇo upanesum. Rājā tassa ekadesam gahetvā vimamsanattthāya ekassa bandhanāgāre ṭhapitassa¹⁰ vajjacorassa¹¹ khāditum¹² adāsi.¹³ So taṃ khāditvā 'deva mayā evarūpaṃ ambaṃ¹² na khāditapubbaṃ, dibbam idaṃ maññe ambaphalan' ti āha.¹² Rājā puna pi tassa ekakhaṇḍam adāsi. So taṃ khāditvā vigatavalitaphalito ativiyamanohararūpo yobbane ṭhito viya ahosi. Taṃ disvā rājā acchariyabbhūtajāto¹⁴ taṃ ambaphalam paribhuñjītvā¹⁵ sarīre visesaṃ labhitvā manusse pucchi 'kattha evarūpāni ambaphalāni¹⁶ samvijjanti' ti? Manussā¹² evaṃ¹² āhamsu:¹² 'Himavante kira deva pabbatarāje' ti. 'Sakkā pana tāni ānetun' ti puttā¹² 'vanacarakā deva jānanti' ti āhamsu.¹² Rājā vanacarake pakkosāpetvā tesam tam attham ācikkhitvā tehi sammantevā dīnassa¹² ekassa vanacarakassa kahāpaṇasahassam¹⁷ datvā taṃ¹² vissajjesi

¹ eva, S₁. S₂. ² samacintesum, B.

³ gaccheyyā ti, B., and omits the following words till Tā.

⁴ vā gaṇhanti, S₁. S₂. ⁵ S₁. S₂ add vā gaṇhanti, and besides kānici kākena vā vilujjanti.

⁶ Bārānasiyam, S₂; B. adds samīpaṃ.

⁷ °kkhittena, B. ⁸ Gaṅgāyam, B.

⁹ nadiyā sotena, S₁. S₂. ¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ corassa, B. ¹² om. B. ¹³ dāpesi, B.

¹⁴ acchariyā jāto, B.; acchariyabbhūtajāto, S₂.

¹⁵ bhūñjītvā, B. ¹⁶ dibba-amba.°, B. ¹⁷ sahassam, B.

'gaccha sīghaṃ¹ taṃ me² ambaphalaṃ ānehi' ti. So taṃ kahāpaṇasahassaṃ puttadārassa datvā pātheyyaṃ gahetvā paṭi Gaṅgaṃ Kaṇṇamuṇḍadahābhimukho gantvā manussapathaṃ ca³ atikkamitvā Kaṇṇamuṇḍadahato oraṃ saṭṭhiyojanappamāṇe padese ekaṃ tāpasam disvā tena ācikkhitamaggena gacchanto puna timsayojanappamāṇe padese ekaṃ tāpasam disvā tena ācikkhitamaggena gacchanto puna pannarasayojanappamāṇe ṭhāne aññaṃ tāpasam disvā tassa attano āgamanakāraṇaṃ⁴ kathesi. Tāpaso⁵ taṃ³ anusāsi:³ 'ito paṭṭhāya imaṃ Mahāgaṅgaṃ pahāya imaṃ khuddakanadinissāya paṭisotaṃ gacchanto yadā⁶ pabbatavivaraṃ passasi tadā⁷ rattiyaṃ⁸ ukkaṃ⁹ gahetvā paviseyyāsi¹⁰ ayaṃ ca naḍi rattiyaṃ⁸ na ppavattati, tena te gamanayoggā hoti, katipayayojanātikkaṃena te ambe passasi' ti.¹¹ So tathā katvā udayante³ suriye³ vi-vidharatanaramsijalavijjotitaṃ¹² bhūmibhāgaṃ phalabhāra-
vinatasākhāvitānaṃ tarugaṇe¹³ palobhitaṃ nānāvividha-
vihanagagaṇūpakujitaṃ ativiyaṃanoharaṃ ambavanaṃ sam-
pāpuni. Atha naṃ tā amanussitthiyo dūrato 'va³ āgacchantam
disvā 'esa mama purisapariggaho¹⁴ esa mama purisaparig-
gaho'¹⁴ ti upadhāvimsu. So pana tāhi saddhiṃ tattha
dibbasampattiṃ anubhavitum yoggassa¹⁵ puññakammasa
akatattā disvā 'va bhito viravanto palāyitvā¹⁶ Bārāṇasiṃ
patvā¹⁷ taṃ pavuttiṃ raṇṇo ārocesi. Rājā taṃ sutvā tā
itthiyo datṭhum ambaphalāni ca paribhuñjitaṃ sañjātābhi-
lāso rajjaṃ¹⁸ amaccesu āropetvā migavāpadesena sannaddha-
dhanukalāpo khaggaṃ bhanditvā katipayamanussaparivāro
ten' eva vanacarakena desitamaggena¹⁹ gantvā katipaya-
yojanantare ṭhāne manusse pi ṭhapetvā vanacarakam eva
gahetvā anukkamena gantvā taṃ pi tato nivattāpetvā

¹ B. adds mayhaṃ. ² taṃ eva, B. ³ om. B.

⁴ °kāraṃ, S₁. S₂. ⁵ so tāpaso, B.

⁶ S₁ adds ca. ⁷ tato vuṭṭhāya, B. ⁸ rattiyaṃ, B.

⁹ ukkā, S₁. S₂. ¹⁰ gaccheyyāsi, B.

¹¹ B. adds āha. ¹² °pajjotita, B. ¹³ tanu.°, S₁. S₂.

¹⁴ S₁. S₂ omit purisa before pari.°; (puriggaho, S₂).

¹⁵ yogyassa, S₂; yoggyassa, S₁. ¹⁶ B. adds anukkamena.

¹⁷ gantvā, B. ¹⁸ rajjabhāraṃ, B. ¹⁹ dassita.°, S₁. S₂.

udayante¹ divākare¹ ambavanam pavisi. Atha nam tā² itthiyo abhinavam¹ uppannam¹ iva¹ devaputtam¹ disvā¹ paccuggantvā rājā ti nātvā³ sañjātasinehabahumānā sakkaccam nahāpetvā dibbehi vatthālaṅkāramālagandhavi-
lepanehi sumañditapasādhanam⁴ katvā vimānam āropetvā nānaggarasadibbabhojanam bhojetvā tassa icchānurūpam payirupāsimsu. Atha⁵ diyyaḍḍhavassasate atikkamante rājā aḍḍharattisamaye utthahitvā nisinno tam aticāriniṃ petiṃ pokkharanītiram gacchantiṃ⁶ disvā 'kin nu kho eṣā imāya velāya gacchati'⁷ ti vimamsitukāmo anubandhi. Atha nam tattha gatam sunakhena khajjamānam disvā 'kin nu kho idan'⁷ ti ajānanto tayo³ divase vimamsitvā 'eso etissā paccāmitto bhavissati'⁷ ti nisitena⁷ usunā vijjhivā jivitā voropetvā taṅ ca itthiṃ⁸ pokkharaniṃ ogāhetvā⁹ paṭiladdhapurimarūpam disvā¹⁰

Sovannasopānaphalakā ¹¹ sovaṇṇavālukasapṅhitā ¹²	
tattha sogandhiyā ¹³ vaggū sucigandhā manoramā.	1
Nānārukkhehi sañchannā nānāgandhasamīritā ¹⁴	
nānāpadumasañchannā puṇḍarīkasamāgatā. ¹⁵	2
Surabhi sampavāyanti manuññā māluteritā	
hamsakoñcābhirudā ¹⁶ cakkavākābhikujitā. ¹⁷	3
Nānādiḷḷagaṇākiṇṇā nānāsaragaṇāyutā ¹⁸	
nānāphaladadā ¹⁹ rukkhā nānāpupphadadā ¹⁹ vanā.	4

¹ om. B. ² B. adds surayuvatisadisarūpaso ābharaṇā amanusitthiyo. ³ B. adds ca.

⁴ °pasādhinam, S₂; pasādhikam, S₁.

⁵ B. has Evaṃ dvisu vassasatesu atikkamantesu ath' ekadā, and so on. ⁶ gacchantam, S₁. B.

⁷ nisitapitena, S₂; nisitapitena, S₁.

⁸ om. S₂; B. adds vodhetvā (sic!). ⁹ otāretvā, S₁. S₂.

¹⁰ S₁. S₂ add dasahi gāthāhi tam tassā pavuttiṃ paṭipucchi.

¹¹ °sopāṇa.°, all MSS. except S₁; soṇṇa.°, M.

¹² soṇṇa.°, M. C. D.; °santhatā, M.; °sandhatā, C. D.; B.

¹³ sogandhiyo, M.; S₁. S₂. ¹⁴ °eritā, M. C. D.; B.

¹⁵ °samohatā, M. C. D.; B. ¹⁶ M. C. D., B. add ca.

¹⁷ °vābhikujitā, S₁. ¹⁸ °gaṇarutā, B.

¹⁹ °dharā, all MSS. except D.; B.

Na manussesu idisaṃ nagaraṃ yādisaṃ idaṃ	
pāsādā ca ¹ bahukā tuyhaṃ sovaṇṇarūpiyamayā.	5
Daddalhamānā ² ābhenti ³ samantā caturo disā	
pañca dāsī satā tuyhaṃ yā temā paricārīkā.	6*)
Tā kambukāyuradharā kañcanācelabhūsitā	
pallaṅkā bahukā tuyhaṃ sovaṇṇaruciyaṃmayā. ⁴	7*)
Kadalimigasañchannā sajjā ⁵ goṇakasaṇṭhitā ⁶	
yattha tuvaṃ ⁷ vāsūpagatā sabbakāmasamiddhīnī.	8
Sampattāya adḍharattāya ⁸ tato uṭṭhāya gacchasi	
uyyānabhūmiṃ gantvāna pokkharāññā samantato.	9
Tassā tīre tuvaṃ 'ṭhāsi harite saddale subhe	
tato te kaṇṇamuṇḍo ca ⁹ sunakho aṅgamaṅgāni khādati.	10
Yadā ca khāyitā ¹⁰ āsi aṭṭhisāṅkhalikā katā	
ogāhasi pokkharāṇiṃ hoti kāyo yathā pure.	11
Tato tvam aṅgapaccaṅgā ¹¹ sucārū ¹² piyadassanā	
vatthena pārūpitvāna āyāsi mama santikaṃ.	12
Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ	
kissa kammavipākena kaṇṇamuṇḍo ca ¹³ sunakho ¹⁴	
aṅgamaṅgāni khādati ¹⁵ ti	13

imāhi¹⁶ gāthāhi taṃ tassā pavuttiṃ paṭipucchi.

Tattha sovaṇṇasopānaphalakā¹⁷ ti suvaṇṇamayā so-
pānaphalakā. Sovāṇṇavālukasāṇṭhitā¹⁸ ti samantato
suvaṇṇamayāhi vālūkāhi saṇṭhitā. Tatthā ti pokkharāṇi-
yaṃ. Sogandhiyā ti sogandhikā. Vaggū ti sundarā
rucirā. Sucigandhā ti manuññagandhā.

Nānāgandhasamīritā ti nānāvidhasurabhigandha-
vasena gandhavāyunā samantato eritā. Nānāpaduma-

¹ om. M. ² daddalḥ.°, M. C. D.; B.

³ ābhanti, M. C. D.; B. ⁴ °rūpiya.°, M. D.; B.

⁵ saṃjāto, S₁. S₂. ⁶ °santhatā, M.; °sandhatā, C. D.; B.

⁷ tvam, M. D.

⁸ sampattāy' adḍha.°, D.; B.; te sampattā adḍha.°, M. C.

⁹ om. M. C. D. ¹⁰ khāditā, C.

¹¹ °gam, D.; B.; °gi, C.; uggacchantī, S₁. S₂. ¹² sacāru, S₁.

¹³ om. M. C. ¹⁴ M. C. add va. ¹⁵ khādasi, M.

¹⁶ dvādasahi, B.; S₁. S₂ omit the whole phrase.

¹⁷ soṇṇasopāna.°, B. ¹⁸ soṇṇa.°, B.

*) om. S₂.

sañchannā ti nānāvidharattapadumasañchāditalalā.¹ Puṇḍarikasamāgatā ti setapadumehi ca samo-
kiṇṇā.

Surabhi sampavāyanti ti samma-d-eva sugandham
vāyanti, pokkarani ti adhippāyo. Haṃsakoñcābhirudā
ti haṃsehi ca koñcehi ca abhinādītā.

Nānādi jagañākiṇṇā ti nānādi jagañāyuttā.² Nānā-
saragañāyutā ti nānāvidhavihaṅgābhirudasamūhayuttā.
Nānāphaladadā³ ti nānāvidhaphaladāyino sabbakālam
vidhaphalabhāranamitasākhaggā.⁴ Nānāpupphadadā⁵
vanā ti nānāvidhasurabhikusumadāyikāni⁶ vanāni ti attho.
Līṅgavipallāsena hi vanā ti vuttam.⁷

Na manussesu idisaṃ nagaran ti yādisaṃ tava
idaṃ nagaraṃ idisaṃ manussesu natthi, manussaloke na
upalabbhati ti attho. Rupi Yamayā ti rajatamayā.

Daddalhamānā⁸ ti ativiya virocāmānā. Ābhenti⁹
ti sobhayanti.¹⁰ Samantā caturo disā ti samantato
catasso pi disā. Yā temā ti yā te imā. Paricārikā
ti veyyāvaccakāriniyo.

Tā ti tā paricārikāyo.¹¹ Kambukāyuradharā ti
sañkhavalayakāyuravibhūsitā. Kañcanā celabhūsitā¹²
ti suvaṇṇavattham katasamalaṅkatakasahatthā.¹³

Kadalimigasañchannā ti kadalimigacammappaccattha-
raṇatthātā. Sajjā¹⁴ ti sajjitā¹⁵ sayitum yuttarūpā.
Goṇakasaṅghitā¹⁶ ti dīghalomakena kojavena¹⁷ saṅghitā.¹⁶
Yatthā ti yasmiṃ pallaṅke. Vāsūpagatā ti vāsaṃ
upagatā sayitā ti attho.

Sampattāya adḍharattāyā¹⁸ ti adḍharattiyā upaga-
tāya. Tato ti pallaṅkato. Pokkharaññā ti pokkha-
raṇiyā.¹⁹

¹ nānāvidha.°, B. ² All MSS. transpose here the words.
³ °phaladā, S₂. B. ⁴ °sākhattā, B.
⁵ °pupphadā, B. ⁶ nānāvidha.°, S₂; B. adds ca.
⁷ vuttā, S₂. ⁸ daddalḥ.°, S₁. B. ⁹ ābhanti, B.
¹⁰ sobhanti, B. ¹¹ veyyāvaccakāriniyo, B.
¹² °cela.°, B. ¹³ sakasama.°, B. ¹⁴ sañjā, S₁. S₂.
¹⁵ saṅghitā, S₁. S₂. ¹⁶ °sandhatā, B.
¹⁷ javena, S₁. S₂. ¹⁸ sampattāy' adḍharattiyā, B. ¹⁹ S₁. S₂
have pokkharamñā tire tvam gatā pokkharaniyā (°yam, S₁).

Harite ti nile. Saddale 'ti taruṇaṭṭasañchane.¹
Subhe ti suddhe, subhe ti vā tassā ālapanam. Bhadde
samantato harite saddale tassā pokkharaniyā tīre tvam
gantvāna 'thāsi tiṭṭhasi ti yojanā. Kaṇṇamuṇḍo ti
khaṇḍitakaṇṇo chinnakanno.

Khāyitā āsi ti khādītā ahosi. Aṭṭhisankhalikā
katā ti aṭṭhisankhalikamattā katā. Yathā pure ti
sunakkena khādanato pubbe viya.

Tato ti pokkharani-ogāhanato pacchā. Aṅgapaccaṅ-
gā² ti paripunṇasabhaṅgapaccaṅgavati. Sucārū ti
suṭṭhu manoramā. Piyadassanā ti piyadassaniyā. Āyāsi
ti āgacchasi.

Evam tena raññā pucchitā sā peti ādito paṭṭhāya attano
pavuttiṃ tassa kathenti

Kimilāyam³ gahapati saddho āsi upāsako
tassāham⁴ bhariyā āsi⁵ dussilā aticārini. 14
Evam⁶ aticaramānāya sāmiko etad abravi:⁷
n'etaṃ channaṃ⁸ paṭirūpaṃ yaṃ tvam aticarāsi maṃ. 15
Sāhaṃ ghoraṃ ca sapaṭhaṃ musāvādaṃ abhāsissaṃ:⁹
nāhan taṃ aticarāmi kāyena uda cetāsa, 16
Sacāhan taṃ aticarāmi kāyena uda cetasa
ayaṃ¹⁰ kaṇṇamuṇḍo sunakho aṅgamaṅgāni khādatu. 17
Tassa kammaṃ vipākaṃ musāvādassa c'ūbhayaṃ
sattavassasatāni¹¹ ca anubhūtaṃ yato pi¹² me
kaṇṇamuṇḍo¹³ ca¹⁴ sunakho¹⁵ aṅgamaṅgāni khādati ti 18

pañca gāthā āha.

¹ °sañchane, B.; °sañjaye, S₂; °sañjanaye, S₁.

² °paccaṅgan, S₁, S₂. ³ Kimilāyam, M. D.; B.; Kimilāya, C.

⁴ tass' aham, C. ⁵ āsiṃ, M. D.; S₁, S₂.

⁶ so maṃ, C.; B. ⁷ abruvi, S₂.

⁸ M. C. D., B. *add* n'etaṃ.

⁹ °vādaṃ c'abhās.°, M. C. D. ¹⁰ M. C. D., B. *add* me.

¹¹ satt' eva vassa.°, M. C. D.; B., *and omit* ca.

¹² hi, C. ¹³ M. C. *add* 'yaṃ. ¹⁴ om. M.

¹⁵ B. *adds* pi.

Tattha Kimbilāyan¹ ti evaṃ nāmake nagare. Ati-
cārinī ti jāyāpati² atikkamacaraṇato aticārinī ti vuccati.

Aticaramānāyā ti aticaramānāya mayi so sāmiko maṃ
etad abravī³ ti yojanā. N'etaṃ channan⁴ ti ādi vuttā-⁵
kāradassanaṃ. Tattha n'etaṃ channan ti na etaṃ
yuttaṃ. N'etaṃ paṭirūpan ti tass' eva vacanaṃ. Yan
ti kiriyā-parāmasanaṃ. Aticarāsī ti aticarasi, ayaṃ eva
vā pāṭho. Yaṃ maṃ tvaṃ aticarasi, tattha yaṃ aticaraṇaṃ
n'etaṃ channaṃ n'etaṃ paṭirūpan ti attho.

Ghoran ti dāruṇaṃ. Sapathan ti sapanāṃ. Abhā-
sissan ti abhāsiṃ.

Sacāhan ti sace ahaṃ. Tan ti tvaṃ.

Tassa kammassā ti tassa pāpakammassa dussīla-
kammassa. Musāvādassa cā ti nāhaṃ aticarāmī ti
vuttamusāvādassa ca. Ubhayan ti ubhayassa vipākaṃ.
Anubhūtan ti anubhūyamānaṃ⁶ mayā ti attho. Yato
ti yato pāpakammato.

Evañ ca pana vatvā tena attano kataṃ upakāraṃ
kittenti

Tvañ ca deva bahukāro⁷ atthāya me idhāgato
sumuttāhaṃ kaṇṇamuṇḍassa asokā akutobhaya. 19
Tāhaṃ⁸ deva namassāmi yācāmi āñjalikatā⁹
bhuñja amānuse¹⁰ kāme rama¹¹ deva mayā sahā ti 20

dve gāthā āha.

Tattha devā ti rājānaṃ ālapati. Kaṇṇamuṇḍassā
ti kaṇṇamuṇḍato, nissakke¹² hi idaṃ sāmivacanaṃ.

Atha rājā tattha vāse¹³ nibbiṇṇamānaso¹⁴ gamanajjhā-
sayā¹⁵ pakāsesi. Taṃ sutvā peti rañño paṭibaddhacittā

¹ Kimil.°, B. ² bhariyā sā hi, B. ³ abruvī, S₁.

⁴ na cchannan, S₂; n'attha cchannan, S₁.

⁵ S₁. S₂ omit all from ādi.° to etaṃ na yuttaṃ.

⁶ °bhuttaṃ, B. ⁷ bahū pakāro, S₁. S₂.

⁸ nāhaṃ, S₁. S₂. ⁹ p' añj.°, M. C. D.; B.

¹⁰ mānuse, S₁. B., or bhuñj' amānuse. ¹¹ ramma, S₁.

¹² nissatte, B.; nissakkage, S₁.

¹³ vāse, S₁. S₂. ¹⁴ nibbinda.°, B.

¹⁵ tam ajjhā.°, S₁. S₂.

tatth' ev' assa vāsaṃ yācanti Tāhaṃ deva namassāmi ti
gātham āha. Puna¹ rājā ekamsena² gantukāmo 'va hutvā
attano ajjhāsayam pavedento

Bhutvā³ amānusā kāmā ramito 'mhi tayā saha

tāhaṃ⁴ subhage yācāmi khippaṃ paṭinayāhi man ti 21

osānagātham āha.

Tattha tāhan ti taṃ ahaṃ. Subhage ti subhayutte.
Paṭinayāhi man ti mayhaṃ nagaram eva maṃ paṭinehi.

Sesaṃ sabbattha pākaṭam eva.

Atha sā vimānapeti rañño vacanaṃ sutvā viyogaṃ
asahamānā sokāturattāya vyākulahadayā vedhamānasarīrā
nānāvidhehi upāyehi āyācivā pi taṃ tattha vāsetuṃ
asakkonti bahūhi mahārahehi ratanehi saddhim rājānaṃ
nagaraṃ netvā pāsadaṃ āropetvā kanditvā paridevitvā
attano vasanaṭṭhānaṃ⁵ eva gatā. Rājā pana taṃ disvā
sañjātasamvego dānādini puññāni⁶ katvā saggaparāyano
ahosi. Atha ambhākaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavatti-
tapavaradhammacakke anukkamena Sāvattthiyaṃ viharante
ekadivasaṃ āyasmā Mahamoggallāno pabbatacārikaṃ
caramāno taṃ itthiṃ saparivāraṃ disvā tāya katakammaṃ
pucchi. Sā ādito paṭṭhāya sabbam therassa kathesi.⁷ Taṃ
pavuttiṃ thero Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ atthaṃ
atthuppattiṃ katvā sampattāparisāya dhammaṃ desesi.
Mahājano paṭiladdhasamvego pāpato otarivā⁸ dānādini
puññāni⁹ katvā dhammābhirato¹⁰ saggaparāyano¹¹ ahosi.¹²

Kaṇṇamuṇḍapeta vatthuvaṇṇanā.¹³

II, 13.

Ahu rājā Brahma datto ti. Idaṃ Ubbarīpetavattthum.¹⁴
Sattā Jetavane viharanto aññataraṃ upāsikaṃ ārabha

¹ pana, B. ² ekamsen' eva, B., and adds nagaram.

³ bhuttā, M. C. D.; B. ⁴ nāhaṃ, S₁.

⁵ vasanam, B. ⁶ S₁, S₂ add kammāni.

⁷ S₁, S₂ add Thero tāsam dhammaṃ desesi.

⁸ oramitvā, B. S₂. ⁹ puññakammāni, S₁, S₂.

¹⁰ dhammanirato. S₁, S₂. ¹¹ om. S₁, S₂.

¹² B. adds ti. ¹³ B. adds niṭhitā. ¹⁴ Upari.° (or Uppari.°),
B.; Uddhari.°, S₂, but further on Ubbari; Ubbariya.°, S₁.

kathesi. Sāvattھیyaṃ kira aññatarāya upāsikāya sāmiko kalam akāsi. Sā pativiyogadukkhātūrā socanti alāhanaṃ gantvā rodati. Bhagavā tassā sotāpattiphalassa upanissaya-sampattiṃ disvā karuṇāya sañcoditamānaso hutvā tassā gehaṃ gantvā paññatte āsane nisīdi. Upāsikā Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Satthā 'kiṃ upāsike socasi' ti vatvā 'āma Bhagavā piyavippayogena socāmi' ti vutte tassā sokaṃ apānetukāmo atitaṃ āhari.

Atite Pañcālaratthe Kapilanagare Cūlani Brahmaḍatto nāma rājā ahoṣi. So agatigamaṇaṃ¹ pahāya attano vijite pajāya² hitakaraṇanirato³ dasa rājadhamme akopetvā rajjaṃ anusāsamaṇo kadāci attano⁴ rajje⁵ kiṃ vadanti ti sotukāmo tunnavāyavesaṃ⁶ gahetvā eko adutiyo nagarato nikkhamitvā gāmato gāmaṃ janapadato janapadaṃ vicaritvā sabbaṃ rajjaṃ akaṇḍakaṃ anupilaṃ manusse sammodamāne⁷ apārutaghare maññe viharante disvā somanassajāto nivattitvā nagarābhimukho āgacchanto aññatarasmiṃ gāme ekissā vidhavāya duggatitthiyā gehaṃ pāvisi. Sā taṃ disvā āha 'ko nu tvaṃ ayyo kuto tñānato āgato' ti? 'Ahaṃ tunnavāyo bhaddhe bhatiyā tunnakammaṃ karonto vicarāmi, yadi tumhākaṃ tunnakammaṃ atthi vatthāñ ca veṭhanañ ca detha, tumhākaṃ pi karomi'⁸ ti. Sā⁹ āha⁹ 'natthi amhākaṃ kammaṃ kattabbaṃ⁹ vatthaṃ¹⁰ vā¹⁰ veṭhanaṃ vā, aññesaṃ karohi ayyā' ti. So tattha katipāhaṃ vasanto dhaññapuññalakkhaṇasampannaṃ tassā dhītaraṃ disvā mātaraṃ āha: 'ayaṃ dārikā kiṃ kenaci katapariggahā udāhu akatapariggahā'¹¹? Sace¹² kenaci akatapariggahā imaṃ mayhaṃ detha, ahaṃ¹³ tumhākaṃ sukkena jīvanupāyaṃ kātuṃ samattho' ti. Sādhu ayyā ti sā tassa taṃ⁹ adāsi. So tāya saddhiṃ katipāhaṃ vasitvā tassā kahāpaṇasahassaṃ datvā 'ahaṃ katipāhen' eva nivattissāmi,

¹ agati-agam., B.

² pajāhita., S₁.

³ °karaṇe nir., B.

⁴ B. repeats kad.° attano.

⁵ vajje, S₁. S₂.

⁶ tanta., S₁.

⁷ samod., S₁; same vād., S₂; mude mod., B.

⁸ pakaromi l. pi kar., B.

⁹ om. B.

¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ B. adds ti, and has agata., also further on. ¹² B. adds na.

¹³ ayaṃ, B.

bhadde tvam mā khuḍḍali'¹ ti vatvā attano nagaram gantvā nagarassa tassa ca gāmassa antare maggam samam² kārapetvā alankārapetvā³ mahantarājānubhāvena tattha gantvā dārikam kahāpaṇarāsimihi⁴ ṭhapetvā suvaṇṇarajatakalasehi nahāpetvā Ubbari ti nāmam kāretva⁵ aggamahesiṭhāne ṭhapetvā taṇ ca gāmam tassā nātīnam datvā mahantarājānubhāvena tam nagaram ānetvā tāya saddhim abhiramamāno yāva jīvam rajjasukham anubhavivā āyūhapariyosāne kalam akāsi. Kālakate ca tasmim kate⁶ ca sarīrakicce Ubbari pativiyogena sokasallasamappitahadayā ālāhanam gantvā bahū divase gandhapupphādihi pūjetvā raṇṇo guṇe kittetvā ummādapattā viya kandantī paridevanti ālāhanam padakkhiṇam karoti.

Tena ca samayena amhākam Bhagavā Bodhisattabhūto isipabbajjam pabbajitvā adhigatajhānābhiṇṇo Himavanta-sāmantā⁷ aññatarasmim araṇṇāyatane viharanto sokasallasamappitam Ubbarim dibbena cakkhunā disvā ākāse gantvā dissamānarūpo ākāse ṭhatvā tattha tattha⁸ ṭhite manusse pucchi 'kass' idam ālāhanam kass' athāyam⁹ itthi Brahmadata Brahmadata ti kandantī paridevanti' ti? Tam sutvā manussā 'ayam bhante Ubbari nāma Brahmadata tassa bhariyā, sā tassa kālakatato paṭṭhāya ālāhanam gantvā Brahmadata ti tassa nāmam gahetvā kandantī paridevati' ti āhaṃsu.¹⁰ Tam attham dīpentā saṅgitikārā

Ahu rājā Brahmadatto Pañcālānam rathesabho
 ahorattānam accayā rājā kalam kari¹¹ tadā.¹² 1
 Tassa ālāhanam gantvā bhariyā kandati Ubbari
 Brahmadataṃ apassanti Brahmadata ti kandati. 2

¹ ukkaṇhi, B. ² samam maggam, B. ³ om. S₁. S₂.

⁴ 'rahasimhi, S₁. S₂. ⁵ kārapetvā, B.

⁶ saddhim katena, S₂. ⁷ Himavante, B.

⁸ om. B. ⁹ kassa ayam, B.

¹⁰ B. has after manussā: Brahmadatto nāma Pañcālānam rājā, so āyūhapariyosāne kalam akāsi, tass' idam ālāhanam, tassa ayam aggamahesi Uppari nāma Brahmadata ti tassa nāmam gahetvā kandati paridevati ti āhaṃsu.

¹¹ akubbatha, M. C. D.; B. ¹² om. M. C. D.; B.

Isi ca tattha āgacchi sampannacaraṇo muni¹
 te² ca tattha apucchittha³ ye tattha su samāgatā: 3
 Kassa⁴ c'idaṃ ālāhanam nānāgandhasameritam
 kassāyaṃ kandati bhariyā ito dūragataṃ patim?
 Brahmattam apassanti Brahmattā ti kandati. 4
 Te ca tattha viyākamsu ye tattha su samāgatā
 Brahmattassa bhaddan te Brahmattassa mārisa. 5
 Tassa idaṃ ālāhanam nānāgandhasameritam
 tassāyaṃ kandati bhariyā ito dūragataṃ patim
 Brahmattam apassanti Brahmattā ti kandati⁵ ti 6

cha gāthā ṭhapesuṃ.⁶

Tattha ahū ti ahosi. Pañcālānan ti Pañcālaratṭha-
 vāsīnaṃ Pañcālaratṭhass' eva vā eko pi⁷ janapado jana-
 padādāhikānaṃ rājakumārānaṃ vasena ruḥhiyā Pañcālā ti
 bahuvacanena niddissiyati. Rathesabho ti rathesu
 usabhasadiso mahāratho ti attho.

Tassa ālāhanan ti tassa rañño⁸ sarīrassa daḍḍhatṭhā-
 nam.

Isi ti jhānādīnaṃ guṇānaṃ esanattena isi. Tatthā
 ti tasmim ubbhataṭṭhāne⁹ susāne ti attho. Āgacchi¹⁰
 ti agamāsi.¹¹ Sampannacaraṇo ti silasampadā¹² indriyesu
 guttadvāratā bhojane mattaññutā jāgariyānuyogo satta
 saddhammā cattāri rūpāvacarajjhānāni ti imehi paṇṇara-
 sehi caraṇasaṅkhātehi guṇehi sampanno samannāgato
 caraṇasampanno ti attho. Muni ti attahitaṅ ca parahitaṅ
 ca munāti jānāti¹³ ti muni. Te ca tattha apucchitthā¹⁴
 ti te¹⁵ tasmim ṭhāne ṭhite¹⁶ jane paṭipucchi. Ye tattha
 su samāgatā ti ye manussā tattha tattha¹⁷ susāne¹⁸
 samāgatā, sū ti nipātamattam. Ye tatthāsuṃ samāgatā
 ti vā pāṭho, āsun ti ahesun ti attho.

¹ °caraṇamuni, S₁. S₂. ² so, S₁. S₂.

³ āpucch.°, S₁. ⁴ om. M. C. D.; B. ⁵ kandasī, M.

⁶ paṭhesuṃ, B. ⁷ S₁. S₂ add hi. ⁸ B. adds ca.

⁹ upariyāṭhitathāne, B. ¹⁰ āgañchī, S₂.

¹¹ āgam.°, S₁. ¹² °sāmpadāya, S₁. ¹³ om. S₁.

¹⁴ āpucch.°, S₁. S₂. ¹⁵ om. S₂. B. ¹⁶ B. adds te.

¹⁷ om. B. ¹⁸ B. adds su.

Nānāgandhasameritan ti nānāvidhehi gandhehi samantato eritaṃ upavāsitaṃ.¹ Ito ti manussalokato. Dūragatan ti paralokagatattā² vadati. Brahmaddattā ti kandatī ti³ Brahmaddattā ti evaṃ nāmasaṅkittaṃ katvā paridevanavasena avhayati.

Brahmaddattassa bhaddan te Brahmaddattassa mārisā ti mārisa nirāmayakāyacittamahāmuni Brahmaddattassa rañño idaṃ ālāhanaṃ, tass' eva Brahmaddattassa rañño ayaṃ bhariyā, bhaddan te tassa ca Brahmaddattassa bhaddaṃ hotu,⁴ tādisānaṃ mahesīnaṃ hitānucintanena paraloke ʃhitānaṃ⁵ pi hitasukhaṃ⁶ hoti yevā³ ti³ adhippāyo.

Atha so tāpaso tesam vacanaṃ sutvā anukampaṃ upādāya Ubbariyā santikaṃ gantvā tassā sokavinodanattaṃ

Chalāsitisahassāni Brahmaddattassa nāmakā
imasmaṃ ālāhane daḍḍhā tesam kaṃ anusocasi ti 7

gātham āha.

Tattha chalāsitisahassāni ti⁷ chasahassādhika-asītisahassasaṅkhā. Brahmaddattassa nāmakā ti Brahmaddatto ti evaṃ⁸ nāmakā. Tesam kaṃ anusocasi ti tesam chalāsitisahassasaṅkhātānaṃ⁹ Brahmaddattānaṃ katamaṃ Brahmaddattaṃ tvam anusocasi ti. Katamaṃ paṭicca te soko uppanno ti pucchi.

Evaṃ pana tena isinā pucchitā¹⁰ Ubbarī attanā adhippetam Brahmaddattaṃ ācikkhanti¹¹

Yo rājā Cūlaniputto Pañcālānaṃ rathesabho
taṃ bhante anusocāmi bhattāraṃ sabbakāmadan¹² ti 8

gātham āha.

Tattha Cūlaniputto ti evaṃnāmassa rañño putto.

¹ °vāritaṃ, S₁. ² °lokatattā, S₂. ³ om. S₁. S₂.

⁴ hoti, S₁. S₂. ⁵ 'tthanānā, S₁.

⁶ pītasukhaṃ, S₁. S₂.

⁷ S₁. S₂ add chasahassādhikā asītisahassāni ti.

⁸ eva, S₁. S₂. ⁹ tesamaṅkhānaṃ, S₁. S₂. ¹⁰ pucchitvā, B

¹¹ ācikkhanti, all MSS. ¹² °dadān, C. D.; S₁. S₂.

Sabbakāmadan¹ ti mayhaṃ sabbassa² icchiticchitassa
dātāraṃ, sabbesaṃ vā sattānaṃ icchitadāyakaṃ.

Evam Ubbariyā vutte puna tāpaso

Sabbe 'va 'hesuṃ rājāno Brahmaḍattassa nāmakā
sabbe 'va³ Cūlaniputtā Pañcālānaṃ rathesabhā. 9

Sabbesaṃ anupubbena mahesittam akārayi
kasmā purimake hitvā pacchimaṃ anusocasi ti 10

gathādvayam āha.

Tattha sabbe 'va 'hesuṃ ti sabbe 'va te chaḷāsītisa-
hassasaṅkhā rājāno Brahmaḍattassa nāmakā Cūlaniputtā
Pañcālānaṃ rathesabhā 'va ahesuṃ, ime rājabhāvādayo⁴
visesā tesu ekassāpi nāhesuṃ.⁵

Mahesittam akārayi ti tvaṅ ca tesu sabbesaṃ pi
anupubbena⁶ aggamahesibhāvaṃ anuppattā ti attho.
Kasmā ti guṇato ca sāmikabhāvato ca avasiṭṭhesu etta-
kesu janesu purimake rājāno pahāya pacchimaṃ ekaṃ
yeva kasmā kena kāraṇena⁷ anusocasi ti pucchi.

Taṃ sutvā Ubbari saṃvegajātā puna tāpasuṃ

Ātume itthibhūtāya dīgharattāya mārisa
yassā me itthibhūtāya saṃsāre bahu bhāsasi⁸ ti 11

gātham āha.

Tattha ātume ti attani. Itthibhūtāyā ti itthibhāvaṃ⁹
upagatāya. Dīgharattāyā ti dīgharattaṃ. Ayaṃ h'ettha
adhīppāyo: itthibhūtāya attani sabbakālaṃ itthi yeva hoti
udāhu purisabhāvaṃ pi upagacchatī ti? Yassā me itthi-
bhūtāyā ti yassā mayhaṃ itthibhūtāya evaṃ tāva bahuṃ
saṃsāre mahesibhāvaṃ mahāmuni tvaṃ bhāsasi kathesi
ti attho. Āhu¹⁰ me itthibhūtāya ti vā pāṭho. Tattha ā ti
anusaraṇatthe nipāto, 'hu me¹¹ ti sayam anussaritaṃ aññātam
idaṃ mayā itthibhūtāya itthibhāvaṃ upagatāya evaṃ

¹ all MSS. ² sabbasā, B. ³ ca, B.

⁴ °bhaddāyo, S₁; °bhadraṃyo, S₂.

⁵ ekassa micchāhesuṃ, S₁. S₂. ⁶ °pubbe, S₂. ⁷ om. S₁. S₂.

⁸ bhāsati, D. ⁹ °bhūtāya, S₁. S₂. ¹⁰ ātumo, B. ¹¹ tumo, B.

mayhaṃ ettakaṃ kālaṃ aparā 'va anuppatti' ahosi. Kasmā?² Yassā me itthibhūtāya sabbesaṃ anupubbena mahesittam akārayi,³ tvaṃ mahāmuni samsāre bahum bhāsasi⁴ ti yojanā.

Taṃ vacanaṃ⁵ sutvā tāpaso 'ayaṃ niyamo samsāren' atthi yaṃ⁵ itthi itthi yeva hoti puriso puriso evā' ti dassento

Ahu itthi ahu puriso pasuyonim pi agamā
evam etaṃ atitānaṃ pariyanto na dissati ti 12

gātham āha.

Tattha ahu itthi ahu puriso ti tvaṃ kadāci itthi pi ahosi kadāci puriso pi ahosi. Na kevalaṃ itthipurisabhāvam eva. Atha kho pasuyonim pi āgamā,⁶ kadāci pasubhāvam pi agamāsi tiracchānayanim pi upagatā ahosi. Evam etaṃ atitānaṃ pariyanto na dissati ti evaṃ yathā⁷ vuttaṃ etaṃ itthibhāvaṃ purisabhāvaṃ tiracchānādibhāvaṃ ca upagatānaṃ⁸ atitānaṃ attabhāvānaṃ pariyanto nāṇa-cakkhunā mahatā ussāhena passantānaṃ pi⁵ na dissati. Na kevalaṃ tav' eva atha kho sabbesaṃ pi samsāre paribbhamantānaṃ sattānaṃ attabhāvassa pariyanto na dissate⁹ na paññāyate 'va. Tenāha Bhagavā: 'anamataggā-yaṃ¹⁰ bhikkhave samsāro pubbā koṭi na paññāyati avijjā-nivaraṇānaṃ sattānaṃ taṇhāsaṃyojanānaṃ sandhāvataṃ¹¹ samsaratan' ti.*)

Evaṃ tena tāpasena samsārassa apariyantataṃ kammaṃ kataṃ ca vibhāventena desitaṃ dhammaṃ sutvā samsāre saṃviggamānahadaya¹² dhamme ca pasannamānasā vigata-sokasallā hutvā attano pasādaṃ sokavigamaṃ ca pakāsentī

Ādittam vata maṃ santaṃ ghatasittam va pāvakaṃ
vārinā viya osiñci sabbam nibbāpaye daram. 13

¹ aparā paruppatti, B. ² B. S₂ add yasmā.

³ akāsi ti, B. ⁴ tāpasī, S₁. S₂.

⁵ om. B. ⁶ agamāsi, B. ⁷ om. S₂.

⁸ °gataṃ ca, S₁. S₂; B. adds tava.

⁹ B. adds 'va. ¹⁰ °taggo 'yaṃ, B. ¹¹ saritan ti, S₁. S₂, and omit sams.° ¹² °viggahadaya, B.

*) cp. Saṃyuttanikāya, part. II, p. 178.

Abbūḷhaṃ¹ vata me sallaṃ etaṃ² hadayanissitaṃ
yo me sokaparetāya patisokaṃ apānudi. 14
Sāhaṃ abbūḷhasallāsmi sītibhūtāsmi³ nibbutā
na socāmi na rodāmi tava sutvā mahāmunī ti 15

tisso gāthā⁴ abhāsi.

Tāsaṃ attho heṭṭhā vutto yeva. Idāni saṃviggahadayāya⁵
Ubbariyā pattim⁶ dassento Satthā

Tassa taṃ⁷ vacanaṃ sutvā samaṇassa subhāsitaṃ
pattacīvaram ādāya pabbaji anagāriyaṃ. 16
Sā ca pabbajitā⁸ santā gārasma anagāriyaṃ
mettacittaṃ abhāvesi brahmalokūpapattiyā. 17
Gāmā gāmaṃ⁹ vicarantī nigame rājadhāniyo
Uruvelā¹⁰ nāma so gāmo yattha kalam akubbatha. 18
Mettacittaṃ abhāvetvā¹¹ brahmalokūpapattiyā
itthacittaṃ virājetvā brahmalokūpagā ahū ti 19

catasso gāthā abhāsi.

Tattha tassā ti tassa tāpasassa. Subāsitan ti sutṭhu
bhāsitaṃ dhamman ti attho.

Pabbajitā¹² ti¹² pabbajjaṃ upagatā. Santā ti
samānā,¹³ pabbajitā vā hutvā santakāyavācā. Mettacittan
ti mettāsahagataṃ¹⁴ cittaṃ¹⁵, cittaśisena mettajhānaṃ¹⁶
vadati. Brahmalokūpapattiyā ti tañ ca sā mettacittaṃ
bhāventī brahmalokūpapattiyā abhāvesi, na vipassanā
pādaḥpādaḥkādi atthaṃ,¹⁷ anuppanne hi buddhe brahma-
vihārādike¹⁸ bhāventā tāpasaparibbājakā yāva devabhava-
sampatti atthaṃ eva bhāvesuṃ.¹⁹

¹ abbuyhaṃ, S₂; abhuyhaṃ, S₁. ² sokam, M. C. D.; B.

³ om. S₁. S₂. ⁴ gāthāyo, S₁. S₂. ⁵ °hadayā, S₁. S₂.

⁶ paṭiputti, B. ⁷ tava, S₁. ⁸ pabbajjitvā, D.;
pabbajja-upagatā, S₁. S₂; pabbajjitā, M. C.; B.

⁹ S₂ leaves out all till gāman ti gāmato on p. 167 l. 1.

¹⁰ Uruvelaṃ, S₁. ¹¹ abhāvetvā, D.; S₁. S₂. B.

¹² om. S₁; B. has pabbajjitā ti pabbajjitaṃ upa.°.

¹³ samaṇa, S₁. ¹⁴ °samāgatā, S₁. ¹⁵ pattam, S₁.

¹⁶ mettā jhānāni ca, B.

¹⁷ abhāvesi vipassanāya pādaḥkā ti atthaṃ, B.

¹⁸ °vihārake, B. ¹⁹ bhāventi, B.

Gāmā gāman ti gāmato aññaṃ gāmaṃ.

Ābhāvetvā¹ ti vadḍhetvā brūhetvā. Abhāvetvā² ti keci paṭhanti, tesam a-kāro³ nipātamattaṃ. Itthiccittaṃ virājetvā ti itthibhāve cittaṃ ajjhāsayaṃ abhiruciṃ vidhametvā itthibhāve virattacittā⁴ hutvā. Brahmaloḷkā-pagā ti paṭisandhigahaṇavasena brahmaloḷkā upagama-nakā ahosi.⁵

Sesam heṭṭhā vuttanayena⁶ uttānam eva.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā tassā upāsikāya sokaṃ vinodetvā upari catusaccadesanaṃ⁷ akāsi. Sacca-pariyosāne sū upāsikā sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sampatta-parisāya⁸ desanā sātthikā ahosi.⁹

Ubbaripetavatthuvaṇṇanā.¹⁰

Ubbaridutiyavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.¹¹

III, 1.

Abhijjamāne vārimhī ti. Idaṃ Satthari Veḷuvane viharante aññataraṃ luddapetaṃ ārabba vuttaṃ. Bārānasiyā kira aparadisābhāge para Gaṅgāya¹² Vāsabha-gāmaṃ¹³ atikkamitvā Cundaṭṭhilaṇṇamaḷakā¹⁴ gāme eko luddako ahosi. So araṇṇe mige vadhitvā varamaṃsaṃ aṅgāre pacitvā khādītva avasesaṃ paṇṇapuṭe bandhitvā kācena gahetvā gāmaṃ¹⁵ āgacchati. Taṃ bāladārakā gāmadvāre disvā ‘maṃsaṃ me dehi maṃsaṃ¹⁶ me¹⁶ dehi’¹⁶ ti hatthe pasāretvā upadhāvimsu.¹⁷ So tesam thokaṃ thokaṃ¹⁵ maṃsaṃ deti. Ath’ ekadivasaṃ maṃsaṃ

¹ bhāvetvā, B; abh., S₁, S₂. ² ābhāvetvā, S₁; om. S₂.

³ ā-kāro, S₁, S₂. ⁴ viraticittā, S₂. ⁵ ‘nakā hosi, S₁.

⁶ ‘nayanā, S₁; ‘nayatā, S₂; ‘nayatthā, B.

⁷ catudesanaṃ, S₂. ⁸ B. adds ca. ⁹ all MSS. add ti.

¹⁰ B. adds niṭṭhitā.

¹¹ om. B.; M. C. D. put at the end of II, 13:

Udānaṃ.

Paṇḍu māta ca Mattā [Tisā, C. D.] ca Nandā Kuṇḍa-
lino [‘ne, M.] Ghaṭo

dve seṭṭhi tunnavāyo ca Vihāra-Sutta sopāna Ubbari ti.

¹² ‘yaṃ, B. ¹³ Vāsabha., S₁, S₂. ¹⁴ Cundaṭṭhika., S₁, S₂.

¹⁵ om. B. ¹⁶ only once, S₁, B. ¹⁷ ‘dhāvanti, B.

alabhitvā uddālakapuppham pilandhitvā bahuñ ca hatthena gahetvā gāmaṃ gacchati. Tam dārakā gāmadvāre disvā 'maṃsam me dehi maṃsam' me' dehi' ti hatthe pasāretvā upadhāvimsu. So tesam ek' ekam² pupphamañjarim³ adāsi. Athāparena samayena kālam katvā petesu nibbatto naggo virūparūpo bhayānakadassano supinena⁴ pi annapānam ajānanto sīse ābandhaka-uddālakakusumamālākālāpo⁵ 'Cundatthilāyam⁶ nātakānam santike kiñci labhissāmi' ti Gaṅgāyam⁷ udake abhijjamāne paṭisotam⁸ padasā gacchati. Tena ca samayena Koliyo⁹ nāma rañño Bimbisārassa mahāmatto kupitam paccantam vūpasamētvā paṭinivattento hatthi-assādiparivārabalam pathena pesetvā sayam Gaṅgāya nadiyā anusotam nāvāya āgacchanto tam petam tathā gacchantam disvā pucchanto

Abhijjamāne¹⁰ vārimhi Gaṅgāya idha gacchasi
naggo pubbadhapeto va mālādhāri¹¹ alaṅkato
kuhim gamissasi¹² peta¹³ kattha vāso bhavissati ti 1

gātham āha.

Tattha abhijjamāne ti padanikkhepena abhijjassamānasaṅghāte.¹⁴ Vārimhi Gaṅgāyā ti Gaṅgāya nadiyā udake. Idhā ti imasmim thāne. Pubbadhapeto vā ti purimaddhena apeto viya apetayoniko devaputto viya. Katham? Mālādhāri¹⁵ alaṅkato ti mālāhi pilandhitvā alaṅkatasīsattā ti attho. Kattha vāso bhavissati ti katarasmim gāme dese vā tuyham nivāso bhavissati, tam¹⁶ kathehi ti attho.

Idāni yaṃ tadā tena petena Koliyena ca vuttam tam dassetum saṅgītikārā

¹ only once, S₁. B. ² ek' ekā, S₁. ³ °mañjari, S₁.

⁴ supine, B. ⁵ ahattika.° (or ahantika.°), S₁. S₂.

⁶ Cundatthika.°, S₁. S₂. ⁷ Gaṅgāya, B.

⁸ hi sotam, S₁. S₂. ⁹ Koliyo, B.

¹⁰ °jjassamāne, S₁. ¹¹ °bhāri, M. D.; B.

¹² gamissati, C. ¹³ peto, C.; petam, S₁. S₂.

¹⁴ avinassamānasaṅkhāte, B. ¹⁵ °bhāri, B.

¹⁶ om. S₁.

Cundaṭṭhilaṃ¹ gamissāmi peto so iti bhāsasi²
 antare Vāsabhagāmaṃ Bārāṇasiyā³ santike. 2
 Tañ ca disvā mahāmatto Koliyo iti vissuto
 sattubhattañ ca petassa pītakañ ca yugaṃ adā. 3
 Nāvāya tiṭṭhamānāya kappakassa adāpayi
 kappakassa padinnamhi⁴ ṭhāne petassa dissatha. 4
 Tato suvatthavasano mālādhārī⁵ alaṅkato
 ṭhāne ṭhitassa petassa⁶ dakkhiṇā upakappatha⁷
 tasmā dajjetha petānaṃ anukampāya punappunan ti 5

gāthāyo avocum.

Tattha Cundaṭṭhilaṃ ti evaṃ nāmakam gāmaṃ. An-
 tare Vāsabhagāmaṃ Bārāṇasiyā⁸ santike ti Vāsa-
 bhagāmassa⁸ Bārāṇasiyā ca majjhe. Antarā saddayogena
 h'etaṃ sāmyatte⁹ upayogavacanaṃ, Bārāṇasiyā santike hi
 so gāmo ti¹⁰ ayaṃ h'ettha attho. Antare Vāsabhagāmassa¹¹
 Bārāṇasiyā ca yo¹² Cundaṭṭhilaṃnāmakako¹³ gāmo Bārāṇa-
 siyā⁸ avidūre, taṃ gāmaṃ gamissāmi ti.

Koliyo iti vissuto ti Koliyo ti evaṃ pakāsanānaṃ.
 Sattubhattañ cā ti sattuñ c'eva bhattuñ ca. Pītakañ
 ca yugaṃ adā ti pītakaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ ekavatthayu-
 gañ ca adāsi. Kadā adāsi¹⁰ ti ce āha:

Nāvāya tiṭṭhamānāya kappakassa adāpayi ti
 gacchantam nāvaṃ ṭhapetvā tattha ekassa nahāpitassa
 upāsakassa dāpesi, dinnamhi vatthayuge ti yojanā. Ṭhāne
 ti ṭhānaso taṃ khaṇaṃ yeva. Petassa¹⁴ dissathā ti
 petassa sarīre paññāyittha. Tassa nivāsanapārūpana-
 vatthaṃ¹⁵ sampajji.¹⁶ Tenāha: tato suvatthavasano mālā-
 dhārī¹⁷ alaṅkato ti.

¹ Cundaṭṭhiyaṃ, S₁. S₂. ² bhāsati, M. C. D.; B. S₁.

³ M., B. *add* ca. ⁴ ca dinn.°, M. C. D.; B.

⁵ °bhārī, M. C. D.; B. ⁶ *twice*, S₁.

⁷ °kappāya, S₁. ⁸ B. *adds* ca.

⁹ sāmi attho, S₁. S₂. ¹⁰ *om.* B.

¹¹ S₁. S₂ *add* ca. ¹² so, S₂; *om.* B. ¹³ °tthika.°, B.

¹⁴ S₁. S₂ *add* cā ti, *and omit* diss.°. ¹⁵ pārūpanatthaṃ, B.

¹⁶ sampajjati, B. ¹⁷ °bhārī, B.

Su vatthavasano ti¹ mālābharāṇehi sumañditapasādhito. Thāne t̥hitassa petassa dakkhiṇā upakappathā ti dakkhiṇeyyathāne t̥hitā pan'² esā dakkhiṇā tassa³ petassa yasmā upakappati viniyogaṃ agamāsi.⁴ Tasmā dajjetha⁵ petānaṃ anukampāya punappunan ti petānaṃ anukampāya pete uddissa punappunaṃ dakkhiṇaṃ dadeyyā ti attho.

Atha so Koliyamahāmatto taṃ petaṃ anukampamāno dānavidhiṃ sampādetvā anusotaṃ āgantvā suriye uggacchante Bārāṇasīṃ sampāpuṇi. Bhagavā ca tesaṃ anuggahanattham ākāsenā āgantvā Gaṅgātire at̥thāsi. Koliyamahāmatto nāvato⁶ otarivā haṭṭhapahaṭṭho Bhagavantaṃ nimantesi 'adhivāsetha⁷ me bhante Bhagavā ajjatanāya bhattaṃ anukampaṃ upādāyā' ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhibhāvena. So⁸ Bhagavato adhivāsaṃ viditvā tāva-d-eva ramaṇiye bhūmibhāge mahantaṃ sākhamañḍapaṃ upari catūsu⁹ passesu¹⁰ nānāviraḅavaṇṇavicittavividhavasanasama-laṅkataṃ kāretvā tattha Bhagavato āsaṃ paṇṇāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paṇṇatte āsane. Atha kho⁸ so mahāmatto Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā gandhapupphādihi pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinna¹¹ heṭṭhā attanā vuttavacaṇaṃ petassa ca paṭivacaṇaṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā bhikkhusaṅgho āgacchatū ti cintesi. Cintitasa-manantaram¹² eva buddhānubhāvasaṅcodito suvaṇṇahaṃsagaṇo viyo Dhataṛaṭṭhahaṃsarājānaṃ¹³ bhikkhusaṅgho Dhammarājānaṃ¹³ samparivāresi, tāva-d-eva mahājano sannipati 'uḷārā dhammaḍesaṇā bhavissati' ti. Taṃ disvā pasannaṃ mānaso mahāmatto buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ paṇitena khādaniyena bhojaniyena santappesi. Bhagavā katabhattakicco mahājanassa anukampāya Bārāṇasīsamīpavāsīno sannipatantū ti adhiṭṭhāsi. Sabbe 'va¹⁴ te iddhibalena mahājanā sannipatiṃsu. Uḷāre c'assa pākāte pete akāsi. Tesu keci chinnabhinnapilotikakhaṇḍadharā

¹ *om. all MSS.*

² cāp', B. ³ assa, S₁. S₂.

⁴ āgamāsi, S₁.

⁵ dajje 'va, S₁. S₂.

⁶ Gaṅgāto, B.

⁷ vāsetu, B.

⁸ *om.* B.

⁹ tisu, S₁. S₂.

¹⁰ S₁. S₂ *add* ca.

¹¹ B. *adds* kho.

¹² cintāsam.^o, S₁. S₂.

¹³ vārajā, S₁. S₂.

¹⁴ ca, B.

keci attano keseh' eva paṭicchāditakopīnā¹ keci naggā yathā jātarūpā khuppiṭṭasābhībhitā tācapariyonaddhā atthimattasarīrā ito c'ito ca paribbhamantā mahājanassa paccakkhato paññāyimsu. Atha Bhagavā tathārūpaṃ iddhābhisaṅkhāraṃ abhisāṅkhāresi yathā te² ekajjhaṃ sannipatitvā attanā kataṃ pāpakammaṃ mahājannassa pavedesuṃ. Tam³ atthaṃ dīpentā saṅgītikārā:

Sāhundavāsino⁴ eke aññe kesaniṅvāsino
 petā bhattāya⁵ gacchanti pakkamanti diso disaṃ. 6
 Dūre eke⁶ padhāvitvā aladdhā ca⁷ nivattare
 chātā pamucchitā⁸ bhantā bhūmiyaṃ paṭisumbhitā.⁹ 7
 Keci¹⁰ tattha ca patitvā¹¹ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā⁹
 pubbe akatakalyāṇā aggidaḍḍhā va ātape: 8
 Mayaṃ¹² pubbe pāpaḍḍhamā gharāṇi¹³ kulamātaro
 santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākamha attano. 9
 Pahūtaṃ¹⁴ annapānaṃ hi¹⁵ api su¹⁶ avakiriyati
 samaggate¹⁷ pabbajite na ca kiñci adamhase. 10
 Akammakāmā alasa¹⁸ sādhuḥkāmā mahagghasa¹⁹
 ālopapiṇḍadātāro²⁰ paṭiggahe paribhāsīmhasa.²¹ 11
 Te gharā tā ca²² dāsiyo tān' evābharaṇāni no
 te aññe²³ parihārenti²⁴ mayaṃ dukkhassa bhāgino. 12
 Veṇiṃ vā avaññā honti rathakārī ca dubbhikā
 caṇḍālī kapaṇā honti nahāmini²⁵ ca punappunaṃ. 13

¹ paṭicchāditā, S₁. S₂, and omit kopīnā, but have keci keci naggā. ² om. B. ³ tañ ca, S₂.
⁴ sāhunna°, S₁. S₂. ⁵ atthāya, D.; attāya, C.
⁶ petā, M. C. D. ⁷ va, M. C. D.; B.
⁸ samucchitā, M.; B. ⁹ °sambhitā, S₁. S₂.
¹⁰ te ca, M. C. D.; B. ¹¹ papatitā, M. C. D.; B.
¹² S₁. S₂ add pi. ¹³ gharāṇiyo, S₁. S₂.
¹⁴ bahutaṃ, C. D.; B. ¹⁵ pi, M.; B.
¹⁶ apissu, M. C. D.; B. ¹⁷ samāgate, S₁. S₂.
¹⁸ asāsādhu°, S₂; asādhu°, S₁. ¹⁹ mahagghasā, S₁. S₂.
²⁰ ālopapiṇḍim dā°, S₁; °piṇḍidā°, C.
²¹ °bhāsikā, M. D.; °bhāsakā, B.; °bhāsītā, C.
²² om. all MSS. exc. M.; B. ²³ añño, C. D.; S₁. S₂.
²⁴ °cārenti, M. C. D.; B.
²⁵ kappakā, M. C. D.; B.

Yāni yāni nihīnāni kulāni kapaṇāni ca
tesu tesveva jāyanti eṣā maccharino gati. 14
Pubbe ca¹ katakalyāṇā dāyakā vitamaccharā
saggan te paripūrenti obhāsenti ca Nandanam. 15
Vejayante² ca pāsāde ramitvā kāmakāmino³
uccākulesu jāyanti sabhogesu tato cutā. 16
Kūṭāgāre ca⁴ pāsāde pallāṅke goṇasaṅṭhite⁵
vijitaṅgā⁶ morahatthehi kule jātā yasassino. 17
Aṅkato⁷ aṅkaṃ⁷ gacchanti mālādhāri⁸ alaṅkatā
jātiyo⁹ upatiṭṭhanti sāyaṃ pātaṃ sukhesino. 18
Nay idaṃ akatapuññānaṃ katapuññānaṃ ev' idaṃ
asokaṃ Nandanam rammaṃ¹⁰ Tidasānaṃ mahāvanaṃ. 19
Sukhaṃ akatapuññānaṃ idha natthi parattha ca
sukhañ ca katapuññānaṃ idha c'eva¹¹ parattha ca. 20
Tesam saḥavyakāmānaṃ kattabbaṃ kusalaṃ bahum
katapuññā hi modanti sagge bhogaṣamaṅgino ti

gāthāya avocum.

Tattha sāhundavāsino¹² ti chinnabhinnapilotikakhaṇ-
damivāsana. Eke¹⁰ ti¹⁰ ekacce.¹⁰ Kesanivāsino ti
ti keseh' eva paṭicchāditakopīnā. Bhattāya gacchanti
ti app' eva nāma ito gatā yattha vā tattha vā kiñci
ucchiṭṭhabhattaṃ vā vamaṭhubhattaṃ vā gabbhamalādikaṃ
vā labheyyamā ti katthaci-d-eva āgantvā¹³ ghāsathāya¹⁴
gacchanti. Pakkamanti diso disan ti disato disaṃ
anekayojanantarikaṃ¹⁵ ṭhānaṃ pakkamanti.

Dūre ti¹⁶ dūre¹⁷ ṭhāne.¹⁸ Eke¹³ ti¹³ ekacce¹³ petā.¹³
Padhāvitvā ti ghāsathāya upadhāvitvā. Aladdhā ca

¹ pubbesu, M.; 'va, C.; S₂; om. D.

² vedayanti, S₁. S₂. ³ kāmikāmino, S₁.

⁴ °gāresu, S₂. ⁵ °katthate, M. C. D.; B.

⁶ bijjī.°, M. D.; B. ⁷ aṅg.°, M. C. D.; B.

⁸ °bhāri, M. C. D.; B. ⁹ dhātiyo, M. C. D.

¹⁰ om. S₁. S₂. ¹¹ idh' eva ca, M. C. D.

¹² sāhunna.°, S₁. ¹³ om. B. ¹⁴ aṭhatvāya sattāya, B.

¹⁵ °yojantar.°, S₁. S₂.

¹⁶ dūre pī ti, S₁. S₂; dūre petā ti, B.

¹⁷ S₁. S₂ add vā; B. adds pī. ¹⁸ B. adds petā.

nivattare ti kiñci ghāsaṃ vā pāṇiyaṃ vā alabhitvā eva nivattanti. Pamucchitā ti khuppipāsādidukkheṇa sañjātamucchā.¹ Bhantā ti paribbhamantā. Bhūmiyaṃ paṭisumbhitā ti tāya² eva mucchāya³ uppattiyā ṭhatvā avakkhittamattikā piṇḍā viya vissaṭṭhā⁴ paṭhaviyaṃ patitā.

Tatthā ti gataṭṭhāne. Bhūmiyaṃ paṭisumbhitā ti papāte patitā viya jighacchādidukkheṇa ṭhātum asa-matthabhāvena bhūmiyaṃ patitā, tattha vā gataṭṭhāne ghāsādināṃ alābhena chinnāsā hutvā kenaci paṭimukhaṃ sumbhitaṃ poṭhitā⁵ viya bhūmiyaṃ patitā honti ti attho. Pubbe akatakalyāṇā ti purimabhāve akatakusalā. Aggidaddhā va ātape ti nidāghakāle ātapaṭṭhāne agginā daḍḍhā viya khuppipāsagginā dayhamānā mahādukkhaṃ anubhavanti ti attho.

Pubbe ti atitabhāve.⁶ Pāpadhammā ti issukimacchari-ādibhāvena lāmakasabhāvā. Gharāṇī⁷ ti gharasāminiyo. Kulamātarō ti kuladārakānaṃ mātarō kulapurisānaṃ vā mātarō. Dīpan ti paṭiṭṭhaṃ puññaṃ ti attho. Tam hi sattānaṃ sugatisupaṭiṭṭhābhāvato paṭiṭṭhā ti vuccati. Nākamhā ti na⁸ karimha.

Pahūtan⁹ ti bahuṃ. Annapānaṃ hi¹⁰ ti annaṃ ca pānaṃ ca. Api su¹¹ avakiriyati ti sū ti nipātamattaṃ. Api avakiriyati yadi pi avakiriyati chaḍḍiyati.¹² Samaggate ti samāgate¹³ sammāpaṭippanne sammāpaṭippannāya. Pabbajite ti pabbajitāya. Sampadāne hi idaṃ bhummavacanaṃ, samaggate vā pabbajite sati labbhamāne ti attho. Na ca kiñci adamaṃse ti kiñci mattaṃ pi deyyadhammaṃ na damhā ti vipaṭisārābhibhūtā vadanti.

Akammakāmā ti sādhuhi akattabbaṃ kammaṃ akusalaṃ kāmentī ti akammakāmā, sādhuhi vā kattabbaṃ kusalaṃ kāmentī ti kammakāmā, na kammakāmā ti

¹ °puccā, S₁. S₂. ² tāva, S₂.

³ pucchāya, S₁. S₂; om. B. ⁴ om. B.; visutthā, S₁. S₂.

⁵ patitā, S₁. S₂. ⁶ atitattā, S₁. S₂.

⁷ gharāṇiyo, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. ⁹ bahutan, B.

¹⁰ pi, B. ¹¹ ssu, B. ¹² B. adds evaṃ sante pi.

¹³ om. S₁. S₂.

akammakāmā, kusaladhammesu acchandikā ti attho. Alasā ti kusitā kusaladhammacaraṇe nibbiriya. Sādhukāmā ti sātamadhuravatthupiyā. Mahagghasā ti bahubhojanā.¹ Ubhayenā² pi sundarañ ca madhurañ ca bhojanaṃ labhivtvā atthikānaṃ kiñci adatvā sayam eva bhuñjitāro ti dasseti. Ālopapiṇḍadātāro ti ālopamattassa³ bhojanapiṇḍassa dāyakā. Paṭiggahe ti tassa⁴ paṭiggāhake paṭiggaṇhanake. Paribhāsīmhasē⁵ ti paribhāsaṃ⁶ karontā, bhāsīmhā avamaññimhā uppaṇḍimhā cā ti attho.

Te gharā ti tāni gehāni yattha mayaṃ pubbe amhākan ti mamakattaṃ⁷ akarimha⁸ tāni gharāni yathā t̥hitāni idāni no na kiñci upakappatī ti adhippāyo. Tā ca dāsiyo t̥n' evābharaṇāni no ti etthāpi es' eva nayo. Tattha no ti amhākaṃ. Te ti te gharādike. Aññe⁹ ti⁸ apare.³ Parihārentī¹⁰ ti¹¹ paricaranti paribhogādivasena viniyogaṃ karontī ti attho. Mayaṃ dukkhassa bhāgino ti mayaṃ pana¹² pubbe kevalaṃ kīlanakapasutā hutvā sāpateyyaṃ pahāya gamaniyaṃ anugāmikaṃ kātuma ajānantā idāni⁸ khuppiṇāsādidukkhassa bhāgino bhavāmā ti attānaṃ garahantā¹³ vadanti. Idāni yasmā petayonito cavitvā manussesu uppajantā¹⁴ pi sattā yebhuyyena tass' eva kammaṃ vipākā¹⁵ va sesena nihīnajatīkā kapaṇavuttino¹⁵ honti. Tasmā tam atthaṃ dassetuṃ Veṇiṃ vā ti ādinā dve gāthā vuttā.

Tattha veṇiṃ vā ti veṇajatīkā¹⁶ vilivakāraṇajakārā honti ti attho. Vā-saddo aniyamattho. Avaññā ti avaññeyyā avajānitabbā ti vuttaṃ hoti, 'vambhaṇā ti vā pāṭho. Parehi bādhanīyā ti attho. Rathakārī ti cammakārino. Dubbhikā ti mittadubbhikā mittānaṃ bādhakā.

Caṇḍālī ti caṇḍalajātīkā. Kapaṇā ti varākā¹⁷ ativiya

¹ mahā.°, B. ² oyaena, S₁. S₂. ³ B. adds pi.

⁴ gaṇhanake, S₁. S₂; *all the rest is missing.*

⁵ °bhāsītā, B. ⁶ paribhāvaṃ, S₁. S₂.

⁷ °ggattaṃ, S₂; *om.* B. ⁸ *om.* B.

⁹ añño, S₁. S₂. ¹⁰ paricārenti, B.

¹¹ B. adds aññe. ¹² puna, S₁.

¹³ gaṃhantā, S₂. ¹⁴ upapa.°, B. ¹⁵ ca, S₁. S₂.

¹⁶ veṇivenijātīkā, S₁. S₂. ¹⁷ vanibbakā, B.

kāruññappattā. Nahāminī¹ ti kappakajātikā² sabbattha honti, punappunan ti yojanā. Aparāparam imesu nihīnakulesu uppajjanti ti vuttaṃ hoti.

Tesu tesveva jāyanti ti yāni yāni³ aññāni nesādapukkusakulādīni kapaṇāni ativiyavambhaṇṇiyāni paramadug-gatāni ca tesu tesu eva⁴ nihīnakulesu macchariyamalena petesu nibbattitvā tato cutā nibbattanti. Tenāha: esā maccharino gatī ti. Evaṃ akatapuññānaṃ gatim dassetvā idāni katapuññānaṃ gatim dassetuṃ Pubbe ca katakalyāṇā ti satta gāthā vuttā.

Tattha saggan te paripūrentī ti ye pubbe purimajātiyaṃ katakalyāṇā dāyakā dānapuññābhīratā vigatamaccharā vigatamalamaccherā⁵ te attano⁶ rūpasampattiyā c'eva parivārasampattiyā ca saggam devalokaṃ⁷ paripūrenti paripuṇṇam karonti. Obhāsenti ca Nandanān ti na kevalaṃ paripūrenti yeva atha kho kapparukkadhānaṃ pabhāhi sabhāven⁸ eva⁸ obhāsamaṇam pi Nandanavanaṃ attano vatthābharaṇā jutihi sarirappabhāya ca³ abhibhavitvā⁹ c'eva obhāsetvā ca jotenti.

Kāmakāmino ti yath' icchitesu¹⁰ kāmaguṇesu yathā kāmaṃ paribhogavanto. Uccākulesū ti uccesu khattiyakulādīsu kulesu.³ Sabhogesū ti mahāvibhavesu. Tato cutā ti tato devalokato cutā.

Kūṭāgāre ca pāsāde ti kūṭāgāre ca pāsāde ca. Vi-jitaṅgā³ ti³ vijjamaṇadehā.¹¹ Morahatthehi ti morapiṇjapaṭimaṇḍitavijanihatthehi.¹² Yasassino ti parivāravanto ramantī ti adhippāyo.

Aṅkato¹³ aṅkaṃ¹³ gacchantī ti dārakakāle pi nātīnaṃ dhātīnaṃ ca aṅkaṭṭhānato¹³ aṅkaṭṭhānaṃ¹³ eva gacchanti, na bhūmitalan ti adhippāyo. Upatiṭṭhanti ti upaṭṭhānaṃ karonti. Sukhesino ti sukham icchantā¹⁴

¹ kappanā, B. ² kappana.°, B. ³ om. B.

⁴ evaṃ, S₁. S₂. ⁵ om. S₁. ⁶ attanā, B.

⁷ satta deva.°, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. S₂

⁹ °bhavantā, B. ¹⁰ S₁. S₂ add kamesu.

¹¹ bijiyamāna.°, B. ¹² °bijani.°, B. ¹³ aṅg.°, B

¹⁴ °tānaṃ, B.

sītaṃ vā¹ unhaṃ vā ti² appakaṃ pi dukkhaṃ pariharantā³ upatiṭṭhanti ti² adhippāyo.

Nay idaṃ akatapuññānaṃ ti idaṃ sokavatthubhāvato asokaṃ rammaṃ ramaṇīyaṃ ti dasānaṃ Tāvatiṃsānaṃ devānaṃ mahāvanaṃ mahā-upavanaṃ⁴ katapuññānaṃ⁵ satataṃ⁵ Nandanavanaṃ akatapuññānaṃ na hoti. Tehi⁶ laddhuṃ na sakkā ti attho.

Idhā ti imasmiṃ manussaloke visesato puññaṃ karissati ti taṃ sandhāyāha. Idhā ti vā diṭṭhadhamme. Paratthā ti samparāye.

Tesaṃ ti tehi⁷ yathāvuttehi devehi. Sahavyakāmānaṃ ti sahabhāvaṃ icchantehi. Bhogasamaṅgino ti bhogehi samannāgatā, dibbehi pañcahi⁸ kāmaguṇehi samappitā modanti ti attho.

Sesaṃ uttānaṃ⁹ eva.

Evaṃ tehi petehi sādharmaṇato¹⁰ attanā¹¹ katakammaṃ ca gatiyā puññakammaṃ ca gatiyā paveditāya samviggaṃānaṃ Koliyāmaccapamukhassa tattha sannipatitassa mahājanassa ajjhāsayanurūpaṃ Bhagavā vitthārena dhammaṃ desesi. Desanāpariyosāne caturāsitiyā pānasahassānaṃ dhammābhisaṃmayo ahoṣi.¹²

Abhijjamānapetavatthuvaṇṇanā.¹³

III, 2.

— Kuṇḍinagariyo thero ti. Idaṃ Satthari Veḷuvane viharante āyasmato Sānuvāsithherassa¹⁴ nātipete ārabbhavuttam. Atite kira Bārāṇasīyaṃ Kitavassa nāma rañño putto uyyānakīḷaṃ kīḷitvā nivattanto Sunettaṃ nāma paccekabuddhaṃ piṇḍāya caritvāna gharato nikkhamantaṃ disvā issariyamadamatto hutvā 'kathaṃ hi nāma mayhaṃ

¹ om. S₂. ² om. B. ³ °tānaṃ, B.

⁴ °vanabhūtaṃ, S₁. S₂. ⁵ om. S₁. S₂, but instead of it they have nandānaṃ. ⁶ hi, S₁. S₂. ⁷ tesāṃ, S₁. S₂.

⁸ pañca, S₁. ⁹ uttānattam, S₁. S₂.

¹⁰ ādhāraṇato, S₂; āraḍhanato, S₁. ¹¹ attano, B.

¹² B. adds ti. ¹³ B. adds niṭṭhitā. ¹⁴ Sāṇa°, B.

añjalim akatvā ayaṃ muṇḍako gacchati' ti paduṭṭhacitto hatthikhandhato otarivā 'kacci vo piṇḍapāto laddho' ti ālapanto hatthato pattam gahetvā paṭhaviyaṃ pātetvā bhindi. Atha naṃ sabbattha tādibhāvappattiyā¹ nibbikāraṃ karuṇāvippahārasomanassanipātītapasannacittam² eva olokontam³ aṭṭhānāghātena vidūsitacitto⁴ 'kiṃ maṃ Kitavassa rañño puttam na jānāsi, tvam 'va olokayanto mayham kiṃ karissasi' ti vatvā avahasanto⁵ pakkāmi. Pakkantamattass'⁶ eva c'assa narakaggidāhapatībhāgo balavā sarīraḍāho uppajji. So tena mahāsantāpabhibhūtakāyo atibālhadukkhavedanābhibhūto kālam katvā Avīcimahāniraye nibbatti. So tattha dakkhiṇapassena vāmapassena uttāno avakujjo ti bahūhi pakārehi parivattitvā ṭhatvā⁷ caturāsīti vassasahassāni paccitvā tato cuto petesu⁸ aparimitakālam khuppipāsādidukkham anubhavitvā tato cuto imasmim buddhuppāde Kuṇḍinagarassa samīpe kevaṭṭagāme⁷ nibbatti. Tassa jātissaram nāṇam uppajji. Tena so pubbe attanā anurūpaṃ⁹ bhūtam⁷ dukkham anussaranto vayappatto pi pāpabhayena nātakehi¹⁰ pi saddhim¹¹ macchabandhanattham na gacchati. Tesu gacchantesu macche ghātetum anicchanto niliyati tato¹² ca jālam bhindati jivante¹³ macche gahetvā uduke vissajjesi. Tassa tam kiriyam ārocentā¹⁴ nātakā gehato tam niharimsu. Eko pan' assa bhātā sinehasambandhahadayo aho. Tena ca samayena āyasmā Ānando Kuṇḍinagaram upanissāya Sānuvāsipabbate viharati. Atha so kevaṭṭaputto¹⁵ nātakehi pariccatto¹⁶ hutvā ito c'ito ca paribbhamanto tam padesaṃ patto bhojanavelāya therassa santikam upasaṅkama. Thero tam pucchitvā bhojanena atthikabhāvaṃ nātva tassa bhattam datvā katabhattakicco sabbam

¹ tādīsābh.°, S₁. S₂. ² °nipākam pas.°, B.; °somanassayanayanānīpātīta.°, S₁; °somanayanānīp.°, S₂.

³ S₁ adds pi, and inserts tam before olo.°.

⁴ pi dusita.°, B. ⁵ avahasanto, S₂; avadḍhahanto, B.

⁶ pakkamantamattass', B. ⁷ om. B. ⁸ tesu, S₁. S₂.

⁹ anubhūtam, B.

¹⁰ kenaci nātakena, B. ¹¹ B. adds kammaṃ katvā.

¹² gato, B. ¹³ S₁. S₂ add vā. ¹⁴ ārocentā, S₁. S₂.

¹⁵ kevaddha.°, S₁. S₂. ¹⁶ °mutto, S₁.

taṃ pavuttiṃ nātvā dhammakathāy' eva¹ taṃ² pasanna-
mānasam nātvā 'pabbajissasi āvuso' ti 'āma bhante pabba-
jissāmi' ti therō taṃ pabbajetvā tena saddhiṃ Bhagavato
santikam agamāsi. Atha naṃ Satthā āha: 'Ānanda imaṃ
sāmaṇeraṃ anukampeyyāsi' ti. So ca akatakusalattā appa-
lābho ahosi. Atha naṃ Satthā anugaṇhanto bhikkhūnaṃ
paribhogatthāya pāṇiyaghaṭṭānaṃ paripūraṇaṃ³ niyojesi.
Taṃ disvā upāsakā tassa bahūni⁴ niccabhattāni paṭṭha-
pesuṃ. So aparena samayena laddhūpasampado arahattaṃ
patvā therō hutvā dvādasahi⁵ bhikkhūhi saddhiṃ⁶ Sānu-
vāsipabbate⁷ vasi. Tassa pana nātakā pañcasatamattā
anupacitakusaladhammā upacitamaccherādipāpadhammā⁸
kālam katvā petesu nibbattiṃsu. Tassa pana mātāpitaro
'esa amhehi pubbe gehato nikkadḍito' ti sārājjamānā⁹ taṃ
anupasaṅkamitvā tasmiṃ baddhasineham bhātikam pesesuṃ.
So² therassa gāmaṃ piṇḍāya pavitṭhasamaye dakkhiṇajā-
numaṇḍalam paṭhaviyaṃ paṭiṭṭhapetvā katañjali attānaṃ
dassetvā¹⁰ Mātā pitā ca te¹¹ bhante ti ādi gāthā avoca.
Kuṇḍinagariyo therō ti ādayo pana ādito pañca gāthā
tāsam sambandhadassanattaṃ¹² dhammasaṅgāhakehi
ṭhapitā:

Kuṇḍinagariyo therō Sānuvāsiniṇvāsino¹³

Poṭṭhapādo ti nāmena samaṇo bhāvitindriyo. 1

Tassa mātā pitā bhātā duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā. 2

Te duggatā sūcikaṭṭhā¹⁴ kilantā naggino kisā
uttasantā¹⁵ mahātāsā¹⁶ na dassenti¹⁷ kurūrino.¹⁸ 3

¹ °kathāya ca, B. ² om. B. ³ °purane, S₁. S₂.

⁴ bahū, S₁. S₂. ⁵ dvādasā, S₁.

⁶ om. S₁. S₂. ⁷ Sāṇa.°, B. ⁸ apacita.°, B.

⁹ lajjāya.°, S₁. S₂. ¹⁰ passetvā, S₁. S₂.

¹¹ vo, S₁. S₂. ¹² sambuddha.°, S₁. S₂.

¹³ Sāṇa.°, M. C. D.; B.; °vāsiko, C. D.; B.

¹⁴ °kaṭṭā, M. D.; B.; °kaṇḍā, C.

¹⁵ uttappantā, M. D.; ottappantā, C.; B.

¹⁶ mahattāsā, M. C.; mahatthāsā, D. ¹⁷ dassanti, M.

¹⁸ kuruddino, M.; B.; kurundino, D.; kuruddhino, C.,
but S d kuruddino.

Tassa bhātā vitaritvā naggo ekapath' ekako catukuṇḍiko bhavitvāna therassa dassayi 'tumaṃ. ¹	4
Thero c' āmanasikatvā ² tuṇhī bhūto apakkami ³ so ca viññāpayi theram ⁴ 'bhātā petāgato ⁵ ahaṃ.	5
Mātā pitā ⁶ ca te bhante duggatā Yamalokikā pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā.	6
Te duggatā = 3	7
Anukampassu kāruṇiko datvā anvādisāhi ⁷ no tava dinnena dānena yāpessanti kurūriṇo ⁸ ti.	8

Tattha Kuṇḍinagariyo thero ti evaṃnāmake nagare
jātasamvaḍḍhathero.⁹ Kuṇḍikanāgaro thero ti vā¹⁰ pāṭho.
So eva attho. Sānuvāsiniivāsino¹¹ ti Sānuvāsipabbata-
nivāsī.¹² Poṭṭhapādo ti nāmenā ti nāmena Poṭṭhapādo
nāma hoti.¹³ Samaṇo ti samitapāpo. Bhāvitindriyo
ti ariyamaggbhāvanāya¹⁴ bhāvitasaddhādi-indriyo, arahā ti
attho.

Tassā ti tassa Sānuvāsitherassa. Duggatā ti duggatiṃ
gatā.

Sūcikaṭṭhā ti pūtinā lūkhavantādinā¹⁵ aṭṭhikā, sūci-
gatā¹³ ti¹³ vā¹³ pāṭho.¹³ Vijjhanatthena¹³ sūcikaṭṭhā ti
laddhanāmāya khuppipāsāya ajjhāpilitā. Sūcikaṭṭhā ti
keci paṭhanti. Sūcichiddasadisā mukhadvārā ti attho. Ki-
lantā ti kilantakāyacittā. Naggino ti naggarūpanicolā.
Kisā ti aṭṭhitacamattasarīratāya kisadehā. Uttasantā¹⁶
ti ayaṃ samaṇo amhākaṃ putto ti ottappena uttāsam¹⁷

¹ therass' uddissayi 'tumaṃ, M.; 'ttumaṃ, B.; 'ttānaṃ, D.

² taṃ manasikatvā, C.; sāmanasikatvā, S₂; sānasi.^o, S₁.

³ °kkati, M.; atikkami, C. D.; B. ⁴ thera, C. D.; S₁. S₂.

⁵ petagato, M. D.; B.; petabhūto, C.

⁶ om. S₁. S₂; pitaro te, M. C. ⁷ anudisāhi, C.

⁸ kuruddino, M.; B.; kurundino, D.; kuruddhino, C.

⁹ °baddha.^o, S₂; buddha.^o, S₁.

¹⁰ pi, B. ¹¹ Sānuvāsiniivāsiko, B.; Sānuvāsiniivāsiko, S₂.

¹² Sānapabbata.^o, B. ¹³ om. B.

¹⁴ °bhāvitasaddhā.^o, S₁. S₂.

¹⁵ °gattādinā, B. ¹⁶ ottappantā, B.

¹⁷ utrāsam, B.

āpajjantā. Mahātāsā ti attanā¹ pubbe katakammaṃ pa-
ṭicca sañjātamahābhayā. Na dassentī ti attānaṃ na
dassenti sammukhībhāvaṃ na gacchanti. Kurūriṇo² ti
dāruṇakammantā.

Tassa bhātā ti Sānuvāsitherassa bhātā. Vitaritvā
ti vitiṇṇo hutvā. Ottappasantāsabhayo ti attho. Vitaritvā
ti vā turito hutvā taramānarūpo hutvā ti vuttaṃ hoti.
Ekapathe ti ekapadike magge. Ekako ti ekiko adutiyo.
Catukuṇḍiko bhavitvānā ti catūhi aṅgehi kuṇḍo ti
attabhāvaṃ pavatteti ti catukuṇḍiko, dvīhi jānūhi dvīhi³
ca hatthehi gacchanto ti⁴ ca evambhūto hutvā ti
attho. So hi evaṃ purato kopīnapaṭicchādanā⁵ hoti ti
tathā akāsi. Therassa dassayi 'tuman⁶ ti therassa
attānaṃ uddisayi uddisesi.⁷

Amanasikatvā ti ayaṃ nāma eso ti evaṃ amanasi-
karitvā⁸ anāvajjetvā.⁹ So cā ti so peto. Bhātā petā-
gato ahan ti ahaṃ atitattabhāve bhātā idāni petabhūto
idhāgato ti vatvā viññāpayi theran ti¹⁰ yojanā. Yathā
pana viññāpayi, taṃ dassetuṃ Mātā pitā cā ti ādinā tisso
gāthā vuttā.

Tattha mātā pitā¹¹ ca¹² te ti tava mātā pitā ca.³

Anukampassū ti anugaṇha anuddayaṃ karohi. An-
vādisāhi¹² no¹³ ti ādisa¹³ no ti amhākaṃ. Tava dinne-
nā ti tayā dinnena.

Taṃ sutvā therō gāthā paṭipajji. Taṃ dassetuṃ

Therō caritvā piṇḍāya bhikkhū aññe ca dvādasā
ekajjhaṃ sannipatimsu bhattavissattakāraṇā.¹⁴ 9

Therō sabbe pi¹⁵ te āha: 'yathā laddhaṃ dadātha me
saṅghabhattaṃ karissāmi anukampāya nātinam'. 10

¹ attano, S₂. ² kuruddino, B. S₂. ³ om. B.

⁴ tiṭhanto, B. ⁵ koci na paṭi.°, S₁. S₂.

⁶ therass' uddisayi ttāman ti, B.

⁷ dassesi, B. ⁸ manasi akaritvā, B. ⁹ °vejjetvā, B.

¹⁰ therō anvādisāhin (? °disāhan) ti, S₁. S₂.

¹¹ om. S₂. ¹² om. S₁. S₂. ¹³ ādisa, S₁. S₂.

¹⁴ °vissagga.°, M. D.; B.; °vosagga, C.

¹⁵ 'va, M. C. D.; B.

Niyātayimsu¹ therassa thero saṅghaṃ nimantayi
 datvā anvādisi thero mātu pitu ca² bhātuno:
 idaṃ me nātināṃ hotu sukhitā hontu nātayo. 11
 Samanantarānudiṭṭhe³ bhojanaṃ upapajjatha⁴
 sucim paṇitaṃ sampannaṃ anekarasavyañjanaṃ
 tato uddissati bhātā vaṇṇavā balavā sukhī:
 'Pahūtaṃ⁵ bhojanaṃ bhante, passa naggāmhase⁶ mayāṃ
 tathā bhante parakkāma⁷ yathā vatthaṃ labhāmhase'. 13
 Thero saṅkārakūṭato⁸ uccinitvāna nantake
 pilotikaṃ paṭaṃ katvā saṅghe cātuddise adā. 14
 Datvā anvādisi thero mātu pitu ca⁹ bhātuno:
 idaṃ me nātināṃ hotu sukhitā hontu nātayo. 15
 Samanantarānudiṭṭhe³ vatthāni upapajjimsu⁴
 tato suvatthavasano therassa dassayi 'tumaṃ:¹⁰ 16
 'Yāvata¹¹ Nandarājassa vijitasmim paṭicchadā¹²
 tato bahutarā bhante vatthāni 'cchādanāni¹³ no. 17
 Koseyyakambaliyāni¹⁴ khomakappāsiyāni¹⁵ ca
 vipulā ca mahagghā ca te c' ākāse 'valambare.¹⁶ 18
 Te mayāṃ paridahāma¹⁷ yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ
 tathā bhante parakkāma¹⁸ yathā gehaṃ¹⁹ labhāmhase'. 19

¹ °dayimsu, M. C. D.; B.

² pitu mātu ca, *all MSS.*, but below where this phrase is quoted by the Commentary, S₁. S₂ have mātu pitu ca.

³ °tarā anu.°, M. C. D.; B.

⁴ uppajj.°, S₁. S₂; udap.°, M. C. D.; B.

⁵ bahutaṃ, M. C. D.; B. ⁶ naggāmhase, M. C. D.; B.

⁷ °kkama, M. C. D.; S₁. ⁸ saṅkārā.°, S₁.

⁹ only S₁. S₂ have pitu mātu ca.

¹⁰ therassa' uddissayi 'tumaṃ, M.; °yi ttāmaṃ, D.; B.; °yiyathumaṃ, C. ¹¹ S₁. S₂ insert before yāv.°: vaṇṇavā balavā sukhī, but this proves to be an interpolation.

¹² °cchādā, *all MSS.* except M.; B.

¹³ vatthān' acchād.°, M. C. D.; B.

¹⁴ °kabalān' eva, B. ¹⁵ °sikāni, M. C. ¹⁶ 'pal.°, M.; B.

¹⁷ om. S₁. S₂, and continue: yaṃ hi manaso piyaṃ, where-as the other MSS. have yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ.

¹⁸ parikkama, C. D.; S₁; parikkamma, S₂; parakkama, B.; parakkamma, M.

¹⁹ gehe, M. C. D.; B.

Thero paṇṇakuṭiṃ katvā saṅghe cātuddise adā datvā anvādisi thero mātu pitu ca bhātuno: idaṃ me nātinam hotu sukhitā hontu nātayo.	20
Samanantarānudiṭṭhe ¹ gharāni upapajjimsu ² kūṭāgārā nivesanā ³ vibhattā bhāgasō mitā.	21
‘Na manussesu idisā yādisā no gharā idha api dibbesu yādisā tādisā no gharā idha.	22
Daddalhamānā ⁴ ābhenti ⁵ samantā caturo disā tathā bhante parakkāma ⁶ yathā pānaṃ labhāmhasē’.	23
Thero karakaṃ ⁷ pūretvā saṅghe cātuddise adā datvā anvādisi = 20	24
Samanantarānudiṭṭhe ¹ pāniyaṃ upapajjatha ⁸ gambhīrā caturassā ca pokkharaññā ⁹ sanimmitā ¹⁰	25
Setodakā ¹¹ supatitthā ca ¹² sitā appaṭigandhiyā ¹³ padumuppalasañchannā ¹⁴ vārikiñjakkhapūritā.	26
Tattha nahatvā pivitvā therassa paṭidassayum: ‘pahūtaṃ pāniyaṃ bhante, pādā ¹⁵ dukkhā phalanti ¹⁶ no.	27
Āhiṇḍamānā khañjāma ¹⁷ sakkhare kusakaṇṭhake ¹⁸ tathā ¹⁹ bhante parakkāma ²⁰ yathā ¹⁹ yānaṃ labhāmhasē’.	28
Thero sipātikaṃ ²¹ laddhā saṅghe cātuddise adā datvā anvādisi ²² = 20	29
Samanantarānudiṭṭhe ¹ petā rathena m-āgamum: ‘anukampitamha ²³ bhaddante bhattena chādanena ca 30	

¹ °tarā anu.°, M. C. D.; B. ² udap.°, M. C. D.; B.;
uppajj.°, S₁. S₂. ³ nivesāno, M. D.; B.; °vesāna ca, C.
⁴ daddal.°, all MSS. exc. S₂, which has daddal.°.
⁵ ābhanti, C. D.; B.
⁶ parakkama, C. D.; B.; °kkamma, M.; S₁. S₂.
⁷ karaṇaṃ, M. D. D.; B. ⁸ uda.°, M. C. D.; B.; upa-
pajji su, S₂; uppajjimsu, S₁.
⁹ °rañño, M. ¹⁰ suni.°, B.; sumāpitā, M. C. D.
¹¹ setakā, M. D.; B.; setūdakā, C.; sitūd.°, S₁. S₂.
¹² om. M. C. ¹³ °gandhikā, M.; B.
¹⁴ padumupph.°, S₁. S₂. ¹⁵ pāpā, C. D.; S₁. S₂.
¹⁶ °jalanti, S₁. S₂. ¹⁷ khañḍāma, S₁.
¹⁸ °kaṇṭhake, C. D.; B. S₂; °kaṇḍake, M. ¹⁹ tadā-yadā, S₁. S₂.
²⁰ °kkamma, all MSS. exc. S₂ (°kkāma). B. (°kkama).
²¹ sidātikaṃ (ti.°, S₁), S₂, and both MSS. add from the
Commentary ekaṭaḷaṃ (°ṭilaṃ, S₁) upāhanaṃ.
²² °dise, S₁. S₂; sukhino, C.; sukhitā, C. ²³ °kampigaṇhā, S₁. S₂.

Gharena¹ pānadānena² yānadānena c'ūbhayaṃ
munikāruṇikaṃ loke taṃ³ bhante vanditum āgatā' ti 31

gāthāyo⁴ āhaṃsu.

Tattha therō caritvā piṇḍāyā ti piṇḍapātacārikāya.
Bhikkhū aññe⁵ ca dvādasā ti therena saha vasantā
aññe⁵ ca dvādasā⁶ bhikkhū ekajjhaṃ ekato sannipatiṃsu.
Kasmā ti ce?⁷ Bhattavissattakāraṇā⁸ ti⁹ bhattakicca-
kāraṇā bhuñjananimittāṃ.

Te ti te bhikkhū. Yathā laddhan ti yaṃ yaṃ lad-
dhaṃ. Dadāthā ti detha.

Niyātayiṃsū¹⁰ ti adamsu. Saṅghaṃ nimantayī ti
te¹¹ dvādasā bhikkhū saṅghuddesavasena taṃ bhattaṃ
dātum nimantesi. Anvādisī ti tattha⁹ yesaṃ anvādisi te
dassetum Mātu pitu¹² ca bhātuno idaṃ me nātinaṃ hotu,
sukhitā hontu nātayo ti vuttaṃ.

Samanantarānudiṭṭhe¹³ ti udissa samanantaram eva
ca.⁹ Bhojanaṃ upapajjathā¹⁴ ti tesāṃ petānaṃ bho-
janaṃ upapajji.¹⁵ Kīdisan ti āha. Sucin ti ādi.

Tattha anekarasavyañjanaṃ ti nānārasehi vyañjanehi
vuttaṃ, atha vā anekarasāṃ anekavyañjanaṃ ca. Tato ti
bhojanalābhato pacchā. Uddissati bhātā ti bhātikabhūto
peto¹⁶ therassa attānaṃ dassesi. Vaṇṇavā balavā sukhī
ti tena bhojanalābhena tāva-d-eva rūpasampanno bala-
sampanno⁷ sukhito ca¹⁷ hutvā.

Pahūtaṃ¹⁸ bhojanaṃ bhante ti bhante tava dānā-
nubhāvena¹⁹ pahūtaṃ¹⁸ anappakaṃ bhojanaṃ amhehi lad-
dhaṃ. Passa na ggāmhase ti olokehi, naggikā pana amha.
Tasmā tathā bhante parakkāma²⁰ payogaṃ karohi.²¹
Yathā²² vatthaṃ labhāmhase ti yena pakārena yādisena

¹ ghāre, M. ² pāniya.°, M. C. D.; B. ³ om. M.

⁴ gāthaṃ, B. ⁵ añño, S₂. ⁶ S₁ adds pi.

⁷ om. S₁. S₂. ⁸ °vissagga.°, B. ⁹ om. B.

¹⁰ °dāyiṃsu, B. ¹¹ B. adds eva. ¹² pitu mātu, B.

¹³ °tarā anu.°, B. ¹⁴ uda.°, B.; uppajj.°, S₁. S₂.

¹⁵ uppajji, S₁. B. ¹⁶ S₁. S₂ add me.

¹⁷ 'va, B. ¹⁸ bahutaṃ, B. ¹⁹ tavānubh.°, B.

²⁰ °kkama, S₁; aparaṃ pi, B. ²¹ S₁. S₂ add ti.

²² yadā, S₁. S₂.

payogena sabbe 'va mayam¹ vatthāni labheyyāma tathā vāyamā² ti attho.

Saṅkarakūṭato ti tattha tattha saṅkaraṭṭhānato. Uccinitvānā ti gavesanavasena gahetvāna. Nantake ti chinnapariyante³ chadditadussakhaṇḍe,⁴ te pana yasmā khaṇḍabhūtā pilotikā nāma honti. Tāhi ca⁵ therō cīva-
raṃ katvā saṅghassa adāsi. Tasmā āha: pilotikaṃ paṭaṃ
katvā saṅghe cātuddise adā ti. Tattha saṅghe cātuddise
adā ti catūhi⁶ disāhi āgatabhikkhusaṅghassa adāsi. Sam-
padānatthe hi idaṃ bhummavaṇaṇaṃ.

Suvatthavasano ti sundaravatthavasano. Therassa⁷
dassayi⁷ 'tuman⁷ ti⁷ therassa attānaṃ dassayi⁸ dassesi
pākaṭo ahoṣi.

Paṭicchadā⁹ ti⁹ paṭicchādayati etthā ti paṭicchadā.

Kūṭāgārā nivesanā ti kūṭāgārabhūtā tadaññā nivesa-
nasaṅkhātā ca¹⁰ gharā¹¹, līṅgavipallāsavasena h'etaṃ
vuttaṃ. Vibhattā ti samacaturassa āyatavattasāṅghānā-
divasena vibhattā. Bhāgasō mitā ti bhāgena paricchinnā.

No ti amhākaṃ. Idhā ti imasmiṃ petaloke. Api
dibbesū¹² ti apī ti nipātamattaṃ, dibbesū ti etesu devalo-
kesū ti attho.

Karakan¹³ ti dhammakarakaṃ.¹⁴ Pūretvā¹⁵ ti uda-
kassa pūretvā.¹⁵

Vārikiṅjakkhapūritā ti tattha tattha vārimatthake
padumuppālādīnaṃ kesarabhārehi¹⁶ saṅchāditavasena¹⁷
pūritā.

Phalantī ti pupphanti paṇhikapariyantādīsu vidālentī¹⁸
ti attho.

Āhiṇḍamānā ti vicaramānā. Khañjāmā ti khañjana-

¹ mayham, B. ² vāyamathā, S₁. S₂.

³ pi na cariyante, S₁. S₂.

⁴ chaddhita.^o, S₁. S₂; chaṭṭita.^o, B. ⁵ om. S₂.

⁶ B. adds pi. ⁷ om. S₁; therass' uddisayi ttaman ti, B.

⁸ uddisayi, B. ⁹ om. all MSS. ¹⁰ om. S₂. B.

¹¹ B. adds 'va. ¹² om. S₁. ¹³ karaṇan, B.

¹⁴ karaṇam, B. ¹⁵ puritvā, B.

¹⁶ bhāgehi, B. ¹⁷ saṅchādāna.^o, B.

¹⁸ vidāsenti, S₁; (?oyenti, S₂).

vasena gacchāma. Sakkhare kusakkaṅṭhake ti sakkharavati¹ kusakaṅṭhakavati² ca bhūmibhāge sakkhare kusa-kaṅṭhake² ca akkamantā ti attho. Yānan ti rathavayhādikaṃ yaṃ kiñci yānaṃ.

Sipātikan ti ekapaṭalaṃ upāhanam.

Rathena m-āgamun ti ma-kāro padasandhikaro. Rathena āgacchimsu.

Ubhayān ti ubhayena dānena yānadānena c'eva bhattādicatupaccayadānena ca. Pāniyadānena h'ettha bhesajjadānaṃ pi saṅgahitaṃ.

Sesaṃ heṭṭhā vuttanayattā vuttānam eva.³

Thero taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā 'yathā ime etarahi evaṃ tvam pi ito anantarātite attabhāve peto hutvā mahādukkhaṃ anubhavi' ti vatvā therena yācito Suttapetavatthum⁴ kathetvā sampattaparīsāya dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā mahājano sañjātasamvego dānasilādipuññakammanirato ahosi.⁵

Ṣanuvāsipetavatthuvaṇṇanā.⁶

III, 3.

Veḷuriyathambhaṃ ruciraṃ pabhassaran ti. Idaṃ Satthari Sāvattiyaṃ viharante aññataraṃ petiṃ ārabha vuttaṃ. Atite kira Kassapassa bhagavato kāle aññatarā itthi silācārasampannā kalyāṇamittasannissayena sāsane abhippasannā suvibhattavicittathambasopāṇabhūmitalaṃ aṭiviyadassaniyaṃ ekaṃ āvāsaṃ katvā⁷ tattha bhikkhū nisidāpetvā paṇītena āhārena parivisitvā bhikkhusaṅghassa niyādesi. Sā aparena samayena kālaṃ katvā aññassa pāpakammaṃ vasena Himavati pabbatarāje Rathakāradahaṃ nissāya vimānapeti hutvā nibbatti. Tassa⁸ saṅghassa āvāsadānapuññānubhāvena sabbaratanamayaṃ ulāraṃ ativiya samantato pāsādikamanohararamaniyaṃ

¹ om. S₁. S₂. ² °kaṅḍaka.°, B.; °kaṅḍuke.°, S₁.

³ vuttanayattānam eva, S₁; B. adds ti. ⁴ Putta.°, S₁.

⁵ all MSS. add ti. ⁶ Sāṇa.°, B. ⁷ katvāna, B.

⁸ tassa, so all MSS.

pokkharaniyam¹ Nandanavanasadisam upasobhitam² vimānam nibbatti sayañ ca suvañṇavañṇā³ abhirūpā dassaniyā pāsādikā ahoṣi. Tattha purisehi vinā⁴ dibbasampattim anubhavanti vasati.⁵ Tassā⁶ digharattam nippurisāya vasantiyā anabhirati⁷ uppannā. Sā ukkañṭhitā hutvā 'atth' eso upāyo' ti cintetvā. dibbāni ambapakkāni nadiyam pakkhipati. Sabbam Kaṇṇamuṇḍapetavatthusmiṃ āgatanayen' eva veditabbam. Idha pana Bārānasivāsī eko mānavo⁸ Gaṅgāyam tesu⁹ ekam¹⁰ ambaphalam disvā tassa ca¹¹ sambhavam gavesanto anukkamena¹² gantvā tam na disvā¹³ tadanusārena tassā vasanaṭṭhānam gato. Tam disvā attano vasanaṭṭhānam netvā paṭisañṭhāram karonti¹⁴ nisīdi. So tassā vasanaṭṭhānassa sampattim disvā pucchanto

Velurijyathambam ruciram pabhassaram
 vimānam āruhya¹⁵ anekacittam
 tatth' acchasi devī mahānubhāve
 pathaddhani¹⁶ pannaṣare va cando. 1
 Vaṇṇo ca te kanakassa¹⁷ sannibho
 uttattarūpo¹⁸ bhūsadassaneyyo¹⁹
 pallāṅkasetṭhe atule nisinnā
 ekā tuvaṃ natthi ca tuyhaṃ sāmiko. 2
 Imā ca²⁰ te pokkharāṇi samantā²¹
 pahūtamālyā²² bahupunḍarikā
 suvañṇacunṇehi samant' otatā²³
 na tattha paṅko paṇṇako ca vijjati. 3
 Haṃsā pi me dassaniyā manoramā

¹ ṇī, B.; ² nīyam, S₁. S₂. ³ rūpasobhitam, B. ⁴ suvaṇṇa, S₁.
⁵ B. adds 'va. ⁶ viharati, B. ⁷ B. adds tattha.
⁸ arati, B. ⁹ mānavo, B.
¹⁰ Gaṅgāyatiresu, B. ¹¹ etam, B. ¹² om. B.
¹³ B. adds tam ṭhānam. ¹⁴ tam nadi, S₂; nadī disvā, B.
¹⁵ karonto, B. ¹⁶ āruhyam, S₁. S₂. ¹⁷ samantato
 (otano, C.), M. ¹⁸ kanaka, C.; B. ¹⁹ uggatta.°, S₁. S₂;
 uttatta.°, M. C. D.; B. ²⁰ nīyo, S₁. S₂. ²¹ pi, B.
²² pokkharāññā samaṅgato, S₁. S₂; ṇñā samantato, C. D.
²³ bahutamālyā, M. C. D.; B.; pahūtamāsā (°māssā, S₁), S₂.
²⁴ samantam ottatā, M. D.; B.; otatā, C.; samaṅgam
 otakā, S₁. S₂.

udakasmim anupariyanti¹ sabbadā
 samayya² vaggūpanadanti³ sabbe
 vindussarā⁴ dundubhīnaṃ⁵ va ghoso. 4
 Daddaḥhamānā⁶ yasasā yasassinī
 nāvāya ca⁷ tvaṃ avalamba tiṭṭhasi
 ālārapamhe⁸ hasite piyavade
 sabbaṅgakalyāṇi bhusaṃ virocasi. 5
 Idaṃ vimānaṃ virajaṃ same ṭhitam
 uyyānavantaṃ⁹ ratinandiyaḍḍhanaṃ¹⁰
 icchāma' ahaṃ¹¹ nāri anomadassane
 tayā saha nandane idha moditun ti 6

imā gāthā abhāsi.

Tattha tatthā ti tasmim vimāne. Acchasi ti icchi-
 ticchitakāle nisīdasi vasasi.¹² Devī ti taṃ ālapati.
 Mahānubhāve ti mahatā dibbānubhāvena samannāgate.
 Pathaddhani ti attano pathabhūte addhani gaganatala-
 magge¹³ ti attho. Pannarase va cando¹⁴ ti puṇṇa-
 māsiyaṃ paripuṇṇamaṇḍalo cando viya vijjotamānā ti attho.

Vaṇṇo ca¹⁵ te kanakassa sannibho¹⁶ ti tava vaṇṇo
 uttattasiṅgīsuvaṇṇena¹⁷ sadiso ativiya manoharo. Tenāha:
 uggatarūpo¹⁷ bhūsadassaneyyo¹⁸ ti. Atule ti mahārahe,
 atule ti¹⁹ vā devatāya ālapanam, asadisarūpe ti attho.
 Natthi²⁰ ca²¹ tuyhaṃ sāmiko ti sāmiko ca tuyhaṃ¹²
 natthi.

Pahūtamālyā²² ti kamalakuvalayādi-bahuvividhakusuma-

¹ °cariyanti, S₁. ² samaya, M. D.; B.; °yā, C.

³ vaggi (vaggū, M.) upanadanti, M. C. D.; vatthu, S₁. S₂.

⁴ viddussarā, S₁; bindu.°, M. C. D.; B.

⁵ dudrā.°, B.; dudra.°, M. ⁶ daddall.°, S₁. S₂.

⁷ om. S₁. S₂. ⁸ ālārasamhe, C.; B.; ālāracamhe, S₁. S₂.

⁹ °vanam, M. C. D.; B. ¹⁰ °nanda.°, C. D.; B.

¹¹ icchāma' ahaṃ; C. D.; B.; taṃ, M.; te, S₁. S₂.

¹² om. B. ¹³ °matte, S₁. S₂.

¹⁴ candimā, S₁. S₂. ¹⁵ pi, S₁. ¹⁶ kanakasan.°, B.

¹⁷ uttatta.°, B.; uttagga.°, S₁; uggatta.°, S₂.

¹⁸ °dassaneyyā, S₁. B.; °niyā, S₂. ¹⁹ hi, S₁. S₂. ²⁰ atthi, S₁. S₂.

²¹ om. S₂. ²² bahutamalyā, B.; pahūtamāssā, S₁. S₂.

vatiyo. Suvannaṇacunṇehī¹ ti suvannaṇalīkāhi. Samant' otatā² ti samantato okiṇṇā. Tatthā ti tāsū pokkharāṇīsu. Paṅko paṇṇako cā ti kaddamo vā udakacchikkhalo³ vā na vijjati.

Haṃsā pi me dassaniyā manoramā ti ime haṃsā dassanasukhā manoramā ca. Anupariyanti ti anuvicaranti.⁴ Sabbadā ti sabbesu utūsu. Samayyā⁵ ti saṅgamma. Vaggū ti madhuraṃ. Upanadanti ti vikūjanti.⁶ Vindussarā⁷ ti avissatṭhassarā⁸ sampiṇḍitassarā. Dundubhināṃ⁹ va ghoso ti vagguvindussarabhāvena dundubhināṃ⁹ viya tava pokkharāṇiyaṃ haṃsānaṃ ghoso ti attho.

Daddaḷhamānā¹⁰ ti ativiya abhijalanti. Yasasā ti deviddhiyā. Nāvāyā ti doṇiyaṃ, pokkharāṇiyaṃ hi paduminisuvannaṇānvāya mahārahe pallaṅke nisīditvā udakakīḷaṃ kīḷantiṃ¹¹ disvā evaṃ āha. Avalambā ti olambitvā apassena apassāya. Tiṭṭhasī ti¹² idaṃ ṭhānasaddassa¹³ gatinivatti-atthattā gatiyā ca¹⁴ paṭikkhepavacanaṃ, nisajjasi¹⁵ ti vā pāṭho, nisīdasī tvev'assa attho daṭṭhabbo. Ālārapamhe¹⁶ ti vellitadīghanīlapamukhe. Hasite ti hasitavati hasitamukhī.¹⁷ Piyavade ti piyabhāsini.¹⁸ Sabbaṅgakalyāṇī ti sabbehi aṅgehi sundare sobhaṇasabbaṅgapaccaṅgī ti¹⁹ attho. Virocasi ti virājasi.²⁰

Virajan ti vigatarajaṃ niddosaṃ. Same ṭhitan ti same bhūmibhāge ṭhitam caturāṃsaso hitāya vā¹⁴ samabhāge ṭhitam samantabhaddakan ti attho. Uyyānavantan ti Nandanavanasadisam. Ratinandivaḍḍhanan²¹ ti ratīṇ

¹ sovaṇṇa.°, S₁. S₂. ² samantam ottatā, B.; samaṅgam otakā, S₁. S₂. ³ °cchikkhalo, S₂; °picchillo, B. ⁴ °caranti, B.

⁵ samayā, B. S₂. ⁶ °kujenti, B.

⁷ vidussarā, S₁. S₂; bindussarā, B.

⁸ avissatassarā, B.; vissaddhasarā, S₂; bhavissatṭhasarā, S₁.

⁹ dudra.°, B. ¹⁰ daddaḷh.°, S₁. S₂; daddaḷh.°, B.

¹¹ kīḷanti ti, B. ¹² B. adds ca.

¹³ dāna.°, S₁. S₂. ¹⁴ om. B. ¹⁵ nisajjāyati, S₁. S₂,

and continue: nisīdasī tvev'assa attho daṭṭhabbo, B.

¹⁶ °samhe, B.; ālāracamhe, S₁. S₂. ¹⁷ hasitamahāhasitapakhe, B. ¹⁸ °bhāṇini, B. ¹⁹ °paccaṅgāhi, B.

²⁰ virojasi, S₁. S₂; °rocesi, B. ²¹ ratinanda.°, S₁. S₂.

ca nandiñ ca¹ vaḍḍhati ti ratinandivaḍḍhanam² sukhasa
ca pītiyā ca samvaḍḍhanan ti attho. Nārī ti tassā āla-
panam. Anomadassane ti paripunṇaṅgatāya³ nandana-
dassane.⁴ Nandane ti nandakare. Idhā ti Nandanavane
vimāne vā. Moditun ti abhiramituṃ icchāmī ti yojanā.

Evam pana tena mānavena⁵ vutte sā vimānadevatā⁶
tassa paṭivacanam denti

Karohi⁷ kammaṃ idha⁸ vedaniyaṃ
cittañ ca te idha nataṃ⁹ bhavatu
katvāna kammaṃ idha vedaniyaṃ¹⁰
evam mamaṃ¹¹ lacchasi kāmakāminin¹² ti 7

gātham āha.

Tattha karohi kammaṃ idha vedaniyan ti idha
imasmim dibbatthāne vipaccanakavipākadāyakam kusala-
kammaṃ¹³ karohi pasaveyyāsi. Idha natan¹⁴ ti idh'
upanatham,¹⁵ idha ninnan¹⁶ ti vā pātho imasmim thāne
ninnaponapabbhāram tava cittaṃ bhavatu hotu. Maman
ti maṃ. Lacchasi ti labhissasi.

So mānavo¹⁷ tassā vimānapetiya vacanam sutvā tato
manussapatham gato tattha cittaṃ pañidhāya tajjam puñña-
kammaṃ katvā na cirass' eva kalam katvā tattha nibbatti.
Tassā petiya sahayatam tam attham pakasento saṅgītikārā

Sādhū ti so tassā paṭisunitvā
akāsi kammaṃ sahedaniyaṃ¹⁸
katvāna kammaṃ tahiṃ vedaniyaṃ
uppajji¹⁹ mānavo²⁰ tassā sahayatan ti 8

osānagātham āhamsu.

¹ nandañ ca, S₂; nandanañ ca, S₁. ² ratinanda.°, S₁. S₂.

³ °aṅgapaccaṅgatāya, B.

⁴ ānandana.°, S₂; anuna.°, B. ⁵ māṇa.°, B.

⁶ vimānapeti.°, B. ⁷ karomi, S₁. ⁸ tahi, M.

⁹ nituṃ, S₁. S₂; natañ ca hotu, M. C.

¹⁰ modaniyaṃ, S₁. S₂. ¹¹ mama, B.

¹² °kāminan, M.; S₁. S₂. ¹³ kusalam, B.

¹⁴ nītan, S₁. S₂. ¹⁵ idh' upanītam, S₁. S₂.

¹⁶ idha nitan, S₁. S₂. ¹⁷ māṇavo, B.

¹⁸ tahi ved.°, M. D.; B. ¹⁹ upapajji, B. ²⁰ māṇavo, M. C. D.; B.

Tattha sādḥū ti sampaticchane nipāto. Tassā ti¹ vimānapetiḃā. Paṭisunītvā ti tassā vacanaṃ sampaticchitvā. Tahim vedaniyan ti tasmim vimāne tāya² saddhim veditabbam sukhavipākaṃ kusalakammaṃ. Sahavyatan ti sahabhāvaṃ. So mānavo³ tassā saavyatam uppajjī⁴ ti yojanā.⁵

Evam tesu tattha cirakālam dibbasampattim anubhavantesu puriso kammassa parikkhayena kālam akāsi. Itthi pana attano puññakammassa khettagatabhāvena ekam buddhantaram tattha paripunṇam katvā vasi. Atha amhākaṃ Bhagavati loka uppajjitvā pavattitapavaradhammacakke⁶ anukkamena Jetavane viharante āyasmā⁷ Mahā-moggallāno ekadivasam pabbatacārikaṃ caramāno tam vimānañ⁸ ca⁸ vimānapetiñ ca disvā Veḷuriyathambaṃ ruciraṃ pabhassaran ti ādikāhi gāthāhi pucchi. Sā c'assa ādito paṭṭhāya sabbam attano pavuttim ārocesi. Tam sutvā thero Sāvattim āgantvā⁹ Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam attham atthuppattim katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi. Tam sutvā mahājano dānādini puññāni katvā dhammanirato ahosi.¹⁰

Rathakārapetavattuvaṇṇanā.

III, 4.

Bhūsāni eko sālim punāpare ti. Idam Satthari Sāvattiyam viharante cattāro pete ārabha vuttam. Sāvattiyā kira avidūre aññatarasmim gāmake eko kūtavāñijo kūtamānādīhi jivitam kappesi. So sālipalāse gahetvā tambamattikāya paribhāvitāya garutare katvā rattasālihi saddhim missetvā vikkiñi. Tassa putto 'gharam āgantānam¹¹ mama mittasuhajjānam sammānam na karoti' ti kupito yoggacammaṃ¹² gahetvā mātu sise pahāram adāsi. Tassa

¹ S₁. S₂ add tassā. ² petāya, B. ³ mānavo, B.

⁴ uppajjati, S₁. S₂; upapajji, B.

⁵ B. adds sesam uttānam eva.

⁶ pavattitavara.^o, B.

⁷ atthāy.^o, S₁. S₂. ⁸ om. S₁.

⁹ gantvā, B.

¹⁰ B. adds ti. ¹¹ āgantvā, B.

¹² yuga.^o, B.

sunisā sabbesaṃ atthāya ṭhapitamamsaṃ corikāya¹ khāditvā puna tehi anuyuñjijamānā 'sace mayā² taṃ mamsaṃ khāditam, bhava bhava attano piṭṭhimamsaṃ kantitvā³ taṃ khādeyyan' ti sapaṭhaṃ akāsi. Bhariyā pan' assa⁴ kiñci-d-eva upakaraṇaṃ yācantānaṃ natthi ti vatvā tehi nippī-ḷijamānā 'sace santaṃ natthi ti vadāmi, jātaḷataṭṭhāne⁴ gūthabhakkhā bhaveyyan' ti musāvādena sapaṭhaṃ akāsi. Te cattāro janā aparena samayena kālaṃ katvā Viñjhāṭa-viyaṃ petā hutvā nibbattiṃsu. Tattha kūṭavāñijo kamma-phalena pajjalantaṃ bhūsaṃ ubhoḷi hatthehi gaḥetvā attano matthake ākiritvā mahādukkhaṃ anubhavati. Tassa putto ayomayehi muggarehi sayam eva attano sīsaṃ bhinditvā anappakaṃ dukkhaṃ paccanubhoti. Tassa sunisā kammaphalena sunisitehi ativiyaṃvipulāyatehi nakhehi attano piṭṭhimaṃsāni okantitvā⁵ okantitvā khādanti aparimitaṃ dukkhaṃ anubhavati. Tassa bhariyāya sugandhaṃ suvisuddhaṃ apagatakālaṃ sālībhattaṃ upanī-tamattaṃ eva nānavidhakimikulākulaṃ paramaduggandha-jegucchagūthaṃ sampajjati. Taṃ sā ubhoḷi hatthehi pariggaḥetvā bhuñjanti mahādukkhaṃ paṭisaṃvedeti. Evaṃ tesu catūsu janesu petesu nibbattitvā mahādukkhaṃ anubhavantesu āyasmā Mahāmogallāno pabbatacārikaṃ caranta ekadivasaṃ⁶ taṃ ṭhānaṃ patto te⁷ disvā

Bhūsāni eko⁸ sāliṃ punāparo⁹
 ayaṅ ca¹⁰ nārī sakamaṃsalohitaṃ
 tuvaṅ¹¹ ca gūthaṃ asuci-akantikaṃ¹²
 paribhuñjasi kissa ayaṃ vipāko ti

1

imāya¹ gāthāya tehi katakammaṃ pucchi.

Tattha bhūsāni ti palāsāni. Eko¹³ ti ekato.¹⁴ Sālino ti sālino. Sāmi-atthe h'etaṃ upayogavacanaṃ. Sālino

¹ om. B. ² mayam, S₁. S₂. ³ kantitvā, B.

⁴ jātaṭṭhāne, B. ⁵ kantitvā, B., but only once. ⁶ B. adds ca.

⁷ tato pete, S₁; tato te pete, S₂.

⁸ eke, S₁. S₂. ⁹ o'pare, S₁. S₂.

¹⁰ aññā, S₁. S₂. ¹¹ tvaṅ, C. D.; S₁. S₂. B.

¹² akantaṃ, M.; B. ¹³ eke, S₁. S₂. ¹⁴ eko, S₁. S₂.

palāsāni pajjalantāni attano sīse avakirati¹ ti adhippāyo. Punāparo ti puna aparo, yo hi so mātu sīsaṃ paharati so ayomuggarehi attano sīsaṃ paharivā sīsabhedam pāpunāti.³ Tam⁴ sandhāya⁴ vadati⁴ sakamaṃsalohitan ti attano piṭṭhimamsalohitaṃ ca paribhuñjati ti yojanā. Akantikan⁵ ti akantaṃ⁴ amanāpaṃ jegucchaṃ. Kissa ayaṃ vipāko ti katamassa pāpakammaṃ idam phalaṃ yaṃ⁴ idāni tumhehi paccanubhaviyati ti attho.

Evam therena⁶ tehi katakamme⁷ pucchite kūṭavāṇijassa bhariyā sabbehi tehi katakammaṃ ācikkhanti

Ayaṃ pure mātaraṃ himsati
ayaṃ pana kūṭavāṇijo
ayaṃ maṃsāni khādītva
musāvādena vañceti.⁸

2

Ahaṃ manussesu manussabhūtā
agāriṇī sabbakulassa⁹ issarā

santesu parigūhāmi¹⁰ mā ca¹¹ kiñci ito adam
musāvādena chāдеми 'natthi etaṃ mama¹² gehe,¹³

sace santaṃ nigūhāmi¹⁴ gūtho me hotu bhojanam'.³

3

Tassa kammavipākena musāvādassa c'ūbhayaṃ

sugandhasālino bhattaṃ gūthaṃ me parivattati.⁴

4

Avañjhāni¹⁵ ca kammāni na hi kammaṃ vinassati

duggandham kimīnaṃ miḥaṃ bhuñjāmi ca pivāmi cā ti⁵

gāthā abhāsi.

Tattha ayan ti puttaṃ dassenti vadati. Himsati ti thāmena paribādheti muggarena paharati¹⁶ ti attho. Kūṭavāṇijo ti bālavāṇijo vañcanāya vañijakārako¹⁷ ti

¹ °kirayati, B. ² °paro, B.

³ sīsabhedapāpunāṭhānagato, B. ⁴ om. B.

⁵ akantan, B. ⁶ tena, S₁. ⁷ °kammaṃ, B.

⁸ °si, M. C. D. ⁹ kulassa, S₁. S₂.

¹⁰ °guhāmi, M. D.; B.; °guyhemi, S₁. S₂. ¹¹ om. S₂.

¹² mamaṃ, M. ¹³ ito, C. D.; iti, M.

¹⁴ °guhāmi, D.; °guyāmi, B.; °guyhāmi, S₁. S₂.

¹⁵ avañjhāni, M.; avañjāni, C.; B.; avañcāni, D.; avajjāni, S₁. S₂. ¹⁶ paharī, S₁. S₂. ¹⁷ vañijako, B.

attho. Mamsāni khāditvā ti parehi sādharmaṇaṃ mam-
saṃ sayam¹ eva¹ khāditvā nāhaṃ² khādāmi ti musāvādena³
vañcesi.

Agāriṇi ti gehasāmini. Santesū ti vijjamānesv eva⁴
parehi yācita-upakaraṇesu. Parigūhāmi⁵ ti paṭicchā-
demi.⁶ Kālavipallāsena h'etaṃ vuttaṃ. Mā ca kiñci ito
adan ti ito mama santakato kiñci mattam pi atthikassa
parassa na adāsi. Chādemī ti natthi etaṃ mama gehe
ti musāvādena chādesi.

Gūthaṃ me parivattati ti sugandhasālibhattaṃ
mayhaṃ kammavasena gūthabhāvena parivattati pariṇamati.

Avāñjhāni⁷ ti amoghāni anipphalāni. Na hi kammaṃ
vinassati ti hetupacitaṃ⁸ kammaṃ phalaṃ adatvā na hi
vinassati. Kimīnaṃ ti kimivantaṃ sañjātakimikulaṃ.
Mīḷhaṃ ti gūthaṃ.

Sesaṃ heṭṭhā vuttanayattā uttānaṃ eva.⁹

Evaṃ thero tassā petiyā vacanaṃ sutvā taṃ pavuttiṃ
Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ attham atthuppattiṃ
katvā sampattaparisiyā dhammaṃ desesi. Sā desanā ma-
hājanassa sātthikā ahoṣi.¹⁰

Bhūsapetavattuvaṇṇanā.

III, 5.

Accherarūpaṃ Sugatassa nāṇaṃ ti. Idaṃ¹¹ Kumā-
rapetavattum. Tassa kā¹² uppatti? Sāvatthiyaṃ kira
bahū upāsakā dhammaṇā hutvā nagare mahantaṃ
maṇḍapaṃ kāretvā taṃ nānāvaṇṇehi vatthehi alaṅkaritvā
kālass' eva Satthāraṃ bhikkhusaṅghaṃ ca nimantetvā
mahārahavarapaccattharaṇatthatesu āsanesu buddhappa-
mukhabhikkhusaṅghaṃ nisidāpetvā gandhapupphādīhi pū-

¹ om. B. ² na, B. ³ S₁ adds te.

⁴ °mānass' eva, S₁. ⁵ °guyhāmi, S₁. S₂.

⁶ °desi, S₁. S₂. ⁷ avajjāni, S₁. S₂. ⁸ katup.°, B.

⁹ uttāyama eva, S₁; B. adds ti. ¹⁰ all MSS. add ti.

¹¹ om. S₁. S₂. ¹² om. B. S₁.

jetvā¹ mahādānaṃ pavattenti. Taṃ disvā aññataro maccheramalapariyuṭṭhitacitto puriso taṃ sakkāraṃ asa-
hamāno evaṃ āha: 'varam etaṃ sabbaṃ² saṅkārakūṭe
chaḍḍitaṃ, na tveva imesaṃ muṇḍakānaṃ dinnan' ti. Taṃ
sutvā upāsakā saṃviggamaṇasā 'bhāriyaṃ vata iminā pu-
risena pāpaṃ pasutaṃ, yena evaṃ buddhappamukhe bhik-
khusaṅghe aparaddhan' ti taṃ atthaṃ tassa mātuyā ārocetvā
'gaccha³ sasāvakaṣaṅghaṃ⁴ Bhagavantaṃ khamāpehi' ti
āhaṃsu. Sā sādhu ti paṭisunitvā puttaṃ santajjenti saññā-
petvā Bhagavantaṃ bhikkhusaṅghaṃ ca upasaṅkamitvā
puttena kataṃ accayaṃ desenti khamāpetvā Bhagavato
bhikkhusaṅghassa ca sattāhaṃ yāgudānena pūjaṃ akāsi.
Tassā putto na cirass' eva kālaṃ katvā kiliṭṭhakamma-
upajiviniyā gaṇikāya kucchiyaṃ nibbatti. Sā ca naṃ
jātamattaṃ yeva dārako ti ñatvā susāne chaḍḍāpesi. So
tatta attano puññabalen' eva⁵ gahitārakkho kenaci anu-
padduto mātu aṅke viya sukhaṃ supi. Devatā tassa
ārakkhaṃ gaṇhiṃsū ti vadanti. Atha Bhagavā paccūsa-
velāyaṃ mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya buddhacakkhuna
lokaṃ olokento⁶ taṃ dārakaṃ sivathikāya⁷ chaḍḍitaṃ
disvā suriyuggamaṇavelāya sivathikaṃ āgamāsi. 'Satthā
idhāgato, kāraṇen' ettha⁸ bhavitabban' ti mahājano sanni-
pati. Bhagavā sannipatitaparisaṃyā 'nāyaṃ dārako oñā-
tabbo⁹ yadi pi idāni susāne chaḍḍito anātho ṭhito, āyatim
pana diṭṭhe yeva¹⁰ dhamme abhisamparāyaṇ ca ulārasam-
pattim paṭilabhissati' ti vatvā tehi manussehi 'kin nu kho
bhante iminā¹¹ purimajātiyaṃ kataṃ kamman'¹¹ ti puṭṭho
'buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa pūjaṃ akāsi janatā
ulāraṃ,¹² tatr' assa cittassa¹³ ahu aññathattaṃ¹⁴ vācaṃ
abhāsi pharusam asabbhin' ti ādinā tena dārakena kataṃ
kammaṃ āyatim pattabbasampattiṃ ca pakāsetvā sanni-
patitaparisaṃyā ajjhāsayānurūpaṃ dhammaṃ kathetvā upari
sāmukkaṃsikaṃ dhammadeṣanaṃ akāsi. Saccapariyosāne

¹ pūjivā, B. ² B. adds sakkāraṃ. ³ gacchasi, S₁;
B. adds tvam. ⁴ sāvaka.°, S₁. ⁵ °balena, B.
⁶ volokento, B. ⁷ °kāyaṃ, S₁. ⁸ kāraṇ' evatthā, S₁.
⁹ oñāpetabbaṃ, B. ¹⁰ diṭṭh' eva, B. ¹¹ om. B.
¹² ulārā, B. ¹³ cittaṃ, B. ¹⁴ °thatthaṃ, B. S₂.

caturāsītiyā pānasahassānaṃ dhammābhisamayo ahosi. Tañ ca dāraḥkaṃ āsītikotiṃvibhavo eko kuṭumbiko¹ 'Bhagavato sammukhā 'va mama² putto' ti aggahesi. Bhagavā 'etta-kena ayaṃ dāraḥko rakkhito mahājanassa ca anuggaho kato' ti vihāraṃ agamāsi. So aparena samayena tasmīṃ kuṭumbike³ kalakate⁴ tena⁵ nīyāditaṃ dhanam paṭipajjitvā kuṭumbaṃ saṅṭhapento tasmīṃ nagare yeva mahāvibhavo gahapati hutvā dānādipuññānirato ahosi. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ 'aho nūna Satthā sattesu anukampako, so pi nāma dāraḥko tadā anātho ṭhito etarahi mahatiṃ sampattiṃ paccanubhavati ulārāni ca puññāni karoti' ti. Tam sutvā Satthā 'na bhikkhave tassa ettakā 'va sampatti atha kho āyupariyo-sāne⁶ Tāvatiṃsabhavane⁷ Sakkassa devarañño putto hutvā nibbattissati mahatiñ ca dibbasampattiṃ paṭilabbhissati' ti vyākāsi. Tam sutvā bhikkhū mahājano ca idaṃ kira kāraṇam disvā 'dīghadassī Bhagavā jātamattass' eva tassa⁸ āmakasusāne chaḍḍitassa tattha gantvā saṅgahaṃ akāsi' ti Satthu nānavisesam thometvā tasmīṃ atthabhāve tassa pavuttiṃ kathesuṃ. Tam atthaṃ dipentā saṅgītikārā

Accherarūpaṃ Sugatassa nāṇam

Satthā yathā puggalaṃ vyākāsi:

ussannapuññāpi bhavanti⁹ h'eke¹⁰

parittapuññāpi bhavanti⁹ h'eke.¹⁰

1

Ayaṃ kumāro sīvathikāya chaḍḍito

aṅguṭṭhasnehena yāpesi rattiṃ,

na yakkhabhūtā na sirīsapā¹¹ vā

na heṭṭhayeyyūṃ¹² katapuññakumāraṃ

sunakhāpi imassa¹³ palihimsu¹⁴ pāde

dhaṅkā siṅgālā parivattanti.

2

¹ kuṭumbiko, B. ² mayham, B. ³ °ko, S₁.

⁴ °kato, S₁. ⁵ tam, B. ⁶ āyuhapari.°, B.

⁷ tāvatimse, S₁; om. S₂. ⁸ °mattass' evassa, B.

⁹ °puññābhībhavanti, B. ¹⁰ loko, C.

¹¹ sarisapā, M. C. D.; B.

¹² hedha.°, M.; vihedha.°, D.; B.; viheṭṭha.°, S₁. S₂; no podha.°, C (taken from the Commentary). ¹³ h'imassa 1. pi imassa, M. C. D.; B. ¹⁴ pala.°, all MSS. exc. M.

Gabbhāsayaṃ pakkhigaṇā haranti
 kākā pana akkhimalaṃ haranti
 na imassa¹ rakkhaṃ vidahiṃsu keci²
 na osadhaṃ³ sāsapadhūpanaṃ vā. 3
 Nakkhattayogaṃ pi na⁴ uggahesuṃ
 na sabbadhaññāni pi ākirīṃsu
 etādisaṃ uttamakicchapaṭṭaṃ⁵
 rattābhaṭaṃ sīvathikāya chaḍḍitaṃ. 4
 Nonītaṇḍaṃ⁶ viya⁷ pavedhamānaṃ⁸
 sasamsayaṃ jivitasāvasesaṃ
 tam addasa devamanussapūjito⁹
 disvā 'va¹⁰ taṃ vyākari¹¹ bhūripaṇṇo:
 ayaṃ kumāro nagaṛassa' imassa
 aggakuliko bhavissati bhogato.¹² 5
 Kissa vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ
 ki 'ssa suciṇṇassa ayaṃ vipāko?
 etādisaṃ vyasanaṃ pāpunitvā
 taṃ tādisaṃ paccanubhossat' iddhiṃ ti 6

cha¹³ gāthā avocaṃ.

Tattha accherarūpan ti acchariyasabhāvaṃ. Suga-
 tassa ñāṇaṃ ti aññehi asādhāraṇaṃ Sammāsambuddhassa
 ñāṇaṃ āsayānusayaññādi-sabbaññutañāṇaṃ eva¹⁴ sandhāya
 vuttaṃ. Tayidaṃ aññesaṃ avisayabhūtaṃ¹⁵ kathaṃ¹⁶ ñāṇaṃ¹⁷
 ti¹⁷ āha: Satthā yathā puggalaṃ vyākāsi ti. Tena Satthu de-
 sanāya evaṃ ñāṇassa acchariyabhāvo¹⁸ viññāyati¹⁷ ti dasseti.
 Idāni taṃ¹⁷ vyākaraṇaṃ dassento Ussannapuññāpi¹⁹ bha-
 vanti h'eke, parittapuññāpi¹⁹ bhavanti h'eke ti āha.
 Tass' attho: ussannakusaladhammāpi idh' ekacce puggalā

¹ n'imassa, M. ² ke pi, S₁.

³ usathaṃ, S₁; ūsapaṃ, S₂. ⁴ pana l. pi na, S₁. S₂.

⁵ parama.^o, C. ⁶ navanita.^o, C. D.; B.; nonitta.^o, M.

⁷ va, M. ⁸ vedh.^o, S₁. S₂.

⁹ devamanussehi pūj.^o, M. C. D. ¹⁰ ca, M. C. D.

¹¹ °karim, S₁. S₂. ¹² bhogavā, C. D.; B.; *all MSS. add ca*.

¹³ satta, S₁. S₂. ¹⁴ B. *adds* vā.

¹⁵ B. *adds* ñāṇaṃ. ¹⁶ kathan ti, B. ¹⁷ *om.* B.

¹⁸ °bhagavato, B. ¹⁹ °puññāni, S₁. S₂.

laddhūpacayassa¹ tādisassa apuññassa² vasena jāti-ādinā nihīnā bhavanti, parittapuññāpi appatarapuññadhammāpi eke sattā khettasampatti-ādinā tassa puññassa mahājutikatāya ulārā bhavanti ti. Sivathikāyā ti susāne. Aṅguṭṭhasnehenā ti aṅguṭṭhato pavattasnehena devatāya aṅguṭṭhato paggharitakhīrenā ti attho.

Na yakkhabhūtā³ na sirimsapā⁴ vā ti⁵ pisācabhūtā vā yakkhabhūtā vā sirimsapā vā ye keci sarantā⁶ gacchantā vā. Nā heṭṭhayeyyun⁷ ti na bādheyyum.⁸ Palahimsu pāde ti attano jivhāya pāde palahimsu.⁹ Dhañkā ti kākā. Siṅgālā parivattayanti ti mā naṃ kumāraṃ keci vihiṃseyyun¹⁰ ti rakkhantā¹¹ nirogabhāvajanattham apāraparaṃ parivattanti.

Gabbhāsayan ti gabbhamalaṃ. Pakkhigaṇā ti giḷḷhakulalādayo sakunagaṇā. Haranti ti apanenti. Akkhimalan ti akkhigūtham.¹² Keci ti keci manussā, amanussā¹³ pana rakkham saṃvidahimsu.¹⁴ Osadhan¹⁵ ti tadā āyatiṃ ca ārogyavahaṃ agadaṃ.¹⁶ Sāsapadhūpanaṃ vā ti yaṃ jātassa dārakassa rakkhanatthāya sāsapena dhūpanaṃ karonti, tam pi tassa karontā nāhesun ti dipenti.¹⁷

Nakkhattayogaṃ pi na uggahesun ti nakkhattayuttaṃ pi na uggahimsu¹⁸ 'asukasmim¹⁹ rāsīmhi asukasmim nakkhatte asukasmim tithimhi tamhi muhutte ayaṃ jāto' ti evaṃ jātakammaṃ p'issa na keci²⁰ akamsū ti attho. Na sabbadhaññāni pi ākirimsū ti maṅgalaṃ²¹ karontā agadavasena yaṃ²⁰ sāsapatelamissitaṃ²² sāli-ādi dhaññaṃ ākiranti²³ taṃ p'issa²⁴ nākamsū ti attho. Etādisan ti

¹ laddhapaccayatāya, B.; °paccayassa, S₂. ² puññassa, S₁.
³ B. *adds* ti yakkhā vā bhūtā vā; °bhūtāni, S₁.
⁴ sarisapā, B. ⁵ B. *continues*: ye keci *and so on*.
⁶ B. *adds* vā. ⁷ vihedha.°, B. ⁸ na podheyyum, B.
⁹ lehayisu, B. ¹⁰ vihedheyyun, B.
¹¹ paccakkhantā, S₁. ¹² atthi.°, S₁. S₂. ¹³ *om* S₁.
¹⁴ visam.°, S₂. ¹⁵ osapan, S₂; osajan, S₁.
¹⁶ agadā, B. ¹⁷ dipeti, S₁. S₂. ¹⁸ ganhimsu, B.
¹⁹ asukamhi, B., *and continues*: nakkhattehi pi thimhi (*sic!*) mahutte (*sic!*) *and so on*. ²⁰ *om*. B.
²¹ maṅgalāni, B. ²² sabbatela.°, S₁. S₂.
²³ ākirintiṃ, S₁. ²⁴ pi, B., *and adds* manussā.

evarūpaṃ. Uttamakicchapattan ti paramakicchaṃ
āpannaṃ ativiyaḍukkhappattaṃ. Rattābhatan ti rattiyam
ābhatam.

Nonitapiṇḍam¹ viyā ti navanītapīṇḍasadisam maṃsa-
pesimattattā evaṃ vuttaṃ. Pavedhamānan ti dubbala-
bhāvena pakampamānam.² Sasamsayan ti jīvati nu kho
nanu kho jīvati ti samsayitattāya samsayavantam.³ Jivita-
sāvasesan ti jīvitattḥṭhiyā hetu bhūtānam sādhanānam
abhāvena kevalam jīvitamattāvasesam.⁴ Aggakuliko bha-
vissati bhogato⁵ ti bhoganimittam bhogassa vasena
aggakuliko setṭhakuliko bhavissati ti attho.

Ki'ssa vatan⁶ ti ayaṃ gāthā Satthu santike tḥitehi upā-
sakehi tena katakammassa pucchāvasena vuttā sā ca kho⁷
sīvatikhāya sannipatitehi⁸ veditabbā. Tattha ki'ssā ti kim
assa. Vatan ti vatasamādānam. Puna kissā ti kīdisassa
sucinṇassa vatassa brahmacariyassa cā⁹ ti vibhattim¹⁰
vipariṇāmetvā¹¹ yojanā. Etādisan ti gaṇikāya kucchiyā
nibbattanam susāne chaḍḍitan ti evarūpaṃ. Vyasanan
ti anattam. Tādisan ti tathārūpaṃ Aṅguṭṭhasnehena
yāpesi rattin ti ādinā Ayaṃ kumāro nagarass' imassa
aggakuliko bhavissati ti ādinā ca¹² vuttappakāran¹³ ti attho.
Iddhin ti deviddhidibbasampattin ti vuttaṃ.

Idāni tehi upāsakehi puṭṭho Bhagavā yathā tathā¹⁴
vyākāsi, tam dassento saṅgitikārā

Buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa¹⁵
pūjam akāsi janatā ulāram
tatr'assa cittaṃ¹⁶ ahu aññathattam¹⁷
vācam abhāsi pharusam asabbhim.
So tam vitakkaṃ paṭivinodayitvā¹⁸
pitipasādam paṭiladdhā¹⁹ pacchā

7

¹ nava.°, B. ² samk.°, B. ³ sasamsavanti, S₁. S₂.

⁴ °sesakam, B. ⁵ bhogavā, B.

⁶ vattan, S₁. S₂. ⁷ ko, S₁. S₂. ⁸ S₁. S₂ add ti.

⁹ vā, S₁. S₂. ¹⁰ vibhakti, S₁. ¹¹ pari.°, S₁. S₂.

¹² om. S₁. S₂. ¹³ pavutta.°, S₁. S₂.

¹⁴ tadā, B. ¹⁵ saṅghassa, M. C. D.

¹⁶ cittaṃ, M.; B. ¹⁷ °ttam, S₁; °tattam, S₂; °attham, B.

¹⁸ vinod.°, M. C. D. ¹⁹ °laddham, C.; S₁; °laddha, M. D.

Tathāgatam Jetavane vasantaṃ yāguyā upaṭṭhāsi so ¹ sattarattaṃ.	8
Tassa vataṃ ² taṃ pana brahmacariyaṃ tassa sucinnaṃsā ayam vipāko etādisaṃ vyasaṇaṃ pāpuṇitvā taṃ tādisaṃ paccaṇubhossat' iddhiṃ.	9
Ṭhatvāna ³ so vassasataṃ idh' eva sabbehi kāmehi samaṅgibhūto kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ sahavyataṃ gacchati Vāsavassā ti	10

catasso gāthā avocum.

Tattha janatā ti janasaṃmūho⁴ upāsakagaṇo ti adhippāyo.
Tatrā ti tassa pūjāyaṃ. Assā ti assa dāraṇassa.
Cittassa⁵ ahu aññathattaṃ⁶ ti purimabhavaṃsimaṃ
cittassa aññathābhāvo anādaro agāraṇaṃ apaccayo ahoṣi.
Asabbhin ti sādhu sabhāya sāvetuṃ ayuttaṃ pharuṃsaṃ
vācaṃ abhāsi.

So ti so ayam. Taṃ vitakkaṃ ti taṃ pāpakaṃ vi-
takkaṃ. Paṭivinaḍaya itvā ti mātarā katāya⁷ paññatti-
yā⁸ vūpasame tvā.⁹ Pitipasādaṃ paṭiladdhā¹⁰ ti paṭi-
labhitvā uppādetvā. Yāguyā upaṭṭhāsi ti yāgudānena
upaṭṭhahi. Sattarattaṃ¹¹ ti sattadivase.¹²

Tassa vataṃ¹³ taṃ pana¹⁴ brahmacariyaṃ ti taṃ¹⁵
mayā heṭṭhā vuttappaḍāraṃ attano cittaḍpasādaṇaṃ¹⁶
dānaṃ ca imassa puḍḍalaṃsā vataṃ taṃ brahmacariyaṃ ca
aññaṃ kiñci natthi ti attho.

Ṭhatvānā ti yāva āyupariyosānā¹⁷ idh' eva maṇusa-
loke ṭhatvā. Abhisamparāyaṃ ti puṇabhavaṃ. Saḥa-
vyataṃ gacchati Vāsavassā ti Sakkassa devānaṃ in-

¹ om. C. D. ² vattaṃ, S₁. ³ ṭhatvā, S₁.
⁴ °samudāyo, B. ⁵ cittaṃ, B. ⁶ °tatthā, B.
⁷ kasāya, S₁. S₂. ⁸ saññattiyā, S₂; saññitāyā, S₁.
⁹ °samitvā, B. ¹⁰ °laddhaṃ, B.
¹¹ °rattaṃ, S₁. S₂. ¹² satti.°, S₁. S₂.
¹³ vattaṃ, S₁. ¹⁴ om. S₁. ¹⁵ om. B.
¹⁶ cittaṃsā pasā.°, B. ¹⁷ āyuhapariyosāne, B.

dassa puttabhāvena sahabhāvaṃ gamissati. Anāgatathe hi idaṃ¹ paccuppannakālavacanāṃ.

Sesaṃ sabbattha uttānam eva.²

Kumārapetavatthuvaṇṇanā.

III, 6.

Naggā dubbaṇṇarūpāsī ti. Idaṃ Satthari Jetavane viharante³ Serinipetiṃ ārabha vuttaṃ. Kururaṭṭhe kira Hatthinipure Serinī⁴ nāma ekā rūpāpajivini ahosi. Tattha ca uposathakaraṇatthāya tato tato bhikkhū sannipatiṃsu. Puna mahābhikkhusannipāto ahosi. Taṃ disvā manussā tilataṇḍulādi sappinavanitamadhu⁵-ādiṃ ca bahuṃ dānūpakaraṇaṃ⁶ sajjetvā mahādānaṃ pavattesuṃ. Tena ca samayena sā gaṇikā assaddhā⁷ appasannā maccheramala-pariyuṭṭhitacittā tehi⁸ manussehi⁹ ‘ehi tāva imaṃ dānaṃ anumodāhi’ ti ussāhitāpi ‘kin tena muṇḍakānaṃ samaṇānaṃ dinnenā’ ti apasādam eva nesam pavedesi¹⁰ ‘kuto appamattakassa pariccāgo’ ti? Sā aparena samayena kālaṃ katvā aññatarassa paccantanagarassa parikhāpiṭṭhe peti hutvā nibbatti. Atha Hatthinipuravāsī aññataro upāsako vāṇijjāya taṃ nagaraṃ gantvā rattiyā paccūsa-samaye parikhāpiṭṭhaṃ gato tādīsena payojanena. Sā tattha taṃ disvā sañjānitvā naggā aṭṭhitacamattāvasesa-sarīrā ativiyaḃbhacchadassanā avidūre ṭhatvā attānaṃ dassesi. So taṃ disvā

Naggā dubbaṇṇarūpāsī = II, 1, 1 (see p. 68) 1
gāthāya pucchi. Sā pi 'ssa

Ahaṃ bhaddante peti 'mhi = II, 1, 2 2
gāthāya attānaṃ pakāsesi. Puna tena

Kin nu kāyena = II, 1, 3 3
gāthāya katakammaṃ pucchitvā

¹ S₁. S₂ add pana. ² B. adds ti. ³ om. S₁.

⁴ Sesarini, S₂. ⁵ sappidadhimadhu, B.

⁶ bahujanadānu.^o, S₁. ⁷ asaddhā, S₂. B. ⁸ kehici, B.

⁹ B. adds taṃ. ¹⁰ sampavedesi, B.

Anāvaṭṭesu¹ titthesu vicini addhamāsakam
 santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsim attano. 4
 Nadiṃ upemi tasitā, rittakā parivattati
 chāyaṃ upemi uṇhesu, ātaṇṇaṃ parivattati. 5
 Aggivaṇṇo ca² me vāto dahanto upavāyati
 etaṃ ca bhante arahāmi aññaṃ ca pāpakam tato.³ 6
 Gantvāna Hatthinipuraṃ vajjesi mayhaṃ mātaraṃ:
 dhītā ca te mayā dīṭṭhā duggatā Yamalokikā
 pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā. 7
 Atthi⁴ me ettha nikkhattaṃ anakkhātāṃ ca taṃ mayā
 cattāri satasahassāni pallaṅkassa ca heṭṭhato. 8
 Tato⁵ me dānaṃ dadatu⁶ tassā ca hotu jīvika
 dānaṃ datvā ca⁷ me mātā dakkhiṇaṃ ādisatu⁸ me
 tadāhaṃ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhinī ti 9

imāhi chahi gāthāhi attanā katakammaṃ⁹ c'eva puna tena¹⁰
 attano kātabbaṃ atthaṃ ca ācikkhi.

Tattha anāvaṭṭesu¹¹ titthesū ti kenaci anivāritesu
 naditalākādīnaṃ titthapadesesu yattha manussā nahāyanti
 udakakiccaṃ karonti tādisesu ṭhānesu. Vicini addha-
 māsakan ti manussehi ṭhapetvā vissaritaṃ api nāma' ettha
 kiñci labheyyaṃ ti lobhābhībhūtā hutvā addhamāsakamattam
 pi vicini gavesi. Atha vā anāvaṭṭesu¹¹ titthesū¹⁰ ti¹⁰
 upasaṅkamanena kenaci anivāritesu sattānaṃ payogāsaya-
 suddhiyā¹² kāraṇabhāvena titthabhūtesu samaṇabrāhmaṇesu
 vijjamānesu vicini addhamāsakan ti maccheramalapari-
 yuṭṭhitacittā kassaci kiñci adenti addhamāsakam pi vise-
 sena¹³ vicini na sañcini puññaṃ. Tenāha: santesu deyya-
 dhammesu dīpaṃ nākāsim attano ti.

Tasitā ti pipāsītā. Rittakā ti kākapeyyasāndamānā
 pi nadī mama pāpakammaṃ udakena rittā tucchā vāḷuka-

¹ anāvajjesu, S₁. S₂. ² va, B. ³ kato, S₁. S₂.

⁴ S₁. S₂ add ca. ⁵ M. adds ca. ⁶ detu, M.

⁷ datvāna, M.

⁸ udisatu, M.; uddisatu, C.; anvādissatu, S₁. S₂.

⁹ S₁ omits kata before kammaṃ. ¹⁰ om. S₂.

¹¹ avajjesu, S₁. S₂. ¹² payogāya suṭṭhiyā, S₁. ¹³ vasena, S₁.

mattā hutva parivattati. Uñhesū ti uñhakālesu.¹ Ātapo parivattati ti chāyatṭhānam mayi upagatāya ātapo sam-pajjati.

Aggivaṇṇo ti samphassena aggisadiso. Tena vuttam: dahanto upavāyati² ti. Etañ ca bhante arahāmī ti bhante ti tam upāsakam garukārena vadati. Bhante etañ ca yathā vuttam pipāsādi-dukkham aññañ³ ca tato pāpakam dāruṇam dukkham aham⁴ anubhavitum arahāmi, tājassa⁵ pāpassa katattā ti adhippāyo.

Vajjesī ti vadeyyāsi.

Ettha⁶ nikkhittam⁷ anakkhātan ti ettakam nikkhittam⁸ anācikkhitam. Idāni tassa parimāṇam ṭhapitaṭṭhānañ ca dassenti⁹ āha: cattāri satasahassāni pallaṅkassa ca heṭṭhato ti.

Tattha pallaṅkassā ti pubbe attano sayanapallaṅkassa.

Tato ti nihitadhanato¹⁰ ekadesam gahetvā mayham¹¹ uddissa dānam¹² detu. Tassā ti mayham mātuyā.

Evam tāya petiyā vutte so upāsako tassā vacanam sam-paṭicchitvā tattha attano karaṇiyam tīretvā¹³ Hatthinipuram gantvā tassā mātuyā tam attham ārocesi. Tam attham dassetum

Sādhū ti so¹⁴ paṭisutvā¹⁵ gantvāna Hatthinipuram:

dhītā¹⁶ ca te¹⁷ mayā diṭṭhā duggatā Yamalokikā

pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā. 10

Sā mam tattha samādapesi:¹⁸ mayham mātaram vajjesi

‘dhītā ca te mayā diṭṭhā duggatā Yamalokikā

pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā. 11

‘Atthi me ettha = v. 8 12

¹ °samayesu, B. ² vāyati, S₁. ³ ayañ, S₁. S₂.

⁴ om. S₁. ⁵ tassajjassa, S₁. S₂. ⁶ om. S₁. B.

⁷ om. all MSS. ⁸ all MSS. add ti. ⁹ dassento, B.

¹⁰ nikkhittavittato, B. ¹¹ mamam, B.

¹² B. adds me. ¹³ katvā, B. ¹⁴ S₁. S₂ add tassā.

¹⁵ °sunitvā, D.; S₁. S₂. B.

¹⁶ all MSS. insert before dhītā: avoca tassā (tassā avoca, S₁. S₂) mātaram, but this spoils the metre and seems to be a later interpolation. ¹⁷ tam, C.

¹⁸ all MSS. add gantvāna Hatthinipuram.

'Tato me dānaṃ dadatu = v. 9 13¹
 Tato hi sā dānaṃ adāsi² tassā dakkhiṇaṃ ādisi
 peti ca sukhitā āsi sarīraṃ cārudassanī³ ti 14

saṅgītikārā āhaṃsu.

Tā suviññeyyatthā⁴'va. Taṃ sutvā tassā mātā bhikkhusaṅghassa dānaṃ datvā tassā ādisi. Tena sā paṭiladdhūpakaraṇasampattiyaṃ⁵ ṭhitā mātu attānaṃ dassetvā taṃ kāraṇaṃ ācikkhi, mātā bhikkhūnaṃ ārocesi, bhikkhū taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthuppattiṃ katvā sampattaparisiāya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi.

Serinipetavatthuvaṇṇanā.

III, 7.

Naranāripurakkhato yuvā ti. Idaṃ Bhagavati Veḷuvane viharante migaluddakapetaṃ ārabba vuttaṃ. Rājagahe kira aññataro luddako⁶ rattiṃ divaṃ mige⁷ vijjhitvā⁷ mige vadhitvā jīvitam⁸ kappesi. Tass' eko upāsako mitto ahoṣi. So taṃ⁹ sabbakālaṃ pāpato nivattetuṃ asakkonto 'ehi samma rattiyaṃ pāṇātipātato viramāhi' ti rattiyaṃ puññe¹⁰ samādapeti.¹¹ So rattiyaṃ viramitvā divā eva pāṇātipātaṃ karoti. So aparena samayena kālaṃ katvā Rājagahasamīpe vemānikapeto hutvā nibbatto¹² divasabhāgaṃ mahādukkhaṃ anubhavitvā¹³ rattiyaṃ pañcahi kāmagaṇehi samappito samaṅgibhūto pariharati.¹⁴ Taṃ disvā āyasmā Nāradaṭṭhero¹⁵

¹ datvāna me, *also* S₁. S₂; M. C. *have* (13 ab) Tato tuvaṃ dānaṃ dehi tassā ca dakkhiṇaṃ ādisaṃ; *they have also* tadā sā sukhitā l. tadāhaṃ sukh.^o

² S₁. S₂ *add* datvā ca.

³ tassā c'āsi sujīvikā l. sarīraṃ cāru.^o, M.; B.; cāpi l. c'āsi, C. D. ⁴ oviññeyyā 'va, B. ⁵ paṭiladdhasabbu.^o, B.

⁶ *om.* S₁. ⁷ *om.* B. ⁸ o'kam, S₁.

⁹ S₁. S₂ *add* sabbena. ¹⁰ puññaṃ, S₁. S₂.

¹¹ o'dapesi, S₁. S₂. ¹² nibbatti, S₁. S₂.

¹³ avibh.^o, S₁. ¹⁴ o'vāresi, B. ¹⁵ Nārado, B.

Naranāripurakkhato yuvā rajaniye¹ kāmagaṇehi² sobhasi divasaṃ anubhosi³ kāraṇaṃ, kiṃ akāsi purimāya jātiyā ti 1

imāya gāthāya paṭipucchi.

Tattha naranāripurakkhato ti paricārikabhūtehi devaputtehi devadhitāhi ca purakkhato payirupāsito. Yuvā ti taruṇo. Rajaniye ti ramaṇiyehi rāgupattihetubhūtehi. Kāmagaṇehi ti kāmakoṭṭhāsehi. Sobhasi ti samaṅgibhāvena virocasi³ rattian ti adhippāyo. Tenāha: divasaṃ anubhosi kāraṇaṃ ti divasabhāge⁴ pana nānappakāraṃ kāraṇaṃ ghātaṇaṃ paccānubhavaṃ. Rajani ti vā⁵ rattisu, ye ti nipātamattaṃ. Kiṃ akāsi purimāya jātiyā ti evaṃ⁶ sukhadukkhasaṃvattaniyaṃ⁷ kiṃ nāma kammaṃ ito purimāya jātiyā tvaṃ akattha, taṃ katthehi⁸ ti attho.

Taṃ sutvā peto therassa attanā katakammaṃ ācikkhanto

Ahaṃ Rājagahe ramme ramaṇiye Giribbaje
mīgaluddo pure āsiṃ⁹ lohitaṇṇi dāruṇo. 2

Avirodhakaresu paṇisu puthusattesu paduṭṭhamānaṃ
vicari atidāruṇo sadā parahiṃsāya rato asaṇṇato. 3

(Tassa) me saḥāyo suhadayo¹⁰ saddho āsi upāsako
so ca¹¹ maṃ anukampanto nivāresi punappaṇaṃ: 4

Mākāsi pāpakaṃ kammaṃ mā tāta¹² duggatiṃ agā
sace icchasi pecca¹³ sukhaṃ, virama paṇavadhaṃ asaṃ-
yamaṃ. 5

Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā sukhakāmassa hitānukampino
nākāsiṃ sakalānusāsaniṃ cirapāpābhirato abuddhimā. 6

So maṃ puna bhūrisumedhaso¹⁴ anukampāya saṃyame
nivesayi:

sace divā hanasi paṇino, atha te rattiṃ bhavatu¹⁵ saṃ-
yamo. 7

¹ rajaniyehi kāmehi, M. ² D., B. *add* kiṃ.

³ virocasi, B. ⁴ °bhāgena, B. ⁵ ca, B.; *om.* S₂.

⁶ *om.* S₂. ⁷ sukhadukkhavatt.^o, S₁. S₂.

⁸ katthesi, S₁. S₂. ⁹ M. C. D. *add* luddho; luddo, B.

¹⁰ suhadeyyo, S₁. S₂. ¹¹ pi, M. C. D.; B. ¹² tāva, M.

¹³ pacca, C. D.; B. ¹⁴ bhūrimedhaso, M.

¹⁵ hotu, M.

Sv āham divā hanitvāna¹ pāṇino virato² rattim ahosi³
 saññato
 rattāham paricāremi⁴ divā khajjāmi duggato. 8
 Tassa kammassa kusalassa anubhomi rattim amānusiṃ
 divā⁵ paṭihatā 'va⁶ kukkurā upadhāvanti samantā khā-
 ditum. 9
 Ye ca te satatānuyogino⁷ dhuvam payuttā Sugatassa sāsane
 maññāmi te amatam eva kevalam adhigacchanti⁸ padam
 asaṅkhatan ti 10

imā gāthā abhāsi.

Tattha luddho ti dāruṇo. Lohitapāṇi ti abhiṇham
 pasughātena⁹ lohitamakkhitaṇi. Dāruṇo ti ghoro, sattā-
 nam himsanako ti attho.

Avirodhakaresū ti avirodham karontesu¹⁰ migasa-
 kuṇādisu.¹¹

Asamyaman ti asamvaram dussilyam.

Sakalanusāsanin ti sabbam anusāsanim sabbakālam
 pāpato paṭiviratin ti attho. Cirapāpābhirato¹² ti cira-
 kalam pāpe abhirato.

Samyame ti sucarite. Nivesayī ti nivesesi. Sace
 divā hanasi pāṇino atha te rattim bhavatu sam-
 yamo ti nivesitākāradassanam. So kira sūlapāsasajjanādinā
 rattiyam pi¹³ pānavadham anuyutto ahosi.

Divā khajjāmi duggato ti idāni duggatim gato mahā-
 dukkhappatto divasabhāge khādiyāmi. Tassa kira divā
 sunakhehi migānam khādāpitattā kmmasarikkhakam
 kammaphalam hoti ti¹³ divasabhāge mahantamahantā¹⁴
 sunakhā upadhāvitvā aṭṭhisāṅghātamattāvasesam sarīram
 karonti, rattiyā pana upagatāya tam pākatikam eva hoti,
 dibbasampattim anubhavati. Tena vuttam:

¹ hanitvā, C.; hantvāna, M. ² viratā, S₁. S₂.

³ rattāhosi, C. ⁴ °hāremi, S₁. S₂, but III, 8, 9 paricāremi.

⁵ divāsam, C. ⁶ ca, M. D.; B.

⁷ sattā.°, S₁. S₂. ⁸ °gacchantam, M.

⁹ pāna.°, B. ¹⁰ kena virodham akarontesu, S₁. S₂.

¹¹ migassakādisu, S₁. S₂. ¹² °ānirato, S₁. S₂.

¹³ om. B. ¹⁴ mahantā, B.

Tassa kammassa kusalassa anubhomi rattim amānusim divā¹ paṭihatā 'va² kukkurā upadhāvanti samantā khāditun ti.

Tattha paṭihatā ti paṭihatacittā bandhaghātā viya hutvā. Samantā khāditun ti mama sarīraṃ samantato khādituṃ upadhāvanti, idaṃ ca nesam ativiya attano bhayāvahaṃ upagamanakālaṃ gahetvā vuttaṃ. Te pana upadhāvitvā aṭṭhimattāvasesaṃ sarīraṃ katvā gacchanti.

Ye ca te³ satatānuyogino⁴ ti osānagāthāyaṃ⁵ ayam saṅkhepattho: ahaṃ pi nāma rattiyaṃ pānavadhamattato virato evarūpaṃ sampattim anubhāvāmi, ye pana⁶ te purisā Sugatassa Buddhassa Bhagavato sāsane adhisilādhike dhuvaṃ payuttā dalhaṃ payuttā⁷ satataṃ sabbakālaṃ anuyogavanto te puññavanto kevalaṃ lokiyasukhena asammissaṃ asaṅkhatan⁸ ti laddhanāmaṃ amatam eva adhigacchanti ti maññe. Natthi tesam tadadhigame 'va⁹ koci vibandho¹⁰ ti.

Evam tena¹¹ vutte thero taṃ pavuttiṃ Satthu ārocesi. Satthā taṃ atthaṃ atthupattim katvā sampattaparisiya dhammaṃ desesi. Sabbaṃ¹² vuttanayam eva.

Migaluddapetavatthuvaṇṇanā.

III, 8.

Kūṭāgāre 'va¹² pāsāde ti. Idaṃ Bhagavati Veḷuvane viharante aparaṃ pi migaluddapetaṃ ārabha vuttaṃ. Rājagahe kira aññataro māgaviko mānavo¹⁴ vibhavasampanno pi samāno bhogasukhaṃ pahāya rattim divaṃ mige hananto vicarati. Tassa sahāyabhūto eko upāsako anudayaṃ paṭicca 'sādhu samma pānātipātato viramāhi, mā te ahosi dīgharattaṃ⁹ ahitāya dukkhāyā' ti ovādam adāsi.

¹ divasa, S₁. S₂. ² ca, B. ³ om. S₁. S₂.

⁴ sattānu.^o, S₁. S₂. ⁵ °gāthāya, B. ⁶ na, S₂.

⁷ yuttapayuttā, B. ⁸ B. adds padan. ⁹ om. B.

¹⁰ pabandho, S₁. S₂. ¹¹ B. adds petena. ¹² B. adds pi.

¹³ ca, S₁. S₂. ¹⁴ mānavo, B.

So taṃ anādayi. Atha so upāsako aññataraṃ attano¹ manobhāvanīyaṃ khīnāsavattheraṃ yāci 'sādhu bhante asukapurisassa tathā dhammaṃ desetha, yathā so pāṇātipātato virameyyā' ti. Ath' ekadivasaṃ² so thero Rājagahe piṇḍāya³ caranto tassa gehadvāre atthāsi. Taṃ disvā so māgaviko sañjātabahumāno paccuggantvā gehaṃ pavesetvā⁴ āsanaṃ paññāpetvā adāsi. Nisīdi thero paññatte āsane. So pi therāṃ upasaṅkamtivā nisīdi. Tassa thero pāṇātipāte ādinavaṃ kathetvā⁵ tato viratīyā ānisamsaṅ ca pakāsesi. So taṃ sutvā⁶ tato⁷ viramītuṃ na icchi. Atha naṃ thero āha 'sace tvaṃ āvuso sabbena sabbaṃ viramītuṃ na sakkosi, rattīhi⁸ tāva viramassū' ti. So 'sādhu bhante viramāmi' ti tato rattim⁹ virami. Sesāṃ anantara-vatthusadisāṃ, gāthāsu pana

Kūṭāgāre 'va pāsāde pallaṅke goṇasaṅṭhite¹⁰
pañcaṅgikena turīyena ramasi suppvādite. 1
Tato ratyā vivasāne¹¹ suriyuggamaṇaṃ¹² pati
apaviṭṭho¹³ susānasmim bahudukkhaṃ nigacchasi. 2
Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kamma vipākena¹⁴ idaṃ dukkhaṃ nigacchasi ti? 3

Tīhi gāthāhi¹⁵ Nāradaṭṭhēro naṃ paṭipucchi.¹⁶ Ath'
assa peto¹⁷

Ahaṃ Rājagahe ramme ramaṇīye Giribbaje
migaluddo¹⁸ pure āsim luddo āsim¹⁹ asaññato. 4
(Tassa) me sahāyo suhadāyo ṣaddho āsi upāsako

¹ B. *puts* attano *before* añña.°.

² B. *adds* eva. ³ piṇḍā, S₁. ⁴ °vesitvā, B.

⁵ om. B. ⁶ B. *adds* pi. ⁷ tathā, B.

⁸ rattim°pi, B. ⁹ B. *puts* rattī *before* tato.

¹⁰ °sandhate, B.; °kattate, M. C. D.; °saṅṭhate, S₂; °satthate, S₁.

¹¹ vivasānena, B.; vivasane, S₁. S₂.

¹² suriyass' ugg.°, S₁. S₂. ¹³ °viṭṭhe, S₂.

¹⁴ kammaṣṣa vip.°, M. C. D. ¹⁵ S₁. S₂ *add* ca.

¹⁶ pucchi, S₁. S₂. ¹⁷ S₁. S₂ *add* āha.

¹⁸ °luddako, C. ¹⁹ om. S₁.

tassa kulupako bhikkhu āsi Gotamasāvako	
so pi ¹ maṃ anukampanto nivāresi punappunam:	5
Mākāsi pāpakam kammaṃ = III, 7, 5 (see p. 205)	6
Tassāham vacanam sutvā = III, 7, 6	7
So maṃ puna = III, 7, 7	8
Sv āham divā = III, 7, 8 (see p. 206)	9
Tassa kammaṃ = III, 7, 9	10
Ye ca te = III 7, 10	11 ²

tam attham³ ācikkhi.

Tāsam attho heṭṭhā vuttanayo 'va.

Dutiyaluddapetavathuvaṇṇanā.

III, 9.

Māli kiriṭṭi kāyūri ti. Idam Satthari Veḷuvane viharante kūṭavinicchayikapetaṃ ārabba vuttaṃ. Tadā Bimbisāramahārājā⁴ māsassa chasu divasesu⁵ uposatham upavasati. Taṃ anuvattantā bahū manussā uposatham upavasanti. Rājā attano santikam⁶ āgatāgate manusse pucchati⁷ 'kiṃ tumhehi uposatho upavuttho udāhu na upavuttho' ti? Tatth'⁸ eko adhikaraṇe niyuttakapuriso⁹ pisunāvāco¹⁰ nekatiko lañcagāhako sāhasiko¹¹ 'na upavuttho 'mhi' ti¹² vattum bhāyanto 'upavuttho 'mhi devā' ti āha. Atha naṃ rājasamīpato¹³ nikkhantaṃ sahāyo āha 'kiṃ samma ajja tayā upavutthan' ti? 'Bhayanāham samma rañño sammukhā yeva avocaṃ, nāham uposathiko' ti. Atha naṃ sahāyo āha 'yadi evaṃ upadḍhuposatho pi tāva te ajja hotu, uposathaṅgāni samādahi'¹⁴ ti. So tassa vacanam sādhu ti sampaṭicchitvā gehaṃ gantvā abhutvā va mukhaṃ vikkhāletvā uposatham adhiṭṭhāya rattiyam vāsūpagato

¹ hi, M. C. D.; B.

² S₁. S₂ have dhuvayuttā, and ca after °gacchanti.

³ S₁. S₂ add so. ⁴ Bimbisārarājā, B. ⁵ divase, S₁.

⁶ santike, S₁. S₂. ⁷ pucchi, S₁. ⁸ tatr', B.

⁹ niyuttap.°, B. ¹⁰ S₁. S₂ add ti. ¹¹ om. B.

¹² om. S₂, also the following words till devā ti.

¹³ °parisato, B. ¹⁴ °diyāhi, B.

rittāsayasambhūtena balavavātahetukena¹ sūlena upacchinnāyusaṅkhāro cuti²-anantaram³ pabbatakucchiyaṃ vemānikapeto hutvā nibbatti. So hi ekarattim upaḍḍhuposatharakkhaṇamattena⁴ vipākaṃ⁵ paṭilabhi⁶ dasakaññāsahassa-parivāraṃ mahatiṅ ca dibbasampattim anubhavitvā,⁷ kūṭavinicchayikatāya pana pesunikatāya ca attano piṭṭhimamsāni sayam eva ukkantitvā⁸ khādati. Taṃ āyasmā Nārado Gijjhakūṭato otaranto disvā

‘Māli kiriṭṭi⁹ kāyūri gattā te candanussadā pasannamukhavaṇṇo ’si suriyavaṇṇo¹⁰ va sobhasi. 1
Amānusa pārisajjā ye te me parivārikā¹¹ dasa kaññāsahassāni yā temā paricārikā. 2
Tā¹² kambukāyūradharā kañcanāveḷabhūsitā¹³ mahānubhāvo ’si tuvaṃ lomahaṃsanarūpavā. 3
Piṭṭhimamsāni attano sāmam ukkantvā¹⁴ khādasi kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ kissa kammavipākena piṭṭhimamsāni¹⁵ khādasi? 4
‘Attano ’haṃ anathhāya jivaloke acārisaṃ¹⁶ pesuññamusāvādena nikaivañcanāya ca. 5
Tatthāhaṃ parisaṃ gantvā saccakāle upaṭṭhite atthaṃ dhammaṃ niraṅkatvā¹⁷ adhammam anuvattisaṃ.¹⁸ 6
Evaṃ so khādat’¹⁹ attānaṃ²⁰ yo hoti piṭṭhimamsako²¹ yathāhaṃ²² ajja khādāmi piṭṭhimamsāni attano. 7

¹ °hetuketukena, S₁. S₂. ² om. S₂; pūti, S₁.

³ °tarā, S₁. S₂. ⁴ uposatha.°, B.

⁵ vimānaṃ, S₁. S₂. ⁶ °labhati, B.

⁷ om. B. ⁸ nikantitvā, S₁. S₂.

⁹ mālāhariti, S₂; māli tiriṭṭi, M.; mālihi tiriti, S₁.

¹⁰ °vaṇṇi, S₁. ¹¹ °cārikā, M.; B. S₁.

¹² kā, C. D.; S₂.

¹³ katvānāvela.°, S₁. S₂; kañcanāvellā.°, C. D.; B.

¹⁴ ukkacca, M. C. D.; B.

¹⁵ all MSS. add attano sāmam ukkantvā (ukkacca, as before).

¹⁶ acārisaṃ, M. D.; B.; acarissaṃ, C.; ācarisaṃ, S₁. S₂.

¹⁷ nirakatvā, C. ¹⁸ °vattiyaṃ, S₁. S₂; °vattissaṃ, C. D.; B.

¹⁹ khādati, C.

²⁰ khādi-t-attānaṃ, M. D.; B.; khādan’ attānaṃ, S₂.

²¹ °siko, M. C. D. ²² yadāhaṃ, D.

Tayidaṃ tayā Nārada sāmam diṭṭham, anukampakā ye
 kusalā vadeyyum
 mā pesuṇaṃ mā musā bhaṇi¹ mā kho 'si piṭṭhimamsako²
 tuvan³ ti 8

thero catūhi gāthāhi pucchi, so pi tassa catūhi gāthāhi
 etam atthaṃ vissajjesi.

Tattha māli ti mālābhāri⁴ dibbapupphehi paṭimaṇḍito
 ti adhippāyo. Kiriṭṭi⁵ ti veṭhitasāso. Kāyūri ti keyūri⁶
 bhālaṅkārapaṭimaṇḍito ti attho. Gattā ti sarirāvayavā.
 Candanussadā ti candanasārānulittā. Suriyavaṇṇo⁷
 va sobhasi ti bālasuriyasadisavaṇṇo eva⁸ hutvā⁸ virocasi.
 Aruṇasadisavaṇṇavā⁹ ti vā pāli. Aruṇaṃ¹⁰ ti ariyehi¹¹
 devehi sadisavaṇṇa-ariyāvakaṃso¹² ti attho.

Pārisajjā ti parisapariyāpannā upaṭṭhakā ti attho.

Tuvan¹³ ti tvaṃ. Lomahaṃsanarūpavā ti passan-
 tānaṃ lomahaṃsajanarūpayutto, mahānubhāvataṃ samat-
 thatā h'etaṃ vuttaṃ.

Ukkantvā¹⁴ ti ukkantitvā chinditvā ti¹⁵ attho.

Acārisan¹⁶ ti acarim paṭipajjim. Pesuṇṇamusāvāde-
 nā ti pesuṇṇena musāvādena ca. Nikativaṅcanāya cā ti
 nikatiyā vaṅcanāya ca, paṭirūpadassanena paresaṃ vikārena
 vaṅcanāya ca.

Saccakāle ti saccam vattum yuttakāle. Atthan ti
 diṭṭhadhammikādhedam¹⁷ hitam.¹⁸ Dhamman ti kāraṇam
 nāyam.¹⁹ Niraṅkatvā ti chaḍḍetvā pahāya.

So ti yo pesuṇṇādim ācarati so satto.

Sesaṃ sabbam heṭṭhā vuttanayam eva.

Kūṭaviniṅchayikapetavattuvannaṃ.

¹ abhāṇi, M.; abhaṇi, B. ² osiko, all MSS.

³ tvan, S₁; om. M. C. ⁴ dhāri, B.

⁵ haritī, S₂; hiritī, S₁. ⁶ B. adds vā. ⁷ vanni, S₁.

⁸ om. B. ⁹ ariyavaṇṇavā, B.

¹⁰ aruṇaṃ, S₁. S₂; bhaṇaṃ, B. ¹¹ ariyehi, B.

¹² B. adds vā; ariyasāvakaḥo ti, S₁. ¹³ tvan, S₁.

¹⁴ ukkaccā, B.; ukkantitvā, S₁. ¹⁵ om. S₁.

¹⁶ acarisan, S₁. S₂.

¹⁷ dhammikādhedam, S₂; dhammabhedādikaṃ atthaṃ, B.

¹⁸ h'etaṃ, S₁. ¹⁹ paṇṇāya, B.

III, 10.

Antalikkhasmim tiṭṭhanto ti. Imaṃ Dhātuvivaṇṇa-
petavatthum.¹ Bhagavati Kusinārāyam² Upavattane Mallā-
nam sālavane yamakasālānam antare parinibbute dhātuvī-
bhāge ca kate rājā Ajātasattu attanā laddhadhātubhāgam
gahetvā satta vassāni satta³ māse satta ca divase buddha-
guṇe anussaranto ulārapūjaṃ pavattesi. Tattha asaṅkheyyā
aparimeyyā manussā cittāni pasādetvā saggūpagā ahesuṃ.
Chalāsītīmattāni pana purisasahassāni cirakālabhāvitena
asaddhiyena⁴ micchādassanena ca vipallatthāni pasādanīye
pi ṭhāne attano cittāni padosetvā petesu uppajjimsu.
Tasmim yeva Rājagahe aññatarassa vibhavasampannassa
kuṭumbikassa⁵ bhariyā dhītā suṇisā ca pasannacittā dhātu-
pūjaṃ karissāmā ti gandhapupphādīni gahetvā dhātuṭṭhānam
upagantum⁶ āradhā. So kuṭumbiko⁵ 'kim¹ atthikānam
pūjanenā' ti tā paribhāsivā⁷ dhātupūjaṃ vivaṇṇesi. Tā
pi tassa⁸ vacanam anādiyivā tattha gantvā dhātupūjaṃ katvā
geham āgatā tādīsena puññakammena⁹ rogena abhibhūtā na
cirass'eva kālaṃ katvā devaloke nibbattimsu. So pana kodhena
abhibhūto na cirass'eva kālaṃ katvā tena pāpakammena
petesu nibbatti. Ath' ekadivasam āyasmā Mahākassapo
sattesu anukampāya tathārūpaṃ iddhābhisaṅkhāraṃ abhi-
saṅkhāresi yathā manussā te pete tā ca⁹ devatāyo passantī.
Tathā pana katvā cetiyaṅgaṇe ṭhito taṃ¹ dhātuvivaṇṇa-
kam petam tīhi gāthāhi paṭipucchi,¹⁰ tassa so peto vyākāsi:

Antalikkhasmim tiṭṭhanto duggandho pūti vāyasi
mukhañ ca te kimiyo pūtigandham khādanti. 1

Kim kammam akāsi pubbe tato sattham gahetvāna
okantanti punappunam¹¹

khārena¹² paripphositvā okantanti punappunam? 2

Kin nu kāyena = III, 8, 3 (see p. 208) 3

* * *

¹ om. B. ² rāya, B. ³ B. adds ca. ⁴ assadiṭṭhiyena, S₂.

⁵ kuṭim.^o, S₁. ⁶ gandham, B. ⁷ bhāsetvā, B.

⁸ tādissa, S₁; tādīsassa, S₂. ⁹ om. S₁. S₂. ¹⁰ pucchi, B.

¹¹ urena kantanti puna.^o, S₁. S₂; *the Commentary is in favour of the readings of B., nevertheless I had rather dropped these words at all.* ¹² kārena, S₁. S₂.

Ahaṃ Rājagahe ramme ramaṇiye Giribbaje
 issaro dhanadhañṇassa supahūtassa¹ mārisa. 4
 Tassāyaṃ me bhariyā ca² dhītā ca suṇisā ca me
 tamālaṃ uppalañ cāpi paccagghañ ca vilepanaṃ
 thūpaṃ harantiyo vāresim, taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā. 5
 Chaḷāsītisahassāni mayā paccattavedanā³
 thūpapūjaṃ vivaṇṇetvā paccāmi⁴ niraye bhusaṃ. 6
 Ye ca kho thūpapūjāya vattante arahato mahe
 ādinaṃ pakāsentī vivecayetha ne⁵ tato. 7
 Imā ca passa āyantiyo māladhārī⁶ alaṅkatā
 mālāvīpākaṃ 'nubhonti⁷ samiddhā⁸ tā⁹ yasassīyo.¹⁰ 8
 Tañ ca disvāna accheraṃ abbhutaṃ lomahaṃsanaṃ
 namo karonti sappaññā vandanti taṃ mahāmuni. 9
 So 'haṃ¹¹ nūna¹² ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
 thūpapūjaṃ karissāmi appamatto punappunan ti. 10

Tattha duggandho ti anīṭṭhagandho kuṇapagandha-
 gandhī ti attho. Tenāha: pūti vāyasī ti.

Tato ti duggandhavāyanato kimihi khāditabbato¹³ ca
 upari. Satthaṃ¹⁴ gahetvāna okantanti punappunan ti
 kammaṣāṅcoditā sattā nisitadhāraṃ satthaṃ gahetvā punap-
 punaṃ¹⁵ tava mukhaṃ avakantanti. Khārena parippho-
 sitvā¹⁶ okantanti punappunan ti avakantitathāne
 khārodakena āsiñcitvā¹⁷ puna pi¹⁸ avakantanti.

Issaro dhanadhañṇassa supahūtassā¹⁹ ti ativiya-

¹ subah.^o, M. C. D.; B. ² om. S₁. S₂.

³ upa.^o, C. ⁴ pacāma, S₁. S₂.

⁵ no, S₂. ⁶ 'bhārī, M. C. D.

⁷ 'vipākaṃ anubhontiyo, so all MSS. except M., which has
 'nubhontiyo, and B., which has 'vipākaṃ anubhonti.

⁸ M. adds ca. ⁹ ca, C. ¹⁰ yasassīyo, S₁. S₂.

¹¹ hi, C. ¹² dāni, M.; B. S₁. S₂.

¹³ khāyit.^o, B. ¹⁴ tattha, S₁. S₂. ¹⁵ B. adds taṃ.

¹⁶ S₁. S₂ have paripposeti (paripeseti, S₁) avakantita-ava-
 kantitakkhaṇena ('khaṇe, S₁) khāro.^o

¹⁷ paritositvā siñcitvā, S₁. S₂.

¹⁸ punappunam pi, S₁; punappunan ti, S₂.

¹⁹ supabhūtassā, S₁. S₂; subahūtassā, B.

pahūtassa¹ bahuno² dhanassa dhaññassa ca issaro sāmi, aḍḍho mahaddhano ti attho.

Tassāyaṃ³ me bhariyā ca⁴ dhītā ca suṇisā cā ti tassa mayhaṃ ayaṃ purimattabhāve bhariyā ayaṃ⁴ dhītā⁴ ayaṃ suṇisā ti⁴ tāva-d-eva bhūtā⁵ ākāse ṭhitā ti² dassento vadati. Paccagghan ti abhinavaṃ. Thūpaṃ harantiyo vāresin ti thūpaṃ pūjetuṃ upanentiyo dhātuṃ vivaṇṇento paṭikkhipiṃ. Taṃ pāpan ti⁶ dhātuvivaṇṇa-pāpaṃ. Pakataṃ samācaritaṃ mayā ti vippaṭisārapatto vadati.

Chalāsītisahassāni ti chasahassādhikā astīisahassamattā. Mayan ti te² pete attanā saddhiṃ saṅgahitvā⁷ vadati. Paccatta vedanā ti paccattaṃ² visuṃ visuṃ attanā² anubhūyamānā mahādukkhavedanā⁸ ti² dasseti.²

Niraye⁴ ti⁴ balavadukkhataya pēttivisaṃ⁹ niraya-sadisāṃ katvā āha. Ye ca kho thūpapūjāya vattante arahato mahe ti arahato sammāsambuddhassa thūpaṃ uddissa pūjāmahe vattamāne¹⁰ ahaṃ viya ye thūpapūjāya¹¹ ādinavaṃ dosaṃ pakāseti te puggale tato puññato vivecayetha vivecāpayetha¹² paribāhire jāniyāthā¹³ ti aññāpa-desena¹⁴ attano mahājāniyataṃ vibhāveti.

Āyantiyo ti ākāseṇa āgacchantiyo.

Mālāvīpākaṇ ti thūpe katamālāpūjāya vipākaphalaṃ.¹⁵ Samiddhā ti dibbasampattiyā samiddhā. Tā¹⁶ yasassiniyo¹⁷ ti paricāriniyo.¹⁸ Tañ ca disvānā ti tassa atiparittassa pūjāpuññassa acchariyaṃ abbhutaṃ lomahaṃsanāṃ ati-ulaṃsaṃ vipākavisesāṃ disvā.

Namo karonti sappaññā vandanti taṃ mahāmuni ti bhante Kassapa imā itthiyo taṃ uttamapuññakhettabhūtaṃ vandanti abhivandanti namo karonti namakkāraṇ ca karonti ti attho.

¹ obahutassa, B. ² om. B. ³ tassāhaṃ, S₁. S₂.

⁴ om. S₁. S₂. ⁵ om. S₂. ⁶ S₁ *avids* ti.

⁷ °gahetvā, B. ⁸ dukkhavedanā, B.

⁹ pīttiv.°, S₁. B. ¹⁰ pavatt.°, B.

¹¹ °pūjā, S₁. ¹² viveceyyātha, S₁. S₂.

¹³ janayethā, B. ¹⁴ añña.°, S₁. S₂. ¹⁵ °balaṃ, B.

¹⁶ ṭhitā. S₁. S₂. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ °vāravantiyo, B.

Atha so peto samviggamānaso samvegānurūpaṃ āyatim attanā kātabbamaṃ dassento So 'haṃ nūnā ti gātham āha. Taṃ uttānattham eva.

Evamaṃ petena vuttaṃ. Mahākassapa taṃ atthamaṃ atthupattim katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi.¹

Dhātuvivannaṃpetavattuvannaṃ.²

Cūlavaggavaṇṇanā.³

IV, 1.

Vesāli nāma nagar' atthi Vajjinan ti. Imaṃ Ambasakkharapetavattumaṃ. Tassa kā uppatti? Bhagavati Jetavane viharante Ambasakkharo nāma Licchavi rājā micchādīṭṭhiko natthikavādo Vesāliyaṃ rajjaṃ kāresi. Tena samayena Vesālinagare aññatarassa vāṇijassāpaṇa-samīpe cikkhallaṃ hoti. Tattha bahujaṇā⁴ uppattivā atikkamanto⁵ kilamanti, keci kaddamena limpanti. Taṃ disvā⁶ vāṇijo 'mā ime manussā kalalaṃ akkamimsū' ti apagataduggandhaṃ saṅkhavaṇṇasannibhaṃ⁷ gosīsatthim⁸ āharāpetvā nikkhipāpesi. Pakatiyā ca sīlavā ahoṣi akkodhanaṃ saṅhavāco paresaṅ ca yathābhūtaṃ guṇaṃ kitteti. So ekasmiṃ divase attano sahāyassa nahāyantassa pamādena anolokentassa nivāsanavattamaṃ kilādhippāyena apānidhāya taṃ dukkhāpetvā adāsi.⁹ Bhāgineyyo paṇ' assa corikāya paragehato bhaṇḍamaṃ āharitvā tass' eva āpaṇe nikkhipi. Bhaṇḍasāmikā vīmaṃsantā bhaṇḍena saddhimaṃ tassa bhāgineyyamaṃ taṅ ca raṅṅo dassesumaṃ. Rājā 'imassa sīsaṃ chindatha, bhāgineyyamaṃ paṇ' assa sūle āropethā' ti āṇāpesi. Rājapurisā tathā akāmsu. So kālaṃ katvā bhummadevesu uppajji. So gosīsenā setuno katattā seta-

¹ B. adds ti. ² B. adds niṭṭhita.

³ om. S₁; M. C. D. add after Dhātuvivannaṃpetavattudassamaṃ:

Udānaṃ.

Abhijjamāno Koṇḍaṅṅo Rathakāri bhūsenā ca kumāro gaṇikā c'eva dve luddā piṭṭhi pūjā so vaggo tena pavuccati.

⁴ °jano, B. ⁵ °tā, B. ⁶ S₂ adds so.

⁷ °paṭibhāgaṃ, B. ⁸ gosīthim, B. ⁹ adisi, B.

vaṇṇaṃ dibbaṃ manojavaṃ assājāṇiyaṃ paṭilabhi, guṇa-
 vantānaṃ¹ vaṇṇakathanena tassa gattato dibbagandho
 vāyati,² sātakassa pana apanihitattā³ naggo ahosi. So
 attanā pubbe katakammaṃ olokeno tadanusārena attano
 bhāgineyyaṃ sūle āropitaṃ disvā karuṇāya codiyamāno⁴
 manojavaṃ assaṃ abhiruyhitvā⁵ aḍḍharattasamaye⁶ tassa
 sūlāropitaṭṭhānaṃ gantvā avidūre ṭhito 'jīva bho jīvitaṃ eva
 seyyo' ti divase divase vadati. Tena samayena Amba-
 sakkhararājā hatthikkhandhavaragato nagaraṃ padakkhi-
 ṇaṃ karonto aññatarasmim gehe vātapānaṃ vivarivā
 rājavibhūtiṃ passantiṃ ekaṃ itthiṃ disvā paṭibaddhacitto
 hutvā paccāsanne nisinnassa purisassa 'imaṃ⁷ gharaṃ⁷
 imaṃ ca itthiṃ upadhārehi' ti saññaṃ datvā anukkamena⁸
 rājagehaṃ pavitṭho taṃ purisaṃ pesesi 'gaccha bhāṇe
 tassā itthiyā sassāmikabhāvaṃ⁹ vā assāmikabhāvaṃ¹⁰ vā
 jānāhi' ti. So gantvā tassā¹¹ sassāmikabhāvaṃ¹² ṇatvā
 rañño ārocesi. Rājā tassā¹³ pariggahakaraṇūpāyaṃ¹⁴ cin-
 tento tassā sāmikaṃ pakkosāpetvā 'ehi bhāṇe maṃ upaṭ-
 ṭhāhi' ti āha. So anicchanto pi 'rājā attano vacanaṃ
 akaronte mayi rājadaṇḍaṃ kareyyā' ti bhayena rājupaṭ-
 ṭhānaṃ sampaticchitvā divase divase rājupaṭṭhānaṃ gacchati.
 Rājā pi tassa bhattavetaṇaṃ dāpetvā katipayadivasātik-
 kame¹⁵ pāto 'va upaṭṭhānaṃ āgataṃ evaṃ āha: 'gaccha
 bhāṇe asukasmim¹⁶ ṭhāne ekā pokkharāṇi atthi, tato aruṇa-
 vaṇṇaṃ mattikaṃ rattuppālāni ca⁷ ānehi, sace ajj' eva
 nāgacchasi jivitaṃ te natthi' ti. Tasmiṃ ca gate dvāra-
 pālaṃ āha: 'ajja anattamaṃ gate eva suriye sabbadvārāni
 thaketabbāni' ti. Sā ca pokkharāṇi Vesaliyā tiyojana-
 mattake hoti. Tathāpi so puriso maraṇabhayatajjito
 vātavegena pubbaṇhe yeva taṃ pokkharāṇi sampāpuṇi.
 'Sā ca pokkharāṇi amanussapariggahitā' ti pageva sutatthā-
 bhayena so 'atthi nu kho ettha koci parissayo' ti saman-

¹ otā, S_r. ² pavāyati, B. ³ °hitatā, S₁; °hitatthā, B.
⁴ codito, B. ⁵ °rūhitvā, B. ⁶ aggharatti.°, B.
⁷ om. B. ⁸ B. adds attano. ⁹ sāmika.°, B.
¹⁰ asāmika.°, B. ¹¹ om. S₁. S₂. ¹² sasāmika.°, B.
¹³ B. adds itthiyā. ¹⁴ pariggaharūpāyaṃ, B.
¹⁵ °mena, B. ¹⁶ amumhi, B.

tato anupariyāti. Tam disvā pokkharanīpālako amanusso karuṇāyamānarūpo manussarūpenāgantvā¹ 'kim attham bho purisa idhāgato 'si' ti āha. So tassa tam pavattim kathesi. So 'yadi evam yāva-d-attham gaṇhāhi' ti attano dibbarūpaṃ dassetvā antaradhāyi. So tattha aruṇavaṇṇaṃ mattikaṃ rattuppalāni² ca³ gahetvā anattamgate eva suriye nagaradvāraṃ sampāpuṇi. Tam disvā dvārapālo tassa viravantaṃ eva dvāraṃ thakesi. So thakite dvāre pavesanaṃ alabhanto dvārasamipe sūle āropitaṃ purisaṃ⁴ 'ete mayi anattamgate eva suriye āgate viravante eva⁵ dvāraṃ thakesum, ahaṃ kālass' eva āgato, mama doso natthi, tayā pi nātaṃ hotū' ti sakkhim akāsi. Tam sutvā so āha:⁶ 'ahaṃ sūle āvuto vajjho maraṇābhimukho, katham tava sakkhi homi? Eko pan' ettha peto mahiddhiko mama samīpaṃ āgamissati, tam sakkhim karohi' ti. 'Katham pana so mayā daṭṭhabbo' ti? 'Idh' eva tvaṃ tiṭṭha,⁷ sayam eva dakkhissasi' ti. So tattha ṭhito majjhimayāme⁸ tam petaṃ⁹ āgataṃ disvā sakkhim¹⁰ akāsi. Vibhātāya⁵ rattiyaṃ raṇṇo 'mama āṇā tayā atikkantā, tasmā rājadandaṃ te kāressāmi'¹¹ ti vutte 'deva na mayā tava āṇā atikkantā, anattamgate suriye ahaṃ idhāgato' ti. Tattha 'ko¹² te sakkhi' ti? So tassa sūlavutassa purisassa³ santike āgacchantaṃ naggapetaṃ¹³ sakkhi ti niddisitvā¹⁴ 'katham etaṃ amhehi saddhātabban' ti raṇṇā vutte¹⁵ 'ajja rattiyaṃ tumhehi saddhātabbaṃ, purisaṃ mayā saddhim pesethā' ti āha. Tam sutvā rājā sayam eva tena saddhim tattha gantvā ṭhito, petena pana¹⁶ tattha gantvā 'jīva bho¹⁷ jīvitam eva seyyo' ti vutte tam Seyyā¹⁸ nisajjā nay imassa atthi ti ādinā pañcahi gāthāhi paṭipucchi. Idāni ādito pana Vesāli nāma nagar' atthi Vajjinaṃ ti gāthā tāsāṃ¹⁹ sambandhadassanattam saṅgitikārehi ṭhapitā:

¹ °rūpena upasaṅkamitvā, B.

² °lādini, B.

³ om. B.

⁴ B. adds disvā.

⁵ B. adds ca.

⁶ om. S₁. S₂.

⁷ tiṭṭhāhi, B.

⁸ pacchima.°, B.

⁹ om. B. S₂.

¹⁰ sakkhi, all MSS.

¹¹ karissāmi, B.

¹² om. S₂.

¹³ petam, B.

¹⁴ dassetvā, B.

¹⁵ vuttamate, B.

¹⁶ ca, B.

¹⁷ jivato, B.

¹⁸ seyyo, S₁. S₂.

¹⁹ gāthāsaṃ, S₁.

Vesāli nāma nagar' atthi Vajjinam
 tattha ahu Licchavi Ambasakkharo
 disvāna petam nagarassa bāhiram
 tatth' eva pucchittha tam kāraṇatthiko: 1
 Seyyā¹ nisajjā nay imassa atthi
 abhikkamo natthi paṭikkamo vā²
 asitapitakhāyitavatthabhogā
 paricārikā³ sā pi tam assa⁴ natthi. 2
 Ye nātakā diṭṭhasutā suhajjā
 anukampakā yassa ahesum pubbe
 daṭṭhum pi⁵ dāni na⁶ labhanti tam⁷ pi⁷
 virādhitatto⁸ hi janena tena. 3
 Na oggatattassa⁹ bhavanti mittā
 jahanti mittā vikalam veditvā
 atthañ ca disvā parivārayanti¹⁰
 bahū¹¹ mittā uggatattassa¹² honti. 4
 Nihīnattho sabbabhogehi kicco¹³
 sammakkhito¹⁴ samparibhinnagatto
 ussāvabindu va¹⁵ palimpamāno
 ajja suve jīvitass' uparodho.¹⁶ 5
 Etādisam uttamakicchapattam
 uttāsitam picumandassa¹⁷ sūle
 atha tvam kena¹⁸ vaṇṇena vadesi
 yakkha 'jīva bho¹⁹ jīvitam eva seyyo' ti? 6

Tattha tatthā ti tassam²⁰ Vesāliyam. Nagarassa bā-
 hiran ti nagarassa bāhirabhāgam,²¹ Vesālinagarassa bahi²²

¹ seyyo, S₁. S₂. ² ca, M.; B.
³ °cāraṇā, M. ⁴ imassa, M. C. D.; B.
⁵ M. adds te. ⁶ M. adds tam, C. D.; S₁. S₂ add te.
⁷ only B. ⁸ virāḥhitatto, C.; virājitatto, M.; S₁. S₂. B.
⁹ okkantattassa, C. D.; duggatassa, S₁. S₂.
¹⁰ °cārayanti, B. ¹¹ S₁. S₂ add ca.
¹² uggatassa, S₁. S₂. B.; M. C. D. add te.
¹³ only M. D., B. add kicco; °bhoge kiccā, C.
¹⁴ sama.°, S₁. S₂. ¹⁵ M. adds ca.
¹⁶ jīvitassa 'parodho, S₁. S₂. ¹⁷ °mandhassa, M.; °man-
 tassa, C. D.; B. ¹⁸ tena, C.; S₁; om. S₂.
¹⁹ jīvato, M. ²⁰ tassa, S₁. S₂; tissam, B.
²¹ bahi bhavam, S₁. S₂. ²² bāhiram, B.

eva jātam pavattam.¹ Tatth' evā ti yattha taṃ passi tatth' eva ṭhāne. Tan ti taṃ petam. Kāraṇatthiko ti jīva bho jīvitam eva seyyo ti² vutte³ atthassa kāraṇena atthiko hutvā.⁴

Seyyā nisajjā nay imassa atthi ti piṭṭhipasarāṇalakkhaṇasaṅkhātā⁵ seyyā pallaṅkābhujanādilakkhaṇā nisajjā ca⁶ imassa sūle āropitapuggalassa natthi. Abhikkamo natthi paṭikkamo vā ti abhikkamādilakkhaṇam⁷ appamattam pi gamanam imassa natthi paricārikāsāmītiyā.⁸ Asitapītakhāditavatthaparibhogādilakkhaṇa - indriyānam⁹ paricārikā sā pi imassa natthi, parihaṇā¹⁰ sā pi ti vā asitādiparibhogavasena indriyānam parihaṇā¹¹ sā pi imassa natthi. Vigatajivitattā ti¹² attho. Paricāraṇā sā pi¹³ ti keci paṭhanti.

Diṭṭhasutā suhajjā anukampakā yassa ahesum pubbe ti sandiṭṭhasahāyā c'eva adiṭṭhasahāyā ca¹⁴ yassa¹⁴ ca¹⁵ mittā anuddayavanto ye assa imassa pubbe ahesum. Daṭṭhum pi ti passitum pi. Na labhanti ti kuto sahasavitun ti attho. Virādhitatto¹⁶ ti pariccattasabhāvo. Janena tenā ti tena nāti-ādijanena.

Na oggatattassa¹⁷ bhavanti mittā ti apagataviññāṇassa¹⁸ matassa mittā nāma na honti tassa mitthehi kātabbakiccassa atikkantattā. Jahanti mittā vikalaṃ viditvā ti mato tāva tiṭṭhatu, jīvantam pi⁴ bhogavikalaṃ purisaṃ viditvā na ito kiñci gayh' upagan ti mittā pajahanti.¹⁹ Atthañ ca disvā parivārayanti²⁰ ti tassa pana santakaṃ atthaṃ dhaṇaṃ disvā piyavādino mukhullokikā hutvā taṃ parivārenti.²¹ Bahū mittā uggatattassa²² honti ti

¹ jātasambandham, S₁. S₂. ² om. S₂.

³ vutta, S₁. B. ⁴ om. S₁. S₂.

⁵ °pasāraṇa.°, all MSS; S₁. S₂ omit saṅkhātā and join the compound with seyyā. ⁶ va, S₁. S₂.

⁷ atikkam.°, B. ⁸ paricāraṇā.°, B. ⁹ °khāyita.°, B.

¹⁰ paricāraṇā, B. ¹¹ °cāraṇe, B. ¹² vighāta.°, B.

¹³ cāpi, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ c'assa, B. ¹⁶ virājitattho, B.

¹⁷ dukkhatassa, S₁. S₂.

¹⁸ apagatakāyaviññā.°, B.

¹⁹ jah.°, S₁. S₂. ²⁰ °cārayanti, B. ²¹ °carenti, B.

²² uggatassa, S₁. S₂.

vibhavasampattiyā¹ uggatasabhāvassa samiddhassa bahū
anekā mittā² hontī ti³ ayam lokiyasabhāvo ti attho.

Nihīnattho sabbabhogehī ti sabbehi upabhogapari-
bhogavatthūhi parihīnattho kicco. Sammakkhito⁴ ti
ruhirena⁵ makkhitasarīro.⁶ Samparibhinnagatto ti sūlena
abbhantare vidālitagatto.⁷ Ussāvabindu⁸ va palimpa-
māno ti tiṅge limpamāna-ussāvabindusadiso. Ajja
suve ti ajja vā suve vā imassa nāma purisassa jīvitassa
uparodho nirodho,⁹ tato¹⁰ uddham na pavattati ti attho.

Uttāsitan ti āvutaṃ āropitaṃ. Picumandassa sūle
ti nimbarukkhassa daṇḍena¹¹ katasūle. Kena vaṇṇenā
ti kena kāraṇena. Jīva bho jīvitam eva seyyo ti bho
purisa jīva. Kasmā? Sūlaṃ āropitassāpi te idha jīvitam eva
ito cutassa jīvitato satabhāgena saḥassabhāgena seyyo
sundarataro ti.

Evam tena rañṇā¹² pucchito so peto attano adhippā-
yam pakāsentō

Sālohitō eso ¹³ ahosi mayham aham sarāmi purimāya jātiyā disvā ca ¹⁴ me kāruṇṇam ahosi mā ¹⁵ pāpadhammo nirayam patāyam.	7
Ito cuto Licchavi esa ¹⁶ poso sattussadam nirayam ghorarūpam uppajjati ¹⁷ dukkhaṭakammakārī mahābhitāpam kaṭukam bhayānakam.	8
Anekabhāgena guṇena seyyo ayam eva sūlo nirayena tena, mā ekantadukkham ¹⁸ kaṭukam bhayānakam ¹⁹ ekantatippam nirayam patāyam.	9

¹ tava samp.°, S₁. S₂. ² animittā, S₁. S₂.
³ om. S₁. S₂. ⁴ sama.°, S₁. S₂. ⁵ ruhirehi, B.
⁶ sammakkhikasarīro, B.
⁷ vilitagatto, S₁. S₂; vicaritag.°, B.
⁸ ussāvāpi bindu, S₁. ⁹ om. B. ¹⁰ jāto, B.
¹¹ dabbena, S₂. ¹² tenāssa, S₁. S₂. ¹³ esa, M. C. D.
¹⁴ om. S₁. S₂. ¹⁵ rāja mā, all MSS. exc. C. ¹⁶ eso, S₂.
¹⁷ upapajj.°, B. ¹⁸ mā ek.°, only C. D.; S₁. S₂. ¹⁹ om. S₁.

Idaṅ ca sutvā vacanaṃ mam' eso
dukkhūpanīto vijaheyya pāṇaṃ
tasmā ahaṃ santike na bhaṇāmi
mā m' ekato jivitass' uparodho ti

10

catasso gāthā abhāsi.

Tattha sālohitō ti samālohitō yonisambandhanena¹
sambandho² nātako² ti attho. Purimāya jātiyā ti puri-
mattabhāve. Mā pāpadhammo nirayaṃ patāyaṃ ti
ayaṃ³ pāpadhammo puriso nirayaṃ mā pati⁴ mā nirayaṃ
uppajji ti.⁵ Imaṃ⁶ disvā me⁷ karuṇṇaṃ ahoṣi ti yojanā.

Sattussadan ti pāpakārihi sattehi ussannaṃ. Atha
vā pañcavidhabandhanamukhe tattalohasecanaṃ aṅgāra-
pabbatāropanaṃ lohakumbhipakkhepanaṃ⁸ asipattavanappa-
vesanaṃ Vetarāṇiyaṃ samotaraṇaṃ mahāniraye pakkhepo ti
imehi sattahi pañcavidhabandhanādihi dāruṇakāraṇehi⁹
ussannaṃ uparūpari nicitan¹⁰ ti attho. Mahābhitāpan
ti mahā-aggisāntāpaṃ.¹¹ Kaṭukan ti anīṭṭhaṃ. Bha-
yānakan ti bhayajanakaṃ.

Anekabhāgena guṇenā ti anekakoṭṭhāsena ānisaṃ-
sena. Ayam eva sūlo nirayena tenā ti tato imassa
uppattiṭṭhānabhūtato nirayato¹² ayam eva sūlo seyyo ti.
Nissakke hi idaṃ karaṇavacanaṃ. Ekantatippaṃ ti
ekanten' eva tikhiṇadukkhaniyatamahādukkhan ti attho.

Idaṅ ca sutvā vacanaṃ mam' eso ti ito cuto ti
ādinā vuttaṃ. Idaṃ mama vacanaṃ sutvā eso puriso
dukkhūpanīto mama vacanena nirayadukkhaṃ upanīto
viya hutvā. Vijaheyya pāṇaṃ ti attano jivitaṃ pari-
vajjeyya.¹³ Tasmā ti tena kāraṇena. Mā m' ekato ti
mayā ekato¹⁴ imassa purisassa² jivitassa uparodho mā hotū ti
imassa santike idaṃ vacanaṃ ahaṃ na bhaṇāmi. Atha

¹ °bandanako ti, S₁; °bandanasokā ti, S₂.

² om. S₁. S₂. ³ mayaṃ, S₁. S₂.

⁴ S₁ adds ti. ⁵ upapajjita, B.; uppajjati, S₁. S₂.

⁶ idaṃ, B. ⁷ om. S₂. ⁸ °pakkhepo, S₁. S₂.

⁹ °kārūṇehi, S₁. S₂. ¹⁰ nivisitaṃ, S₁. S₂.

¹¹ mahādukkhaṃ mahā-abhisāntānaṃ vā, S₁. S₂.

¹² narakato, B. ¹³ pariccajeyya, S₁; parittajeyya, S₂.

¹⁴ kato, B.

kho 'jīva bho jīvitam eva seyyo' ti idam eva bhaṇāmi ti adhippāyo.

Evam petena attano adhippāyo pakāsito puna rājā pe-
tassa pavuttim pucchitum okāsam karonto imam gātham āha

'Aññāto¹ eso purisassa attho
aññam² pi icchāmase pucchitum tuvaṃ
okāsakammaṃ³ sace⁴ no karosi⁵
pucchāma taṃ⁶ no⁷ na ca kujjhitabbaṃ'. 11
'Addhā patiññā⁸ me⁹ tadā ahu
nācikkhanā¹⁰ appasannassa hoti
akāmā saddheyyavaco ti¹¹ katvā
pucchassu¹² maṃ kāmam¹³ yathā visayhan' ti. 12

Imā rañño petassa vacanapaṭivacanagāthā.¹⁴

Tattha aññāto¹⁵ ti avagato.¹⁶ Icchāmase ti icchāma.
No ti amhākaṃ. Na ca¹⁷ kujjhitabban ti ime manussā
yaṃ kiñci pucchantī ti kodho na¹⁷ kātabbo.

Addhā ti ekamsena. Patiññā ti nātavasena¹⁸ mayhaṃ
pucchassu ti,¹⁹ okāsadānan ti attho. Tadā ahū ti tasmim
kāle paṭhamadassanena ahosi. Acikkhanā²⁰ appasan-
nassa hoti ti akathanā²¹ appasannassa hoti. Pasanno eva
hi pasannassa kiñci katheti, tvam pana tadā mayi appa-
sanno ahañ ca tayi. Tena paṭijānitvā kathetukāmo nā-
hosi.²² Idāni panāhaṃ tuyhaṃ akāmā saddheyyavaco
akāmo eva saddhātabbavacano iti katvā iminā kāraṇena.

¹ ajjhito, M. C. D.; B. ² añño, S₁; aññā, S₂.

³ okāsakaṃ mama, S₂; okāsakamma, S₁.

⁴ no sace, S₁. S₂. B.; ce, C. D. ⁵ ākarosi, S₁.

⁶ pucchāmi 'haṃ, S₁. S₂. ⁷ na ca no, *all MSS. exc. M.*

⁸ paññā, S₁. ⁹ tav' etaṃ, M. C. D.; B.

¹⁰ aci.°, *all MSS. exc. M.* ¹¹ °vahe ti, S₁. S₂.

¹² °assa, S₁. S₂. ¹³ om. B. ¹⁴ °kathā, S₁. S₂.

¹⁵ ajjhito, B.

¹⁶ avigato, S₁. S₂; *perhaps* avikato; adhigato, B.

¹⁷ kodhena, S₁. S₂.

¹⁸ navasena, S₂; apatiññā ti na patiññā, B., *but both a before patiññā and na has been inserted by a later hand*;
B. adds also tava saṃsayam. ¹⁹ pucchissati, S₁. S₁.

²⁰ āc.°, S₁. ²¹ akatṭhanā, S₁. S₂. ²² na hosi, S₁. S₂.

Pucchassu maṃ kāmaṃ yathā visayhan ti tvam¹
yathā icchasi tam atthaṃ² maṃ pucchassu,³ ahaṃ pana
yathā visayaṃ yathā⁴ mayhaṃ⁴ sahituṃ sakkā tathā
attano nānabalānurūpaṃ kathessāmi ti adhippāyo.

Evam petena pucchānāya⁵ okāse kate rājā

Yaṃ kiñcāhaṃ⁶ cakkhunā passissāmi⁷

sabbam pi tāhaṃ abhisaddaheyyaṃ

disvā pi⁸ taṃ no pi ce⁹ saddaheyya

kareyyāsi me yakkha niyassa kamman ti

13

gātham āha.

Tass' attho: ahaṃ yaṃ¹⁰ kiñci-d-eva cakkhunā passis-
sāmi taṃ sabbam pi¹¹ tath'¹² eva ahaṃ abhisaddaheyyaṃ
paṭiññeyya,¹¹ taṃ pana disvā tava¹³ vacanaṃ no pi ce¹⁴
saddaheyyaṃ yakkha mayhaṃ niyassa kamman niggata-
kamman¹⁵ kareyyāsi ti. Atha vā: yaṃ kiñcāhaṃ
cakkhunā passissāmi ti ahaṃ yaṃ kiñci-d-eva cakkhu-
nā passissāmi acakkhuno parassa¹⁶ adassanato sabbam
pi tāhaṃ abhisaddaheyyan ti sabbam pi te ahaṃ
ditthaṃ sutam aññaṃ¹⁷ vā pi¹¹ abhisaddaheyyaṃ, tādiso hi
mayhaṃ tayi abhippasādo ti adhippāyo. Paccimapadassa
pana yathā vutto 'va attho.

Taṃ sutvā peto

'Saccappaṭiññā¹⁸ tava me sā hotu

sutvāna dhammaṃ labhassu¹⁹ pasādam

aññatthiko no ca paduṭṭhacitto

yan te sutam asutam vā pi²⁰ dhammaṃ

sabbam²¹ akkhissam yathā pajānam'.

14

¹ attano, S₁. S₂.

² icchitamattam, S₂; °matthaṃ, S₁.

³ pucchassu maṃ, S₁. S₂. ⁴ om. S₂. ⁵ pucchamānāya, S₁. S₂; pucchitāya, B. ⁶ kiñci 'haṃ, M. ⁷ passāmi, M. C.

⁸ va, M. C. D.; B. ⁹ om. M. C. D.

¹⁰ om. S₁. S₂. ¹¹ om. B. ¹² tad, S₁. S₂.

¹³ 'va taṃ, B. ¹⁴ no, S₁. S₂. ¹⁵ nigaha.°, S₁. S₂.

¹⁶ gocarassa, B. ¹⁷ ayaṃ, S₁. S₂.

¹⁸ saccampa.°, B. ¹⁹ labhassa, S₁. S₂.

²⁰ asutañ cāpi, M. C. D.; B. ²¹ C. D., B. add pi.

‘Setena assena alaṅkatena upayāsi sūlāvutakassa ¹ santike yānaṃ idaṃ abbhutaṃ dassaneyyaṃ kiss’ etaṃ kammaṣṣa ayaṃ vipāko’?	15
‘Vesāliyā tassa ² nagarassa majjhe cikkhallaṃ magge ³ narakam ⁴ ahosi gosisam ekāhaṃ pasannacitto setuṃ gahetvāna narakasmim ⁵ nikkhipiṃ.	16
Etasmim pādāni patitṭhapetvā mayaṃ ca ⁶ aññe ⁷ ca atikkamamha ⁸ yānaṃ idaṃ abbhutaṃ dassaneyyaṃ tass’ eva kammaṣṣa ayaṃ vipāko’.	17
‘Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati gandho ca ⁶ te sabbadisā pavāyati yakkhiddhipatto ’si mahānubhāvo naggo c’asi ⁹ kissa ayaṃ vipāko’?	18
‘Akkodhano niccapasannacitto saṅhāhi vācāhi janaṃ upemi ¹⁰ tass’ eva kammaṣṣa ayaṃ vipāko dibbo me vaṇṇo satataṃ pabhāsati.	19
Yasaṃ ca kittiṃ ca dhamme tṭitānaṃ disvāna ¹¹ mantemi ¹² pasannacitto tass’ eva kammaṣṣa ayaṃ vipāko dibbo ¹³ me gandho satataṃ pavāyati.	20
Sahāyānaṃ tithasmim nahāyatānaṃ thale gahetvā nidahissa dussaṃ khiḍḍatthiko ¹⁴ no ca ¹⁵ paduṭṭhacitto ten’ amhi naggo kasirā ca vutti’. ¹⁶	21

¹ °vutassa, C. D.; °vatakassa, S₁. S₂. ² om. M. C. D.; B.

³ °magge, M. C.; °pathe, D.; B.; °pubbe, S₁. S₂.

⁴ nagaram, S₁. S₂. ⁵ nagarasmim, C. D.

⁶ om. B. ⁷ añño, C. D.; S₁. S₂. ⁸ °kkamimhā, M. C. D.; B.

⁹ c’ āsi, M. C. D.; B. ¹⁰ upesi, all MSS. exc. M.; B.

¹¹ disvā ca, D.; B. ¹² disvā su mantemi, M.

¹³ M. D., B. add ca. ¹⁴ khiṭṭa.°, D.; B.; kiñca.°, C.; S₁. S₂. ¹⁵ om. M. D.; nāma l. no ca, S₂.

¹⁶ kasirā pavutti, S₁. S₂; kas.° ca tutthi, C.

‘Yo kiḷamāno pakaroti’ pāpaṃ
 tass’ idisaṃ² kammavipākam āhu
 akiḷamāno pana yo karoti
 kiṃ tassa kammassa vipākam āhu’? 22
 ‘Ye³ duṭṭhasaṅkappamanā⁴ manussā
 kāyena vācāya ca saṅkiliṭṭhā
 kāyassa bhedaḥ abhisamparāyaṃ
 asaṃsayaṃ te nirayaṃ upenti. 23
 Apare pana sugatim āsamānā⁵
 dāne ratā saṅgahitattabhāvā
 kāyassa bhedaḥ abhisamparāyaṃ
 asaṃsayaṃ te sugatim upenti’ ti. 24

Tesaṃ ubhinnaṃ vacanapaṭivacanagāthā⁶ honti.

Tattha saccappaṭiññā tava me sā hotū ti⁷ tava
 esā paṭiññā mayhaṃ saccam hotu. Sutvāna dhammaṃ
 labhassu pasādan ti mayā vuccamānaṃ dhammaṃ sutvā
 sundarapasādaṃ labhassu. Aññatthiko ti ājānana at-
 thiko. Yathā pajānaṃ ti yathā añño pi pajānanto, yathā
 pajānaṃ ti vā mayā yathā nātan ti attho.

Kiss’ etaṃ kammassa ayaṃ vipāko ti kiss’ etaṃ
 kissa nāma etaṃ kissa kammassa ayaṃ vipāko. Etaṃ ti
 vā nipātamaṃ, kissa kammassa ti yojanā. Kissa te ti
 ca keci paṭhanti.

Cikkhallapathē⁸ ti cikkhallavati pathamhi.⁹ Nara-
 kan ti āvāṭam. Ekāhan ti ekaṃ ahaṃ. Narakasmim
 nikkhipin ti yathā kaddame¹⁰ na akkamīyati eva tas-
 mim¹¹ cikkhallāvāṭe ṭhapesim.

Tassā¹² ti¹² tassa gosīsenā setukaraṇassa.

Dhamme ṭhitānaṃ ti dhammacārīnaṃ samacārīnaṃ.
 Mantemī ti kathemi kittayāmi.¹³

¹ ca karoti, S₁. S₂; va kar.°, C. ² edisaṃ, M.

³ so, S₁. ⁴ °mānā, S₁.

⁵ °māna, B. S₁; āsisamānā, C. ⁶ °kathā, S₁. S₂.

⁷ B. adds sabbam pi tāhaṃ abhisaddaheyyan ti.

⁸ °pabbe, S₁; °vatipabbe, S₂. ⁹ sandhimhi, S₁. S₂.

¹⁰ kaddamo, S₂; °mohe, S₁. ¹¹ om. S₂.

¹² om. B. ¹³ °yissāmi, B.

Khiḍḍatthiko¹ ti hassādhippāyo. No ca paduṭṭha-
citto ti dussasāmikena dūsitacittena apaharaṇādhippayo²
nāpi vināsādhippāyo ti attho.

Akiḷamāno ti akhiḍḍādhippāyo, lobhādīhi dūsitacitto.
Kiṃ tassa kammassa vipākam āhū ti tassa yathā³
mayā katassa⁴ pāpakammassa kīva kaṭukam dukkhavipākam
paṇḍitā āhū.

Duṭṭhasaṅkappamaṇā⁵ ti kāmasaṅkappādivasena dū-
sitamanovitakkā. Etena manoduccaritam āha. Kāyena
vācāya ca saṅkiliṭṭhā⁶ ti paṇātipātādivasena kāyavācāhi
malino.

Āsamānā ti āsiṃsamānā patthayamānā.

Evam petena saṅkhepen' eva kammaphale suvibhajitvā
dassite sutam asaddahanto rājā

Tam kin ti⁷ jāneyyam aham avecca
kalyāṇapāpassa ayam vipāko
kiṃ vāham disvā abhisaddaheyyam
ko vā pi mam saddahāpeyya etan⁸ ti

25

gātham āha.

Tattha tam kin ti jāneyyam aham aveccā ti yo
'ham⁹ tayā Ye duṭṭhasaṅkappamaṇā manussā kāyena vā-
cāya ca saṅkiliṭṭhā ti ādinā Apare pana¹⁰ sugatim āsa-
mānā ti ādinā ca kalyāṇassa pāpassa ca kammassa
vipāko¹¹ vibhajitvā¹² vutto tam kin ti kena kāraṇena¹³
aham avecca¹⁴ aparappaccayabhāvena saddaheyyam. Kiṃ
vāham disvā abhisaddaheyyan ti kīdisam vā panā-
ham¹⁵ paccakkhabhūtam nidassanam disvā paṭiṇeyyam.
Ko vā pi mam saddahāpeyya etan ti ko vā viññū¹⁶
puriso paṇḍito¹⁶ etam attham mam¹⁷ saddahāpeyya tam

¹ khitt.^o, B.; khiddh.^o, S₁. S₂.

² S₁. S₂ have nidussabhāmike usita-(uṭa.^o, S₂) citto tava
haraṇādhi.^o ³ tathā, S₁. S₂. ⁴ pakatassa, S₁. S₂.

⁵ 'mānā, S₁. S₂. ⁶ pasamk.^o l. ca samk.^o, S₁.

⁷ kiñci, S₁. ⁸ 'hāyye ca tam, C. ⁹ 'yam, S₁. S₂.

¹⁰ om. S₁. S₂. ¹¹ kammavipāko, B. ¹² bhavitvā, S₁.

¹³ tena pakāreṇa, S₂; pakāreṇa, S₁. ¹⁴ om. B.

¹⁵ S₁. S₂ add ca. ¹⁶ viññāpaṇḍito, S₁. S₂. ¹⁷ om. B. S₂.

kathesī ti attho. Tam sutvā peto kāraṇena tam attham
tassa pakāsentō

Disvā ca sutvā abhisaddahassu¹
kalyāṇapāpassa ayam vipāko:
kalyāṇapāpe ubhaye asante
siyā nu sattā sugatā duggatā vā. 26
No c' ettha kammāni kareyyum² maccā
kalyāṇapāpāni manussaloke
nāhesum sattā sugatā duggatā vā
hīnā paṇitā ca manussaloke. 27
Yasmā ca kammāni karonti maccā
kalyāṇapāpāni manussaloke
tasmā³ sattā⁴ sugatā duggatā vā
hīnā paṇitā ca manussaloke. 28
Dvay' ajja⁵ kammānaṃ vipākam āhu
sukhassa dukkhassa ca vedanīyaṃ⁶
tā devatā parivārayanti⁷
paccanti bālā dvayatam⁸ apassino ti 29

gāthā abhāsi.

Tattha disvā⁹ ti paccakkhato disvā pi.¹⁰ Sutvā ti
dhammaṃ sutvā 'va¹⁰ tadanusāreṇa nayaṃ nento anumi-
nanto.¹¹ Kalyāṇapāpassā ti kalyāṇassa¹⁰ pāpassa¹⁰
kusalassa¹² akusalassa ca kammassa ayam sukho ayam
dukkho ca vipāko ti abhisaddahassu.¹ Ubhaye asante
ti kalyāṇapāpe ti¹³ duvidhe kamme avijjamāne. Siyā nu
sattā sugatā duggatā vā ti ime sattā sugatim¹⁴ gatā¹⁰
duggatim¹⁵ gatā¹⁶ vā¹⁰ sugatīyaṃ vā¹⁷ aḍḍhā duggatīyaṃ
daliddā vā ti¹⁸ ayam attho. Kin nu siyā kathaṃ bha-
veyyā¹⁹ ti attho. Idāni yathā vuttam attham.

¹ ohasa, S₁. S₂. ² oyya, S₁. S₂. B. ³ M. adds hi.

⁴ tassa, S₂. ⁵ dvayaṇ ca, C. ⁶ paved.^o, S₁.

⁷ ocarayanti, M. C. D.; B. ⁸ dvayaṃ tam, C. D.

⁹ B. adds cā. ¹⁰ om. B. ¹¹ om. S₁. S₂.

¹² B. adds ca. ¹³ kalāṇe pāpe cā ti, B.

¹⁴ oḡatīyā, B. ¹⁵ duggatīyā vā, B. ¹⁶ sattā, S₁.

¹⁷ S₁. S₂ add pi vā. ¹⁸ om. B., and has yaṃ l. ayam.

¹⁹ sambhav.^o, B.

No c'ettha kammānī ti Yasmā ca kammānī ti¹ ca gāthādvayena vyātirekato anvaṃyato ca vibhāveti.

Tattha hīnā paṇītā ti kularūpārogyaparivārādīni hīnā ulārā ca.

Dvay' ajja kammānaṃ vipākam āhū ti dvayaṃ duvidham ajja idāni kammānaṃ sucaritaduccaritānaṃ vipākam vadanti kathenti. Kin tan ti āha.² Sukhassa dukkhassa ca vedaniyaṃ ti iṭṭhassa ca anīṭṭhassa³ ca³ anubhavanayoggaṃ. Tā devatā parivārayanti⁴ ti ye ukkaṃsavasena⁵ sukhavedaniyaṃ vipākam paṭilabhanti, te⁶ devatā hutvā dibbasukhasamappitā indriyāni parivārenti.⁷ Paccanti bālā dvayatam apassino ti ye bālā kammaṃ ca kammaphalaṃ cā ti dvayaṃ apassantā asaddahantā te pāpapasutā dukkhavedaniyaṃ vipākam anubhavantā nira-yaḍīsu kammanā⁸ paccanti dukkham pāpuṇanti.

Evaṃ kammaphalaṃ saddahanto⁹ pana tvam kasmā evarūpaṃ dukkham paccanubhavasī ti anuyogaṃ sandhāya

Na m' atthi kammāni sayam katāni
datvā pi me¹⁰ natthi so ādiseyya
acchādanam sayanam atha 'nnapānam
ten' amhi naggo kasirā ca vutti¹¹ ti

30

gātham āha.

Tattha na m'atthi kammāni sayam katāni ti yasmā¹² sayam attanā pubbe katāni puññakammāni mama natthi na vijjanti,¹³ yehi idāni acchādanādīni¹⁴ labheyyam. Datvā pi me natthi so ādiseyyā ti yo samaṇabrāhmaṇānaṃ dānaṃ datvā 'asukassa petassa hotū' ti me ādiseyya¹⁵ uddiseyya so¹⁶ natthi.¹⁶ Ten' amhi naggo kasirā ca vutti ti tena duvidhena¹⁷ kāraṇena idāni

¹ B. omits this phrase.

² B. adds ti, and omits kin tan ti āha. ³ om. S₁.

⁴ °cārayanti, B. S₂. ⁵ okkassa.°, S₁; okassa.°, S₂.

⁶ om. B., and (also S₂) adds devaloke tā. ⁷ °cārenti, B.

⁸ kammunā, B. ⁹ asadd.°, B. ¹⁰ om. M.; S₁. S₂.

¹¹ kasirā pavutti, S₂. ¹² B. adds ca. ¹³ vijjati, B.

¹⁴ B. adds na. ¹⁵ ādise, S₁. S₂. ¹⁶ om. B.

¹⁷ B. adds pi.

naggo niccolo amhi kasirā dukkhā ca¹ vutti² jivikā³ hoti.

Taṃ sutvā rājā tassa acchādanādilābham ākaṅkhanto

Siyā nu kho⁴ kāraṇaṃ kiñci yakkha
acchādanaṃ yena tvaṃ labhetha
ācikkha me tvaṃ⁵ yad atthi hetu
saddhāyitaṃ⁶ hetuvaco suṇomā⁷ ti 31

gātham āha.

Tattha yena⁸ ti yena kāraṇena tvaṃ acchādanaṃ
labhetha labheyyāsi⁸ kiñci taṃ kāraṇaṃ siyā nu kho
bhaveyya nu kho ti attho. Yad atthi⁹ ti yadi atthi.

Ath' assa peto taṃ kāraṇaṃ ācikkhanto

Kappitako nāma idh' atthi bhikkhu
jhāyī susīlo arahā⁹ vimutto¹⁰
guttindriyo saṃvutapātimokkho
sītibhūto uttamadiṭṭhipatto. 32

Sakhilo vadaññu suvaco sumukho
svāgamo suppaṭimuttako ca
puññassa khettaṃ araṇavihārī
devamanussānañ ca dakkhiṇeyyo. 33

Santo vidhūmo anīgho nirāso
mutto visallo amamo avaṅko
nirupadhi sabbapapañcakhīṇo
tisso vijjā anuppatto jutimā. 34

Appaññāto disvā pi¹¹ na¹² sujāno¹³
munī ti naṃ Vajjisu voharanti
jānanti¹⁴ taṃ yakkhabhūtā anejaṃ
kalyāṇadhammaṃ vicarantaṃ¹⁵ loke. 35

¹ om. S₁. S₂. ² pavutti, S₁. ³ °ka, all MSS.

⁴ C. adds te. ⁵ S₁. S₂ add yatva.

⁶ °yidaṃ, C. D.; °yikaṃ, M.

⁷ suṇomi, C.; suno, S₁. S₂. ⁸ °yyā ti, B.

⁹ ahosi, M. ¹⁰ arahādhivutto, B.

¹¹ 'va, D.; B.; om. M. C.

¹² pana l. pi na, S₁. S₂; C. adds ca. ¹³ subbijāno, M.

¹⁴ om. S₁. ¹⁵ °ti, M. C.; S₁. S₂.

Tassa tuvaṃ ekaṃ¹ yugaṃ duve vā
 mam uddisitvāna sace dadetha
 paṭiggahitāni ca² tāni c'assu³
 mamañ ca passetha sannaddhadussan ti

36

gāthā abhāsi.

Tattha Kappitako nāmā ti Jaṭilasahassassa abbhantare āyasmato Upālitherassa upajjhāyaṃ sandhāya vadati. Idhā ti imissā⁴ Vesāliyā samipe. Jhāyī ti aggaphala-jhānena jhāyī. Sītibhūto ti sabbakilesadarathaparilāhavūpasamena sītibhāvaṃ⁵ patto. Uttamadiṭṭhipatto ti uttamaṃ aggaphalaṃ sammādiṭṭhipatto.

Sakhilo ti mudu. Suvaco ti subbaco. Svāgamo ti suṭṭhu āgatāgamo.⁶ Suppaṭimuttako cā⁷ ti suṭṭhu⁷ paṭimuttabhāni⁸ ti attho. Araṇavihārī ti mettāvihārī.

Santo ti upasantakilesa. Vidhūmo ti vigatamicchāvī-takkadhūmo.⁹ Anīgho ti niddukkho. Nirāso ti nittaṇho. Mutto ti sabbabhavēhi vimutto.¹⁰ Visallo ti vigatarāgādisallo. Amamo ti mamaṃkāravirahito.¹¹ Avaṅko ti kāyavaṅkādivaṅkavirahito. Nirupadhī ti kilesābhisaṅkhārādi-upadhippāhāyī. Sabbapapañcakhīṇo ti parikhīṇataṇhādipapañco. Jutimā ti anuttarāya nāṇajutiyā jutimā.

Appaṇṇāto ti paramappicchatāya paṭicchannaguṇattāya na pākaṭo¹² ca.¹³ Na sujāno ti gambhīrabhāvena disvā pi evaṃsilo evaṃdhammo evaṃpaṇṇo ti na suviññeyyo. Jānanti taṃ yakkhabhūtā anejan ti yakkhabhūtā ca anejaṃ nittaṇhaṃ arahā ti taṃ jānanti. Kalyāṇadhamman ti sundarasīlādiguṇaṃ.

Tassā ti tassa Kappitakamahātherassa. Ekaṃ yugaṃ ti ekaṃ vatthayugaṃ. Duve vā ti dve vā⁷ vatthayugāni. Mam uddisitvānā ti mamaṃ udisitvā. Paṭiggahitāni

¹ eka, M. D.; B. S₁. ² pi, M.

³ assu, C.; passa, S₁. S₂. ⁴ imassā, S₁.

⁵ °bhavaṃ, S₁. ⁶ āgamo, S₁. S₂. ⁷ om. B.

⁸ suppaṭimuttakavāco muttabhāni, B.; patimatta°, S₁. S₂.

⁹ °dhammo, S₁. S₂. ¹⁰ mutto, S₁. S₂. ¹¹ rahito, S₁. S₂.

¹² B. adds disvā. ¹³ 'va, B.

ca tāni c'assū¹ ti tāni vatthayugāni tena² paṭiggahitāni
ca³ assu bhaveyyum.⁴ Sannaddhadussan ti dussena
katasannāham laddhavattham hutvā. Nivatthapārutadussan
ti attho. Tato rājā

Kasmim padese samaṇam vasantaṃ
gantvāna passemu mayam⁵ idāni
yo⁶ m'ajja⁷ kaṅkham vicikicchitaṃ ca
diṭṭhivisūkāni⁸ vinodaye⁹ me¹⁰ ti

37

therassa vasanaṭṭhānam pucchi.

Tattha kasmim padese ti katarasmim padese. Yo¹¹
m'ajjā ti yo ajja. Ma-kāro padasandhikaro. Tato peto

Eso nisinno Kapinaccanāyam¹²
parivārito devatābahūhi¹³
dhammakathaṃ¹⁴ bhāsati saccanāmo
sakasmim averake¹⁵ appamatto ti

38

āha.

Tattha Kapinaccanāyan ti kapinaṃ vā¹⁶ narānaṃ¹⁶
naccanena Kapinaccanā ti laddhavohāre padese. Sacca-
nāmo ti jhāyi susilo arahā vimutto ti ādhi ḡaṇanāmehi
yāthāvanāmo¹⁷ aviparitanāmo.¹⁸

Evam petena vutte rājā tāva-d-eva therassa santikaṃ
gantukāmo

Tathāham¹⁹ kassāmi gantvā idāni
acchādayissaṃ samaṇam yugena
paṭiggahitāni²⁰ ca²¹ tāni c'assu²²
tuvaṃ ca passemu sannaddhadussan ti

39

gātham āha.

¹ passā, S₁. S₂. ² kena, B. ³ te, S₁. S₂.
⁴ °yyam, all MSS. ⁵ yam, M. ⁶ so, C. D.; sa, S₁. S₂.
⁷ p'ajja, C. ⁸ C. D., S₁. S₂ insert ko. ⁹ °dayeyya,
M. C. D.; B. ¹⁰ ce, S₂; ve, S₁. ¹¹ sa, S₁. S₂, and so. l. yo.
¹² Kasiṇajhānāyam, C. ¹³ devatāhi b.°, all MSS. exc. M.
¹⁴ dhammik.°, M. C. D.; B. ¹⁵ accharake, S₁; acche-
rake, S₂. B. ¹⁶ om. S₁. ¹⁷ yathā.°, S₁. ¹⁸ °paritta.°, S₁. S₂.
¹⁹ yathāham, M. D.; B. ²⁰ °ggahāni, D. ²¹ pi, M.
²² c'assam, C. D.; B.; passa, C. D.

Tattha kassāmī ti karissāmi.

Atha petānaṃ¹ thero dhammaṃ desesi. Tasmā nāyaṃ upasaṅkamanakālo ti dassento

Mā akkhaṇe pabbajitaṃ upāgami
sādhū vo Licchavi n'esa dhammo
tato ca kāle upasaṅkamitvā
tatth' eva passāhi² rahonisinnan ti

40

gātham āha.

Tattha, sādhu ti āyācane nipāto. Vo Licchavi n'esa dhammo ti Licchavirāja tumhākaṃ rājunaṃ esa dhammo na hoti, yaṃ akāle upasaṅkamaṇaṃ. Tatth' evā ti tasmiṃ yeva thāne.

Evaṃ petena vutte rājā sādhu ti sampaticchitvā attano nivesanaṃ eva gantvā puna yuttapattakāle attha vatthayugāni gāhāpetvā therāṃ upasaṅkamitvā ekamantaṃ nisinna paṭisanthāraṃ katvā 'imāni³ bhante attha vatthayugāni paṭigaṇhathā' ti āha. Taṃ sutvā thero samuṭṭhāpanatthaṃ 'mahārāja pubbe tvaṃ adānasilo samaṇabrāhmaṇānaṃ viheṭhanajāto⁴ ca,⁵ kathaṃ paṇitāni vatthāni dātukāmo jāto' ti? Taṃ sutvā rājā tassa kāraṇaṃ ācikkhanto petena samāgamaṃ tena ca attanā⁶ khititaṃ sabbāṃ therassa ārocetvā vatthāni datvā petassa uddisi. Tena peto dibbavatthadharo alaṅkatapaṭiyatto assaṃ ārūho therassa ca rañño ca purato pātubhavi. Taṃ disvā rājā attamaṃ pamudito pītisomanassajāto 'paccakkhato vata mayā kammaphalaṃ diṭṭhaṃ, na dānaṃ pāpaṃ karissāmi puññaṃ eva karissāmi' ti vatvā tena petena sakkhi akāsi so ca peto 'sace tvaṃ Licchavirāja ito paṭṭhāya adhammaṃ pahāya dhammaṃ carasi evāhaṃ tayā⁷ sakkhi karissāmi santikaṃ ca te āgamissāmi⁸ sūlavutaṃ ca purisaṃ siḅhaṃ sūlato mocehi, evaṃ so jivitaṃ labhitvā dhammaṃ caranto dukkhato muccissati⁹ therāṃ ca kālena kālaṃ upasaṅkamitvā dhammaṃ suṇanto puññā-

¹ peto devatānaṃ, S₁. S₂. ² passāmi, C. D.; S₁. S₂.
³ idāni, S₁. S₂. ⁴ jātikō, B. S₂. ⁵ 'va, B. ⁶ attano, B.
⁷ tava, B. ⁸ tenāgam.°, S₁. S₂. ⁹ moccassati, S₁. S₂.

ni karohi' ti vatvā gato. Atha rājā theram vanditvā nagaram pavisitvā sīgham sīgham Licchaviparisam¹ sannipātāpetvā² te anujānāpetvā tam purisam sūlato mocetvā 'imam arogam³ karothā' ti tikicchake⁴ ānāpesi therān ca upasaṅkamtivā pucchi 'siyā nu kho bhante nirayagāminikammam katvā t̥hitassa nirayato mutti' ti 'siyā mahārāja, sace ulāram puñnam karoti⁵ muccati' ti vatvā thero⁶ rājānam saraṇesu pañcasu⁷ silesu ca⁶ patit̥thāpesi. So tattha patit̥thito therassa ovāde t̥hatvā sotāpanno ahoṣi. Sūlavuto pana puriso arogo hutvā samvegajāto bhikkhūsu pabbajitvā na cirass' eva arahattam pāpuni. Tam attham dassento saṅgītikārā

Tathā ti⁸ vatvā agamāsi tattha parivārito dāsagaṇena Licchavi so tam nagaram upasaṅkamtivā vās' upagañchittha⁹ sake nivesane. 41

Tato ca kāle gihikiccāni¹⁰ katvā nhātvā¹¹ pivitvā ca khaṇam¹² labhitvā viceyya peḷato¹³ yugāni aṭṭha gāhāpayi dāsagaṇena Licchavi. 42

So tam padesam upasaṅkamtivā tam addasa samaṇam santacittam paṭikkantam gocarato¹⁴ nivattam¹⁵ sitibhūtam rukkhamūle nisinnam. 43

Tam enam avoca upasaṅkamtivā appābādham phāsuviharaṇ ca pucchi: 'Vesāliyam Licchavi 'ham¹⁶ bhaddan¹⁷ te jānanti mam Licchavi Ambasakkharo.¹⁸ 44

¹ °samgha, S₁. ² °pātetvā, B. ³ ārogam, S₁. S₂.
⁴ tikicchike, S₁. ⁵ karoti ti vatvā, S₁. S₂.
⁶ om. B. ⁷ B. adds ca. ⁸ hi, M.; S₁. S₂.
⁹ °gacchittha, M. C. D.; B. ¹⁰ tihi k.°, S₁. S₂.
¹¹ C. D., B. add ca. ¹² khatam, B.
¹³ veḷato, S₁; all MSS. exc. B. add ca.
¹⁴ te carato, S₂; to car.°, S₁. ¹⁵ nivattham, B.
¹⁶ aham, C. D. ¹⁷ bhadan, M.; S₂.
¹⁸ Appa.°, M.; Amu.°, S₁. S₂.

Imāni me atṭha yugāni subhāni¹
 paṭiggaṇha bhante dadāmi² tuyham
 ten' eva atthena idhāgato 'smi
 yathā aham³ attamano bhavēyyam'. 45
 'Dūrato 'va samaṇā brāhmaṇā ca⁴
 nivesanan te parivajjayanti
 pattāni bhijjanti tava nivesane
 saṅghāṭiyo cāpi⁵ vipātayanti.⁶ 46
 Athāpare⁷ pādakudārikāhi⁸
 avamsirā samaṇā pātayanti⁹
 etādisaṃ pabbajitā¹⁰ vihesaṃ
 tayā katam samaṇā pāpunanti.¹¹ 47
 Tiṇena telam¹² pi na tvam adāsi
 mūlhassa maggaṃ¹³ pi na¹⁴ pāvadāsi
 andhassa daṇḍam sayam ādiyāsi
 etādiso kadariyo¹⁵ asaṃvuto¹⁶
 atha tvam kena vaṇṇena kim eva disvā
 amhehi saha saṃvibhāgaṃ¹⁷ karosi?'¹⁸ 48
 'Paccemi¹⁹ bhante yaṃ tvam vadesi
 vihesayi²⁰ samaṇe brāhmaṇe ca²¹
 khiddatthiko²² no ca paduṭṭhacitto
 etam pi me dukkaṭam eva bhante. 49
 Khiddāya²³ kho pasavitvā²⁴ pāpam
 vedeti dukkham asaṃattabhogī²⁵

¹ bhante, M. C. D.; B. ² padāmi, S₁. S₂. ³ om. S₁. S₂.
⁴ samaṇabrah.^o ca, M. C.; sam.^o me, D.; B.; samaṇabrāh.^o,
 S₁. S₂. ⁵ pāpi, S₁. S₂. ⁶ vipātayanti, D.; B.; pātayanti,
 M.; viphāliyanti, C.; vināsayanti, S₁. S₂. ⁷ pure, S₁. S₂.
⁸ °dārikāhi, C. D.; S₁. S₂; °dhārikāhi, M.; B.
⁹ pāṭiyanti, S₁. S₂; phāliyanti, C.
¹⁰ °tam, S₁; sabba pi tam, S₂. ¹¹ °nāti, S₁. S₂.
¹² tesam, D.; S₁. S₂. ¹³ mattam, S₁. S₂.
¹⁴ M. D. add tvam. ¹⁵ om. M. D.
¹⁶ asaṃyato, M. D.; M. C. D., B. add tvam. ¹⁷ om. S₁.
¹⁸ saṃkarosi, S₁. ¹⁹ saccemi, S₁. S₂. ²⁰ vimosayi, S₁. S₂. B.
²¹ samaṇabrāhmaṇe 'tha, S₁. S₂.
²² khitṭa.^o, D.; B.; khida.^o, S₂; kiddhattiko, S₁.
²³ khitṭāya, D.; B.; khiddhāya, S₁. S₂.
²⁴ °tu, S₁. S₂; °tvāna, D. ²⁵ asaṃatta hotu, S₁ (hoti,
 S₂); appamattabhogī, M. C. D.; B.

daharo yuvā nagganiyassa bhāgī kiṃ su tato dukkhatar' assa ¹ hoti?	50
Taṃ disvā saṃvegamattham ² bhante tappaccayā cāham ³ dadāmi dānaṃ paṭigaṇha bhante vatthayugāni aṭṭha: yakkhass' im' āgacchantu dakkhiṇāyo'. ⁴	51
'Addhā hi ⁵ dānaṃ bahudhā pasatṭham ⁶ dadato ca ⁷ te akkhayadhammam atthu ⁸ paṭiggaṇhāmi te vatthayugāni aṭṭha: yakkhass' im' āgacchantu dakkhiṇāyo'. ⁴	52
Tato hi ⁹ so ācamayitvā Licchavi therassa datvāna yugāni aṭṭha paṭiggahitāni ca tāni ¹⁰ c'assu ¹¹ yakkhañ ca passetha ¹² sannaddhadussam.	53
Tam addasa candanasāralittam ¹³ ājaññaṃ āruḷham ¹⁴ ulāravaṇṇam alaṅkatam sādhunivatthadussam parivāritam yakkhamahiddhipattam.	54
So taṃ disvā attamano udaggo pahaṭṭhacitto ca subhaggarūpo kammañ ca disvāna mahāvīpākam sanditṭhikam cakkhunā sacchikatvā.	55
Tam enam avoca upasaṅkamtivā: 'dassāmi dānaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ na cāpi me kiñci adeyyam ¹⁵ atthi tuvañ ca me yakkha bahūpakāro'.	56
'Tuvañ ca me Licchavi ekadesam adāsi dānāni amogham etaṃ	

¹ dukkhātur' assa, S₁. S₂.

² saṃvegamattham, S₁; saṃvegamalamattham, C. D.; B.

³ vāham, D.; B.; vā pi, M. C. ⁴ ṇāyo, S₁. S₂.

⁵ adāhi, S₁. S₂.

⁶ bahu pāpasatṭham, S₂; bahu pāpatṭham, S₁.

⁷ pa, S₁. S₂. ⁸ atthum, S₁. S₂. ⁹ ca, S₁. S₂.

¹⁰ pattāni, S₁. S₂. ¹¹ vā c'assu, B.; vāsu, S₁. S₂.

¹² passettha, M.; B.; passatha, C.

¹³ °sāravilittam, M. C.

¹⁴ āruḷham, M.; B.; āruḷha, C. D.; āruyham, S₂; āruyha, S₁.

¹⁵ dadeyyam, D.; deyyam, C.; adadeyyam, B.

sv āhaṃ ¹ karissāmi tayā 'va ² sakkhiṃ amānuso mānusakena saddhiṃ'. 57	
'Gati ca bandhu ca ³ parāyanañ ca mitto mamāsi ⁴ atha devatā me ⁵ yācāmi taṃ ⁶ pañjaliko bhavitvā icchāmi taṃ yakkha ⁷ punāpi daṭṭhum'. 58	
'Sace tuvaṃ ⁸ assaddho bhavissasi kadariyarūpo vippaṭipannacitto ⁹ ten' eva maṃ lacchasi ¹⁰ dassanāya disvā ca ¹¹ taṃ nāpi ¹² ca ālapissaṃ. 59	
Sace ¹³ tvam ¹⁴ bhavissasi dhammagāraṇo dāne rato ¹⁵ saṅgahitattabhāvo ¹⁶ opānabhūto samaṇabrāhmaṇānaṃ evaṃ mamaṃ lacchasi ¹⁷ dassanāya disvā ca taṃ ālapissaṃ bhaddan ¹⁷ te. 60	
Imañ ca sūlato lahuṃ ¹⁸ pamañca yato nidānaṃ akarimha sakkhiṃ maññāmi ¹⁹ sūlāvutakassa kāraṇā te aññamaññaṃ akarimha sakkhiṃ. 61	
Ayañ ca sūlato ²⁰ lahuṃ ²¹ pamutto sakkacca dhammāni ²² samācaranto mucceyya ²³ so nirayā 'va ²⁴ tamhā kammaṃ siyā aññatra vedaniyaṃ. ²⁵ 62	

¹ disvāhaṃ, M. C. ² ca, M. C. D.; B.
³ 'va, C. ⁴ vā māsi, C. D.; ca mālisi, S₁. S₂.
⁵ devatāsi, S₁. S₂; devatāse, M.
⁶ yathā maham, S₁. S₂. ⁷ yakkham, S₁.
⁸ tvam, M.; B.; bhavetum, S₂. ⁹ rūpo, M.
¹⁰ Licchavi, S₁. S₂. ¹¹ pa, S₁. S₂. ¹² no pi, M. C. D.; B.
¹³ M. C. D., B. *add* pana. ¹⁴ tuvaṃ, S₁. S₂. B.
¹⁵ nirato, C. ¹⁶ samāhitattābhavo, S₁.
¹⁷ bhadan, M.; S₁. S₂.
¹⁸ lahu, S₁. S₂.
¹⁹ maññāmi, M. C. D.; B.; maññāma, S₁; maññama, S₂.
²⁰ sūlāvuto, S₁. S₂. ²¹ lahu, S₂.
²² kammāni, M. ²³ muñceyya, S₁. S₂.
²⁴ ca, M.; B.; nirayo 'va, S₁. S₂; nirayamhā, C. D.
²⁵ savedaniyaṃ, S₁. S₂.

Kappitakañ ¹ ca upasaṅkamtivā tena saha samvibhajitvā ² kāle sayam mukhena upanisajja puccha so te ³ akkhissati etam atthaṃ.	63
Tam eva bhikkhum upasaṅkamtivā pucchassu puññatthiko ⁴ no ca ⁵ paduṭṭhacitto so tesu taṃ asutaṃ cāpi ⁶ sabbam ⁷ dhammam ⁸ akkhissati yathā pajānam ⁹ . (sato ⁹ ca dhammam sugatim akkhissa)	64
So tatha rahassam ¹⁰ samullapitvā ¹¹ sakkhiṃ karitvāna ¹² amānusena pakkāmi so Licchavinam ¹³ sakāsam atha bravi ¹⁴ parisam sannisinnam: 'Suṇantu bhonto mama ekavākyaṃ varam varissam ¹⁵ labhissāmi atthaṃ sūlavuto puriso luddakammo paṇitadaṇḍo anupattarūpo. ¹⁶	65
Ettāvatā visatirattimattā yato āvuto ¹⁷ n'eva jīvati na mato tāhaṃ mocayissāmi ¹⁸ dāni yathā matim anujānātu saṅgho ¹⁹ .	66
'Etañ ca aññañ ¹⁹ ca ¹⁹ lahuṃ pamuñca ko taṃ ²⁰ vadethā ti ²¹ tathā karontam yathā pajānāsi ²² tathā karoḥi yathā matim anujānāti saṅgho ²² .	67
	68

¹ Kappitañ, M. ² °bhajetvāna, B. ³ tena, M. C.
⁴ muññatthiko, S₁; muñcatthiko, S₂.
⁵ no ca, M. D.; B. S₂; no 'va, S₁; n'eva, C. ⁶ vā pi, S₁. S₂.
⁷ dhammam, C.; S₁. S₂. B. ⁸ sabbam pi, C.; S₁. S₂. B.
⁹ In M. C. D., B. *this verse is missing*.
¹⁰ rāhassi, M.; rahassam, D.; arahassam, C.
¹¹ samūla.°, S₁. S₂. ¹² akaritvāna, S₁. S₂.
¹³ Licchavi, D. ¹⁴ bruvi, S₂.
¹⁵ carissam, B.; vadissam, S₁. S₂.
¹⁶ anupatta.°, M.; anuppatta.°, D.; anumatta.°, C.; anu-
satta.°, S₁. S₂. B. (*but in v. 71 B. has anum.°*).
¹⁷ bhāvuto, B. ¹⁸ mocarissāmi, M.; mācar.°, C.
¹⁹ om. S₁. ²⁰ tava, S₁.
²¹ °thā ti, M. C.; °mā ti, D.; B.; °mo ca, S₁. S₂.
²² °āti, C. D.; °āhi, M.

So¹ taṃ padesaṃ upasaṅkamtivā
 sūlavutaṃ mocayi khippam eva
 mā bhāyi sammā ti² ca² taṃ avoca
 tikicchakānaṃ ca upatṭhapesi. 69
 Kappitakaṃ ca upasaṅkamtivā
 tena saha³ saṃvibhajitvā⁴ kāle
 sayam mukhen' upanisajja⁵ Licchavi
 tath' eva⁶ pucchi⁷ naṃ⁸ kāraṇatthiko:⁹ 70
 'Sūlavuto puriso luddakammo
 paṇitadaṇḍo anupattarūpo
 ettāvata vīsativattimattā
 yato āvuto n'eva jīvati na mato. 71
 So mocito ca¹⁰ gantvā mayā idāni
 etassa yakkhassa vaco hi¹¹ bhante
 siyā nu kho kāraṇam kiñci-d-eva
 yena so nirayaṃ no vajeyya?
 Ācikkha bhante yadi atthi hetu
 saddhāyitaṃ¹² hetu vo suṇoma
 na tesam¹⁴ kammānaṃ vināsam atthi
 avedayitvā idha vyantibhāvo'? 73
 'Sace so dhammāni¹⁵ samācareyya
 sakkacca rattindivaṃ appamatto
 muñceyya so nirayā 'va¹⁶ tamhā
 kammaṃ siyā aññatra vedanīyaṃ'. 74
 'Aññāto¹⁷ eso purisassa attho
 mamaṃ pīdāni anukampa¹⁸ bhante
 anusāsa maṃ ovada bhūripañña¹⁹
 yathā ahaṃ²⁰ no²¹ nirayaṃ vajeyyam'. 75
 'Ajj' eva²² buddhaṃ saraṇaṃ upehi

¹ om. S₁. ² om S₁. S₂. ³ samā, S₁. S₂.
⁴ °vibhajitvāna, all MSS. exc. M.
⁵ C. D., S₁. S₂ have n'eva (na, B.) before upa.°.
⁶ kath' eva, C.; S₁. S₂. B. ⁷ pucchittha, M. C. D.; B. S₂.
⁸ om. S₂. ⁹ kālaṃ kār.°, M. C.; S₁. S₂.
¹⁰ om. M.; B. ¹¹ ti, M. C. D. ¹² °kaṃ, M.; B. S₁.
¹³ vaco, M. C. D.; B. ¹⁴ tesam na, M.
¹⁵ kammāni, S₁. S₂. ¹⁶ ca, M. C. D.; B.
¹⁷ °to 'mhi, M. ¹⁸ °kammaṃ, S₁. S₂; °kamma. C.
¹⁹ °pañña, S₁. ²⁰ yathāhaṃ, S. ²¹ n'eva, S₁. S₂. ²² ajje ca, B.

dhammañ ca saṅghañ ca pasannacitto tath' eva sikkhāpadāni ¹ pañca akhaṇḍaphullāni samādiyassu. ²	76
Pāṇātipātā viramassu ³ khippam loke adinnaṃ parivajjayassu amajjapo mā ca musā abhāsi ⁴ sakena dārena ⁵ ca hohi ⁶ tuṭṭho.	77
Imañ ca (ariyam ⁷) aṭṭhaṅgavaram upetaṃ samādiyāhi ⁸ kusalaṃ sukhundriyaṃ.	78
Cīvaram piṇḍapātañ ca paccayaṃ sayanāsanam annapānaṃ khādaniyaṃ vattham ⁹ senāsanāni ca dadāhi ujubhūtesu ¹⁰ vippasanna cetasā.	79
Bhikkhū ca ¹¹ silasampanne vitarāge bahussute tappehi ¹² annapānena, sadā puññaṃ pavaḍḍhati.	80
Evañ ca dhammāni ¹³ samācaranto sakkacca ¹⁴ rattindivaṃ appamatto muñceyya ¹⁵ tvaṃ nirayā 'va ¹⁶ tamhā kammaṃ siyā aññatra vedaniyaṃ ¹⁷ .	81
'Ajj' eva buddhaṃ saraṇam upemi dhammañ ca saṅghañ ca pasannacitto tath' eva sikkhāpadāni ¹ pañca akhaṇḍaphullāni samādiyāmi. ¹⁷	82
Pāṇātipātā viramāmi khippam loke adinnaṃ ¹⁸ parivajjayāmi amajjapo no ca musā bhaṇāmi sakena dārena ca ¹⁹ homi tuṭṭho.	83
Imañ ca (ariyam ⁷) aṭṭhaṅgavaram upetaṃ samādiyāmi ²⁰ kusalaṃ sukhundriyaṃ.	84

¹ sikkhāya pad.°, M.; sikkhāni pad.°, S₁. S₂.

² °dayassu, D.; S₁; °dayassa, S₂. ³ °assa, S₁.

⁴ abhāni, M. C. D.; B. ⁵ dārakena, S₁. ⁶ hoti, C.

⁷ om. S₁. S₂. ⁸ °dayāhi, B. S₁.

⁹ vattha, *all MSS. except S₂*. ¹⁰ M. C. D., B. *continue*: sadā (dādā, B.) puññaṃ pavaḍḍhati, bhikkhū ca *and so on*.

¹¹ pi, M. D. ¹² tappesi, C. D.; S₁. S₂.

¹³ kammāni, S₁. S₂. ¹⁴ °ccam, C. D.; B.

¹⁵ muñca, S₁. S₂; M. *adds so*.

¹⁶ nirayamhā, M. C. D.; B. ¹⁷ °dayāmi, D.

¹⁸ adinnā, S₁. ¹⁹ pa, S₁. S₂. ²⁰ °dayāmi, B.

Civaram piṇḍapātañ ca paccayaṃ sayanāsanam
annapānam khādaniyaṃ vattham¹ senāsanāni ca
(bhikkhū ca silasampanne vītarāge bahussute)
dadāmi na vikampāmi² buddhānam sāsane rato'. 85
Etādiso Licchavi Ambasakkharo³

Vesāliyaṃ aññataro upāsako
saddho mudu kārakaro ca⁴ bhikkhū
saṅghañ ca sakkacca⁵ tadā upatṭhahi. 86

Sūlavuto⁶ ca ārogo hutvā
serī sukhi⁷ pabbajjaṃ upāgami
bhikkhuñ ca āgamma Kappitakuttamaṃ⁹
ubho pi sāmaññaphalāni¹⁰ ajjhagum. 87

Etādisā sappurisānaṃ¹¹ sevānā
mahapphalā hoti satam vijānataṃ
sūlavuto aggaphalaṃ aphussayi¹²
phalaṃ kaniṭṭhaṃ pana Ambasakkharo³ ti 88

gāthāyo avocum.

Tattha vās' upagañchitthā¹³ ti vāsaṃ upagañchi¹⁴ ti.
Gihikiccāni¹⁵ ti gehaṃ¹⁶ āvasantena¹⁷ kātabbakuṭum-
bakiccāni.

Viceyyā ti sundaravatthagahaṇattham¹⁸ vicinitvā.

Paṭikkantaṃ ti piṇḍapātaṭikkantaṃ. Tenāha: goca-
rato nivattaṃ ti.

Avocā ti Vesāliyaṃ Licchavi 'haṃ¹⁹ bhaddaṃ te²⁰ ti ādi-
kaṃ avoca.

Vipātayanti²¹ ti vipāliyaṃti.²²

Pāda-kudārikāhi²³ ti pādasankhātāhi kudārikāhi.²⁴
Pātayanti²⁵ ti pasāriyaṃti.²⁶

¹ vattha, all MSS. except S₂. ² vikampāmi, S₁; na kappā-
mi, S₂; vikkappāmi, M. C. D.; B. ³ Appa.°, M.

⁴ om. S₁. S₂. ⁵ °ccam, all MSS. exc. M.

⁶ °vutako, C. D. ⁷ sukham, S₁. S₂. ⁸ °gacchi, M.; B.

⁹ kampa.°, S₁. S₂. ¹⁰ °phalā, D. ¹¹ °puriso, B.

¹² phussayi, B.; phussasi, S₁. S₂. ¹³ °gacchitthā, B.

¹⁴ °gacchi, B. ¹⁵ tihi k.°, S₁. S₂. ¹⁶ gehe, B.

¹⁷ āvasavenana, B. ¹⁸ sindhura.°, S₁. S₂. ¹⁹ ahaṃ, S₁. S₂.

²⁰ bhante, S₁. S₂. ²¹ vidālayanti, S₁. S₂. ²² vidāliyaṃti, S₁. S₂.

²³ °kūdhārikāhi, B.; °kumārikāhi, S₁. S₂. ²⁴ kudhārīhi, B.

²⁵ pāliyaṃti, S₁. S₂. ²⁶ pariyaṃti, S₁; paricāriyaṃti, S₂.

Tiṇenā ti tiṇaggenāpi. Mūlḥassa maggaṃ pi na¹ pāvadāsī ti maggamūlḥassa maggaṃ pi tvam na katha-
yasi, 'evāyaṃ puriso ito c'ito ca² paribbhamatu' ti kelisilo
hi ayaṃ rājā. Sayam ādiyāsī ti andhassa hatthato
yaṭṭhiṃ sayam eva acchinditvā gaṇhasi. Saṃvibhāgaṃ
karosī ti attanā paribhuñjitabbavatthuto ekaccāni datvā
saṃvibhajasi.

Paccemi bhante yaṃ tvam vadesī ti bhante tvam
Pattāni bhijjanti ti ādinā yaṃ vadesi taṃ paṭijānāmi,
sabbaṃ³ yeva⁴ taṃ mayā kataṃ kārāpitaṃ cā ti dasseti.
Etaṃ pi ti etaṃ khiḍḍādhippāyena⁵ katam pi, khiḍḍāsa
ti khiḍḍāya.⁵

Pasavitvā ti upacinitvā. Vedeti ti anubhavati.
Asamattabhogī⁶ ti aparipuṇṇabhogo. Tam eva aparipu-
ṇṇabhogataṃ dassetuṃ Daharo yuvā ti ādivuttaṃ.
Nagganiyassā ti naggabhāvassa. Kiṃ su tato⁷
dukkhatar' assa hoti ti kiṃ su nāma tato⁷ naggabhā-
vato dukkhataraṃ assa peṭassa hoti.

Yakkhass' im' āgacchantu dakkhiṇāyo⁸ ti imā
mayā dīyamānā vatthadakkhiṇāyo⁸ peṭassa upakappantu.

Bahuḍhā pasatṭhan⁹ ti bahūhi pakārehi buddhādīhi
vaṇṇitaṃ. Akkhayaḍhammam atthū ti aparikkhaya-
ḍhammam hotu.

Ācamayitvā¹⁰ ti hatthapādadhovanapubbakaṃ mukhaṃ
vikkhāletvā.

Candanasāralittan ti sārabhūtacandanalittam. Uḷā-
ravannaṃ ti seṭṭharūpaṃ.¹¹ Parivāritan ti anuku-
lavuttinā pariṇānena parivāritam. Yakkhamahiddhi-
pattan ti mahatiṃ yakkhiddhiṃ deviddhiṃ¹² patvā ṭhitam.¹³

Ekadesaṃ adāsī ti catūsu paccayesu¹⁴ ekadesabhūtaṃ
vatthadānaṃ sandhāya¹⁵ vadati. Sakkhin ti sakkhibhāvaṃ.

¹ B. adds tvam. ² om. S₁. ³ saccam, B.

⁴ eva, B. ⁵ khiddhā.°, S₂; khittā.°, B.

⁶ appamatta.°, B. ⁷ gato, S₁. S₂. ⁸ oṇayo, S₁. S₂.

⁹ ca satṭhan, S₁. S₂. ¹⁰ ācayitvā, S₂. ¹¹ iṭha.°, B.

¹² om. S₂.

¹³ All MSS. add Tam enam avocā ti tam enam avoca.

¹⁴ S₁. S₂ add ca. ¹⁵ saddhāya, S₁. S₂.

Mamāsī¹ ti me āsi.² Devatā me³ ti mayham devatā āsi ti yojanā.

Vippaṭipannacitto ti micchādītthipaṭipannamānaso⁴ dhammiyaṃ paṭipadaṃ pahāya adhammiyaṃ paṭipadaṃ paṭipanno ti attho.

Yato nidānan ti yaṃ nimittam yassa santikaṃ āga-manahetu.

Samvibhajitvā⁵ ti dānasamvibhāgaṃ katvā. Sayam mukhena upanisajja pucchā ti aññe purise apesetvā upanisiditvā samukhen' eva puccha.

Sannisinnan ti sannipatitavasena nisinnam.

Labhissāmi atthan ti mayā icchitam⁶ attham labhissāmi. Paṇitadaṇḍo ti ṭhapitasariradaṇḍo. Anupattarūpo⁷ ti rājānaṃ anupattapakatiko.⁸

Visatirattimattā ti visatimattā rattiyo. Ativattā ti attho. Tāhan ti taṃ aham. Yathā matin ti mayham yathā rucim.

Etañ ca aññāñ cā ti eṭam sūle āvutaṃ purisaṃ aññāñ ca yassa rājānā paṇitā tañ ca. Lahum pamuñcā ti siḡham mocehi. Ko taṃ vadethā⁹ ti tathā dhammiyakammaṃ karontaṃ taṃ imasmim Vajjiraṭṭhe ko nāma pamocchī¹⁰ ti vadeyya. Evaṃ vattum koci pi na labhati ti attho.

Tikicchakānañ cā ti tikicchake ca.

Yakkhassa vaco ti petassa vacanam. Tassa bhante petassa vacanena evam akāsin ti dasseti.

Dhammānī ti pubbe kataṃ pāpakammaṃ abhibhavitum samatthe aññadhamme. Kammaṃ siyā aññatra vedaniyan ti yaṃ tasmim pāpakamme uppajjavedaniyam¹¹ taṃ ahosi kammaṃ nāma hoti, yaṃ pana aparāpariyāyavedaniyam taṃ aññatra aparāpariyāyavedayitabbaphalam hoti. Satisamsārappavattiyān ti attho.

¹ māmāsī, S₁. ² asi, S₁. ³ devatāsi, S₁. S₂.

⁴ micchāpaṭippanna.^o, B.; °dītthippanna.^o, S₂.

⁵ °jetvānā, B. ⁶ B. adds pi. ⁷ °satta.^o, S₁. S₂.

⁸ rājānattasabhāvo, S₁. S₂. ⁹ vademā, B.; vadetā, S₁, (in S₁ a whole leaf, viz. fol. bbai is missing, the text recommences with °dabhimukho on p. 245 l. 9 fr. t.); B. has after ti: tathā karontan ti. ¹⁰ āpam.^o, S₁. S₂. ¹¹ upapajja.^o, B.

Imañ cā ti attanā vuttamānatāya¹ āsannaṃ paccakkhaṃ vā² katvā vuttam. Ariyaṃ aṭṭhaṅgavaraṃ upetan ti parisuddhaṭṭhena ariyaṃ Pānātipātāveramaṇi ādhi aṭṭhabi aṅgehi upetaṃ yuttam uttamaṃ uposathasilam. Kusalan ti anavajjam. Sukhundriyan ti sukhavipākam.

Sadā puññaṃ pavaḍḍhati ti sakid eva puññaṃ katvā alam ettāvatā ti accharituttḥo³ hutvā aparāparam sucari-
tam pūrentassa sabbakālam puññaṃ abhivaḍḍhati aparā-
param vā⁴ sucariṃ⁴ pūrentassa puññasankhātam puñña-
phalam uparūpari vaḍḍhati paripūreti ti attho.

Evam therena vutte rājā upāyadukkhato utrastacitto ratanattaye puñnadhamme ca abhivaḍḍhamānapasādo tato⁴ paṭṭhāya⁵ saraṇāni silāni ca samādiyanto⁶ Ajj' eva buddhaṃ saraṇam upemi ti⁷ ādim⁷ āha.

Tattha etādiso ti ediso⁸ yathāvuttarūpo. Vesāliyaṃ aññataro upāsako ti Vesāliyaṃ anekasahassesu⁹ aññataro upāsako hutvā. Saddho ti ādikalyāṇamittasannissayena tassa purimabhāvato¹⁰ aññādisatam¹¹ dassetuṃ vuttam. Pubbe hi so asaddho kakkhaḷo bhikkhūnaṃ akkosakārako saṅghassa ca anupaṭṭhānako ahoṣi, idāni pana saddho muduko¹² hutvā bhikkhū saṅghaṇ ca⁷ sakkaccam tadā upaṭṭhayi¹³ ti.

Tattha kārakaro ti upakārakāri.

Ubho pi ti dve pi sūlāvuto¹⁴ rājā ca. Sāmañña-phalāni ajjhagun ti yathā rahaṃ sāmaññaphalāni adhi-
gañchimsu.¹⁵ Tayidaṃ yathā rahaṃ dassetuṃ Sūlāvuto
aggaphalam aphussayi, phalam kaniṭṭhaṃ pana Amba-
sakkharo ti vuttam.

Tattha phalam kaniṭṭhan ti sotāpattiphalam sandhāyāha. Yaṃ pan' ettha atthato avibhattaṃ taṃ suviññeyyam eva.

Evam rañño petena attanā ca⁴ vuttam atthaṃ āyasmā Mahākappitako Sathhāraṃ vandituṃ Sāvattim gaṭo Bhagavato¹⁶

¹ vucca.°; B. ² S₁ adds ti. ³ apari.°, B. ⁴ om. B.

⁵ uṭhāya, B. ⁶ °dayanto, B. ⁷ om. S₂. ⁸ etādisaṃ, S₂.

⁹ B. adds upāsakesu. ¹⁰ °sabhāvato, B. ¹¹ asadi.°, B.

¹² mudukāro, B. ¹³ °ahī, S₂. ¹⁴ °vutako, B.

¹⁵ °gacchimsu, B.; agañchimsu, S₂. ¹⁶ om. S₁. S₂.

ārocesi. Satthā tam atthaṃ atthuppattiṃ katvā sampatta-
parisāya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa
sātthikā ahosi.¹

Ambasakkharapetavatthuvaṇṇanā.

IV, 2.

Suṇātha yakkhassa² vāṇijānañ cā³ ti. Idam
Serissakapetavatthum.⁴ Tam yasmā Serissakavimānavatthunā
nibbisesaṃ tasmā tattha atthuppattiyam gāthāsu ca yaṃ
vattabbaṃ taṃ Paramatthavibhāvānīyaṃ Vimānavatthu-
vaṇṇanāyaṃ vuttam eva. Tasmā tattha⁵ vuttanayen' eva
veditabban ti.

Serissakapetavatthuvaṇṇanā.⁴

IV, 3.

Rājā Piṅgalako nāmā ti. Idam⁵ Nandakapetavatthum.⁶
Tassa kā uppatti?⁷ Satthu parinibbhānato vassasatadva-
yassa accayena Suratṭhavisaye Piṅgalo nāma rājā ahosi.
Tassa senāpati Nandako⁶ nāma micchādīṭṭhiviparitatassano
N'atthi dinnan ti ādinā micchāgāhaṃ paggayha vicari.
Tassa dhītā Uttarā nāma upāsikā paṭirūpe kule dinnā
ahosi. Nandako pana kālam katvā Viñjhāṭaviyaṃ mahati
nigrodharukkhe vemānikapeto hutvā nibbatti. Tasmim
kālakate Uttarā sucisitalagandhodakapūritam pāṇiyaghaṭam
kummāsābhisaṅkhatehi vaṇṇagandharasasampannehi pūvehi
paripuṇṇasarāvāṇ⁸ ca aññatarassa khīṇāsavattherassa datvā
'ayaṃ dakkhiṇā mayhaṃ pitu upakappatū' ti uddisi.
Tassa tena dānena dibbapāṇīyaṃ aparimitā ca⁹ pūvā
pātubhaviṃsu. Tam disvā so evaṃ cintesi: 'pāpakaṃ vata
mayā kataṃ yaṃ mahājano Natthi dinnan ti ādinā micchā-
gāhaṃ gāhito, idāni pana Piṅgalo rājā Dhammāsokassa
rañño ovādam¹⁰ dātum gato, so taṃ tassa datvā āgamissati,
handāhaṃ natthikadīṭṭhiṃ vinodessāmi' ti. Na ciren' eva¹¹
Piṅgalo rājā Dhammāsokassa rañño ovādam¹⁰ datvā paṭini-

¹ S₂. B. *add* ti. ² B. *adds* ca. ³ vā, S₂. ⁴ Serisaka.°, B.
⁵ om. S₂. ⁶ Nandiko, B. *throughout*. ⁷ tassupp.°, B.
⁸ °sāravakañ, S₂. ⁹ 'va, B. ¹⁰ uppādam, B. ¹¹ B. *adds* ca.

vattanto maggaṃ paṭipajji. Atha so peto attano vasa-
 natṭhānābhimukhaṃ taṃ maggaṃ nimmini. Rājā ṭhita-
 majjhantike samaye tena maggena gacchati. Tassa
 gacchantassa purato maggo dissati, piṭṭhito pan' assa
 antaradhāyati. Sabbapacchato gacchanto puriso maggaṃ
 antarahitaṃ disvā bhīto visaraṃ viravanto dhāvitvā rañño
 ārocesi. Taṃ sutvā rājā bhīto saṃviggamānaso hatthi-
 kkhandhe ṭhatvā catasso disā olokeno petassa vasana-
 nigrodharukkhaṃ disvā tadabhimukho agamāsi saddhim
 caturaṅginiyā senāya. Athānukkamena rañne taṃ ṭhānaṃ
 patte peto sabbābharaṇavibhūsito rājānaṃ upasaṅkamitvā
 paṭisanthāraṃ katvā pūve¹ pāniyaṃ ca dāpesi. Rājā sa-
 pariyaṇo nahātvā pūve khāditvā pāniyaṃ pivitvā paṭipas-
 saddhamaggakilamatho Devatā nu 'si gandhabbo ti ādinā
 petaṃ pucchi. Peto ādito paṭṭhāya attano pavuttim
 ācikkhitvā rājānaṃ micchādassanato vimocetvā saraṇesu²
 silesu ca paṭiṭṭhāpesi. Tam atthaṃ dassetuṃ saṅgītikārā:

Rājā Piṅgalako nāma Surattāhānaṃ adhipati
 ahu Moriyānaṃ upattāhānaṃ gantvā Surattāhaṃ punar²
 āgamā.³ 1
 Uṇhe majjhantike kāle rājā paṅkaṃ⁴ upāgami
 addasa maggaṃ ramaṇiyaṃ petānaṃ taṃ vannaṇapathaṃ.⁵ 2
 Sārathim āmantayi⁶ rājā: 'ayaṃ maggo ramaṇiyo
 khemo sovattthiko sivo, iminā⁷ sārathi yāma'.⁸ 3
 (Surattāhānaṃ⁹ santike ito tena pāyāsi Sorattāho¹⁰
 senāya caturaṅginiyā.¹¹) 4
 Ubbiggarūpo¹² puriso Sorattāhaṃ¹³ etad abravi:¹⁴

¹ B. adds ca. ² puna, S₁. S₂; punam, B.

³ I suppose that the second line runs in the original:
 Moriyānaṃ upattāhānā Surattāhaṃ punar āgamā.

⁴ vaṅkaṃ, M. C. D.; B.; caṅkaṃ, S₁. S₂.

⁵ petānaṃ vannaṇāpathaṃ, S₁. S₂. ⁶ oteyi, C.

⁷ S₁. S₂ add 'va; D., B. add ca. ⁸ yāhi, S₁. S₂; āyāma, C.

⁹ Suddhodana, S₂; suttho na, S₁. ¹⁰ Sur.^o, M. C.; B.

¹¹ °aṅgiyā, S₂; it would be no great loss if we remove v. 4.

¹² ubbiṅga.^o, C. ¹³ Sur.^o, S₁. S₂.

¹⁴ eta bravi, S₁; eta bruvi, S₂.

- 'kumaggam¹ paṭipannamhā bhimsanam lomahaṃsanam purato dissati² maggo pacchato ca na³ dissati. 5
 Kumaggam⁴ paṭipannamhā Yamapurisānam santike amānuso vāyati gandho ghoso sūyati dāruṇo'. 6
 Samviggo rājā Sorattho⁵ sārathim etad abravi:⁶
 'kumaggam¹ paṭipannamhā⁷ bhimsanam lomahaṃsanam purato⁸ dissati maggo pacchato ca⁹ na dissati. 7
 Kumaggam¹⁰ paṭipannamhā Yamapurisānam santike amānuso vāyati gandho ghoso sūyati dāruṇo'. 8
 Hatthikkhandham¹¹ samāruyha¹² olokento catuddisā addasa rukkham¹³ nigrodham¹⁴ pādapaṃ chāyāsampannam nilabbhavaṇṇasadisam meghavaṇṇasirannibham. 9
 Sārathim āmantayi rājā: 'kim eso¹⁵ dissati brahā nilabbhavaṇṇasadisō meghavaṇṇasirannibho'? 10
 'So¹⁶ nigrodho mahārāja pādapo chāyāsampanno nilabbhavaṇṇasadisō meghavaṇṇasirannibho'. 11
 Tena pāyāsi Sorattho¹⁷ yena so dissati¹⁸ brahā¹⁹ nilabbhavaṇṇasadisō meghavaṇṇasirannibho. 12
 Hatthikkhandhato oruyha rājā rukkham upāgami nisīdi rukkhamūlasmim sāmacco saparijano pūram pāniyakarakam²⁰ pūve citte ca addasa. 13
 Puriso ca²¹ devavaṇṇi²¹ sabbābharañabhūsito upasaṅkamtivā rājanam Sorattham¹⁷ etad abravi:²² 14
 'Svāgatan te mahārāja atho te adurāgataṃ pivatu devo²³ pāniyam, pūve khāda arindama'. 15
 Pivtvā rājā pāniyam sāmacco saparijano pūve khāditvā²⁴ pivtvā (ca) Sorattho²⁵ etad abravi:²² 16

¹ kummaggam, C.; S₂.
² padissati, S₁ S₂; 'va dissati, B. ³ pana l. ca na, S₁.
⁴ kumm.°, S₂. ⁵ Sur.°, C. D.; S₁. S₂. ⁶ eta brūvi, S₂.
⁷ °ha, M. ⁸ purato 'va, C.; S₁. S₂. B.
⁹ pana, S₁. ¹⁰ kumm.°, C. ¹¹ °kkhandhanto, C.; °kkhandaṇ ca, S₁. S₂. ¹² ār.°, S₁. S₂. ¹³ om. S₁. S₂.
¹⁴ S₁. S₂ add ramaṇiyam. ¹⁵ eko, C. ¹⁶ om. M. C. D.; B.
¹⁷ Sur., S₁. S₂. ¹⁸ dissate, M.; B. ¹⁹ brahmā, C. D.
²⁰ °karaṇam, M. D.; B.; °kaṇam, C. ²¹ M., S₁. S₂. B. add ti.
²² abruvi, S₁; eta bruvi, S₂. ²³ deva, C. ²⁴ M. C. D., B. add arindamo tattha uhatvā. ²⁵ Sur., all MSS. exc. C.

‘Devatā nu¹ ’si gandhabbo ādu Sakko purindado?
 ajānantā² tam pucchāma, katham jānemu tam mayam’? 17
 ‘Namhi devo na gandhabbo nāpi³ Sakko purindado
 peto aham mahārāja Surattḥā⁴ idham āgato’. 18
 ‘Kim silo kim samācāro Surattḥasmim pure tuvaṃ
 kena te brahmacariyena ānubhāvo ayaṃ⁵ tava’? 19
 ‘Tam suṇohi mahārāja arindama rattḥavaḍḍhana*)
 amaccā pārisajjā ca brāhmaṇo ca purohito: 20
 Surattḥamhā⁶ ahaṃ deva⁷ puriso pāpacetaso
 micchādittḥi ca dussilo kadariyo paribhāsako. 21
 Dadantānaṃ karontānaṃ vārayissaṃ bahujaṇaṃ
 aññesaṃ dadamānānaṃ antarāyako⁸ ahaṃ. 22
 Vipāko natthi dānassa saṃyamassa kuto phalaṃ
 natthi ācariyo nāma adantaṃ ko damissati?⁹ 23
 Samatulyāni bhūtāni kuto¹⁰ jetḥāpacāyikā¹¹
 natthi balaṃ¹² viriyaṃ vā¹³ kuto utḥānaporisam?¹⁴ 24
 Natthi dānaphalaṃ nāma na visodheti¹⁵ verinaṃ
 laddheyyaṃ¹⁶ labhate macco nīyati pariṇāmajaṃ. 25
 Natthi mātā pitā bhātā loko natthi ito paraṃ
 natthi dinnam natthi¹⁷ hutam sunihitam¹⁸ na vijjati. 26
 Yo pi haneyya¹⁹ purisaṃ parassa²⁰ chindate²¹ siraṃ
 na koci kiñci hanati²² sattannaṃ vivaram antare. 27
 Acchejjabhejjo²³ jīvo atḥhamso gulaparimaṇḍalo
 yojanāni²⁴ satā pañca ko jivaṃ²⁵ chetum²⁶ arahati? 28

¹ na, S₂. ² o, S₁. S₂. ³ na pi, S₁. S₂.

⁴ ṭḥa, S₁. S₂; M. has Surattḥā ’ham idhāgato.

⁵ ahaṃ, C.

⁶ °smā, S₁. S₂; °smim, M. C. ⁷ om. S₁. S₂.

⁸ antarāyaṃ karom’ ahaṃ, M. D.; °rāya karom’ ahaṃ, C.;
 °rāyaṃ karo, B. ⁹ dapessati, S₁. S₂.

¹⁰ kule, all MSS. exc. D. ¹¹ °yako, B.; °yiko, S₁. S₂.

¹² phalaṃ, C. D.; B.; M., B. add vā. ¹³ om. M.

¹⁴ upattḥāna.°, S₁. ¹⁵ sodheti, S₁. S₂.

¹⁶ labheyyaṃ, M. C. ¹⁷ om. S₂. ¹⁸ S₁. S₂ add pi.

¹⁹ nā hanoti, S₁. S₂; na haneyya, C. D. ²⁰ purisassa, M. C.; B.

²¹ chinde, M. D.; B.; °dite, S₁. S₂. ²² hanatthi, S₁. S₂.

²³ M. C. D.; B. add ’si. ²⁴ °nānaṃ, M. C.

²⁵ koṭinaṃ, S₁. S₂. ²⁶ setum, B.

*) °na, so the Burmese MSS. nearly everywhere this word
 recurs, the Sinhalese MSS., however, have °naṃ.

Yathā suttagule khitte nibbeṭhentam ¹ palāyati	
evam eva ca ² so jivo nibbeṭhento ³ palāyati.	29
Yathā gāmato nikkhamma aññaṃ gāmaṃ pavisati	
evam eva ⁴ ca ² so jivo aññaṃ bondiṃ ⁵ pavisati.	30
Yathā gehato nikkhamma aññaṃ gehaṃ pavisati	
evam eva pi ⁶ so jivo aññaṃ bondiṃ pavisati. ⁷	31
Cūlāsīti mahākappino ⁸ satasahassāni pi ⁹	
ye ¹⁰ bālā ye ¹¹ ca paṇḍitā samsāraṃ khepayitvāna	32
Dukkhas ¹² antaṃ karissare, mitāni sukhadukkhāni ¹²	
donehi piṭakehi ca, jino ¹³ sabbam pajānāti.	33
Samūlhā ¹⁴ itarā ¹⁵ pajā, evaṃdiṭṭhi pure āsiṃ	
samūlho ¹⁶ mohapāruto ¹⁷ micchādiṭṭhi ca dussilo	
kadariyo paribhāsako. ¹⁸	34
Oraṃ me chahi māsehi kālakiriya bhavissati,	
ekantaṃ kaṭukaṃ ghoram nirayam papatiss' āham. ¹⁹	35
Catukkaṇṇam catudvāram vibhattam bhāgaso ²⁰ mitam	
ayopākārapariyantam ²¹ ayasā paṭikujjitam. ²²	36
Tassa ayomayā bhūmi jalitā tejasayutā	
samantā yojanasatam pharitvā tiṭṭhati ²³ sabbadā.	37
Vassasatasahassāni ²⁴ ghoso sūyati tāvade	
lakkho ²⁵ eso mahārāja satabhāgavassakoṭṭiyo. ²⁵	38
Koṭṭisatasahassāni niraye paccare janā	
micchādiṭṭhi ca ²⁷ dussilā ye ²⁷ c'āriyūpavādino.	39
Tatthāham dīgham addhānam dukkham vedissam vedanam	
phalam pāpassa kammassa tasmā socām' āham bhusam. 40	

¹ °dhentam, M. C. D.; B.; °dhetam, S₁. S₂.
² pi, S₁. S₂. ³ °dhento, all MSS. ⁴ evam, C. D.; S₁. S₂.
⁵ kāyam, C.; S₁. S₂. ° ca, M. C. D.; B.
⁷ nivāsati, M. C. D. ⁸ matākappi navasata.°, M.
⁹ hi, M.; ti, C. D.; om. S₁. S₂. ¹⁰ C. D., S₂ add ca.
¹¹ om. C. ¹² dukkhadukkhāni, S₁.
¹³ pi no, S₁. S₂. ¹⁴ °lhāyam, B.; samuṇhāyam, S₁. S₂.
¹⁵ ittarā, S₁. ¹⁶ samuṇho, S₁. S₂.
¹⁷ mopāparuto S₁. S₂. ¹⁸ °bhāsiko, S₁.
¹⁹ āham, M.; B. ²⁰ bhāgasso. D.
²¹ °pānāraparikhittam, B. ²² pari.°, S. ²³ °si, C.
²⁴ vassāni.°, M. D.; B.; vassānam, C.; vassasah.°, S₁.
²⁵ sakho, S₁. S₂. ²⁶ °bhāgam vassa.°, S₁. S₂; °bhāgā.°,
C. D.; B. ²⁷ om. S₁. ²⁸ yeva, S₂; ye ca, C. D.; S₁. B.

Taṃ suṇohi mahārāja arindama raṭṭhavaḍḍhana:
 dhītā mayhaṃ mahārāja Uttarā, bhaddam atthu¹ te. 41
 Karoti² bhaddakaṃ kammaṃ sīlesuposathe³ ratā
 saññatā⁴ saṃvibhāgi ca vadaññū⁵ vigamaccharā.⁶ 42
 Akhaṇḍakārī sikkhāya⁷ suṇhā parakulesu⁸ ca
 upāsikā Sakyamunino⁹ Sambuddhassa sirimato. 43
 Bhikkhu ca sīlasampanno gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi
 okkhittacakkhu¹⁰ satimā guttadvāro¹¹ susaṃvuto
 sapadānaṃ caramāno agamā¹² taṃ nivesanaṃ.¹³ 44
 Taṃ addasa mahārāja Uttarā, bhaddam atthu¹⁴ te
 pūraṃ pāniyakarakaṃ¹⁵ pūve citte ca sā adā
 «pitā me kālakato bhante tassa taṃ¹⁶ upakappatu.»¹⁷ 45
 Samanantarānudiṭṭhe vipāko upapajjatha¹⁸
 bhujjāmi kāmakāmī rājā Vessavaṇo yathā. 46
 Taṃ suṇohi mahārāja arindama raṭṭhavaḍḍhana:
 sadevakassa lokassa buddho aggo pavuccati
 taṃ buddhaṃ saraṇaṃ gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 47
 Aṭṭhaṅgikena maggena phusanti amataṃ padaṃ
 taṃ dhammaṃ saraṇaṃ gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 48
 Cattāro maggapaṭipannā²⁰ cattāro ca phale²¹ ṭhitā
 esa saṅgho ujubhūto paññāsilasamāhito
 taṃ saṅghaṃ saraṇaṃ gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 49
 Pāṇātipātā viramassu khippaṃ*)
 loke adinnaṃ parivajjayassu

¹ om. S₁; attha, S₂. ² karohi, B.

³ sīle upos.°, M. C. D.; B. ⁴ puññatā, S₁. S₂.

⁵ ññā, S₁. S₂. ⁶ vigatam.°, S₁. S₂; vitam.°, C. D.; B.

⁷ sikkhāyaṃ, S₁. S₂. ⁸ parasu kul.°, S₁.

⁹ Sakka.°, S₁. ¹⁰ ukkhitta.°, S₁. S₂. B.

¹¹ °dvāre, S₂; °dvāresu, S₁. ¹² āgamā, B.

¹³ nivesaṃ, S₂. ¹⁴ atta, S₁. S₂.

¹⁵ pāniyassa karakaṃ, S₁. S₂; pāniyasaraṇaṃ, M.; pāni-
 yakaraṇaṃ, D.; B. ¹⁶ tass' etaṃ, M. C. D.; B.

¹⁷ okappatu, S₁. S₂.

¹⁸ uda.°, M. C. D.; B.; uppajj.°, S₂.

¹⁹ °dāre, S₁. S₂. ²⁰ ca paṭi.°, M. C. D.; B.

²¹ bale, B.

*) cp. Dhammapada, ed. Fausböll, p. 97.

amajjapo¹ mā² ca musā abhani³
 sakena⁴ dārena ca hohi⁵ tuṭṭho'. 50
 'Atthakāmo 'si me yakkha hitakāmo 'si devate
 karomi tuyhaṃ vacanaṃ tvam 'si⁶ ācariyo mama. 51
 Upemi saraṇaṃ buddhaṃ dhammañ cāpi anuttaram
 saṅghañ ca naradevassa gacchāmi saraṇaṃ ahaṃ. 52
 Pānātipātā viramāmi khippaṃ
 loke adinnaṃ parivajjayāmi
 amajjapo⁷ no ca musā bhaṇāmi
 sakena dārena ca⁸ homi tuṭṭho. 53
 Odhunāmi⁹ mahāvāte nadiyā vā¹⁰ siḅhaṃ gāmiyā¹¹
 vamāmi¹² pāpakaṃ ditṭhiṃ buddhānaṃ sāsane rato'. 54
 Idaṃ vatvāna Soratṭho¹³ viramitvā pāpadassanaṃ
 namo Bhagavato katvā pāmokkho¹⁴ rathaṃ āruhi¹⁵ ti 55

gāthāyo avocum.

Tattha rājā Piṅgalako nāma Suratṭhānaṃ adhi-
 pati ahū ti piṅgalacakkhutāya Piṅgalo ti pākāṭanaṃ
 Suratṭhadesassa issaro rājā ahosi. Moriyānan ti Mori-
 yarājūnaṃ Dhammāsokaṃ sandhāya vadati. Suratṭhaṃ
 punaṃ¹⁶ āgamā ti Suratṭhavisayaṃ uddissa Suratṭhagāmi-
 maggaṃ¹⁷ paccāgañchi.

Paṅkan¹⁸ ti mudubhūmi.¹⁹ Vaṇṇapathan²⁰ ti petena
 nimmitaṃ mudubhūmimaggaṃ.¹⁹

Khemo ti nibbhayo. Sovatthiko ti sotthibhāvāvaho.
 Sivo²¹ ti anuppaddavo.

Suratṭhānaṃ santike ito ti iminā maggena gacchantā
 mayaṃ Suratṭhavisayassa samīpe yeva. Soratṭho²² ti Su-
 ratṭhādhipati.

Ubbiggarūpo ti utrastasabhāvo. Bhimsanan²³ ti

¹ opā, all MSS. except M.; B. ² no, C. D.

³ abhāni, S₂. ⁴ sakkena, S₂. ⁵ hoti, S₁.

⁶ asi, C. D.; S₁. S₂. ⁷ opā, C. D. ⁸ om. M.; S₁.

⁹ ophu.^o, M. C. D.; B.; otu.^o, S₁. S₂. ¹⁰ om. M.

¹¹ gāmamyā, S₂. ¹² viramāmi, C. ¹³ Sur.^o, S₁. S₂.

¹⁴ pamukho, M. ¹⁵ āruya, S₁. S₂; āruhi, C.; ārūhi, D.

¹⁶ puna, S₁. S₂; punam, B. ¹⁷ oḅāmināṃ maggaṃ, B.

¹⁸ vaṅkan, B. ¹⁹ maru.^o, B. ²⁰ vaṇṇanāp.^o, S₁. S₂.

²¹ siho, S₁. S₂. ²² Sor., all MSS. ²³ bhīsanān, S₁. B.

bhayajananaṃ. Lomahaṃsanān ti bhīsanabhāvena¹ lomānaṃ haṃsanaṃ.²

Yama purisānaṃ santike ti petānaṃ samīpe vattāma.³ Amānuso vāyati gandho ti petānaṃ sarīragandho vāyati. Ghoso sūyati dāruṇo ti paccekanirayesu kāraṇaṃ kāriyamānānaṃ sattānaṃ ghorataro saddo sūyati.

Pādapaṇ ti pādasaḍisehi mūlavayavehi udakassa pivānato pādapo ti laddhanāmaṃ taruṃ. Chāyāsampannaṃ ti sampannaṃ chāyaṃ. Nīlabbhavaṇṇasadiṣaṇ ti vaṇṇena⁴ nīlameghasadiṣaṃ. Meghavaṇṇasirannibhaṇ ti meghavaṇṇasaṇṭhānaṃ hutvā khāyamānaṃ.

Pūraṃ pāniyakarakaṇ⁵ ti pāniyena puṇṇaṃ⁶ pāniyabhājanaṃ.

Pūve ti khajjake. Citte ti cittijanane⁷ madhure manuṇṇe taḥiṃ taḥiṃ sarāve pūretvā ṭhapitapūve addasa.

Atho te adurāgataṇ ti ettha atho ti nipātamattaṃ avadhāraṇatthe vā. Mahārāja te āgamaṇaṃ⁸ durāgataṃ⁹ na hoti, atha kho svāgataṃ evā ti mayaṃ sampatiḥchāmā ti attho. Arindamā ti arinaṃ damanasīla.

Amaccā¹⁰ pārisajjā¹⁰ ti¹⁰ amaccā pārisajjā ca¹¹ vacanaṃ suṇantu brāhmaṇo ca tuyhaṃ purohito taṃ suṇātū ti yojanā.

Suratṭhamhā ahaṇ ti Suratṭhadesato ahaṃ. Devā ti rājānaṃ ālapati. Micchādiṭṭhi ti natthikadiṭṭhiyā viparītadassano. Dussīlo ti nissīlo. Kadariyo ti thaddhamaccharī. Paribhāsako ti samaṇabrāhmaṇānaṃ akkosako.

Vārayissaṇ ti vāreṃi.¹² Antarāyakaro ahaṇ ti dānaṃ dadantānaṃ upakāraṃ karontānaṃ antarāyakaro hutvā añṇesaṃ ca¹¹ paresaṃ dānaṃ dadamānānaṃ. Dānamayapuṇṇato ahaṃ bahujanaṃ vārayissaṇ vāreṃi¹³ ti yojanā.

Vipāko natthi dānassā ti. ādi-vāritākāradassanaṃ. Tattha vipāko natthi dānassā ti dānaṃ dadato tassa

¹ so all MSS. ² lomahaṃsāpanaṃ, S₁. S₂.

³ pattāma, S₁. S₂. ⁴ nīlavaṇṇena, B.

⁵ pāniyassa karakaṇ, S₁. S₂; pāniyaṃ karaṇaṇ, B.

⁶ pūraṃ, B. ⁷ ojanena, S₂. ⁸ āgataṃ, B.

⁹ dūrāg.^o, B. ¹⁰ om. all MSS. ¹¹ om. S₁. S₂.

¹² vāresī, S₁. S₂. ¹³ vāresī, S₂; vāresinī, S₁.

vipāko āyatim pattabbaphalaṃ natthi ti vipākaṃ paṭibāhati. Saṃyamassa kuto phalaṃ ti sīlassa pana kuto nāma¹ phalaṃ. Sabbena sabbam² natthi evā³ ti adhippāyo. Natthi ācariyo nāmā ti ācārasamācārasikkhāpako⁴ ācariyo nāma koci natthi sabhāvato, eva hi sattā dantā vā⁵ adantā vā honti ti adhippāyo. Tenāha: adantaṃ ko damissati ti.

Samatulyāni bhūtānī ti ime sattā sabbe pi aññamaññaṃ samasamā. Tasmā jeṭṭho eva natthi kuto jeṭṭhāpacāyiko. Jeṭṭhāpacāyanapuññaṃ nāma natthi ti attho. Natthi balan ti yamhi attano bale⁵ paṭiṭṭhitā sattā viriyaṃ katvā manussasobhagataṃ ādim katvā yāva arahattasampattiyo pāpuṇanti,⁶ taṃ⁷ viriyabalaṃ⁸ paṭikkhipati viriyaṃ vā natthi. Kuto uṭṭhānaporisana ti idaṃ no⁹ purisaviriyena purisakārena¹⁰ pavattan ti evaṃ¹¹ pavattavādapaṭikkhepavasena vuttaṃ.

Natthi dānaphalaṃ nāmā ti dānassa phalaṃ¹² nāma kiñci natthi, deyyadhammapariccāgo bhasmanihitaṃ viya nipphalo¹³ evā ti attho. Na visodheti verinan ti ettha⁷ verinan ti¹⁴ veravantaṃ verānaṃ vasena³ pānātipātādinaṃ vasena katapāpaṃ puggalaṃ dānasilādi-vātato na visodheti kadāci pi suddham¹⁵ na karoti. Pubbe¹⁶ Vipāko natthi dānassa ti ādinā dānādito attano¹⁷ paresaṃ nivāritākāradassanaṃ, Natthi dānaphalaṃ nāmā ti ādinā¹⁸ pana attano¹⁷ micchābhinivesadassana¹⁹ ti daṭṭhabbaṃ. Laddheyyan ti laddhabbaṃ. Kathaṃ pana laddhabban ti āha: Nīyati pariṇāmajan ti ayaṃ satto sukhaṃ vā dukkhaṃ vā labhanto nīyati pariṇāmavasena²⁰ labhati. Na kammaṃ katāya²¹ issarādina cā²² ti adhippāyo.

¹ tam, S₁. S₂.

² B. adds tam.

³ om. B.

⁴ ācara.°, B.

⁵ balena, S₁. S₂.

⁶ oṇāti, S₁. S₂.

⁷ om. S₁. S₂.

⁸ ophalaṃ, B., also before.

⁹ so, S₂.

¹⁰ oḱāyena, B.

¹¹ eva, S₁. S₂.

¹² dānaph.°, B.

¹³ oḱe, S₂; oḱam, B.

¹⁴ veravantiṃ, S₂; veramantiṃ, S₁.

¹⁵ visuddhiṃ, B.

¹⁶ puññe, S₁. S₂.

¹⁷ attanā, S₂. S₁.

¹⁸ ādi, S₁. S₂.

¹⁹ oṇivesane dass.°, S₂; oṇivesana dassan, S₁.

²⁰ vipari.°, B.; pariṇāmajavas.°, S₁. S₂; B. adds eva.

²¹ kattāya, S₁. S₂.

²² vā, S₁. S₂.

Natthi mātā pitā bhātā ti mātādisu¹ sammāpaṭi-
pattimicchapaṭipattinaṃ phalābhāvaṃ² sandhāya vadati.
Loko natthi ito paran ti ito idhalokato³ paraloko
nāma koci natthi. Tattha tath' eva sattā ucchijjanti ti
adhippāyo. Dinnan ti mahādānaṃ. Hutana ti pahona-
kasakkāro⁴ tadubhayaṃ pi phalābhāvaṃ² sandhāya natthi
ti paṭikkhipati. Sunihitana ti suṭṭhu nihitaṃ. Na vijjati
ti yaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ dānaṃ nāma anugāmikaṃ
nidānaṃ ti vadanti taṃ na vijjati. Tesam taṃ vācāvattthu-
mattam evā ti adhippāyo.

Na koci kiñci hanatī ti yo⁵ puriso paraṃ purisaṃ
haneyya parassa purisassa sīsaṃ chindeyya tattha para-
matthato na koci kiñci hanati,⁶ sattannaṃ kāyānaṃ chinda-
bhāvato⁷ hananto viya hoti. Kathaṃ satthappahāro⁸ ti
āha: Sattannaṃ vivaram antare ti⁹ paṭhaviyādīnaṃ
sattannaṃ kāyānaṃ vivarabhūte antare chinde satthaṃ¹⁰
pavisati. Tena sattā⁹ asi-ādīhi pahaṭā viya honti. Jīvo
viya pana sesakāyā pi nīccasabhāvato¹¹ na chijjanti ti
adhippāyo.

Acchejjabhejjo¹² jīvo ti ayaṃ sattānaṃ jīvo satthā-
dīhi na chinditabbo nīccasabhāvato.¹³ Aṭṭhaṃso guḷa-
parimaṇḍalo ti eso pana jīvo kadāci aṭṭhaṃso hoti
kadāci guḷaparimaṇḍalo. Yojanāni satā pañcā ti kevali-
bhāvaṃ¹⁴ patto pañcayojanasatubbedho hoti. Ko jīvaṃ
chetuṃ arahatī ti¹⁵ nīccam nibbikāraṃ jīvañ ca ko
nāma satthādīhi chindituṃ arahati. Na so kenaci vikopeyyā
ti vadati.

Suttagule viveṭhetvā katasuttagule khitte ti nibbe-
ṭhanavasena khitte. Nibbeṭhentaṃ palāyatī ti pabbate
vā rukkhagge vā ṭhatvā niveṭṭhiyamānaṃ¹⁶ khittaṃ sutta-

¹ ādisu, B. ² phala.°, S₁. ³ S₁. S₂ add pana.

⁴ pahona.°, S₁. S₂. ⁵ so, S₁. S₂. ⁶ hananti, S₂.

⁷ nicca.°, B. ⁸ satta.°, S₁. S₂. ⁹ om. S₂. ¹⁰ satthaṃ, B.

¹¹ nīccasabhāvattā, B.; nīccabhāvattā, S₂; vinicchapabhā-
vatā, S₁. ¹² B. adds 'si.

¹³ °bhāvattā, S₂; °pabhāvattā, S₁.

¹⁴ kevalaṃ bhāvappatto, B.

¹⁵ B. omits the following passages till pabbate vā and so on.

¹⁶ nibbedhiy.°, B.

guḷaṃ nibbeṭhentaṃ¹ eva gacchati. Evam evaṃ ti yathā taṃ suttaguḷaṃ nibbeṭhiyamānaṃ² eva gacchati, sutte² khīṇe na² gacchati,² evam eva so jīvo cūlāsīti mahākappino satasahassānī ti vuttakālam eva attabhāvaguḷaṃ nibbeṭhento¹ palāyati pavattati,² tato uddhaṃ³ na ppavattati.

Evam eva ca³ so jīvo ti yathā koci⁴ puriso attano nivāsagāmato⁵ nikkhamitvā tato aññaṃ gāmaṃ pavisati kenaci-d-eva karaṇīyena, evam eva⁶ so jīvo ito sarīrato⁷ nikkhamitvā aññaṃ aparaṃ sarīraṃ niyativasena pavisati ti adhippāyo.

Bondin ti kāyaṃ.

Cūlāsīti ti caturāsīti. Mahākappino ti mahākappānaṃ tattha ekamaḥ mahāsarā Anotattādito vassasate vassasate⁸ kusaggena ekekaṃ udakabinduṃ niharantena⁹ iminā upakkamena sātakkhattuṃ tamhi sare nirudake¹⁰ jāte eko mahākappo nāma hoti ti vatvā evarūpānaṃ mahākappānaṃ caturāsītisatasahassānī¹¹ ti saṃsāraṃ parimāṇaṃ ti vadati.¹² Ye bālā ye ca paṇḍitā ti ye ca³ andhabālā ye ca sappaññā sabbe pi te saṃsāraṃ khepayitvānā ti⁴ yathāvuttakālaparicchedaṃ saṃsāraṃ aparāparuppattivasena khepetvā.¹³

Dukkhaṃ¹⁴ antaṃ¹⁴ karissare ti vaddhadukkhassa¹⁵ pariyaṇṭaṃ pariyoṣānaṃ¹⁶ karissanti. Paṇḍitā pi antaraṃ sījhituṃ¹⁷ na sakkonti bālā pi tato uddhaṃ na ppavattanti ti tassa laddhi. Mitāni sukhadukkhāni doṇehi piṭakehi cā ti sattānaṃ sukhadukkhāni nāma doṇehi piṭakehi mānabhājanehi mitāni viya yathāvuttakālaparicchedenā parimitattā¹⁸ paccekaṃ ca tesāṃ tesāṃ¹¹ sattānaṃ tāni² niyatipariṇāmajātāni¹⁹ pariṇāmitāni, tayidaṃ jino sabbāṃ pajānāti²⁰ jina-bhūmiyaṃ ṭhito kevalaṃ pajānāti saṃsāraṃ samatikkantattā.²¹

¹ nibbedh.°, B. ² om. B.

³ om. S₁, S₂. ⁴ eko, B. ⁵ nivāsana.°, B.

⁶ evaṃ, B. ⁷ kāyato sarato, S₁, S₂. ⁸ S₁ adds 'va.

⁹ niharanti, S₁, S₂. ¹⁰ ninnudake, S₁, S₂. ¹¹ om. S₁.

¹² vadanti, S₁, S₂. ¹³ khepitvā, B. ¹⁴ om. S₂.

¹⁵ vaṭṭa.°, B. ¹⁶ vesānaṃ, S₂; sosānaṃ, S₁. ¹⁷ su.°, B.

¹⁸ °paricchamitattā, B. ¹⁹ °jāni, S₁, S₂.

²⁰ jānāti ti, S₁, S₂. ²¹ matikk.°, B.

Samsāre pana paribbhamati¹ samūlḥāyam itarā pajā, evamdiṭṭhi pure āsin ti yathāvuttanatthikadiṭṭhiko pubbe² aham ahosiṃ. Samūlho mohapāruto ti yathāvuttāya diṭṭhiyā hetubhūtena sammohena³ samūlho, taṃ saha-jātena pana⁴ mohena pāruto paṭicchāditakusalabho ti adhippāyo. Evaṃ pubbe yā⁵ attano uppannā pāpadiṭṭhi tassā vasena kaṭaṃ pāpakammaṃ dassetvā idāni attanā āyatim anubhavitaḥḥaṃ tassa phalaṃ dassento Oraṃ⁶ me chahi māsehi ti ādim āha.

Tattha vassasatasahassāni⁷ ti vassānaṃ satasahassāni atikkamivā ti vacanaseso, bhummatthe vā etaṃ paccattaṃ vacanaṃ. Vassesu satasahassesu vitivattesū ti attho. Ghoso sūyati tāvade ti yadā ettako⁸ kālo atikkanto hoti tāva-d-eva tasmim kāle idha paccantānaṃ vo mārisā vassasatasahassaparimāṇo kālo atito ti evaṃ tasmim niraye saddo sūyati. Lakkho eso⁹ mahārāja satabhāga-vassakoṭiyo¹⁰ ti satabhāgā⁵ satakoṭṭhāsā vassakoṭiyo mahārāja niraye paccantānaṃ sattānaṃ¹¹ āyuno eso lakkho, eso paricchedo ti attho. Idaṃ vuttaṃ hoti. Dasadasakam¹² sataṃ nāma, dasasatāni sahasaṃ nāma, dasadasa-hassāni¹³ satasahassaṃ nāma, satasatasahassāni¹⁴ koṭi nāma, tāsaṃ koṭinaṃ vasena satasahassavassakoṭiyo¹⁵ satabhāgā vassakoṭiyo, sā ca kho nerayikānaṃ yeva vassagaṇanavasena veditaḥḥā, na manussānaṃ devānaṃ vā. Īdisāni¹⁶ anekāni vassakoṭisatasahassāni nerayikānaṃ āyu.¹⁷ Tenāha: koṭi-satasahassāni niraye paccarejanā ti. Yādisena pana pāpena¹⁸ sattā evaṃ nirayesu paccanti, taṃ nigamanavasena dassetuṃ Micchādiṭṭhi ca dussilā ye ca ariyupavādinō ti¹¹ vuttaṃ.

Vedissan ti anubhavissaṃ. Evaṃ āyatim attanā¹⁹ anubhavitaḥḥaṃ pāpaphalaṃ dassetvā idāni Kena te brah-

¹ °manti, S₁. ² S₁. S₂ add 'va.

³ samena, S₁; samāna, S₁; sammohane, B.

⁴ B. adds tena. ⁵ om. B. ⁶ uddham, S₁. S₂.

⁷ vassāni sata.^o, B. ⁸ ekako, S₁. S₂; etthako, B.

⁹ S₁ adds vā. ¹⁰ °bhagassa koṭiyo, S₁. S₂. ¹¹ om. S₂.

¹² vassasakam, B. ¹³ dasasah.^o, S₁. S₂. ¹⁴ dasasata.^o, S₁. S₂.

¹⁵ °vassāni.^o, B. ¹⁶ edisāni, B. ¹⁷ om. S₁. S₂.

¹⁸ S₁ has pā-paccaṃ ti taṃ and so on. ¹⁹ attano, B.

macariyena ānubhāvo ayam tavā ti raññā pucchitam attham
ācikkhitvā tam saraṇesu¹ silesu ca paṭiṭṭhapetukāmo Tam
suṇohi² mahārājā ti ādim āha.

Tattha silesuposathe³ ratā ti niccasīlesu⁴ uposatha-
sīlesu⁴ ca abhiratā.

Adā ti adāsi.

Tam dhamman ti tam aṭṭhaṅgikamaggaṃ amatapa-
dañ ca.

Evam petena saraṇesu silesu ca samādapito rājā pa-
sannamānaso tena attanā⁵ kataṃ upakāraṃ tāva kittetvā
saraṇādisu paṭiṭṭhahanto Atthakāmo ti ādikā tisso gāthā
vatvā pubbe attanā⁶ gahitāya pāpikāya diṭṭhiyā paṭi-
nissatṭhabhāvaṃ pakāsento Odhunāmi⁷ ti gātham āha.

Tattha odhunāmi mahāvāte ti mahante vāte vāyante
bhusaṃ viya tam pāpakaṃ diṭṭhim⁸ yakkha tava dhamma-
desanāvāte odhunāmi niddhunāmi.⁹ Nadiyā vā siḅhaṃ
gāmiyā ti siḅhaṃ sotāya mahānadiyā vā tiṇakatṭhapanna-
kasalaṃ viya pāpakaṃ diṭṭhim pavāhemī ti adhippāyo.
Vamāmi pāpakaṃ diṭṭhin ti mama manomukhagataṃ
pāpikaṃ¹⁰ diṭṭhim uḍḍayāmi¹¹ chaḍḍayāmi.¹² Tattha
kāraṇam āha: Buddhānaṃ sāsane rato ti yasmā ekaṃ-
sena amatāvahe¹³ buddhānaṃ bhagavantānaṃ sāsane rato,¹⁴
tasmā tam diṭṭhisāṅkhātaṃ viṣaṃ vamāmī ti yojanā.

Idaṃ vatvānā ti osānagāthā saṅgītikārehi ṭhapitā.

Tattha pāmokkho ti pācīnadisābhimukho¹⁵ hutvā.
Ratham āruyhi ti rājā¹⁶ gamanasajjaṃ attano ratham¹⁷
abhiruyhi. Āruyha¹⁸ yakkhānubhāvena tam divasaṃ eva
attano nagaraṃ anuppatto¹⁹ rājabhavanaṃ pāvisi. So
aparena samayena²⁰ imaṃ pavuttiṃ bhikkhūnaṃ ārocesi.

¹ B. adds ca. ² sunāhi, S₁. S₂. ³ sile up.°, B.

⁴ °sīle, S₁. S₂. ⁵ °no, S₁. ⁶ °no, B.

⁷ ujunāmi, S₁. S₂. ⁸ diṭṭha, S₁. S₂.

⁹ nināmi, S₁; niddhunāmi, S₂; onidhunāmi, B.

¹⁰ pāpakaṃ, S₁. ¹¹ ucchayāmi, S₁; ucchindayāmi, B.

¹² om. S₁. B. ¹³ °vaso, S₂; °tāso, S₁.

¹⁴ B. adds abhirato. ¹⁵ nip.°, S₁. S₂. ¹⁶ om. B.

¹⁷ rājaratham, B. ¹⁸ °hi, S₁. S₂. ¹⁹ patvā, B.

²⁰ om. S₁.

Bhikkhū taṃ¹ therānaṃ ārocesuṃ. Therā tatiya-saṅgītiyaṃ saṅgahaṃ āropesuṃ.²

Nandakapetavattavuṇṇanā.

IV, 4.

Uṭṭhehi Revate supāpadhamme ti. Idam Revatipetavattumu. Taṃ yasmā Revativimānavattunā nibbise-saṃ tasmā yad ettha atthupattiyaṃ gāthāsu ca vattabbaṃ taṃ Paramatthadīpaniyaṃ Vimānavattavuṇṇanāyaṃ³ vuttanayen'eva veditabbaṃ. Idam hi Nandiyassa⁴ devaputtassa vasena Vimānavattupāliyaṃ saṅgahaṃ āropitaṃ taṃ pi Revatipaṭibaddhāya gāthāya⁵ vasena Revatipetavattun ti pāliyaṃ⁶ pi saṅgahaṃ āropitaṃ ti daṭṭhabbaṃ.

Revatipetavattavuṇṇanā.

IV, 5.

Idam mama ucchuvanaṃ mahantaṃ ti. Idam Uchupetavattumu. Tassa kā uppatti? Bhagavati Veḷuvane viharante aññataro puriso ucchukalāpaṃ khandhe katvā ekaṃ ucchumu khādanto gacchati. Atha aññataro upāsako silavā kalyāṇadhammo bāladārakena saddhimaṃ tassa⁷ piṭṭhito⁸ gacchati. Dārako ucchumu passivā⁹ dehi ti parodati. Upāsako dārakaṃ¹⁰ parodantaṃ disvā taṃ purisaṃ gaṇhantaṃ tena saddhimaṃ sallāpaṃ akāsi. So pana puriso tena saddhimaṃ na kiñci ālapi, dosena nāma dārakassa ucchukhaṇḍaṃ pi nādāsi. Upāsako dārakaṃ dassetvā 'ayaṃ dārako ativiya rodati, imassa ekaṃ ucchukhaṇḍaṃ dehi' ti āha.¹¹ Taṃ sutvā so puriso asahanta¹² paribhava-cittaṃ¹³ upaṭṭhapetvā anādaravasena ekaṃ ucchulaṭṭhimaṃ piṭṭhito khipi. So aparena samayena kālaṃ katvā ciraparibhāvita-tassa lobhassa vasena¹⁴ petesu nibbatti. Tassa phalaṃ

¹ om. S₂. B. ² tatiyaṃ saṅgahaṃ ārocesuṃ, B.

³ vatthupāliyaṃ, B. ⁴ Nandikassa, S₁. S₂.

⁵ gāthāyaṃ, S₁. S₂. ⁶ Petavattupu., B. ⁷ om. S₁. S₂.

⁸ S₁. S₂ repeat pi.° ⁹ B. adds ucchumu gahetvā.

¹⁰ B. omits the following words till dassetvā. ¹¹ om. B.

¹² apasārento, B. ¹³ paṭihata.°, B. ¹⁴ phalena, B.

nāma kammaṣarikkhakaṃ hoti. Aṭṭhakarisaṃmattatṭhānaṃ¹
 avattharantaṃ aṅjanavaṇṇaṃ musaladaṇḍaparimāṇehi
 ucchūhi ghanasaṅchannaṃ mahantaṃ² ucchuvanaṃ³ nibbatti.
 Tasmaṃ khāditukāmatāya ucchuṃ gahessāmi⁴ ti upagata-
 matte taṃ ucchū⁵ abhihananti.⁶ So tena mucchito⁷ papati.
 Ath' ekadivasaṃ āyasmā Mahāmoggallāno Rājagahaṃ⁸
 piṇḍāya gacchanto antarāmagge taṃ petamaṃ addasa. So
 theramaṃ disvā attanā⁹ katakammaṃ pucchanto

Idaṃ mama⁹ ucchuvanaṃ mahantaṃ
 nibbattati puñṇaphalaṃ anappakaṃ
 taṃ dāni me¹⁰ paribhogaṃ na¹¹ upeti¹²
 ācikkha¹³ bhante kissa ayaṃ vipāko? 1
 Vihaññāmi khajjāmi ca¹⁴ vāyamāmi¹⁵
 parisakkāmi paribhuñjitum kiñci
 sv āhaṃ¹⁶ chinnātumo¹⁷ kapaṇo lālapāmi¹⁸
 kissa kammaṣsa ayaṃ vipāko? 2
 Vighāto cāhaṃ¹⁹ paripatāmi chamāyaṃ
 parivattāmi vāricaro va ghamme
 dūrato²⁰ ca me assukāni galanti²¹
 ācikkha bhante kissa ayaṃ vipāko? 3
 Chāto kilanto ca pipāsito ca
 santassito²² sātasukhaṃ na vinde
 pucchāmi taṃ etamaṃ atthaṃ bhaddan²³ te
 kathaṃ nu ucchuparibhogaṃ labheyyaṃ? 4

* * *

¹ °karissa.°, S₁. ² om. B. ³ gahiss.°, B.
⁴ ucchuvanaṃ, B. ⁵ °haranti, B. ⁶ muñchito, B.
⁷ °gahe, S₁. S₂. ⁸ °no, B. ⁹ mamaṃ, M.
¹⁰ C. D., B. *add* na; M. *adds* taṃ.
¹¹ om. M. C. D.; B. ¹² eti, M. ¹³ ācikkhi, S₁.
¹⁴ 'va, S₂. ¹⁵ C. D., B. *add* ca. ¹⁶ disvāhaṃ, C.
¹⁷ chinditathāmo, M.; B.; chindituthāmo, D.; chinditu-
 kāmo, C.; chinditumhe, S₁; chindituhe, S₂; C. *had* chinnā-
 tumo *which, however, has been corrected to* chinditukāmo.
¹⁸ sāla.°, S₁. S₂. ¹⁹ ca 'haṃ, M.; B.; ahaṃ, S₁. S₂.
²⁰ rudato, S₁. S₂.
²¹ assukāni galanti, D.; asukāni gal.°, B.; assukā (assakā,
 S₁) niggalanti, S₁. S₂.
²² °tasito, S₁. S₂. ²³ bhadan, M.; B.

Pure tuvaṃ kammam akasi¹ attanā
manussabhūto purimāya jātiyā
ahañ ca taṃ etam atthaṃ vadāmi
sutvāna tvaṃ etam atthaṃ vijāna.² 5

Ucchuṃ tuvaṃ khādamāno payāto
puriso³ te piṭṭhito⁴ anvagacchi⁵
so ca taṃ paccāsanto kathesi⁶
tassa tuvaṃ na kiñci ālapittha. 6

So ca taṃ abhaṇantaṃ⁷ āyāci⁸
deh' ayya⁹ ucchun ti ca taṃ avoca
tassa tuvaṃ piṭṭhito ucchuṃ adāsi
tass' etaṃ kammaṃ ayaṃ vipāko. 7

Īṅha tvaṃ¹⁰ 'piṭṭhito gaṇheyyāsi¹¹ ucchuṃ
gahetvā¹² khādassu yāva-d-atthaṃ
ten' eva taṃ attamano bhavissasi
haṭṭho c'udaggo¹³ ca¹⁴ pamodito ca'. 8

Gantvāna so piṭṭhito aggahesi¹⁵
gahetvāna taṃ khādi yāva-d-atthaṃ
ten' eva so attamano ahosi
haṭṭho c'udaggo ca¹⁴ pamodito cā¹⁶ ti 9

vacanapaṭivacanagāthā petena therena vuttā.¹⁷

Tattha kissā ti kiḍisassa kammaṃsā ti adhippāyo.

Vihaññāmi ti vighātaṃ āpajjāmi. Vihaññāmi ti vā
vibādhiyāmi, visesato piḷiyāmi ti attho. Khajjāmi ti
khādiyāmi asipattasaṅghānasadisehi¹⁸ nisitehi khādantehi
viya ucchupattehi kantiyāmi ti attho. Vāyamāmi ti
ucchuṃ khādituṃ vāyāmaṃ karomi. Parisakkāmi ti
payogaṃ karomi. Paribhuñjitun ti ucchurasam pari-
bhuñjitum¹⁹ khāditun ti attho. Chinnātumo²⁰ ti chinna-
sabhāvo²¹ upacchinnathāmo,²² parikkhīṇabalo ti attho

¹ akāsim, C. D.; akasim, M. ² °nam, S₁. S₂.

³ M. C. D., B. *add* ca. ⁴ pacchato, M. C. ⁵ anvā.°,
D.; B.; anugañchi, S₁. S₂. ⁶ katheti, S₂. ⁷ abhiṇṇam, S₁. S₂.

⁸ āyapi, S₁. S₂. ⁹ dehi, S₁. S₂. ¹⁰ tuvaṃ, S₁. S₂.;
M. C. D., B. *add* gantvāna. ¹¹ gaṇha, S₁. S₂. ¹² °tvāna taṃ, B.

¹³ udaggo, C.; S₁. S₂. B. ¹⁴ om. C. D. ¹⁵ °hesum, S₂.

¹⁶ S₁. S₂ *omit this Pāda*. ¹⁷ B. *has only* petādihi vuttā.

¹⁸ asipattasadisehi, B. ¹⁹ B. *inserts* ucchuṃ. ²⁰ chindita-
thāmo, B. ²¹ chinda.°, B.; chinnabhāvo, S₂. ²² ucchinna.°, S₁.

Kapaṇo ti¹ dīno.¹ Lālapāmi² ti dukkhena addito³ ativiya vilapāmi.

Vighāto ti vighāṭavā vihatabalo vā. Paripatāmi chamāyan ti ṭhātum asakkonto⁴ bhūmiyaṃ patāmi. Parivattāmi ti⁵ pariyāmi.⁵ Vāricaro vā ti maccho⁶ viya. Ghamme ti ghammasantatte thale.

Santassito⁷ ti kaṇṭha¹-oṭṭhatālūnaṃ⁸ so sampattiyā sutṭhu tasito. Sātasukhan ti sātabhūtaṃ sukhaṃ. Na vinde ti na labhāmi. Tan ti tuvaṃ.

Vijānā¹ ti¹ vijānāhi.

Payāto ti gantum āraddho. Anvāgacchī⁹ ti anubandhi. Paccāsanto ti paccāsimsamāno.

Tass' etaṃ¹⁰ kammassā ti ettha etan ti nipātamattaṃ. Tassa kammassā ti attho.

Piṭṭhito gaṇḥeyyāsī ti attano piṭṭhipassen' eva ucchum gaṇḥeyyāsī. Pamodito ti pamudito.

Gahetvāna taṃ¹¹ khādi yāva-d-atthan ti therena āṇattiniyāmena ucchum gahetvā yathā ruciṃ khāditvā ca¹ mahantaṃ ucchukalāpaṃ gahetvā therassa upanesi. Thero taṃ anugaṇhanto ten' eva taṃ ucchukalāpaṃ gāhāpetvā Veḷuvanāṃ gantvā Bhagavato adāsi. Bhagavā bhikkhusaṅghena saddhiṃ taṃ paribhuñjitvā anumodanaṃ akāsi.

Peto pasannacitto vanditvā gato. Tato paṭṭhāya sukhaṃ ucchum paribhuñji. So aparena samayena kālaṃ katvā Tāvatiṃsesu uppajji.

Sā pan'¹ esā¹ petassa pavutti manussaloke pākaṭā ahoṣi. Atha manussā Satthāraṃ upasaṅkamtivā taṃ¹² pavuttiṃ pucchimsu. Satthā tesāṃ tam atthaṃ vitthārato¹³ kathetvā dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā manussā maccheramalato paṭiviratā ahesum.¹⁴

Ucchupetavatthuvaṇṇanā.

¹ om. B. ² sālap.°, S₁. S₂. ³ ajjito, B.

⁴ asakko, S₁. S₂. ⁵ paribbhamāmi, B.

⁶ pucchā, S₁. S₂. ⁷ °tasito, S₁. S₂.

⁸ kaṇṭhaṭṭhata.°, S₁; oṭṭhakaṇṭhata.°, B. ⁹ anugañchi, S₁. S₂. ¹⁰ eva taṃ, S₁. ¹¹ om. S₁. S₂. ¹² idam, S₁. S₂.

¹³ °rena, S₂. ¹⁴ all MSS. add ti.

IV, 6.

Sāvatti nāma nagaran ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto dve pete ārabha kathesi. Sāvattiyam kira Kosalarañño dve puttā pāsādikā pathamavaye t̥hitā yobhanamadammattā paradārakammaṃ katvā kālam katvā parikhāpiṭṭhe petā hutvā nibbattiṃsu. Te rattiyam bheravena saddena parideviṃsu. Manussā taṃ sutvā bhītatasiṭā. Evaṃ kate idaṃ avamaṅgalaṃ vūpasammatī ti buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ datvā taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā pana 'upāsakā tassa saddassa savanena tumhākaṃ na koci antarāyo ti vatvā tassa kāraṇam ācikkhitvā tesam dhammaṃ desetum

Sāvatti nāma nagaram Himavantassa passato
 tattha āsum¹ dve kumārā² rājaputtā ti me sutam. 1
 Pamattā³ rajaniyesu kāmassādābhinandino⁴
 paccuppannasukhe giddhā na te passimso nāgataṃ. 2
 Te cutā ca⁵ manussattā paralokaṃ ito gatā
 te 'dha⁶ ghosenti⁷ na⁸ dissanto⁹ pubbe dukkaṭam attano: 3
 Bahūsu vata¹⁰ santesu deyyadhamme upaṭṭhite
 nāsakkhimhā¹¹ ca attānaṃ sotthi kātum parittasukhā-
 vahaṃ.¹² 4
 Kiṃ tato pāpakam¹³ assa yan no rājakulā cutā
 uppannā¹⁴ pettivisayam¹⁵ khuppiṭṭāsaṃmappitā? 5
 Sāmino¹⁶ idha hutvāna honti asāmino¹⁷ tahim
 caranti¹⁸ khuppiṭṭāsaṃmappitā manussā unnatonatā.¹⁹ 6
 Etam²⁰ ādinavaṃ nātva issaramadasambhavam²¹

¹ tatthāsum, C.; tattha su, S₁. S₂; tatthāhesum, D.; B.

² M., S₁. S₂ add ca. ³ sammattā, M.

⁴ °dane, S₂; °dano, S₁. ⁵ 'va, M. C. D.

⁶ ca, D.; B.; 'va, M. ⁷ ghosanti, S₁. S₂.

⁸ om. M. C. D. ⁹ dissanti, M. D.; B.; °tā, C. ¹⁰ tesu, M.

¹¹ °kkamhā, S₁. ¹² parittasotthim kātum sukhā.°, S₁. S₂.

¹³ pāpakammaṃ, C. D. ¹⁴ upapannā, M. C. D.; B.

¹⁵ petiv.°, B.; petav.°, S₁. S₂; pittiv.°, M. C. D.

¹⁶ sāmiko, S₁. S₂. ¹⁷ assā.°, C. D.; S₂. B.

¹⁸ bhāmantī, M. D.; maranti, C. ¹⁹ onna.°, S₁. S₂.

²⁰ evam, S₁. S₂. ²¹ °manasam.°, S₁. S₂.

pahāya issaramadaṃ bhave saggagato naro
kāyassa bheda sappañño¹ saggam so upapajjati ti 9

gāthāyo² abhāsi.

Tattha iti me sutan ti na kevalaṃ attano nāṇena
diṭṭham eva, ettha kho loke pākaṭabhāvena evaṃ³ mayā
suttan⁴ ti attho.

Kāmassādābhinandino ti kāmaguṇesu assādavasena
abhinandanasilā. Paccuppannasukhe giddhā ti vaddha-
mānasukhamatte⁵ giddhā gadhitā hutvā. Na te passiṃ-
su nāgatan ti duccharitaṃ pahāya sucaritaṃ caritvā
anāgataṃ āyatim devamanussesu laddhabbaṃ sukhaṃ te
na cintesum.

Te 'dha⁶ ghosenti na dissanto ti te pubbe rāja-
puttabhūtā petā idha Sāvattihyā samīpe adissamānarūpā
ghosenti kandanti. Kiṃ kandanti ti āha: Pubbe dukka-
ṭam attano ti idāni tesam taṃ⁷ kandanassa kāraṇaṃ
hetuto⁸ phalato vibhajitvā dassetum Bahūsu vata santesū
ti ādi vuttaṃ.

Tattha bahūsu vata santesū ti anekesu dakkhiṇeyyesu
vijjamānesu. Deyyadhamme upaṭṭhite ti attano santake
dātabbadeyyadhamme samīpe ṭhite labbhamāne ti attho,
Parittasukhāvahan ti appamattakam pi āyatim sukhā-
vahaṃ puññaṃ katvā attānaṃ sotthim nirupaddavaṃ
kātuṃ nāsakkhimha vatā ti yojanā.

Kiṃ tato pāpakam assā ti tato pāpakam lāmakam
nāma kiṃ aññaṃ assa⁹ siyā. Yan no rājakulā cutā
ti yena pāpakammaena mayaṃ rājakulato cutā idha petti-
visayaṃ¹⁰ uppannā petesu nibbattā¹¹ khuppipāsāsamappitā
vicarāmā ti attho.

Sāmino idha hutvānā ti idha imasmiṃ loke yasmiṃ¹²
yeva ṭhāne pubbe sāmino hutvā vicaranti. Tahin ti¹³
tasmim yeva ṭhāne honti assamikā. Manussā unnato-
natā ti manussakāle sāmino¹⁴ hutvā kālakatā kammavasena

¹ sampanno, S₁. S₂. ² gāthā, B. ³ eva, B.

⁴ vuttan, B. ⁵ vatta.°, S₁. B.; °mattena, B.

⁶ ca, B. ⁷ om. B. ⁸ ca, S₁. S₂. ⁹ om. S₂.

¹⁰ pittiv.°, B. ¹¹ ottitvā, S₁. S₂. ¹² om. S₁. ¹³ om. S₁. S₂.

¹⁴ sāmi, S₁.

onatā caranti,¹ khuppiṭṭāyā passa saṃsārapakatin ti dasseti.

Etam² ādinavaṃ nātvā issaramadasambhavan ti etam² issariyamadassa³ vasena sambhūtaṃ apāyūpapattisaṅkhātaṃ ādinavaṃ dosaṃ nātvā pahāya issaramadaṃ puññapasuto hutvā. Bhave saggagato naro ti saggam devalokaṃ gato yeva bhaveyya.

Iti Satthā tesam petānaṃ pavuttiṃ kathetvā tehi manussehi kataṃ dānaṃ tesam petānaṃ uddissāpetvā sampattaparisāya ajjhāsayānurūpaṃ dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi.⁴

Kumārapetavatthuvannaṃ.

IV, 7.

Pubbe katānaṃ kammānaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto rājaputtapetaṃ ārabba katesi. Tattha yo so atite Kitavassa nāma rañño putto atite paccekabuddhe aparajjhivā bahūni vassasahassāni niraye paccitvā tass' eva kammaṃ⁵ vipākāvesena petesu uppanno. So idha rājaputtapeto ti adhippeto.⁶ Tassa vatthum hetthā Sānuvasipetavatthumhi vitthārato āgatam eva. Tasmā tattha vuttanayen' eva gahetabbaṃ. Satthā hi⁷ therena attano nātipetānaṃ pavuttiyā kathitāya 'na kevalaṃ tava nātakā yeva, atha kho tvam⁸ pi ito anantarā⁹ attabhāve¹⁰ peto hutvā mahādukkhaṃ anubhavi¹¹ ti vatvā tena yācito

Pubbe katānaṃ kammānaṃ vipāko mathaye¹² manam rūpe sadde rase gandhe¹³ poṭṭhabbe ca manorame. 1
Naccam gītaṃ ratim khiḍḍam anubhutvā anappakaṃ uyyāne paricaritvā¹⁴ pavisanto Giribbajam

¹ bhamanti, B. ² evam, S₁. ³ °mada.°, B.

⁴ all MSS. add ti. ⁵ om. S₁. S₂. ⁶ adhippāyo, S₁; °ppā, S₂
which, besides, inserts: Atite Kitavassa nāma rañño putto āsā.

⁷ B. adds tadā. ⁸ tuvam, B. ⁹ antarā.°, S₁. S₂.

¹⁰ °bhāvo, S₁. ¹¹ °bhavatī, B.

¹² thapaye, C., but corrected from mathaye.

¹³ gandhe rase, D.; B. ¹⁴ caritvāna, S₁. S₂.

Isim Sunettam¹ addakkhi attadantam samāhitam
 appiccham hirisampannam uñche² pattagate³ ratam. 3
 Hatthikkhandato oruyha⁴ laddhā bhante ti c' abravi⁵
 tassa pattam gahetvāna uccam paggayha khattiyo. 4
 Thaṇḍile⁶ pattam bhinditvā hasamāno apakkami
 rañño Kitavassāham putto, kiṃ mam bhikkhu karissasi?⁷ 5
 Tassa kammassa pharusassa vipāko kaṭuko ahu
 yam rājaputto vedesi nirayamhi samappito. 6
 Chaḷ eva caturāsīti vassāni nahutāni ca
 bhusam dukkham nigacchittho⁸ niraye katakibbiso. 7
 Uttāno pi ca paccittha nikuḷjo⁹ vāmadakkhiṇo
 uddham pādo thito c' eva ciram bālo apaccittha.¹⁰ 8
 Bahūni vassasahassāni pūgāni¹¹ nahutāni ca
 bhusam dukkham nigacchittho niraye katakibbiso. 9
 Etādisam kho kaṭukam appadutthapadosinam
 paccanti pāpakammantā isim āsajja subbatam. 10
 So tattha bahuvassāni vedayitvā bahudukkham
 khuppipāsahato¹² nāma peto āsi¹³ tato cuto. 11
 Etam¹⁴ ādīnavam nātva¹⁵ issaramadasambhavam
 pahāya issaramadam nivātam anuvattaye. 12
 Diṭṭhe 'va dhamme pasamso yo¹⁶ buddhesu sagāravo
 kāyassa bheda sappaiṇṇo saggam so upapajjati ti 13
 idam¹⁷ Rājaputtapetavatthum¹⁸ kathesi.

Tattha pubbe katānam kammānam vipāko ma-
 thaye manan ti purimāsu jātisu katānam akusalakammā-
 nam phalam ulāram hutvā uppajjamānam¹⁹ andhabālānam
 cittam mathayeyya²⁰ abhibhaveyya. Paresam anathaka-
 raṇamukhena²¹ attano attham²² uppādeyyā ti adhippāyo.

¹ Sunitam, M. D.; B.; isim muni tam, C., *but corrected from* isim Sunitam.

² uñcho, S₁. S₂; ucche, C. D.; B. ³ pattā.°, C.; B. S₁. S₂.

⁴ orūyha, M. C. D.; S₁. ⁵ c'ābravi, D.; B.; c' abruvi, S₁.

⁶ gaṇḍile, C. ⁷ kari, S₁. ⁸ °gacchittha, C.

⁹ nikuṇjo, S₁. S₂. ¹⁰ °itha, S₁. S₂; °atha, M.; °itta, B.

¹¹ cutāni, S₁. S₂. ¹² °hito, S₁. S₂; °pāso, M. ¹³ asi, S₂.

¹⁴ evam, S₁. S₂. ¹⁵ disvā, S₁. S₂. ¹⁶ yesu, S₁. S₂.

¹⁷ imam, B. ¹⁸ rājayutta.°, S₁. S₂; Petavatthum, B.

¹⁹ upapajjantānam, B. ²⁰ path.°, S₁. S₂.

²¹ °karaṇi.°, S₁. S₂. ²² anatham, B.

Idāni tam¹ cittamathanam² visayena saddhim dassetum Rūpe sadde ti ādivuttam. Tattha rūpe ti rūpahetu. Yaticchitassa³ manāpiyassa rūpārammanassa palobhani-mittan⁴ ti attho. Sadde ti ādisu pi es' eva nayo. Evaṃ sādharmaṇato vuttam attham asādharmaṇato niyametvā dassento Naccam gitan ti ādim āha.

Tattha ratin ti kāmaratiṃ. Kiḍḍan ti sahaṃyākādihi kelim. Giribbajan ti Rājagaham.

Isin ti asekkhānam⁵ silakhandhādīnam esanaṭṭhena isim. Sunettan⁶ ti evaṃnāmakam paccekabuddham. Attadantan ti uttamaena damathena damitacittam. Samāhitan ti arahattaphalasaṃmādhinā samāhitam. Uñche⁷ pattagāte ratan ti unchena bhikkhācārena laddhe⁸ pattagāte⁹ pattapariyāpanne¹⁰ āhāre ratam santappam.¹¹

Laddhā bhante ti c' abravī ti api bhante bhikkhā laddhā ti vissāsajanānattam kathesi. Uccam paggayhā ti uccataram katvā pattam ukkhipivā.

Thaṇḍile pattam bhinditvā ti kharakaṭṭhāne¹² bhūmippadese khipanto pattam bhinditvā. Apakkamī ti thokam apasakki apasakkanto ca akāraṇen' eva andhabālo mahantam anattam attano akāsī ti karuṇāya¹³ vasena olokentam paccekabuddham rājaputto āha: rañño Kitavassāham putto, kim maṃ bhikkhu karissasī ti?

Pharusassā ti dāruṇassa. Kaṭuko ti anīṭṭho. Yan ti yaṃ vipākam. Samappito ti allīno.

Chaḷ eva caturāsīti vassāni nahutāni cā¹⁴ ti uttāno nippanno caturāsīti vassasahassāni nikujjo vāmapasse¹⁵ dakkhiṇapasse¹⁵ uddham pādo olambiko yathā ṭhito cā¹⁴ ti evaṃ¹⁶ caturāsīti sahasāni vassāni¹⁷ honti. Tenāha:

Uttāno pi ca paccittha nikujjo vāmadakkhiṇo
uddham pādo ṭhito c'eva ciram bālo apaccitthā ti.

¹ om. S₁. S₂. ² °pathana, S₁. S₂. ³ yaṃ kiñci tassa, B.

⁴ paṭilābh.°, B. ⁵ seṭhānam, B. ⁶ Sunitan, B.

⁷ uñcho. S₁. S₂. ⁸ laddhena, S₂; S₁. S₂ add ca.

⁹ tatte, S₁. S₂. ¹⁰ cattapari.°, S₂. ¹¹ °tatham, B.

¹² karakaṭṭhine, S₂; kiranaṭṭhā.°, B. ¹³ °ṇāyana, S₁. S₂.

¹⁴ 'thā, S₁. S₂. ¹⁵ °passena, S₁. S₂. ¹⁶ evañ ca. ¹⁷ om. B.

Tāni pana vassāni yasmā anekāni nahutāni honti tasmā vuttam nahutāni ti.

Bhusam dukkham nigacchittho ti ativiyadukkham pāpunī. Pūgānī ti vassasamūhe idha purimagāthāya ca accantasamyoge upayogavacanam datthabham.

Etādisan ti evarūpam. Kaṭukan ti atidukkham, bhāvanapumsakaniddeso¹ Ekamantam nisīdi ti² ādisu viya. Appadutthapadosinam isim subbatam āsajja āsādetva pāpakammantā puggalā evarūpam kaṭukam ativiyadukkham paccanti ti yojanā.

So ti so rājaputtapeto. Tatthā ti niraye. Vedayitvā ti anubhavitvā. Nāmā ti vyattapakātabhāvena. Tātō cuto ti nirayato cuto. Sesam³ vuttanayen' eva.

Evam Bhagavā rājaputtapetakathāya tattha sannipatitam mahājanam samvejetvā upari saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisu.

Rājaputtapetavatthuvaṇṇanā.

IV, 8.

Gūthakūpato uggantvā ti. Idam Satthā⁴ Jetavane viharanto⁵ ekam gūthakhūdakapetaṃ ārabha kathesi.⁶ Sāvattihīyā kira avidūre aññatarasmiṃ gāmake eko kuṭumbiko attano kulupakam bhikkhum uddissa vihāram kāresi. Tattha nānājanapadato bhikkhū āgantvā paṭivasimsu. Te disvā manussā pasannacittā paṇitena paccayena⁷ upatthahimsu.⁸ Kulupako⁹ bhikkhu taṃ asahamāno issāpakato hutvā tesam bhikkhūnam dosam vadanto¹⁰ kuṭumbikam ujjhāpesi. Kuṭumbiko te bhikkhū kulupakañ ca paribhavantō paribhāsi. Atha kulupako kālam katvā tasmim yeva vihāre vaccakuṭiyam peto hutvā nibbatti. Kuṭumbiko pana¹¹ kālam katvā tass' eva upari peto hutvā nibbatti. Ath' āyasmā Mahāmoggallāno taṃ disvā pucchanto

¹ °niddoso, S₂; °pumñamsakaniddeso, S₁; B. adds yam.

² om. B. ³ tesam, B. S₂. ⁴ Satthari, B.

⁵ °te, B. ⁶ vuttam, B. ⁷ °ye, S₁. S₂.

⁸ °samharimsu, B. ⁹ kulūpako, S₁ throughout.

¹⁰ dosavanto, B. ¹¹ om. S₁. S₂.

Gūthakūpato uggantvā¹ ko nu dīno² patitṭhasi³
nisamsayaṃ⁴ pāpakammanto kin nu saddahase⁵ tuvan' ti 1
gātham āha. Taṃ sutvā peto

Ahaṃ bhaddan te⁶ peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gato ti 2
gāthāya attānaṃ ācikkhi. Atha naṃ thero

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kammavipākena idaṃ dukkhaṃ nigacchasi ti 3
gāthāya tena katakammaṃ pucchi. So⁷ peto⁷

Ahu āvāsiko mayhaṃ issukī kulamacchari
ajjhosito⁸ mayhaṃ ghare kadariyo paribhāsako. 4
Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā bhikkhavo paribhāsissaṃ
tassa kammavipākena⁹ petalokam ito gato ti 5

dvīhi gāthāhi attanā katakammaṃ kathesi.

Tattha abhu¹⁰ āvāsiko mayhan ti mayhaṃ āvāse mayā
katavihāre eko bhikkhu āvāsiko nibaddhavasana¹¹ ahoṣi.
Ajjhosito¹² mayhaṃ ghare ti kulupakabhāvena mama
gehe taṇhābhinivesena¹³ abhiniviṭṭho.

Tassā ti tassa kulupakabhikkhussa. Bhikkhavo ti
bhikkhū. Paribhāsissan ti akkosim. Petalokam ito
gato ti iminā ākārena¹⁴ petayoniṃ upagato petabhūto.

Taṃ sutvā thero itarassa gaṭiṃ pucchanto

Amitto mittavaṇṇena yo te āsi kulupako
kāyassa bhedaṃ duppañño kin nu pecca¹⁵ gaṭiṃ gato ti 6

gātham āha.

¹ upagantvā, S₁. ² S₁. S₂ add 'si.

³ titṭhasi, S₁. S₂. ⁴ sams.^o, S₁. S₂.

⁵ saddayase, D.; saddāy.^o, C. ⁶ bhante, M. C.; S₂. B.

⁷ om. S₁. ⁸ ajjhosito, C.; B.; ajjhāsito, S₁. S₂.

⁹ kammaṃ vip.^o, C. ¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ nibandhanav.^o, B.; nibandhav.^o, S₁.

¹² ajjesiko, B.; ajjāsiko, S₁. S₂.

¹³ °vessase or °vesasase, S₁. S₂.

¹⁴ pakārena, S₁. S₂.

¹⁵ pacca, M. C. D.; B.

Tattha mittavaṇṇenā ti mittarūpena¹⁵ mittapaṭirūpatāya.²

Puna peto therassa tam atthaṃ ācikkhanto

Tass' evāhaṃ pāpakammassa³ sīse tiṭṭhāmi matthake

so ca paravisayaṃ patto mam eva paricārako.⁴ 7

Yaṃ bhaddan⁵ te hanant' aññe⁶ etaṃ me hoti bhojanam
ahañ ca kho yaṃ hanāmi etaṃ so upajīvati ti 8

gāthādvayam āha.

Tattha tass' evā ti⁷ mayhaṃ pubbe kulupakabhikkhubhūtassa petassa. Pāpakammassā³ ti pāpasamācārassa. Sīse tiṭṭhāmi matthake ti sīse tiṭṭhāmi tiṭṭhanto ca⁸ matthake eva tiṭṭhāmi. Na sīsappamaṇe ākāse ti attho. Paravisayaṃ patto ti manussalokaṃ upādāya paravisayabhūtaṃ pettivisayaṃ⁹ patto. Mam eva mayhaṃ eva paricāriko ahoṣi ti vacanaseso.

Yaṃ bhaddan te¹⁰ hanant' aññe¹¹ ti bhaddante ayya Mahāmoggallāna tassam vaccaḷḷiyam yaṃ¹² aññe⁶ ohananti¹³ vaccaṃ osajjanti etaṃ¹⁴ me hoti¹⁵ bhojanan ti etaṃ vaccaṃ mayhaṃ divase divase bhojanam hoti. Yaṃ hanāmi ti taṃ pana vaccaṃ khāditvā yaṃ¹⁶ p' ahaṃ¹⁷ vaccaṃ karomi. Etaṃ so upajīvati ti etaṃ mama vaccaṃ so kulupakapeto divase divase⁸ khādanavāsena upajīvati attabhāvaṃ yāpeti ti attho. Tesam¹⁸ kuṭumbiko pesale bhikkhū evaṃ¹⁹ 'āhāraparibhogato varam tumhākaṃ gūthakhādanan' ti akkosi, kulupako pana kuṭumbikam pi tathā vacanena²⁰ samādapetvā sayam tathā akkosi. Ten' assa tato²¹ patikuṭṭhatarā²² jīvikā ahoṣi²³.

¹ °paṭirūpena, B. ² °kāya, B. ³ °dhammassa, B.

⁴ °vārako, S₂; °cārako, C.; B. ⁵ bhadan, M.

⁶ añño, S₁. S₂. ⁷ S₁. S₂ add tass' eva.

⁸ om. S₁. S₂. ⁹ petav.^o, S₁. S₂.

¹⁰ bhante, S₁. ¹¹ aññā, S₁. S₂. ¹² om. B.

¹³ ohanti, S₂; uhananti, B. ¹⁴ eta, S₁. S₂.

¹⁵ honti, S₁. S₂. ¹⁶ twice, S₁. S₂.

¹⁷ mayhaṃ l. p' ahaṃ, S₁. S₂.

¹⁸ tesu, S₁. S₂. ¹⁹ eva, S₁. S₂. ²⁰ vacane, B.

²¹ B. adds pi; S₁ na. ²² patikiliṭṭhatarā, S₁. S₂.

²³ abhāsi, S₁. S₂.

Āyasmā Mahāmogallāno taṃ pavuttiṃ Bhagavato āro-
cesi. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā upavāde¹
ādinavaṃ dassetvā sampattaparisaḃya dhammaṃ desesi. Sā
desenā mahājanassa sātthikā ahoṣi.²

Gūthakhādakapetavathuvaṇṇanā.

IV, 9.

Gūthakūpato uggantvā ti. Idaṃ Satthari Jetavane
vihārante aññataraṃ gūthakhādakapetiṃ ārabba vuttaṃ.
Tassa vatthuṃ anantaravattthusadisam. Tattha upāsakena
vihāro karito ti upāsakassa vasena āgataṃ, idha pana
upāsikāyā ti ayam eva viseso. Sesam vatthusmiṃ gāthāsu
ca apubbaṃ natthi.

Gūthakhādakapetavathuvaṇṇanā.

IV, 10.

Naggā dubbaṇṇarūpā 'thā³ ti. Idaṃ Satthari Jeta-
vane viharante sambahule pete ārabba vuttaṃ. Sāvattiyaṃ
kira sambahulā manussā gaṇabhūtā assaddhā appa-
sannā maccheramalapariyuṭṭhitā cittādānādīsu caritavi-
mukhā hutvā ciraṃ jīvitvā⁴ kāyassa bhedaṃ nagarasamīpe⁵
petayoniyam nibbattiṃsu. Ath' ekadivasam āyasmā Mahā-
mogallāno Sāvattiyaṃ piṇḍāya gacchanto antarāmagge
pete disvā

Naggā dubbaṇṇarūpā 'tha kisā dhamanisaṇṭhitā⁶
upphāsulikā⁷ kisakā, ke nu tumhe 'tha⁸ mārisā ti 1

gāthāya pucchi.

Tattha dubbaṇṇarūpā 'thā ti dubbaṇṇasarīrā hotha.
Ke nu tumhe 'thā⁹ ti tumhe ke nu nāma bhavatha.
Mārisā ti te attano sāruppavasena ālapati. Taṃ sutvā petā

¹ apavāde, B. ² all MSS. add ti.

³ om. B. ⁴ jīvitā, B. ⁵ nagarassa sam.°, B.

⁶ °sandhatā, C. D.; B.; °santhatā, B. ⁷ uppā.°, all MSS.

⁸ 'ttha, M. C. D.; B. ⁹ 'thā, B.

Mayaṃ bhaddan¹ te pet' amhā² duggatā Yamalokikā
 pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti 2
 gāthāya attano petabhāvaṃ pakāsetvā, puna therena
 Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
 kissa kammavipākena petalokam ito gatā 3
 gāthāya katakammaṃ pucchitā
 Anāvātesu³ titthesu vicinimh' addhamāsakaṃ
 santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākamha-m-attano. 4
 Nadiṃ upema tasitā, rittakā parivattati
 chāyaṃ upema unhesu, ātapo parivattati. 5
 Aggivaṇṇo ca⁴ no⁵ vāto⁶ dahanto upavāyati
 etaṃ ca bhante arahāma aññaṃ ca pāpakaṃ tato. 6
 Api yojanāni⁷ gacchāma⁸ chātā⁹ āhāragiddhino¹⁰
 aladdhā¹¹ yeva nivattāma, aho no appapuññatā. 7
 Chātā¹² pamucchitā¹³ bhantā¹⁴ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
 uttānā paṭikirāma avakujjā¹⁵ patāmase. 8
 Te ca tatth' eva patitā¹⁶ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
 uraṃ sisaṃ ca ghaṭṭema,¹⁷ aho¹⁸ no appapuññatā. 9
 Etaṃ ca bhante arahāma aññaṃ ca pāpakaṃ tato
 santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākamha-m¹⁹-attano. 10
 Te hi nuna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
 vadaññū sīlasampannā²⁰ kāhāma kusalaṃ bahun ti 11
 attano katakammaṃ kaṭhesuṃ.

Tattha api yojanāni gacchāmā ti anekāni pi²¹ yojanāni²¹ gacchāma. Kathaṃ?²² Chātā āhāragiddhino²³

¹ bhadan, M. ² petā 'mhā, M.; pet' amha, S₂.

³ anavajjesu, S₂; °jjasu, S₁.

⁴ 'va, S₁. S₂. ⁵ ne, S₁. ⁶ vahato, S₂.

⁷ °nā, S₁. ⁸ pagacch.°, S₁. ⁹ sātā, C.; nātā, S₁.

¹⁰ °gedhino, M. C. D.; B. ¹¹ asaddhā, S₁. ¹² nātā, S₁.

¹³ samucch.°, M. C. D.; B.

¹⁴ bhanto, B. S₂; bhantā, M. C.; bhantvā, D.; bhante, S₁.

¹⁵ avakuddā, S₂.

¹⁶ tattha papatitā, M. C. D.; °papahitā, B.

¹⁷ ghaṭṭema, S₁. ¹⁸ ho, S₁. S₂. ¹⁹ °ha, M. C. D.; B.

²⁰ °sampanno, S₁. S₂. ²¹ om. S₁. S₂. ²² om. B.

²³ °gedhino, B.

ti¹ ciram kalam jigacchāya² jigacchitā² āhāre giddhā abhi-
jigacchantā hutvā evaṃ gantvā pi kiñci āhāraṃ aladdhā
yeva nivattāma. Appapuññatā ti apuññatāya³ akata-
kalyānatāya.

Uttānā paṭikirāmā ti kadāci uttānā hutvā vikiriya-
mānaṅgā viya vattāma.⁴ Avakujjā patāmase ti kadāci
avakujjā hutvā patāma.

Te ti te mayam. Uraṃ sīsaṃ ca ghaṭṭemā⁵ ti ava-
kujjā hutvā¹ patitā utthātum asakkontā vedanantā¹ veda-
nappattā attano uraṃ sīsaṃ ca paṭiharṃsāma⁶ yeva. Sesam
hetthā vuttanayam eva.

Thero taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ
atthaṃ atthuppattiṃ katvā sampattaparisiya dhammaṃ
desesi. Taṃ sutvā mahājano maccheramalaṃ pahāya dā-
nādini⁷ puññāni karonto ahosi.⁸

Gaṇapetavatthuvaṇṇanā.

IV, 11.

Diṭṭhā tayā nirayā tiracchānayoṇi ti. Idaṃ Sat-
thari Jetavane viharante aññataraṃ vimānapetaṃ ārabha
vuttaṃ. Sāvattvivāsino⁹ kira Pāṭaliputtavāsino ca bahū
vāṇijā nāvāya Suvāṇṇabhūmiyaṃ¹⁰ agamaṃsu. Tatth' eko
upāsako ābādhiko mātuḡāme paṭibaddhacitto kalam akāsi.
So katakusalo pi devaloke¹¹ na¹ uppajjitvā¹² itthiyaṃ paṭi-
baddhacittatāya¹³ samuddamajjhe vimānapeto hutvā nibbatti.
Tattha¹⁴ so¹⁵ paṭibaddhacitto sā ca itthi Suvāṇṇabhūmiṃ
gāmini taṃ¹ nāvaṃ abhiruyha gacchati. Atha kho
so peto taṃ itthiṃ gahetukāmo nāvāya¹⁶ gamanaṃ
uparundhi. Atha vāṇijā 'kiṃ nu kho kāraṇaṃ, ayaṃ nāvā

¹ om. B. ² jigacchatāya, B.; jigacchātā, S₁. S₂.

³ apaññāya, S₁. S₂; sabbapuññatāya, B.

⁴ mānaṅgapaccaṅgā viya patāma, B. ⁵ ghaṭṭemā, S₁. S₂.

⁶ patipisāma, B.

⁷ °disu, B., and continues caritanirato ahosi ti.

⁸ all MSS. add ti. ⁹ S₂ adds ca. ¹⁰ °bhūmi, B.

¹¹ °lokaṃ, B. ¹² anuppa.°, B. ¹³ B. adds pana.

¹⁴ yattha, S₂; yassaṃ, B., and adds pana.

¹⁵ S₁. S₂ add pana, S₁ also pi. ¹⁶ nāvā.°, S₁; nāva.°, S₂.

na gacchati' ti vīmaṃsantā kālakaṇṇisalākamaṃ vicāresuṃ. Amanussiddhiyā yāva tatiyaṃ¹ tassā eva itthiyā pāpuṇi² yassaṃ³ so paṭibaddhacitto. Taṃ disvā vāṇijā velukalāpamaṃ samudde otāretvā tassa upari taṃ itthiṃ otāresuṃ. Itthiyā otāritamattāya nāvā vegena Suvannaḥbhūmiyābhimukhā pāyāsi. Amanusso taṃ itthiṃ⁴ attano vimānaṃ āropetvā tāya saddhiṃ abhirami. Sā ekaṃ saṃvaccharaṃ atikkamitvā⁵ nibbiṇṇarūpā⁶ taṃ petaṃ⁷ yācanti⁸ āha: 'ahaṃ idha vasanti mayhaṃ samparāyikaṃ⁹ atthaṃ kātuṃ na labhāmi, sādhu mārisa maṃ Pāṭaliputtam eva nehi' ti. So tāya yācito

Diṭṭhā tayā nirayā tiracchānayoṇī
petā asurā¹⁰ athā vā¹¹ pi¹¹ manussā devā
sayam addasa kammavipākam attano
nessāmi taṃ Pāṭaliputtam akkhatam
tattha gantvā kusalaṃ karohi kamman ti

1

gātham āha.

Tattha diṭṭhā tayā nirayā ti¹² ekacce paccekanirayā¹³ pi tayā diṭṭhā. Tiracchānayoṇī ti mahānubhāvā nāgasupaṇṇādi-tiracchānā pi diṭṭhā tayā ti yojanā. Petā ti khuppiṇāsādibhedā petā. Asurā¹⁴ ti kālakaṇṇjakabhedā¹⁵ asūrā. Devā ti ekacce cātummahārājikā devā. So kira attano ānubhāvena antarantarā¹⁶ taṃ gahetvā paccekanirayādiḥ dassento vicarati. Tena evam āha: Sayam addasa kammavipākam attano ti nirayādiḥ visesato gantvā passanti sayam eva attano katakammānaṃ vipākam paccakkhato addasa addakhi. Nessāmi taṃ Pāṭaliputtam akkhatan ti idānāhaṃ taṃ akkhatam, kenaci¹⁷ aparikkhatamanussarūpen' eva Pāṭaliputtam nessāmi, tvam pana tattha gantvā kusalaṃ karohi kammaṃ. Kammavipākassa paccakkhato diṭṭhattā yuttapayuttā¹⁸ puññāni ratā hohi¹⁹ ti attho.

¹ tatiyakam, S₁. S₂. ² pāpuṇimsu, B. ³ yassā, S₁. S₂.

⁴ B. adds disvā. ⁵ ometvā, B. ⁶ nibbinda.^o, B.

⁷ petim, B. ⁸ S₁ adds ti. ⁹ sāpar.^o, B.

¹⁰ asūrā, M. ¹¹ om. M.

¹² S₁. S₂ add tiracchānayoṇī ti. ¹³ oye, S₁. S₂.

¹⁴ asūrā, B. S₂. ¹⁵ okaṇṇjakā, B. ¹⁶ antarā, S₁. S₂.

¹⁷ tena pi, S₁. S₂. ¹⁸ yuttā ca yutta, S₂. ¹⁹ hoti, B.

Atha sã itthi tassa vacanam sutvã attamanã

Atthakãmo 'si' me yakkha hitakãmo 'si devate
karomi tuyham vacanam tvam 'si' acariyo mama³
ditthã mayã nirayã tiracchãnayoni
petã asurã⁴ atha vã pi⁵ manussã devã
sayam addasa⁶ kammavipãkam attano
kahãmi puññãni anappakãni ti

2

gãtham ãha. Atha so peto tam itthim gahetvã akãsenã⁷
gantvã Pãtaliputtanagarassa majjhe ðhapetvã pakkãmi. Ath'
assã ñãtimittãdayo⁸ tam disvã 'mayam pubbe samudde
pakkhittã⁹ matã¹⁰ ti assumha, sã¹¹ ayam ditthã vata bho
sotthinã ãgatã' ti abhinandamãnã samãgantvã tassã pa-
vuttim pucchimsu. Sã tesam ãdito patthãya attanã dittham
anubhũtañ ca sabbam kathesi. Sãvatthivãsino pi kho te
vãñijã anukkamena Sãvatthiyam¹² upagatã kãlena¹³ Satthu
santikam upasañkamitvã vanditvã ekamantam nisinnã tam
pavuttim Bhagavato ãrocesum. Bhagavã tam attham
atthuppattim katvã catunnam parisãnam dhammam desesi.
Mahãjano samvegajãto dãnãdikusaladhammanirato¹⁴ ahosi.¹⁵

Pãtaliputtapetavatthuvaññanã.¹⁶

IV, 12.

Ayañ ca te pokkharãni surammã ti. Idam Satthari
Sãvatthiyam viharante ambapetam ãrabbha vuttam. Sã-
vatthiyam kira aññataro gahapati parikkhãñabhogo ahosi.
Tassa bhariyã kãlam akãsi. Ekã dhitã yeva hoti. So
tam¹⁷ attano mittassa gehe ðhapetvã ñavasena gahitena
kahãpañasatena bhañdam gahetvã satthena saddhim vãñij-
jãya¹⁸ gato na ciren' eva mũlena saha udayabhũtãni pañca-
kahãpañasatãni labhitvã satthena saha pañinivatti. Antarã-

¹ om. S₂. ² asi, C.; S₁. S₂; ca, B. ³ me, S₁. S₂.

⁴ asurã, C. D.; B. ⁵ om, C. ⁶ °si, S₁. ⁷ °se, S₁.

⁸ ñãtimaccãmittãdayo, B. ⁹ pañikkhittã, B.

¹⁰ patitã, B. ¹¹ om. S₁. ¹² °tthim, B.

¹³ kãle, S₁. S₂. ¹⁴ °kamma.°, S₂. ¹⁵ B. adds ti.

¹⁶ S₁. S₂ omit vaññanã. ¹⁷ om. S₁. S₂.

¹⁸ nearly always written with one j.

magge corā pariyutthāya sattham pāpuṇṇiṃsu. Satthakā ito c'ito ca palāyṃsu. So pana gahapati aññatarasmim gacche kahāpaṇe nikkhipitvā¹ avidūre niliyi. Corā taṃ gahetvā jivitā voropesuṃ. So dhanalobhena tatth' eva peto hutvā nibbatti. Vāṇijā Sāvattim gantvā tassa dhītuyā taṃ pavuttim ārocesuṃ. Sā pitu maraṇena ājivikabhāyena ca ativiyaṣaṇjātadomanassā² bālham paridevi. Atha naṃ so pitu saḥāyo kuṭumbiko 'yāthā nāma kulālabhājanam³ sabbam bhedanapariyantam evam eva sattānam jvitam bhedanapariyantam, maraṇam nāma sabbasādhāraṇam appatikkāraṃ ca, tasmā mā tvam pitari⁴ atibālham soci mā paridevi, ahan te pitā tvam mayham dhītā, aham tava⁵ pitu⁶ kiccaṃ karomi, tvam pituno⁷ gehe viya imasmim⁸ gehe avimanā abhiramassū⁸ ti vatvā samassāsesi. Sā tassa vacanena paṭipassaddhasokā pitari viya tasmim⁹ saṇjātāgāravabahu-mānā attano kapaṇabhāvena tassa veyyāvaccakari hutvā vattamānā pitaram¹⁰ uddissa matakiccaṃ kātukamā yāguṃ pacitvā manosilāvāṇṇāni suparipakkāni madhurāni ambaphalāni kamsapātiyaṃ ṭhapetvā¹¹ yāguṃ ambaphalāni ca dāsi gāhāpetvā vihāram gantvā Satthāram vanditvā evam āha: 'Bhagavā mayham dakkhiṇāya paṭiggahaṇena anuggahaṃ karothā' ti. Satthā mahākaruṇāya saṅcodita-mānaso tassā manoratham pūrento nisajjākāram dassesi. Sā haṭṭhatutthā paññattapavarabuddhāsanam¹² attanā¹³ upanītam sucisuddhavattham attharitvā¹⁴ adāsi. Nisidi Bhagavā paññatte āsane. Atha sā Bhagavato yāguṃ upanāmesi.¹⁵ Paṭiggahesi¹⁶ Bhagavā yāguṃ. Atha saṅgham uddissa bhikkhūnam pi yāguṃ adāsi.¹⁷ Yāguṃ¹⁷ datvā puna¹⁸ dhotahatthā ambaphalāni Bhagavato upanāmesi. Bhagavā tāni paribhuñji. Sā¹⁹ Bhagavantam vanditvā

¹ nikkhitvā, S₂; nikkhamitvā, S₁.

² somanassā, S₂.

³ kuṭalā, B.

⁴ dhītaro, S₂; °tare, S₁.

⁵ vata, S₂. B.

⁶ dhitu, B.

⁷ pi, S₁. S₂.

⁸ ramassa, S₁. S₂; °rammasu, B.

⁹ imasmim, B.

¹⁰ °tari, S₁. S₂.

¹¹ vadhetvā, S₁. S₂.

¹² °sane, S₁. S₂.

¹³ attano, S₁. S₂.

¹⁴ °retvā, B.

¹⁵ upanesi, B.

¹⁶ paggahesi, S₁. S₂.

¹⁷ om. B.

¹⁸ pana, S₁. S₂.

¹⁹ om. S₂.

evam āha: 'ayaṃ me bhante paccattharaṇayāgu-ambapha-
ladānavasena pavattā dakkhiṇā, sā me pitu pāpunātū'¹ ti.
Bhagavā evaṃ hotū ti vatvā anumodanaṃ akāsi. Sā
Bhagavantam vanditvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Tāya
dakkhiṇāya samuddiṭṭhamattāya so peto ambavanuyyāna-
vimānakapparukkhapokkharāṇiyo mahatiṇ ca dibbasam-
pattim paṭilabhi.² Atha te vāṇijā aparena samayena vā-
ṇijāya gacchantā tam eva maggaṃ paṭipannā pubbe vasi-
taṭṭhāne ekarattiyam³ vāsam kappesam. Te disvā so vimāna-
peto uyyānavimānādihi saddhim tesam attānaṃ dassesi.
Te vāṇijā tam disvā tena laddhasampattim pucchantā

Ayaṇ ca te pokkharāṇi surammā
samā sutitthā⁴ ca mahodakā ca
sampupphitā bhamaragaṇānukiṇṇā
kathaṃ tayā laddhā ayaṃ manuññā? 1
Idaṇ ca te ambavanaṃ surammaṃ
sabbotukaṃ dhārayati phalāni
sampupphitaṃ⁵ bhamaragaṇānukiṇṇam
kathaṃ tayā laddham idaṃ vimānaṃ ti 2

imā dve gāthā avocum.

Tattha surammā ti suṭṭhu ramaṇiyā. Samā ti sama-
talā. Sutitthā⁶ ti ratanamayasopānatāya sundaratitthā.
Mahodakā ti bahujalā.

Sabbotukan ti pupphūpagaphalūpagarukkhādihi⁷ sabbe-
su utūsu sukkhāvahaṃ. Tenāha: dhārayati phalāni ti.
Supupphitan⁸ ti niccaṃ pupphitaṃ.⁹

Taṃ sutvā peto pokkharāṇi-ādinaṃ paṭilābhakāraṇam
acikkhanto

Ambapakkodakaṃ¹⁰ yāguṃ sitacchāyā manoramā
dhitāya dinnadānena +ena me idha labbhati ti 3

gātham āha.

¹ paṇātū, S₁. S₂. ² °labhati, B. S₂. ³ °ratti, S₁. S₂.

⁴ °suppatitthā, S₁. S₂. B. ⁵ sup.°, S₁. S₂.

⁶ suppatitthā, S₁. S₂. ⁷ °jagajalādihi, S₁. S₂.

⁸ so here S₁. S₂. B. ⁹ supupphitaṃ, S₁. S₂.

¹⁰ °pakkudakaṃ, D.; B.; °paggu.°, C.; °pakkam dakaṃ, M.

Tattha tena me idha labbhati ti yaṃ taṃ Bhagavato blikkūnañ ca ambapakkam udakam yāguñ ca mama¹ uddissa dentiyā mayham dhitāya dinnadānam. Tena dhītāya dinnadānena idha imasmim dibbe ambavane sabbotukam ambapakkam imissā dibbāya manuññāya pokkharaniyā dibbam udakam yāguyā attharaṇassa ca dānena uyyānavimānakapparukkhādisu sītacchāyā manoramā idha labbhati sijjhati² ti attho.

Evañ ca pana vatvā so³ peto te vāñje netvā tāni pañca kahāpaṇasatāni dassetvā 'ito upaḍḍham tumhe gaṇhetha⁴ upaḍḍham ca⁵ mayā gahitam inam sodhetvā sukhena jīvatū ti mayham dhītāya dethā' ti āha. Vāñijā anukkamena Sāvattim patvā tassa dhītāya kathetvā tena attano dinna-bhāgam pi tassā eva adamsu. Sā kahāpaṇasatam dhani-kānam⁶ datvā itaram attano pitu saḥāyassa datvā⁷ sayam veyyāvaccam karonti tassa kuṭumbikassa niyādesi. So⁸ 'idaṃ sabbam tuyham yeva hotū' ti⁷ tassā yeva paṭidatvā tam attano jeṭṭhaputtassa gharasāminim akāsi. Sā gacchante kāle ekam puttam labhitvā tam upālāpentī⁸

Sandiṭṭhikam⁹ eva¹⁰ passatha dānassa
damassa saṃyamassa vipākam
dāsi aham¹¹ ayyakulesu hutvā
suñisā homi agārassa issarā ti

4

imam gātham vadati.

Ath'ekadivasam Satthā tassā saññāparipākam¹² oloketvā obhāsam pharivā sammukkhe ṭhito viya attānam dassetvā

Asātam satarūpena piyarūpena appiyam

dukkham sukhasa rūpena pamattam¹³ ativattatī ti¹⁴

imam gātham āha. Gāthāpariyosāne sā³ sotāpattiphale patiṭṭhitā¹⁵ dutiyadivase buddhapamukhassa bhikkhusa-

¹ mamaṃ, S₁; mamañ ca, S₂. ² samijjhati, B.

³ om. B. ⁴ gaṇhātha, S₂; gaṇhatha, B.

⁵ om. S₁, S₂. ⁶ inakaraṇam, S₁, S₂. ⁷ B. adds so tam.

⁸ udhārenti, B. ⁹ sandiṭṭha.^o, C. D.; S₁, S₂; M. C. D., B. add kammam. ¹⁰ evam, D.; B. S₁. ¹¹ C. D., S₁, S₂ add ca.

¹² bhāṇa.^o, B. ¹³ samatta, S₁; S₂ is here curtailed.

¹⁴ this verse, missing in M. C. D., does not form part of the P. V. ¹⁵ S₁, S₂ add sā.

ghassa dānaṃ datvā taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparīsāya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi.¹

Ambapetavatthuvaṇṇanā.

IV, 13.

Yaṃ dadāti na taṃ hotī ti. Idam² Akkhadāyika-petavatthuṃ. Tassa kā uppatti?³ Bhagavati Sāvattiyā viharante aññataro Sāvattivāsi-upāsako sakatehi bhaṇḍassa pūretvā vāṇijjāya Videhaṃ gantvā tattha attano bhaṇḍaṃ vikkīnitvā paṭibhaṇḍaṃ sakātesu āropetvā Sāvattiṃ uddissa maggaṃ paṭipajji. Tassa maggaṃ gacchantassa aṭaviyaṃ ekassa sakatassa akkho bhañji.⁴ Atha aññataro puriso rukkhagahaṇatthaṃ⁵ kuṭhāripharasuṃ gāhāpetvā attano gāmato nikkhamitvā araṇṇe vicaranto taṃ ṭhānaṃ patvā taṃ upāsakaṃ akkhabhañjanena domanassapattaṃ disvā 'ayaṃ vāṇijo akkhabhañjanena aṭaviyaṃ kilamati' ti anukampaṃ upādāya rukkhaṃ chinditvā daḷhaṃ akkhaṃ katvā sakāte yojetvā adāsi. So pana² aparena samayena kālaṃ katvā tasmīṃ yeva aṭavīpadeso bhummadevatā hutvā nibbatti. So attano kammaṃ paccavekkhitvā rattiyaṃ tassa upāsakassa gehaṃ gantvā gehadvāre ṭhatvā

Yaṃ dadāti na taṃ hoti deth' eva dānaṃ
datvā ubhayaṃ⁶ tarati⁶ ubhayaṃ tena⁷ gacchati
jāgaratha mā pamajjathā ti

gātham āha.

Tattha yaṃ dadāti na taṃ hotī ti yaṃ deyyadhammaṃ dāyako deti na taṃ devaloke⁸ tassa dānassa phalabhāvo⁹ hoti, atha kho aññaṃ bahūṃ iṭṭhaṃ kantaṃ phalaṃ hoti yeva. Tasmā deth' eva dānaṃ ti yathā¹⁰ dānaṃ detha eva. Tattha kāraṇam āha: datvā ubhayaṃ tarati

¹ all MSS. add ti.

² om. S₁. S₂.

³ kā tassa upp.^o, B.

⁴ bhaji, S₂; bhijji, B.

⁵ °gāṇanattthaṃ, S₁; °ganananattthaṃ, S₂.

⁶ om. S₁; C. puts dānaṃ after tarati.

⁷ S₁. S₂ add dānena.

⁸ devaparaloke, S₁. S₂.

⁹ °bhāvena, S₁. S₂.

¹⁰ S₂ adds tathā.

ti dānaṃ datvā diṭṭhadhammikaṃ pi samparāyikaṃ pi¹ dukkhaṃ anatthañ ca atikkamati. Ubhayaṃ tena gacchati ti diṭṭhadhammikaṃ samparāyikañ cā ti ubhayaṃ pi sukhaṃ tena dānena upagacchati pāpunāti. Attano paresaṃ ca hitasukhavasena ti² ayam attho yojetabbo. Jāgaratha mā pamajjathā ti evaṃ ubhayānatthanivāraṇaṃ ubhaya-hitasādhanaṃ dānaṃ³ sampādetuṃ jāgaratha dānupakaraṇā nisajjetvā tattha ca³ appamattā hoṭhā ti attho. Ādara-dassanattañ⁴ c'ettha āmeṇḍitavasena vuttaṃ.

Vāṇijo attano kiccaṃ tīretvā paṭinivattitvā⁵ anukkamena Sāvattim patvā dutiyadivase Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinna taṃ pavuttim Bhagavato ārocesi. Satthā taṃ atthaṃ atthupattim katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi.⁶

Akkharukkhapetavatthuvaṇṇanā.

IV, 14.

Mayaṃ bhoge samharimhā ti. Idaṃ Bhogasamharanapetavatthum. Tassa kā¹ uppatti? Bhagavati Veḷuvane viharante Rājagahe kira catasso itthiyo mānakūṭādivasena sappimadhuteladhaññādihi vohāraṃ katvā ayoniso bhoge samharitvā jivantiyo kāyassa bhedaṃ parammaraṇā⁷ bahinagare parikhāpitthe⁸ petiyo hutvā nibhattimsu. Ta rattiyaṃ dukkhābhīhūtā

Mayaṃ bhoge samharimha samena visamena ca te aññe⁹ paribhuñjanti mayaṃ dukkhassa bhāgini ti

vippalapantiyo bheravena mahāsaddena vicarimsu. Manussā taṃ sutvā bhītatasitā vibhātāya raṭṭhiyā buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ sajjitvā Satthāraṃ bhikkhusaṅghaṃ ca nimantetvā paṇitena khādaniyena paṇitena³ bhojanīyena parivisitvā Bhagavantaṃ bhuttāvim oṇitapattapaṇim upanisiditvā taṃ pavuttim pavedesuṃ¹⁰. Bhagavā 'upāsakā'¹¹

¹ om. S₂. ² pi, S₁. S₂. ³ om. S₁. S₂.

⁴ attano āda.^o, B. ⁵ ovatto, B. ⁶ all MSS. add ti.

⁷ om. B. ⁸ pitthe, S₁. S₂; parikkhāṭatire, B.

⁹ aññā, S₁. S₂. ¹⁰ ni.^o, B. ¹¹ B. adds na.

tena vo² saddena koti antārayo natthi,¹ catasso pana petiyo dukkhābhīhūtā attanā dukkaṭakammaṃ kathetvā paridevanavasena³ vissarena viravantiyo

Mayaṃ bhoge = as above

imaṃ gātham āhamsū ti avoca.

Tattha bhoge ti paribhuñjitabbatthena bhogā ti laddhanāme³ vatthābharanādike vittūpakarānaviseṣe. Saṃharimhā ti maccheramalena pariyādinnaṭṭhā kassaci kiñci adatvā sañcinimha. Samena visamena cā ti nāyena ca⁴ añāyena ca⁴ nāyapaṭirūpakena⁵ vā añāyena.¹ Te bhoge amhehi saṃharite idāni aññe paribhuñjanti. Mayaṃ dukkhassa bhāgini⁴ ti⁴ mayaṃ pana kassaci⁶ sucaritassa akatattā duccharitassa ca katattā⁷ etarahi petayonipariyāpannassa mahato dukkhassa bhāginiyo bhavāma. Mahādukkham anubhavāmā ti attho.

Evam Bhagavā tāhi petiḥi vuttam gātham vatvā tāsam⁸ pavuttiṃ kathetvā tam atthuppattiṃ katvā sampattapariśāya dhammam desetvā upari saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne bahū sotāpattiṭṭhalādini pāpunimsu.⁹

Bhogasaṃharapetavatthuvaṇṇanā.¹⁰

IV, 15.

Satṭhivassasahassāni ti. Imaṃ Setṭhiputtapeta-vatthum. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṃ viharati Jetavane. Tena kho pana samayena rājā¹¹ Pasenadikosalo alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandhavaragato mahatiyā rājiddhiyā mahantena rājānubhāvena nagaram anusañcaranto aññatarasmim gehe uparipāsāde vātapānam vivaritvā tam rājabhūtiṃ oloketā rūpasampattiyā devaccharāpaṭi-bhāgam ekam itthim disvā aditṭhapubbe ārammaṇe sahasā samuppanna kilesasamudācārena pariyuṭṭhitacitto sati¹²

¹ om. B. ² S₁. S₂ add saddena vilapantiyo.

³ °nāmena, S₂. ⁴ om. S₁. S₂. ⁵ paññāpaṭi.°, S₁. S₂.

⁶ B. adds pi. ⁷ pakatattā, B.

⁸ tam, S₁. S₂. ⁹ all MSS. add ti. ¹⁰ °saṃhāraṇa.°, B.

¹¹ B. puts rājā after Kosalo. ¹² B. adds pi.

kularūpācārādiguṇavisesasampanne¹ antepurajane, sabhāvalahukassa pana duddamassa² cittassa vasena tassam³ itthiyam paṭibaddhamānaso hutvā paccāsanne nisinnassa purisassa saññaṃ datvā sabbam Ambasakkharapetavatthumhi āgatanayen' eva veditabbam. Ayaṃ pana viseso. Idha⁴ puriso⁵ suriye anattamgate yeva āgantvā nagaradvāre thakite attanā ānītam aruṇavaṇṇamattikaṃ⁶ uppālāni ca⁷ nagaradvāarakavāṭe laggitvā⁸ nipajjitum Jetavanam āgamāsi⁹. Rājā pana sirisayane vāsūpagato majjhimayāme¹⁰ sa¹¹ iti¹² na¹³ iti du¹⁴ iti so iti ca imāni cattāri akkharāni mahatā kaṇṭhena uccāritāni viya⁷ vissaravasena assosi. Tāni pi⁵ kira atite kāle Sāvattvivāsīhi catūhi seṭṭhiputtehi bhogamadamattehi¹⁵ yobhanakāle paradārikakammavasena bahum apuññaṃ pasavitvā¹⁶ aparabhāge kālam katvā tass' eva nagarassa samīpe Lohakumbhiyam nibbattitvā paccamānehi Lohakumbhiyā Mukhavatṭim patvā ekekā gāthā vattukāmā¹⁷ uccāritāni. Tāsam gāthānam ādi-akkharāni te tam⁷ pathamaṃ akkharam eva vatvā vedanāpattā hutvā Lohakumbhiyam otarimsu. Rājā pana tam⁷ saddam sutvā bhītatasito¹⁸ samviggo¹⁹ lomahaṃsajāto²⁰ tam rattāvasesam dukkhenā vitināmetvā vibhātāya rattiyā purohitam pakkosāpetvā tam pavuttim kathesi. Purohito rājānam bhītatasitam nātvā lābhagiddho uppanno 'kho ayaṃ mayham brāhmaṇānañ ca lābhūpāyo'²¹ ti cintetvā 'mahārāja mahā vatāyam upaddavo uppanno sabbacatukkaṃ yaññaṃ yajāhi' ti āha. Rājā tassa paṭivacanam²² sutvā amacce āñāpesi 'sabbacatukka-yaññassa upakaraṇāni sajjethā' ti. Tam sutvā Mallikā devī rājānam evam āha: 'kasmā mahārāja brāhmaṇassa vacanam sutvā anekapāṇavadhahimsanakiccaṃ kātukāmo'si, nanu sabbattha appaṭihatañāñcāro Bhagavā pucchitabbo

¹ kulasīlarūpacāturiyādi.^o, B. ² duṭṭhamassa, S₁.

³ tassa, S₁; *om.* S₂. ⁴ tañ ca, S₂; ta ca, S₁.

⁵ *om.* B. ⁶ aruṇavanta.^o, S₂; aruṇamatt.^o, B.

⁷ *om.* S₁. S₂. ⁸ laggetvā, B.

⁹ agam.^o, B. S₂. ¹⁰ pacchima.^o, B. ¹¹ du, B.

¹² B. *adds* vā. ¹³ sa, B.; S₁ *repeats* na iti. ¹⁴ na, B.

¹⁵ *om.* S₂. ¹⁶ ovetvā, B. ¹⁷ vuttam. S₁. S₂.

¹⁸ bhīto, S₁; dhammābhīto, S₂. ¹⁹ oveggo, B.

²⁰ lomahaṭho.^o, B. ²¹ lābhuppādanupāyo, B. ²² vacanam, B.

yathā ca te Bhagavā vyākarissati tathā paṭipajjitabban' ti? Rājā tassā vacanam sutvā Satthu santikam gantvā tam pavuttim Bhagavato ārocesi. Bhagavā 'na mahārāja tato nidānam tuyham koci antarāyo' ti vatvā ādito paṭṭhāya tesam Lohakumbhiniraye nibbattasattānam pavuttim kathe-
tvā tehi paccekam uccāretum āradthagāthāyo¹

Saṭṭhivassasahasāni paripuṇṇāni sabbaso
niraye paccamānānam kadā anto bhavissati? 1
Natthi anto kuto anto² na anto paṭidissati
tathā hi pakatam pāpam³ tuyham mayhañ ca mārisa. 2
Dujjivitam ajivamha⁴ ye⁵ sante⁵ na dadamhase
santesu deyyadhammesu dipam nākamha attano. 3
So hi⁶ nuna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
vadaññū silasampanno kāhāmi kusalam bahun ti 4

paripuṇṇam⁷ katvā⁷ kathesi.⁷

Tattha saṭṭhivassasahasāni ti vassānam⁷ saṭṭhivassāni
sahasāni tasmim kira Lohakumbhiniraye nibbattasatto adho
gacchanto⁸ tiṃsāya vassasahashehi hetthimatalam pāpuṇāti,
tato uddham gacchanto⁹ pi tiṃsāya eva vassasahashehi
Mukhavatṭippadesam pāpuṇāti. Tāya saññāya so Saṭṭhi-
vassasahasāni paripuṇṇāni sabbaso ti gātham vattukāmo
sa iti vatvā adhimattavedanāpatto¹⁰ hutvā adho mukho
pati. Bhagavā pana tam rañño paripuṇṇam katvā kathesi.
Esa nayo sesagāthāsu pi. Tattha kadā anto bhavissati
ti Lohakumbhiniraye paccamānānam ambhākam kadā nu
kho imassa dukkhassa anto pariyoṣānam bhavissati.

Tathā hi ti yathā tuyham¹¹ mayhañ ca imassa dukkhassa
natthi anto na anto⁷ paṭidissati tathā tena pakārena pā-
pakam kammam pakatam tayā mayā cā ti vibhattipariñā-
metvā vattabham.

Dujjivitan ti viññūhi garahitabham jivitam. Ye sante¹²
ti ye mayam¹³ sante vijjamāne deyyadhamme. Na dadam-

¹ araddhā.°, B.; aladdha.°, S₁. S₂. ² attho, S₁. ³ S₁. S₂
add mama. ⁴ jivamha, C. ⁵ yesam no, M. C. D.; B.
⁶ 'ham, C. D.; B. ⁷ om. S₁. S₂. ⁸ ogacch.°, B. S₁.
⁹ uggacch.°, S₁. S₂. ¹⁰ atimatta.°, S₁. ¹¹ S₁. S₂ add ca.
¹² yesam te, S₁. S₂; yesam no, B. ¹³ mayham, B. S₂.

hase ti na adamha. Vuttam evattham pākātaram¹ kātum Santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākamha attano ti vuttam.

So² ti so ahaṃ. Nunā ti vuttaparivitaṅke³ nipāto. Ito ti imamahā⁴ Lohakumbhinirayā. Gantvā ti apagantvā. Yoniṃ laddhāna mānusin ti yoniṃ manussatthabhāvaṃ labhitvā. Vadaññū ti pariccāgasilo⁵ vā⁶ yācakānaṃ vā vadaññū. Silasampanno ti⁷ silācārasampanno.⁷ Kāhāmi kusalaṃ bahun ti pubbe viya pamādaṃ anāpajjitvā bahuṃ pahūtaṃ kusalaṃ puññakammaṃ karissāmi upacinnissāmi ti attho.

Satthā imā gāthāyo vatvā⁸ vitthārena dhammaṃ desesi. Desanāpariyosāne mattikārattuppalahārako⁹ puriso sotāpattiphale patitthāhi. Rājā sañjātasamvego parapariggahe abhijjhaṃ pahāya sadārasantuṭṭho ahoṣi.¹⁰

Setṭhiputtapetavatthuvaṇṇanā.

IV, 16.*)

Kiṃ nu ummattarūpo cā ti. Idaṃ Satthari Veluvane viharante aññatarāṃ petaṃ ārabha vuttam. Atite kira Bārānasinagare aññataro⁶ kira⁶ pīṭhasappi sālittakapayoge kusalo tathā hi¹¹ sakkharakhipanasippe nipphattiṃ gato nagaradvāre nigrodharukhamūle nisiditvā sakkharappahārehi hatthi-assarathamānussakūṭāgārādhajapunṇaghaṭṭādirūpāni¹² nigrodhapattesu dasseti. Nagaradārakā attano kīlanatthāya māsakaddhamāsakādīni datvā yathā rucim¹³ tāni sippāni kārayanti.¹⁴ Ath' ekadivasam Bārānasirājā nagarato nikkhamitvā¹⁵ taṃ nigrodhamūlaṃ upagato nigrodhapattesu hatthirūpādivasena¹⁶ nānāvidharūpavibhattiyo anappakā¹⁷ disvā manusse pucchi: 'kena nu kho imesu nigrodhapattesu evaṃ nānāvidharūpavibhattiyo katā' ti? Manussā taṃ pīṭhasappiṃ dassesum: 'deva iminā katā'

¹ pākātam, S₁. S₂. ² so 'ham, B. ³ pari.^o, B.

⁴ asmā, B. ⁵ cāgapariccāgasilo, B. ⁶ om. B.

⁷ om. S₁. ⁸ om. S₁. S₂. ⁹ mattikuppala.^o, B.

¹⁰ all MSS. add ti. ¹¹ tahi, B. ¹² rūpā, B.

¹³ cittam, B. ¹⁴ kārapenti, B. ¹⁵ ometvā, B.

¹⁶ S₁ adds nānāvidharūpādivasena. ¹⁷ appatitā, B.

*) cp. Jāt. vol. I, p. 418 sqq.

ti. Rājā taṃ pakkosivā¹⁸ evam āha: 'sakkā nu kho bhāṇe mayā dassitvāssa ekassa purisassa kathentassa ajānantass' eva kucchiyaṃ ajalaṇḍikāhi² pūretun' ti? 'Sakkā devā' ti. Rājā taṃ attano rājabhavaṇaṃ netvā bahubhāṇike purohite nibbinṇarūpo³ purohitaṃ pakkosāpetvā tena saha vitte okāse sānipākāraparikkhitte nisīditvā mantayamāno pīṭhasappiṃ pakkosāpesi. Pīṭhasappi nālimattā ajalaṇḍikā ādāya āgantvā⁴ rañño ākāraṃ ṇatvā purohitābhimukho nisinno tena mukhe⁵ vivate⁶ sānipākāravivarena⁷ ek' ekaṃ⁸ ajalaṇḍikaṃ tassa galamūle patitṭhapesi. So lajjāya uggilituṃ asakkonto sabbā⁹ ajjhohari.¹⁰ Atha naṃ rājā ajalaṇḍikāhi pūritodaraṃ¹¹ vissajji 'gaccha brāhmaṇa, laddhaṃ¹² tayā bahubhāṇitāya¹³ phalaṃ, madanaphalaṃ piyaṅgupattādīhi abhisankhataṃ pānakaṃ¹⁴ pivitvā ucchaḍḍehi, evaṃ te sotthi bhavissati' ti tassa ca pīṭhasappissa tena kammena attamano hutvā cuddasa gāme adāsi. So gāme labhitvā attānaṃ sukhento piṇento parijanaṃ¹² pi¹² sukhento¹² piṇento¹² samaṇabrāhmaṇādīnaṃ¹⁵ atthikānaṃ¹⁶ yathā rahaṃ kiñci⁶ dento ditṭhadhammikaṃ samparāyikaṃ ca atthaṃ gāhāpento sukhena¹⁷ jīvati attano santikaṃ upagatānaṃ sippaṃ sikkhantānaṃ bhattavetaṇaṃ deti. Ath' eko puriso tassa santikaṃ upagantvā evam āha: 'sādhu ācariya mamaṃ¹⁸ pi etaṃ¹⁹ sippaṃ sikkhāpehi, mayhaṃ pana alaṃ bhattavetaṇena' ti. So taṃ purisaṃ taṃ²⁰ sippaṃ²⁰ sikkhāpesi.²¹ So²² sikkhitasippo sippaṃ²⁰ vimamsitukāmo gantvā²² Gaṅgātīre nisinnassa²³ Sunettassa nāma²⁰ paccekabuddhassa sakkharābhighātena²⁴ sīsaṃ bhindi. Paccekabuddho tath' eva Gaṅgāya²⁵ tīre parinibbāyi.

¹ °sāpetvā, B. ² °kehi, S₁. S₂; ajalaṇḍikā paripūretun, B.
³ nibbinda.°, B. ⁴ gantvā, B. ⁵ mukhena, B.
⁶ twice, B. ⁷ °vatena, S₂. ⁸ ekaṃ, S₁. S₂.
⁹ B. adds ca. ¹⁰ S₂ adds ti. ¹¹ purayo.°, S₁. S₂.
¹² om. S₂. ¹³ bahubhāṇi, S₂.
¹⁴ ati.°, B. ¹⁵ S₂ has °brāhmaṇādīṭṭhidhammikaṃ samparāyikaṃ ca, and omits the rest.
¹⁶ om. S₁. ¹⁷ sukheṇ' eva, B. ¹⁸ maṃ, B.
¹⁹ ekaṃ, S₁. S₂. ²⁰ om. S₁. S₂. ²¹ °petvā, B. ²² om. B.
²³ °tīrena gacchantassa, B. ²⁴ °ravighāvena, S₁. S₂.
²⁵ Gaṅgā.°, B.

Manussā taṃ pavuttim sutvā¹ taṃ purisaṃ tatth' eva leḍḍudaṇḍādīhi paharivā jīvitā voropesuṃ. So kālaṃ kato Avicimahāniraye nibbattivā² bahūni vassasahassāni niraye paccitvā tass' eva kammaṣṣa vipākāvasesena imasmiṃ buddhuppāde Rājagahanagarassa avidūre peto hutvā nibbatti. Tassa³ kammaṣṣa⁴ sarikkhakena vipākena bhavitabbaṃ kammavegukkhittāni pubbaṇhasamayaṃ majjhantikasamayaṃ sāyaṇhasamayaṃ ca satṭhi ayokūṭasahassāni matthake nipatanti. So chinnabhinnasīso adhimattavedanāpatto bhūmiyaṃ patati.⁵ Ayokūṭesu pana apagatamattesu paṭipākatikasiro⁶ tiṭṭhati. Ath' ekadivasaṃ āyasmā Mahā-moggallāno Gijjhakūṭā⁷ otaranto taṃ disvā

Kin nu ummattarūpo va migo bhanto va dhāvasi⁸
nisamsayaṃ pāpakammaṃ⁹ kin nu saddahase¹⁰ tuvaṃ ti 1

imāya gāthāya paṭipucchi.

Tattha ummattarūpo vā ti ummattasabhāvo¹¹ viya ummādappatto viya. Migo bhanto va dhāvasi ti bhantamigo viya ito c'ito ca³ dhāvasi. So hi tesu ayokūṭesu nipatantesu¹² parittānaṃ¹³ appasanto¹⁴ 'siyā nu kho evaṃ pahāro'¹⁵ ti ito pi etto pi palāyati. Te pana kammavegukkhittā yattha katthaci ṭhitassa¹⁶ matthake yeva upari³ patanti.¹⁷ Kin nu saddāyase¹⁸ tuvaṃ ti kin nu kho tuvaṃ saddaṃ karosi ativiyaṃ vicāraṃ karonto vicāraṃ.¹⁹
Taṃ sutvā peto

Ahaṃ bhaddan te²⁰ peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gato. 2

¹ disvā, B. ² ottetvā, B. ³ om. B. ⁴ kamma, B.

⁵ nipati, B. ⁶ °sariro, B.; °dhiro, S₁. ⁷ °kuṭapabbatā, B.

⁸ dhāsi, S₂. ⁹ °kammanto, M. C. D.; B.

¹⁰ saddāyase, M. C.; S₁; saddayase, S₂. B.

¹¹ ummattakassa bhāvo, B.

¹² nipatantesu, B.; nipattantesu, S₁; nipātt., S₂.

¹³ caritānaṃ, S₂; caritānānaṃ, S₁. ¹⁴ appasanto, S₂.

¹⁵ parihāro, B. ¹⁶ B. adds pi tassa.

¹⁷ nipatanti, B. ¹⁸ saddāy., S₁. ¹⁹ dhāvasi, B.

²⁰ bhadan te, M.; bhante, C.

Satṭhikūṭasahassāni paripuṇṇāni sabbaso
sīse mayhaṃ nipatanti te bhindanti ca matthakan ti 3

dvihi gāthāhi paṭivacanam adāsi.

Tattha satṭhikūṭasahassāni ti¹ satṭhimattāni¹ ayo-
kūṭasahassāni.² Paripuṇṇāni ti anūnāni. Sabbaso ti²
sabbabhāgato. Tassa kira satṭhiyā ayokūṭasahassānam
patanappahonakam mahantaṃ pabbatakūṭappamāṇam sīsam
nibbattati. Tam tassa bālakoṭimattam³ pi ṭhānam asesetvā
tāni kūṭāni patantāni⁴ matthakam bhindanti. Tena so
aṭṭassaram karoti. Tena vuttaṃ: sabbaso sīse mayhaṃ
nipatanti te bhindanti ca matthakan ti.

Atha nam thero katakammaṃ pucchanto

Kin nu kāyena — II, 1, 3 (see p. 68) 4

Satṭhikūṭasahassāni — v. 3⁵ 5

dve gāthā abhāsi. Tassa peto attanā katakammaṃ ācik-
khanto

Ath' addusāsīm sambuddham Sunettaṃ bhāvitindriyaṃ
nisinnaṃ rukkhamaḷasmim jhāyantaṃ akutobhayaṃ. 6

Sālittakappahārena⁶ bhindissan tassa² matthakam²

tassa⁷ kammavipākena idaṃ dukkham nigacchissam.⁷ 7

Satṭhikūṭasahassāni = v. 3 8

tisso gāthāyo abhāsi.

Tattha sambuddhan ti paccekasambuddham. Su-
nettan ti evaṃnāmakam. Bhāvitindriyan ti ariya-
maggabhāvanāya bhāvitaṃ saddhāindriyaṃ.

Sālittakappahārenā ti sālittakam vuccati dhanukena
aṅgulihi eva vā sakkharakhipanapayogo.⁸ Tathā⁹ sakkha-
rāya paharaṇena, sālittakappahāre¹⁰ ti vā pāṭho. Te
bhindissan¹¹ ti¹⁰ te bhindim.¹²

¹ om. S₂. ² om. S₁. ³ vāḷaggakoṭi.^o, B.

⁴ patanti, S₁. S₂. ⁵ only tuyham in the place of mayham.

⁶ S₁. S₂ add vo. ⁷ °gacchati, S₁. S₂.

⁸ S₁ adds ti. ⁹ B. adds hi. ¹⁰ om. B.

¹¹ bhindanti, B. ¹² bhindimsu, B.

Taṃ sutvā thero attano katakammānurūpam eva idāni purāṇakammaṣṣa¹ idaṃ phalaṃ paṭilabhati² ti³ dassento

Dhammena te kāpurisa saṭṭhikūṭasahasāni (paripuṇṇāni
sabbaso⁴)

sise tuyhaṃ nipatanti te bhindanti ca matthakan ti 9

osānagātham āha.

Tattha dhammenā ti anurūpakāraṇena.⁵ Te ti tava. Tasmim paccekasambuddhe aparajjhante⁶ tayā katassa pāpakammaṣṣa anucchavikam ev' etaṃ phalaṃ tuyhaṃ upanītaṃ. Tasmā kenaci devena vā Mārena vā Brāhmunā vā api Sammāsambuddhena pi appaṭibāhanīyam ev'⁷ etan ti dasseti.

Evañ ca pana vatvā tato nagare³ piṇḍāya caritvā katabhattakicco sāyaṇhasamaye Saṭṭhāraṃ⁷ upasaṅkamitvā taṃ pavuttiṃ Bhagavato¹ ārocesi. Bhagavā⁸ taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā catunnaṃ parisānaṃ⁹ dhammaṃ desento paccekabuddhānaṃ guṇānubhāvaṃ kammānañ ca avatthānaṃ pakāsesi. Mahājano samvegajāto saddhājāto¹ pi¹ hutvā pāpaṃ pahāya dānādini¹⁰ puñṇāni nirato¹¹ ahoṣi.¹²

Saṭṭhikūṭasahasapetavattuvanāna.¹³

Ye te petesu nibbattā sabbadukkaṭākārino
yehi kammehi tesam taṃ pāpakam kaṭukapphalam 1
Paccakkhato vibhāventi pucchāvissajjanehi ca¹⁴

¹ om. B. ² patita, S₁. S₂. ³ om. S₁. S₂.

⁴ *Although all MSS. have these two words, nevertheless they appear to be interpolated.* ⁵ pati-anu.^o, S₁. S₂. ⁶ B. adds na.

⁷ Saṭṭhu santikaṃ, B. ⁸ Saṭṭhā, B. ⁹ sampattaparisaṃyāya, B.

¹⁰ dānādi, B. ¹¹ rato, B. ¹² all MSS. add ti.

¹³ °sahasānipeta.^o, B.; M. C. D. have after Saṭṭhikūṭa-petavattu soḷasamaṃ: Tass' udānaṃ.

Ambasakkaro (Appa.^o, M.) Serisako Piṅgalo Revati Uccukhādakā dve kumārā dve gaṇa (gudhabhojanā, C. D.) Pāṭali Pokkharāṇī Akkharukkha (°hato, C. D.) Bhogasamharā (°satā, C.; °sammata, D.) Setṭhiputta Sālittakā Saṭṭhikūṭasahasāni vaggero tena pavuccati.

B. adds after °vanāna: ettāvata ca.

¹⁴ vā, S₁. S₂.

sā ¹ desanā niyamena ² sattaṣaṃvegaḍḍhani ³	2
Yaṃ gāthāvatthukusalā ⁴ supariññātavatthukā	
Petavatthū ti nāmena saṅgāyimsu mahesayo.	3
Tattha ⁵ atthaṃ pakāsetuṃ porāṇatṭhakathānayaṃ	
nissāya yā samāradhā atthasaṃvaṇṇanā mayā	4
Yā tattha paramatthānaṃ tattha tattha yathā rahaṃ	
pakāsanā Paramatthadīpanī nāma nāmato	5
Sampattā pariniṭṭhānaṃ anākulavinicchayā	
sā paṇṇarasamattāya ⁶ pāliya bhāṇavārato.	6
Iti taṃ saṅkharontena yaṃ taṃ adhigataṃ mayā	
puññaṃ kammassānubhāvena lokanāthassa sāsanaṃ	7
Ogāhetvā ⁷ visuddhāya ⁸ sīlādipaṭṭipattiyā	
sabbe pi dehino hontu ⁹ vimuttirasabhāgino.	8
Ciraṃ tiṭṭhatu lokasmiṃ Sammāsambuddhasāsanaṃ	
tasmīṃ sagāravā niccaṃ hontu sabbe 'va ¹⁰ pāṇino.	9
Sammā vassatu kālena devo pi jagatiṃ sadā ¹¹	
saddhammanirato lokaṃ dhammen' eva pasāsātū ¹² ti. 10	

Vadattitthavihāravāsina¹³ munivarayatinā¹⁴ bhadantena¹⁴
 Ācariya-Dhammapālena katā Petavatthuvaṇṇanā samattā.¹⁵

¹ om. S₁. ² °men' eva, S₁. S₂. ³ sataṃ saṃv.°, B.

⁴ kathā.°, S₁. S₂. ⁵ tass', S₁. S₂.

⁶ sampanna.°, S₂; sapaṇṇa.°, S₁. ⁷ °hitvā, B.

⁸ visuddhā ca, S₁. S₂. ⁹ honti, B. ¹⁰ pi, B.

¹¹ jagati pati, S₁. S₂. ¹² pasāsabhū, B. ¹³ Vasititthagiri.°,
 S₁. S₂. ¹⁴ om. B. ¹⁵ niṭṭhitā, B.; S₁. S₂ add ti.

INDICES.

I. INDEX OF PROPER NAMES.

- Aggideva, 93, 111
 Ankura, 93, 111*, 112*, 113*, 114*,
 115, 117, 118, 118, 119*, 123*,
 125*, 126*, 126*, 127*, 127*,
 128*, 129, 131, 133*, 133*, 134*,
 134*, 136*, 136*, 137, 137*, 138*,
 138*, 139*, 140*
 Aṅga-Magadha, 22
 Aṅgīra, 117, 124, 124
 Ajātasattu, 105, 109*, 111, 212
 Ajjuna, 93, 111
 Añjanadevī, 111*, 112
 Anāthapindika, 16*
 Anuruddha, 78, 81, 136
 Anulā, 105
 Anotatta, 254
 Andhakavinda, 105, 107*, 107, 109
 Ambasakkhara, 215*, 216, 218, 233,
 240*, 243, 244
 Aruṇavatīvihāra, 67
 Asayhamahāseṭṭhi, 112*, 117*, 119,
 120*, 121*, 122*, 124
 Asitañjana, 111*
 Ānanda, 93, 178, 179
 Āsālhi, 137
 Itṭhakāvati, 67*, 76
 Indaka, 136*, 136, 137*, 138*
 Isipātana, 54, 55
 Uttara, 141, 143*, 144
 Uttarakuru, 76
 Uttaramadhura, 111
 Uttaramātu, 140, 142, 144
 Uttarā, 244*, 249*
 Uttarāpatha, 100, 111
 Udena, 141
 Upatissa, 81. See Sāriputta.
 Upavattana, 212
 Upasāgara, 111
 Upāli, 230
 Ubbārī, 160, 162*, 164*, 165*, 167,
 168*
 Uruvelā, 167
 Erakaccha, 99, 100, 101*
 Kamsabhoga, 111
 Kaṅkhārevata, 142*. See Revata.
 Kaṇṇamuṇḍa, 152*, 154*, 187
 Kaṇha, 94, 94, 96, 96*, 99
 Kapinaccanā, 231, 231*
 Kapilanagara, 161
 Kappitaka, 229, 230*, 237, 238, 240
 Kappina, 78, 81*
 Kamboja, 113, 113*
 Kalandaka, 3, 9, 12
 Kassapa (buddha) 9, 12, 21*, 151,
 186

* The numbers in italics refer to the text of the Petavatthu, the asterisk indicates that the word recurs more than once.

- Kassapa (thera), 214. *See Mahā-kassapa.*
 Kāsikarāṭṭha, 61
 Kāsipurī, 19
 Kitava, 177, 178, 263, 264, 265
 Kimbilā, 151, 158, 159
 Kuṇḍi, 177, 178*, 179, 179, 180*
 Kururāṭṭha, 201
 Kuvera, 17, 18*
 Kusinārā, 212
 Kesava, 94, 94, 95
 Kolita, 81. *See Moggallāna.*
 Koliya, 169*, 170, 170*, 171*, 177
 Kosambi, 141
 Kosala, 19, 261, 279
- Gaṅgā, 46, 142, 142, 143*, 143*, 152, 153*, 154*, 168, 169, 169*, 171, 187, 283*
 Gayāsīsa, 21
 Gijjhakūṭa, 10*, 14, 210, 284
 Giribbaja, 205, 208, 213, 263, 265
 Gotama, 21, 209
- Ghaṭa(-paṇḍita), 93*, 94, 94, 95*, 96, 98, 98*, 99, 99*, 111
- Candadeva, 93, 111
 Cundaṭṭhilā, 168, 169, 170, 170*
 Cūḷani, 161, 164, 164, 165, 165
 Cūḷaseṭṭhi, 105*, 111
- Jaṭṭhā, 21*, 230
 Jambudīpa, 75, 111
 Jayasena, 19*
 Jetavana, 16, 38, 46, 53*, 61, 82, 89, 92, 93, 99, 140, 160, 191, 200, 201, 215, 263, 266, 269, 271, 279, 280
- Tissā, 82*, 83, 83*, 85, 87, 88*
- Dakkhiṇāpatha, 133
 Damilā, 133
 Dasanṇarāṭṭha, 99*. 100, 101
 Dīgharāji, 67, 76
- Devagabbhā, 111
 Devadatta, 105
 Dvāraka, 94, 95, 113, 113, 123, 126*. *See the next word.*
 Dvāravati, 93, 95, 111*, 113, 114, 123, 126
- Dhatarāṭṭha, 17, 18, 171
 Dhatarāṭṭhahaṃsarāja, 171
 Dhanapāla, 99*, 100, 102*
 Dhammadinnā, 21
 Dhammapāla, 61
 Dhammapāla (ācariya), 287
 Dhammarāja, 171
 Dhammāsoka, 244*, 250
- Nanda, 72, 73*, 75*, 76*, 182*
 Nandaka, 244*, 257
 Nandana, 173*, 176*, 177, 187, 189, 190
 Nandasena, 89, 90, 90*, 91, 92
 Nandā, 89, 90, 90*, 91
 Nandiya, 257
 Nārada, 2*, 10, 10, 11, 11*, 14, 15, 204, 208, 210, 211
- Pajjuna, 93, 111
 Pañcālarāṭṭha, 161, 162, 163*, 164, 165, 165
 Paduma, 75
 Padumavati, 75
 Pasenadi, 19, 279
 Pāṭaliputta, 271, 272, 272*, 273*
 Pingala, 250. *See the next word.*
 Piṅgalaka, 244*, 245, 250
 Purindada, 118*, 119*
 Poṭṭhapāda, 179, 180*
- Phussa, 19
- Baladeva, 93, 111
 Bārāṇasī, 21, 39, 46, 54*, 61, 73*, 74*, 78, 105, 106, 153, 154, 168, 170, 170*, 171*, 177, 187, 282*
 Bimbisāra, 21*. 22, 24, 81, 169, 209

- Brahmadatta, 160, 161, 162*, 162*, 163*, 164, 164*, 165, 165
 Brahman, 286
- Bhaddakapilā, 76
 Bhūta, 82, 85*, 88
 Bheruva, 112*, 118*, 119*
- Magadha, 21, 30, 67
 Maṭṭakunḍali, 92*
 Mattā, 82* 83, 83*, 85, 89*
 Malla, 212
 Mallikā, 280
 Mahākamsaka, 111
 Mahākaccāyana, 140, 141
 Mahākappitaka, 243. *See* Kappi-
 taka.
 Mahākassapa, 76, 212, 215
 Mahādhanasetṭhi, 3
 Mahāmandhātu, 97
 Mahāmogallāna, 5*, 6*, 78, 80,
 81*, 82*, 160, 191, 192, 258, 266,
 268, 269*, 284. *See* Mogallāna.
 Mahāsāgara, 111
 Mahāsudassana, 97
 Māra, 286
 Mahāsetṭhi, 16. *See* Anāthapiṇ-
 ḍika.
 Mukhavatṭi, 280, 281
 Moggallāna, 81
 Moriya, 245, 250*
- Yama, 33, 59, 59*, 106, 107*, 179,
 180, 202, 203*, 246*, 267, 270, 284
 Yugandbara, 137
- Rathakāradaha, 186, 191
 Rājagaha, 2, 3*, 9, 10*, 11*, 14,
 16, 19, 21, 22*, 78, 81, 105, 108,
 109, 204*, 205, 207, 208, 209,
 212, 213, 258, 265, 278, 284
 Revata, 144
 Revatā, 257. *See the next word.*
 Revati, 257*
 Rohiṇeyya, 94, 94
- Licchavi, 215, 218, 220, 232, 232*,
 233*, 233, 235*, 237, 238, 240
 Lohakumbhi, 280*, 281*, 282
- Vajji, 217, 218, 229, 242
 Vadattitthavihāra, 287
 Vasavattin, 85, 89, 92
 Varuṇadeva, 93, 111
 Vāsabhagāma, 168, 170, 170*
 Vāsava, 200. *See* Sakka.
 Vāsudeva, 93*, 94, 111*
 Viñjhāṭavi, 49*, 192, 244
 Videha, 277
 Virūlhaka, 17
 Virūpakkha, 17
 Visākha, 21
 Vejayanta, 173
 Vetaraṇi, 221
 Veluvana, 3, 6*, 9, 12, 67*, 78, 105,
 168, 177, 204, 207, 209, 257, 260,
 278, 282
 Vesāli, 215*, 216, 217, 218, 218*,
 224, 230, 233, 240, 240, 243*
 Vessavaṇa, 18, 119, 119, 122*, 249
- Sakka, 22, 62, 63, 66, 112, 118, 119,
 119*, 122, 128*, 128, 129*, 196,
 200, 247*
 Sakyamuni, 249
 Saṅkasanagara, 140
 Saṃkicca, 53, 54*, 55, 56, 61*
 Sānuvāsi, 177, 178, 179, 179, 180*,
 181
 Sāriputta, 67, 68, 70*, 70, 77, 78*,
 79*, 80, 81, 82
 Sāvatti, 16, 31*, 32, 35, 36*, 38,
 42, 46*, 47*, 53*, 61, 82, 89, 93*,
 100, 105, 111, 137, 140, 144, 145,
 150, 160, 161, 186, 191*, 194,
 243, 261, 261, 262, 266, 269*,
 271, 272*, 273, 277*, 278, 279, 280
 Sineru, 138
 Sindhaka, 127*, 127, 128*, 130
 Sirimā, 19
 Sujāta, 39*, 40, 41, 41*, 42
 Sunetta, 177, 264, 265, 283, 285, 285

Suratṭha, 244, 245, 246*, 250*, 251	Sonaka, 129
Suratṭhā, 245*, 250*	Soratṭha, 245*, 246*, 250, 250
Suriyadeva, 93, 111	Hatthinipura 201*, 202, 203, 203
Sulasā, 4, 5*, 6*, 9	Himavant, 75, 143*, 143*, 152, 153,
Suvaṇṇabhūmi, 47, 271*, 272	162, 186, 261
Serini, 201*	
Serissaka, 244*	

II. INDEX OF WORDS.¹

(Nouns and adjectives are given in their crude form.)

- akantika, 192, 193
 agādha, 77
 acikkhanā, 222
 ajjhāpīlita, 180
 ajjhosita, 267, 267
 aṭṭa, 48
 aṭṭiyati, 48
 adubbapāṇin, 115
 addita, 94, 260. *See* Corrections
 and Additions.
 anādariyaka, 5
 anupaveccati, 28
 antonijjhāna, 18
 anvaya, 228
 appaṭikāra, 274
 abbuyha, 115
 abbūha, 41
 abbūhati, 115
 abbhukiri, 75*
 abhikujita, 155
 abhisīnci, 144
 amama, 229, 230
 araṇavihāri, 229, 230
 avakujja, 178, 270, 271*
 avaṅjha, 193, 194
 avambhaṇa, 175
 avambhaṇati, 176
 avahasati, 178
 avimana, 274
 avirodha, 205, 206
 averaka, 231
 avhayati, 164
- assatari, 55, 56, 57
 assuka, 258
 ācameti, 235, 241
 ātuma, 258, 259
 āpātham gacchati, 23
 ābhujana, 219
 āmeṇḍita, 278
 āveḷā, 210
 āsamāna, 225, 226
 inayika, 3
 ucchu, 257*, 258*, 258*, 259*, 259*,
 260
 ucchukalāpa, 257, 260*
 uñcha, 264, 265
 ujjhaṅgala, 138
 uḍḍeti, 256
 utuka, 275
 uttatta, 10, 187, 188
 uttasati, 179, 180
 udagga, 235
 uddissana, 27*
 upakaṇḍaki, 72
 upakujita, 154
 upakkama, 254
 upaccha = upatitvā, 101, 103
 upphāsulika, 269
 ummagga, 44
 urattāli, 39
 oggatatta, 218, 219
 ogguṅṭhita, 86. *See* Corrections
 and Additions.

¹ In this list only such words have been marked which are missing in Childers, or are given there without any reference at all or any other but to the *Abhidhānappadīpikā*.

odhunāti, 250, 256*
ohanati, 268

kaṇṭha, 260
kandana, 262
kambaliya, 72
kambu, 210
kassāmi = karissāmi, 231, 232

kāpurisa, 125
kāmakāmin, 15, 72
kāyūra, 210

kāyūrin, 210, 211
kālusiya, 124
kiṭaka, 44, 44*, 45

kibbisa, 264
kirīṭin, 210, 211
kukūri, 179, 180, 181
kuṭhāri, 277

kuṇa, 123, 124
kuṇalīkata, 123, 124, 125*, 125
kuṇalimukha, 124, 125

kuṇika, 123
kuṇita, 125
kuṇḍa, 181
kumagga, 246*
kummagga, 44
kummāsa, 244
kulāla, 274
keyūrin, 211

khañjati, 183, 185
kharaka, 265
khalātiya, 46, 53, 104
khādin, 31
khārīka, 102

gaṇikā, 211
gabbhapātana, 31*, 34, 35, 36
gaṇṭhita, 83. See Corrections and Additions.

guttika, 4*
gosisa, 215*, 224

catukunḍika, 180, 181*
candanussada, 210, 211
cāratva, 10
cārika, 10

citti, 251
coḷaka, 70, 72

chamā, 258, 260

tajja, 203
tabbisaya, 73
tālu, 260

thaṇḍila, 264, 265

damati, 247, 252
dīna, 260, 267
dubbhana, 114
dundubhi, 188, 189
devadeva, 140
doṇa, 248, 254*
doṇi, 47, 51

dhītalikā, 16, 17, 19

nagganiya, 235, 241
nantaka, 182, 185
nahāmini, 172
nikati, 210, 211
nikujja, 264, 265
niccola, 32, 43
niddhunāti, 256
nimmijjana, 47
nimmiṅjana, 51
nimmiṅjaka, 51
niraṅkaroti, 210, 211
nivethīyati, 253
nekatika, 209

paccāsanne, 216, 280
paṭikirati, 270, 271
paṭikujjita, 51, 52
paṭikuṇika, 123
paṭisumbhita, 172*, 174*, 270*
paṭihamsati, 271
paṇṇaka, 187, 189
paṇhika, 185
pathaddhan, 187, 188
paṇha, 188, 189
parihaṭṭha, 13
palahati, 198
palihati, 196

pavecchati, 129, 130, 138, 143*, 143,
144*,

pasakhā, 29

pasāsati, 287

pāta, 61

pādapa, 246, 251

pāroha, 113

piṭaka, 248

pitika, 38

pupphati, 185

puḷavaka, 14

pūga(n.), 264

petteyya, 101, 104

pesuna, 15, 16

pesunika, 12, 13, 14

peḷā, 233

bādhaka, 175

bādhani, 175

bondi, 248*

brahā, 246*

brahmañña, 101, 104

bhāgaso, 51

bhottum, 107, 107

matteyya (metteyya), 101, 104

mahākappi, 248, 254

mahātāsa, 179, 181

māgadha, 126, 127

māna, 254

mittadubbho, 114

mittadubbhi, 115

mukhasā, 11, 15

millikā, 144

mocaka, 67*

yathābhucca, 30, 31

yathāvato, 60. See Corrections
and Additions.

ruccādimhase, 59

ruḷhi, 163

lakka, 248, 255

laṇḍikā, 283*

vadaññū, 249, 270, 281

vamathu, 173

viḷuṇita, 123, 124, 125

viga, 249

vighātavant, 260

vicinati (= na sañcinati), 202

vidhāyaka, 60

vipātiyati, 240. See Corrections
and Additions.

vippatipannacitta, 236, 242

vibādhiyati, 259

vivetheti, 253

visayhati, 222, 223

visukkha, 58

vejayati, 173

vemānika, 204, 210, 244

vyantibhāva, 238

vyāvata, 124, 125, 133, 134

sakaṭa, 102

sakāsa, 237

sakuṇita, 123

saṅkoca, 103, 124

saṅkharoti, 287

saccanāma, 231, 231

sajja, 156, 157

sajja, 256

sapati, 34

samullapati, 237

sarāva, 244, 251

sāmañña, 101, 104

sālittaka, 285, 285*

sāhunda, 172, 173

sikkhāpaka, 252

sipātika, 183, 186

sūcikaṭṭha, 179, 180

sūcikaṇṭha, 180

sūcikā (suc.^o), 106, 107

hassa, 226

III. QUOTATIONS, WORKS NAMED, REFERENCES.

<p> Āṅguttaranikāya, 2
 Āṅguttaranikāya, Sattaka-Nipāta,
 74, 60.
 Abhidhamma, 137, 140
 Abhidhammapiṭaka, 2
 Ambasakkharapetavatthu, 280
 ? Ekena bhoge bhuñjeyya . . . 130
 Kaṇṇamuṇḍapetavatthu, 187
 ? Kusalānaṃ . . . samādānāhetu
 . . . 8, 120
 Khalātiyapetavatthu, 104
 Khuddakanikāya, 1, 2*
 Jātaka, v. 99 (ed. Fausböll, vol. I,
 p. 410). 276
 ? Dānā dhanam eva seyyo, 130*,
 132
 Dīghanikāya, 2
 Dhammapāda, v. 125. 116. v. 127. 104
 Nītikusalā, 131, 132
 Nīticintakā, 130
 Paramatthadīpanī, 287
 Paramatthadīpanī Vimānavatthu-
 vaṇṇanā, 92, 257 </p> | <p> Paramatthadīpanī Vimānavatthu-
 aṭṭhakathā, 71
 Paramatthavibhāvanī Vimānavat-
 thuvaṇṇanā, 244
 Petavatthu, 1, 2*, 92, 287
 Petavatthuvaṇṇanā, 287
 Majjhimanikāya, 2
 ? Mayam assu bho Gotama . . . 27 sq.
 Mahāvagga, I, 22.13. 22
 Revativimānavatthu, 257
 Revatipetavatthu, 257
 Vinayapiṭaka, 2
 Vimānavatthu, 92
 ? Saddena piyo . . . kittaniyo viññū-
 naṃ, 9
 Samyuttanikāya, 2
 Samyuttanikāya, Anamatagga-
 Samyutta, I, 1 (XV, 1, 5). 166
 Sānuvāsipetavatthu, 263
 Suttantapiṭaka, 2
 Suttapiṭaka, 2
 Suttapetavatthu, 186
 Serissakavimānavatthu, 244 </p> |
|--|--|

SYNOPTICAL TABLE

ON

THE PETAVATTHU.¹

- I, 3, 1 c d (14) = III, 10, 1 c d, 2 a (212)
- I, 3, 3 (15) = III, 9, 8 (211)
- I, 4, 3 (17) = I, 5, 10 (24)
- I, 4, 4 (17) = I, 5, 11 (24)
- I, 5, 3 e f (23) = III, 2, 11 e f (182) = III, 2,
15 c d 20 e f 24 e f 29 e f (183)
- I, 6, 1 (32) = I, 7, 1 (36)
- I, 6, 1 a (32) = II, 1, 1 a (68)
- I, 6, 1 b (32) = III, 10, 1 b (212)
- I, 6, 1 d (32) = II, 1, 1 d (68)
- I, 6, 2 (32) = I, 7, 2 (36) = II, 7, 2 (100) = IV, 8, 2 (267)
- I, 6, 2 b (32) = III, 2, 2 b (179) = III, 2, 6 b (180)
- I, 6, 2 c d (32) = II, 3, 2 c d (83) = II, 4, 2 c d
(90) = II, 4, 15 c d (91) = III, 2, 2 c d (179)
- I, 6, 2 d (32) = 3, 4 d (83) = II, 4, 4 d (90) =
IV, 8, 5 d (267) = IV, 16, 2 (284)
- I, 6, 3 (32) = I, 7, 3 (36)
- I, 6, 4 a b (33) = I, 7, 4 a b (37)
- I, 6, 5 (33) = I, 7, 5 (37) ~ II, 1, 3 (68) = II, 3, 3
(83) = II, 4, 3 (90) = II, 7, 3 (100) = IV, 10, 3
(270) = IV, 16, 4 (285) ~ II, 10, 6 (143) ~ II, 12, 13
(156) ~ III, 8, 3 (208) = IV, 8, 3 (267) ~ III, 9,
4 c—f (210) ~ III, 10, 3 (212)
- I, 6, 6 b (34) = I, 7, 8 d (37)
- I, 6, 6 c d (34) = I, 7, 8 a b (37)
- I, 6, 7 c d e f (34) = I, 7, 9 (37)²

¹ The numbers in brackets refer to the pages of the present edition; ~ signifies similarity, not equality.

² See Corrections and Additions.

- I, 6, 8 (34) = I, 7, 10 (37) †
 I, 6, 8 b c (34) = I, 7, 10 b c (37) = II, 12, 16 a b (158)
- I, 6, 9 (34) = I, 7, 11 (37) †
 I, 8, 5 (41) = II, 6, 16 (98) = II, 13, 13 (166)
 I, 8, 6 (41) = II, 6, 17 (98) ~ II, 13, 14 (167)
 I, 8, 7 (41) = II, 6, 18 (98) ~ II, 13, 15 (167)
 I, 8, 8 (41) = II, 6, 19 (98)
 I, 10, 3 a b c (48) = II, 4, 5 a b c (90)
 I, 10, 4 a b (49) = II, 4, 7 a b (91)
 I, 10, 5 b (49) = II, 4, 8 b (91)
 I, 10, 5 c d (49) = II, 3, 24 c d (85) = II, 4, 8 c d (91)
 I, 10, 5 d (49) = II, 3, 24 d (85) = II, 4, 8 d (91) = II, 12, 8 d (156)
 I, 10, 6 c d (49) = II, 3, 26 c d (85)
 I, 10, 6 d (49) ~ II, 4, 9 k (91)
- I, 10, 7 (50) = II, 1, 8 (70) = II, 2, 9 (81) = II, 3, 27 (85) = II, 4, 10 (91)
 I, 10, 7 a (50) = III, 2, 12 a. 16 a (182) = III, 2, 21 a. 25 a. 30 a (183) = IV, 3, 46 a (249)
 I, 10, 7 a b (50) = IV, 3, 46 a b (249)
 I, 10, 8 a b (50) = II, 1, 9 a b (70) = II, 2, 10 a b (81) = II, 3, 28 a b (85) = II, 4, 11 a b (91)
 I, 10, 12 a b (51) = II, 7, 12 c d (101) ~ IV, 3, 35 a b (248)
 I, 10, 12 c d (51) = II, 7, 13 a b (101) = IV, 3, 35 c d (248)
- I, 10, 13 (51) = II, 7, 13 c-f (101) = IV, 3, 36 (248)
 I, 10, 14 (51) = II, 7, 14 (101) = IV, 3, 37 (248)
 I, 10, 15 (51) = II, 7, 15 (101) = IV, 3, 40 (248)
 I, 11, 11 d (59) ~ II, 3, 18 d (84) = III, 1, 9 d (172) = III, 6, 4 d (202) = IV, 10, 10 d (270) = IV, 15, 3 d (281)
- II, 1, 1 (68) = II, 2, 1 (79) = II, 3, 1 (83) = II, 7, 1 (100) = III, 6, 1 (201) ~ IV, 10, 1 (269)
 II, 1, 1 a b (68) = II, 3, 23 a b (85)

† See Corrections and Additions.

- II, 1, 2 (68) = III, 6, 2 (201)
 II, 1, 3 (68) = III, 6, 3 (201)
 II, 1, 7 a (70) = II, 3, 26 a (85) = II, 4, 9 a (91)
 = III, 6, 10 a (203)
 II, 1, 9 c (70) = II, 3, 28 c (85)
 II, 1, 10 (70) = II, 2, 11 (82) = II, 3, 29 (85) = II, 4,
 12 (91)
 II, 1, 11 (70) = II, 2, 12 (82) = II, 3, 30 (85) = II, 4,
 13 (91)
 II, 1, 12 (71) = II, 2, 13 (82) = II, 3, 31 (85) = II, 4,
 14 (91)
 II, 1, 16 c d (72) = III, 2, 17 a b (182)
 II, 1, 17 (72) = III, 2, 17 c d. 18 a b (182)
 II, 1, 18 a b (72) = III, 2, 18 c d (182)
 II, 1, 18 c d (72) ~ III, 2, 19 a b (182)
 II, 1, 19 c d (72) = III, 2, 25 c d (183)
 II, 1, 20 (72) = III, 2, 26 (183)
 II, 1, 21 b (72) = II, 3, 32 d (85)
 II, 1, 21 c d (72) = III, 2, 31 c d (184)
 II, 3, 2 a b (83) = II, 3, 32 a b (85)
 II, 3, 4 (83) = II, 4, 4 (91)
 II, 3, 5 a (83) = II, 3, 9 a. 12 a. 15 a. 17 a (84)
 II, 3, 5 c (83) = II, 3, 9 c. 12 c. 15 c. 17 c (84)
 II, 3, 8 c (84) = II, 3, 11 c. 14 c. 16 c. 18 c (84)
 = II, 10, 9 c (143) = IV, 8, 5 c (267)
 II, 3, 16 d (84) = III, 10, 5 f (213)
 II, 3, 18 c d (84) = III, 1, 9 c d (172) = III, 6, 4 c d (202)
 II, 3, 28 c d (85) = II, 4, 11 c d (91)
 II, 3, 32 c d (85) = II, 4, 15 e f (91)
 II, 3, 33 (85) = II, 4, 16 (91 sq.)
 II, 3, 34 (85) = II, 4, 17 (92)
 II, 4, 2 (91) = II, 4, 15 a—d (91)
 II, 4, 7 c d (91) = II, 4, 9 g h (91)
 II, 4, 8 a (91) = II, 4, 9 i (91)
 II, 6, 3 a (94) = IV, 16, 1 a (284)
 II, 8, 5 c (108) = II, 8, 7 c (108)
 II, 9, 3 a b (114) = II, 9, 4 a b (114) = II, 9,
 5 a b (114) = II, 9, 6 a b (115)

- II, 9, 3 d (114) = II, 9, 5 d (114)
 II, 9, 4 d (114) = II, 9, 6 d (115)
 II, 9, 7 a (115) = II, 9, 8 a (115)
 II, 9, 7 c (115) = II, 9, 8 c (115)
 II, 9, 18 (118) = II, 9, 20 (118)
 II, 9, 24 (119) = II, 9, 33 (126)
 II, 9, 25 (119) = II, 9, 34 (126)
 II, 9, 26 (123) = II, 9, 29 (124) = II, 9, 30 (125)
 II, 9, 33 b (126) = II, 9, 35 b (126)
 II, 9, 34 (126) ~ II, 9, 36 (126)
 II, 9, 39 a b (127) = II, 9, 40 a b (127)
 II, 9, 41 a b (128) = II, 9, 42 a b (128)
 II, 9, 43 c (128) = II, 9, 49 b (131)
 II, 9, 44 c (130) = II, 9, 45 c (130)
 II, 9, 47 a b (131) = II, 9, 48 a b (131)
 II, 9, 48 d (131) = II, 9, 49 d (131)
 II, 9, 52 c (133) = II, 9, 53 c (134) = II, 9,
 54 c (134)
 II, 9, 56 d (134) = II, 9, 57 b (134) = II, 9,
 66 b (138)
 II, 9, 57 c d (134) = II, 9, 58 c d (136)
 II, 9, 59 b (136) = II, 9, 60 d (136) = II, 9,
 64 d (138)
 II, 9, 69 c d (138) = II, 9, 70 c d (138)
 II, 10, 7 c-f (143) ~ II, 10, 8 c-f (143)
 II, 11, 3 c d (146) = II, 11, 5 c d (148)
 II, 11, 3 e (146) = II, 11, 5 e (148) ~ IV,
 11 h (273)
 II, 12, 5 a b (156) ~ III, 2, 22 a b (183)
 II, 12, 6 a b (156) = III, 2, 23 a b (183)
 II, 12, 10 c d (156) = II, 12, 13 d e (156) = II,
 12, 18 e f (158) ~ II, 12, 17 c d (158)
 II, 12, 13 c (156) ~ III, 4, 4 a (193)
 II, 12, 16 d (158) = II, 12, 17 b (158)
 II, 13, 2 c d (162) = II, 13, 4 e f (163) = II, 13,
 6 e f (163)
 II, 13, 4 a b c d (163) = II, 13, 6 a b c d (163)
 III, 1, 7 c d (172) = IV, 10, 8 a b (270)

- III, 1, 7 d (172) = III, 1, 8 b (172) = IV, 10, 8 b. 9 b (270)
 III, 1, 8 a b (172) ~ IV, 10, 9 a b (270)
 III, 1, 9 c d (172) = IV, 10, 10 c d (270)
- III, 2, 2 (179) ~ III, 2, 6 (180)
 III, 2, 3 (179) = III, 2, 7 (180)
 III, 2, 11 c d (182) = III, 2, 15 a b (182) = III, 2, 20 c d. 24 c d. 29 c d (183)
 III, 2, 13 c d (182) ~ III, 2, 19 c d (182) ~ III, 2, 23 c d. 28 c d (183)
- III, 5, 6 (197) ~ III, 5, 9 (200)
 III, 5, 10 c (200) = IV, 1, 23 c. 24 c (225)
 III, 6, 7 a (202) = III, 6, 10 b (203)
 III, 6, 7 b (202) ~ III, 6, 11 b (203)
 III, 6, 7 c—f (202) = III, 6, 10 c—f (203)
- III, 6, 4—6 (202) = IV, 10, 4—6 (270)
 III, 6, 8 (202) = III, 6, 12 (203)
 III, 6, 9 (202) = III, 6, 13 (204)
 III, 7, 2 a b c (205) = III, 8, 4 a b c (208)
 III, 7, 2 a b (205) = III, 8, 4 a b (208) = III, 10, 4 a b (213)
 III, 7, 4 a b (205) = III, 8, 5 a b (208)
 III, 7, 4 c d (205) = III, 8, 5 e f (209)
- III, 7, 5 (205) = III, 8, 6 (209)
 III, 7, 6 (205) = III, 8, 7 (209)
 III, 7, 6 a (205) = III, 8, 7 a (209) = IV, 8, 5 a (267) ~ II, 6, 2 a (94)
- III, 7, 7 (205) = III, 8, 8 (209)
 III, 7, 8 (206) = III, 8, 9 (209)
 III, 7, 9 (206) = III, 8, 10 (209)
 III, 7, 10 (206) = III, 8, 11 (209)
 IV, 1, 14 d e (223) ~ IV, 1, 64 c d (237)
 IV, 1, 15 d ~ IV, 1, 17 d (224) = IV, 1, 19 c (224)
 IV, 1, 23 c d (225) ~ IV, 1, 24 c d (225)
- IV, 1, 27 ~ IV, 1, 28 (227)
 IV, 1, 21 c (224) = IV, 1, 49 c (234)
 IV, 1, 36 c d (230) ~ IV, 1, 39 c d (231) ~ IV, 1, 53 c d (235)

- IV, 1, 51 c d (235) ~ IV, 1, 52 c d (235)
 IV, 1, 59 c d (236) ~ IV, 1, 60 d e (236)
 IV, 1, 62 c d (236) = IV, 1, 74 c d (238)
 IV, 1, 63 a b c (237) = IV, 1, 70 a b c (238)
 IV, 1, 66 c d. 67 a b (237) = IV, 1, 71 (238)
 IV, 1, 67 e (237) = IV, 1, 68 e (237)
 IV, 1, 74 (238) ~ IV, 1, 81 (239)
 IV, 1, 76 (238 sq.) ~ IV, 1, 82 (239)
 IV, 1, 77 (239) = IV, 3, 50 (249 sq.) ~ IV, 1, 83 (239)
 = IV, 3, 53 (250)
 IV, 1, 78 (239) ~ IV, 1, 84 (239)
 IV, 1, 79 a—d (239) = IV, 1, 85 a—d (240)
 IV, 1, 80 a b (239) = IV, 1, 85 e f (240)
 IV, 3, 5 b (245) = IV, 3, 14 d (246) ~ IV, 3, 16 d (246)
 IV, 3, 5 c—f (246) = IV, 3, 7 c—f (246)
 IV, 3, 6 (246) = IV, 3, 8 (246)
 IV, 3, 9 e f (246) ~ IV, 3, 10 c d (246) = IV,
 3, 12 c d (246)
 IV, 3, 13 a (246) = IV, 7, 4 a (264)
 IV, 3, 17 a b (247) ~ IV, 3, 18 a b (247)
 IV, 3, 20 a b (247) = IV, 3, 41 a b. 46 a b (249)
 IV, 3, 30 (248) ~ IV, 3, 31 (248)
 IV, 3, 47 e f (249) ~ IV, 3, 48 c d. 49 e f (249)
 IV, 3, 51 c d (250) = IV, 11, c d (273)
 IV, 5, 1 d (258) = IV, 5, 3 e (258) ~ IV, 5, 2 e
 (258) ~ IV, 5, 7 e (259)
 IV, 5, 4 c (258) ~ IV, 5, 5 d (259)
 IV, 5, 8 (259) ~ IV, 5, 9, (259)
 IV, 6, 7 a b c (261 sq.) = IV, 7, 12 a b c (264)
 IV, 6, 7 e f (262) = IV, 7, 13 c d (264)
 IV, 6, 7 e (262) = IV, 7, 13 c (264) ~ IV, 8, 6 c (267)
 IV, 7, 7 c d (264) = IV, 7, 9 c d (264)
 IV, 7, 13 c (264) ~ IV, 8, 6 c (267)
 IV, 8, 1 c d (267) = IV, 16, 1 c d (284)
 IV, 11, 1 a b c (272) ~ IV, 11, 2 e f g (273)
 IV, 12, 1 (275) ~ IV, 12, 2 (275)
 IV, 15, 1 a b (281) ~ IV, 16, 3 a b. 5 a b. 8 a b (285)
 IV, 16, 3 c d (285) = 16, 9 c d (286)

PRINTED BY W. DRUGULIN, LEIPZIG (GERMANY).